

Nicolai Machiauelli Princeps.

<https://hdl.handle.net/1874/433903>

VINDICIÆ
CONTRA
TYRANNOS:

SIVE,
DE PRINCIPIS IN
*Populum, Populiq; in Principem,
legitima potestate,*

STEPHANO IVNIO
Bruto Celta, Auctore.

M. D. LXXXIX.

*HOC LIBRO INFRA
scripta Quæstiones expli-
cantur.*

I. An subditi teneantur, aut debeant Principibus obedire, si quid contra legem Dei imperent.

II. An liceat resistere Principi, legem Dei abrogare volenti, Ecclesiám ve vastanti. Item, quibus, quomodo, & quatenus.

III. An, & quatenus Principi Rempublicam aut opprimenti, aut perdenti, resistere liceat. Item, quibus id quomodo, & quo iure, permillum sit.

IIII. An iure possint, aut debeant vicini Principes auxilium ferre aliorum Principum subditis, Religionis puræ causa afflictis, aut manifesta Tyrannide oppressis.

IMP. THEOD. ET VA-
lentin. Caf. ad Volusianum Praefe-
ctum Pratorio.

DIGNA vox est maiestate regnan-
tis, legibus ad ligatum se Princi-
pem profiteri. Adeò de auctoritate iu-
ris nostra pendet auctoritas, & re vera
maius imperio est, submittere legibus
Principatum. Et oraculo præsentis Edi-
cti, quod nobis licere non patimur, aliis
indicamus. Dat. III. Id. Iun. Rauennæ,
Florentio & Dionysio Coss.

IUSTINVS LIB. II. DE
Lycurgo Legislatore.

Non habentibus Spartanis leges in-
stituit, non inuentione earum magis,
quàm exemplo, clarior. Siquidem nihil
lege vlla in alios sanxit, cuius non ipse
primus in se documenta daret. Popu-
lum in obsequia Principum, principes
ad iustitiam imperiorum firmavit.

L. SCRIBONIVS SPIN-
ter, Belga, Lectori.

CONTEMPTOR Superum Maculosi nomine
notus (quax,
VELLERIS, Etruscus scurra, Sophista lo-
Artemala, Populi Harpiyas seuosq; Tyrannos
Instituit, Pestis maxima Christiadum.
Iunius hoc Reges veros, Proceresq; libello
Efformat, Populos & sua iure docet.
Nempe caput magno Civili in corpore Reges,
Corporis & Populum cetera membra, facit.
Membra sed vt languent, capiti aduersantia: Sanum,
Tusce, erit an ne caput, quod sua membra premit?
Sint igitur Reges Populis re, vt foedere, Leges,
Nomine reg; Patres, iustitiaeq; duces.
Totus ad exemplum Regis componitur Orbis,
Rex quoq; sic Populi se sciat esse caput.
Hunc veteri Reges referant de more triumphum,
Quod Patriae Patres, quod Populo socij.

CONO

CONO SVPERAN-
TIVS VASCO PRINCI-

pibus Reipublicæ, Piis, Fi-
delibus.

*O Neram nescius,
ô viri Principes,
cum has Stephani
Iunij Bruti, de ve-
ro Principis in Po-
pulum, & Populi
in Principem, iure
& potestate, Quæ-*

*stiones in vulgus emitterem: fore nonnul-
los, qui me reprehenderent. Pugnans enim
ex diametro cum Nicolai Machiaveli Flo-
rentini, quem in gubernanda Repub. ducem
illi habent, malis artibus, pravis consiliis,
& falsa pestiferaq; doctrina. Mihi igitur,
vt audaci, vitio vertet, opinor, quò aliquid
ad calumniam rapiant, quòd ego nulla vo-
bis nominis fama cognitus, hisce tantis de
rebus ad vos, hoc tempore maximè, scribere
non vereor. Sed constans in Rempubli-
cam meus amor, & animus, quem in eam
perpetuò defixum gero, hunc mihi metum
excusserunt. Deinde iudicavi, has disputa-*

P R A E F A T I O.

tionem vobis sanè præcipuè deberi. Nec enim de leuibus rebus habentur, sed longè grauissimis, & in tot Reip. perturbationibus cognitu necessariis. Itaq; disserunt de vera Principis & regum, à quibus antiquum ductis genus, tuenda Maiestate, & de eo Populi conseruando iure, quod optima leges, ac gentium probati mores vno omnium consensu constituerunt. Ac certè vestrorum quidam, quo hæc Regis Maiestas, & vetusta Populorum iura in Gallis restituantur in integrum, Imperatores eò exercitum duxerunt, aduersus eam gentem, quæ cœlitum & hominum cõtemptrix, calliditatis & perfidiæ viribus artibusq; subnixæ, eo ingenium omnne contulit, potentiam & robur, vt Gallos natura liberos, & omnis antiquitatis moribus, legibus & institutis penitus ingenuos, in barbaræ crudelitatis seruitutem redigat. In his autem Questionum decursibus veterem illam Regna gubernãdi, nimirum perfectam effigiem, tanquam matronam legitimam, castam, integram, nec ullis contemptam calamistris, intuebimur, pro qua nobis Machiauelliani illi sffuriam fucatam, impudicam & improbam, substituere non dubitant. Quæ veteres Prouincias, Regna & imperia

PRAEFATIO.

imperia administrandi ratio Maiorum vestrorum fuit, eamque Principes omni Regiarum virtutum genere cumulatifsimi, velut per manus traditam, quandiu vixerunt, diligenter obseruarunt. Merito ergo has à vobis Quaestiones oportuit cognosci. Postremo mihi iure persuasi, si vobis has dissertationes inscriberem, fore, ut à multis diligenter ob nominis ac gētis vestrae celebritatem legerentur: quas alioqui tamen non pauci cupidè propter inuidiam & motus discutient, omnes peramanter ob elegantiam doctrinae, aequitatemque causa, etià obuis vlnis excipient. Et quidem ea re studiosius, quòd nulla quemquam insectandi cupiditate, aut ullarum partium gratia scriptae sunt, sed solo veritatis ob oculos ponendae desiderio, ex Gallicarum calamitatum necessitate, ac ruinis: quo promptum aliquod firmumque remediū, perpetuumque posteritati quaeratur, fuerūt diffusius explicatae. Id quod, qui eas attentè legent, etià quocumque tempore legent, cuiuscumque partis in quocumque sint, aut nationis, conditionisue, modo tamen Christianam Religionem, vel quam Pontificiam, vel quam Reformatam appellant, profiteantur, facile certoque perspicient.

PRAEFATIO.

II. Itaq³, cum de Galliae calamitatibus mihi nullus cum Bruto, erudito, prudente, nobis liq³, viro, sermo esset circiter abhinc biennium, & vltro citroq³, non pauca de earum originibus causis, initiis & progressib³, percurrissemus: eò tandem ventum est, vt, inter cetera, studio librorum Machiaueli, maximè crederemus acui quorūdam ingenia, quo artes perturbandi Remp. ex eorum auctoritate, qui eam regunt, amplecterentur. Quarum artium fundamenta, eum in iis libris, sparsim pessimis ea de re preceptionibus editis iecisse, satis vtrig³, constitit Remedium nullum certius prōptiusq³, fore, quàm si Principum imperium, ac ius populorum, qui eis subsunt, ad sua legitima certaq³, prima principia referretur, intra certos fines, vtrorumq³, potestatem, ea ratione cōclusum iri, quos ultra citraq³, recta Reip. administratio planè non possit consistere: neq³, tradita à Machiauello disciplina, nempe ab iis principiis prorsus euersa recipi. Mihi deinde harum Quaestionum librum, in quibus haec principia continentur, atq³, probantur & exponuntur, misi, quo eas ipse legerem, & sententiam de iis meam significarem. Praeclarè equidem Iunius Stephanus, qui nihil anti-

PRAEFATIO.

antiquius habuit, quàm vi has Quæstiones, publici commodi gratia, Christianæq; Religionis sarta recta tuendi causa, magnis laboribus studiisq; perficeret. Eas ego, o Principes viri, Machiauellianis & hominibus, & libris, quorum sceleratis consiliis Respublica in tot civiles dissensiones, partes, motusq; dissecta est, opponi posse censeo, tanquam Principia, quæ vocat firmissima, vel columnas aut Regulas, eius, hoc præsertim tempore, rectè reformanda & collapsæ, legitima gubernandi ratione denuò sursum erigendæ, certè piis prudentiaq; præstantibus viris summè placituras esse confido.

Tametsi autem Machiauellianos quosdam, vel Tyrånorum mancipia, in lunium insurrecturos, non abs re suspicor: quia tamen id hoc nomine facturi sunt, quod per harum Quæstionum Principes rationes, si vos eas audietis, metuunt malas suas artes in ordinem quasi redactum iri, & se à vobis Regibus Principibusq; Populoq; detegēdos: quid eorum iras Brutus, vir magnanimus, aut clandestinos susurros curet? Letetur ille, eorum iniustitiam, scelera, rapinas, fraudes, tandem aliquando ad certissimam Regum Populorumq; salutem, in quam unam

III.

P R A E F A T I O.

rem omnibus viribus incumbendum est, diligencia, curaq; sua patefieri. Quod si falsa doceri dicunt, id ostendant, necesse est. Sed id quomodo, quae so, praestabunt? Nam quaecunq; in his Quaestionibus adferuntur, ea claris equidem, non verò detortis Sacrarum literarum testimoniis esse certa, demonstrantur, ex Morali, Politicesq; scientia doctrina, & Naturae, ac legum iussis, Iuriscōsultorum responsis, Imperatorumq; rescriptis confirmantur, diuersarum Gentium moribus & institutis adstruuntur: in illustribus ac variis variorum Historicorum exemplis, tanquam in speculo spectanda proponuntur. Ad docendi rationem quod pertinet (Philosophos, ac disputatores alloquor) ille, quo planius & certius rem ostendat, ex effectus & consequentibus causas & Maximas illas propositiones, siue regulas, colligit, ob oculosq; ponit, & cognoscendas exhibet, veluti gradibus quibusdam ad summa conscendens: ut Geometrarum more, quos hac in re imitari videtur voluisse, ex puncto lineam ducat, ex linea superficiem, ex superficie corpus constituat, quo genere quidquam ostendenda, vel probandi, quid clarius, aut breuius, quid deniq; certius firmissq; esse potest.

P R A E F A T I O.

test? In quibus expēdendis summam quamdam animi moderationem adtulit, inquirenda diligenterq; perscrutanda rei veritati, tanquam in puteum demersa, deditus. Quam erutam ex profundo, & omnium oculis expositam, si qui nolint intueri, planè sunt improbi: si qui, quam vniuersi vident, eam conspicerere nequeunt, planè caci. Ad hūc ergo modum discussis illis nostris Quaestionibus dilucidè necessarioq; consequitur: quòdnam Principis in Populum sit munus, & quod Populi in Principem ius & officium, & haec munera inter se distincta esse, mutua tamen & reciproca. Porro utriusq; certos esse termines à Deo & natura, Gentiumq; moribus constitutos: qui transibit suos, cum grauitè in Deum ac leges, iusq; Gentium peccare, his meritis transgressis, manere in Repub. rerum confusionem: ab ea civilis humaniq; fœderis dissolutionem: inde Tyrannidem: ex Tyrannide immanem seditionem: ex ea, civile bellum radices agere. Constituto autem vinculo illo humanae societatis firmo, atq; metis illis ac finibus positus, ut Quaestiones ostendunt: & eos veris iustisq; principis decernunt atq; stabilium, ànne Machiaveli doctrina funditus, nulloq; negotio,
planè

P R A E F A T I O.

*planè corruit? & vii futilis, impia, & hu-
 mano generi perniciosissima, radicitus euel-
 litur? Neg, fulcra ei sic ruitura quisquam
 potest subucere, quæ illam ullo omnino mo-
 do murire queant. Veruntamen esto libe-
 rum Machiavellianis in hæc arenam descen-
 dere: prodeant. Illis, quæ diximus, scriptura
 Sacre, Philosophie de moribus ac Reip. le-
 gum, Morum, Gentiũ, & Exemplorum ve-
 ris ac legitimis armis utemur, pedesq. cum
 iis audacter conferemus. Si se congressuros
 negant, iam metum suum prodeunt: seq. eo
 victos testabuntur. Si singulare certamen
 propter arma, cum iusta sint tamen, detre-
 ctant: quid nos cum iis porro pugnemus?
 Confitemur, neg, palam confiteri pudet, nos
 esse Christianos, nec nobis cum ea gẽte, quæ
 hæc arma repudiet, cõmercium ullum, tan-
 quã cum iis, quibus sit aqua & igni inter-
 dictum, esse velle. Iam verò, quoniam, æ-
 quitate causæ destituti, nihil equidem sunt,
 quod obiiciãt, habituri, se ditionas esse. Que-
 stiones, fortassis exclamabunt, atq. falsa esse
 se earum Principia dissertabunt: rationibus
 non gladiis, agant. Sin autem vera, cur se-
 ditionas appetent? cur Principum manipu-
 los in illas arment? An Princeps id quod
 verum*

PRAEFATIO.

verum est, ignoret & in re maxime, quae & sua tanti, & Reip. quidem, interest? Veritas solis sanè tyrannis, qui omnia non ex utilitate publica, sed ex propria libidine metiuntur, quos adeò operosè illi instituunt, seditio esse potest: Sapienti autem, Proq. ac Fideli Principi, quem Quaestiones istae docent & erudiunt, summa tantum virtus.

Sed, ut haec Quaestionum Principia, & IIII. decreta esse scitis, ô Principes Pij, Fideles, multo iustissima: sic etiam, ea vos, re ipsa probare, tot illustres vestrae actiones, perpetuumq. vestrum Pacis conciliandae studium, & tot vestrae demum expeditiones, clarè testantur. Itaq. par est, ut, indicato ex his decretis pharmaco, & vero remedio, coniunctis unà omnes virib. certè tandem aliquando medicandis huius temporis dissidis, & natis inde malis, salutare manus adhibeatis. Vos equidem Deus Opt. Max. iis animis & consiliis erexit, & Imperatoribus armavit, atq. tot gentium favoribus eo usq. beavit, ut & vestram constantiam nostri temporis adulationibus, & vestram fortitudinem nostrorum Gygantum audacia, & huius deniq. seculi socordia, virtutem inclytæ vestrae familiae, ac gentis, in tot Gallicis per-

PRAEFATIO.

turbatis negotiis, rebus, provinciis, Proceribusq; viris opposuerit. Vos igitur harum Questionum principia secuti, iustitiam in Gallia defendendam suscepistis, eo exercitum conscripistis, collegistis, duxistis. Demonstrant verò illa, vos non solum id iure potuisse, posseq; facere, verum etiam debere. Nos igitur pro vestra salute vota libenter concipimus, atq; speramus, vos piis victoriis & rebus illustres tandem aliquando composita firma pace, contra crudelem illum inhumanissimum Tyrannum Turcam, diuino beneficio ex communi omnium ordinum (vos omnes compello Christiani Principes) decreto, animum, copias, militarem scientiam, virtutem, auctoritatem, atq; fortunam esse conuersuros: quò vobis ducibus, Respublica Christiana de hoste potentissimo, longeq; superbissimo ad summam Christi gloriam, Ecclesiae salutem, & Reip. quietem triumphet. Id quod Deus Opt. Max. faxit, obtestamur uniuersi, supplicesq; poscimus. Valete,
Kalend. Ian. M. D. LXXVII.

Soloduro.

PRIMA

PRIMA QVAESTIO.

*AN SVBDITI TE-
neantur, aut debeant Principibus
obedire, si quid contra legem
Dei imperent?*

IDEBITVR for-
tasse prima fronte
hæc quæstio planè
otiosa & inutilis,
qua nempe Chri-
stianorum axioma
certissimum, tot
Scripturæ sacræ te-
stimoniis, tot secu-

lorum exemplis, tot piorum Martyrum ro-
gis comprobatum, quasi etiamnum cōtro-
uersum in dubium vocari videatur. Vnde
etenim, dices, tot tantæq; piorum ærum-
næ, si ex vna hac causa, quòd Deo simplici-
ter & absolutè, Regibus verò, quatenus ad-
uersus legem Dei nil imperèt, obtemperan-
dum esse, perpetuò iudicant? Quorsum
verò alioqui Apostolorum respòsum, Deo

16 VINDIC. CONTRA

magis, quàm hominibus parendum esse? Deinde, cum sola vnus Dei voluntas perpetuò iusta sit, cæterorum iniusta subinde esse possit: quis ambigat, quin illi vni absq; vlla exceptione, his cum aliqua semper exceptione parendum sit? At certè cum hodie multi Principes existât, etsi Christi nomen ijactitant, qui immensam potètiã ne ab ipso quidem Deo pendentem sibi audacter arrogant, multi adultores, qui quasi Deos terrenos eos adorent, multi etiam, qui seu metu occupati, seu alia vi coacti, nulla in re denegandum esse Principibus obsequium aut censeant, aut censere videri velint: & vitium præterea nostrorum temporum hoc esse videatur, vt nil tam firmũ sit, quod non conuellatur: nil tam certum, quod non controuertatur: nil tam sanctum, quod non violetur: vereor sanè, ne cuius rem accurate perpendenti, non modò non inutilis hæc quæstio, sed planè necessaria, nostro præsertim seculo, videatur. Mihi certè causam tot tantarumq; calamitatum, quib. abhinc annis aliquot orbis Christianus diuexatur, ex^ominanti, succurrit illud Oseæ Prophetæ: Principes Iudæi iis similes fuerunt, qui terminum mouent. Itaque iram meam aquæ instar in eos effundam. Ephraim verò conteritur in iudicio, quia impia mandata sequutus est. Peccatum & principum, & populi,

Oseæ c. 5.

v. 10.

puli, vno verbo hinc habes. Terminos vero mouent ij Principes, qui illa iurisdictione non contenti, quam ipsis tribuit Deus Opt. Maximus, eam quam sibi supremam in omnes retinuit, vi inuadere conatur, quibus, inquam, non sat est, bonis corporibusque subditorum pro arbitrio & libidine vti, nisi etiam miserorum animas, quod Christi merum peculium est, sibi vendicent, qui solo non contenti, caelum etiam ipsum audacter aggrediuntur, ad motisque scalis inuadere conantur: nimirum, vt ait Poeta Ouidius.

*Qua licet, affectant caelum isti. Tempa Quirinus,
Liber & Alcides, & modo Caesar habent.*

Populus vero impia mandata sequitur, qui aduersus legem Dei quicquam iubentibus aut assentitur, aut assentatur, qui tanquam diis thura quodammodo adolet, qui solium Dei affectantibus, cum possit, non repugnat: qui quae proprie Dei sunt, Caesari tribuere non veretur. Nemo vero est, qui haec non videat. Si quis principi impia iubenti non obtemperat, continuo rebellis, perduellis, Maiestatis reus habetur lis calumniis petebatur Christus, iisdem Apostoli & primi omnes Christiani. Si quis, Esdr. 4. aut Nehemiae. 5. ver. 7. exemplo, templum Domini extruere parat, regnum affectat, res nouas molitur, in remp. cuniculos agit Obstreperere vero Regibus, continuo adultores

13 VINDIC. CONTRA

innumeros audias, si semel restauratū fuerit Templum istud, actum est de regno: nō est, quōd vlla amplius tributa, aut vestigalia ab istis hominibus expectes. Quæ verò isthæc insania est? Eæ demum Respublicæ firmæ censende sunt, quarum in medio Templum Dei collocatum est, quæ ipsæ Templum Dei sunt. *Sapient. 7.* Si Principes verè regnant, qui cum Deo regnant. At contrà quæ cacozelia hominum est, nec Rempublicam bene constitutam, nisi euerso templo, nec Regnum, nisi expulso, si fieri possit, Deo Opt. Max. tutum firmumq; putarit? Hinc verò tot Gigantæi ausus, & Gigantæorum confimiles exitus, tot Principū exitia, tot Gentium excidia. Quod si nossent ij, quid inter Deum & Cæsarem intersit, inter Regem regum & Regem, inter Dominum & vasallum, quid sibi ille à subditis tributū nomine poscat, quid ipsis in subditos permittat: proculdubio neque tot Principes Regnum Dei turbare conarentur, neq; etiam in ipso conatu, iusta Dei iudicis & vindicis ira, proprio regno deturbarentur. Neq; verò præterea tot calamitates, direptiones, vastationes Populus pateretur. Interest ergo Principum, scire, quatenus imperare debeant: subditorum, quatenus parere, ne aut illi alienam iurisdictionem inuadēdo, aut hi extra iurisdictionem ius dicenti parendo, in
pœnam

pœnam incidant. Hic verò est Quæstionis
propositæ scopus, cuius Sacram præcipue
scripturam iudicem faciemus.

Queritur, An subditi teneantur Regibus
obedire, si quid aduersus legem Dei impe-
rent? id est, vtri potius, Deo an Regi obedi-
endum sit. De Rege, cuius amplissima cen-
setur potestas, si constiterit, de cæteris ma-
gistratibus eadem via constabit. Primum
docent Sacræ literę, Deum suapte auctori-
tate regnare. Reges quasi precario: Deum
per se, Reges per Deum: Deum iurisdictione
sua uti. Reges delegata tantum. Sequi-
tur itaque, Sap. 6. Prouerb. 8. Iob 12. &c. Dei
immensam esse iurisdictionem, Regum di-
mensam: Dei infinitam potentiam, Regum
præfinitam: Dei Regnum nullis limitibus
circumscriptum esse, Regum contra certis
regionibus regi, certis cancellis terminari.
Deinde Deus ex nihilo creauit cœlum &
terram. Itaq; is iure cœli & terræ dominus
est, & verè proprietarius. Quicumque verò
terram inhabitant, eius tanquã coloni sunt
& emphyteutæ: quicumque in terra ius di-
cunt, & aliqua ratione ceteris præsumt, Dei
beneficiarij & clientes sunt, ab eoq; inue-
stituram capere & agnoscere tenetur. Deus
deniq; solus proprietarius est, solus domi-
nus: homines omnino omnes, quo gradu
tandem ij sint, coloni, villici, ministri, vafal-

li, qui quo ampliores fructus percipiunt, eò maiorem censum debent: quo maiori auctoritate potiuntur, eò seuerius rationem reddere tenentur: quò clariorem honorem consequuti sunt, eò grauiori oneri sunt obnoxij. quod & Scriptura sacra passim docet, & pij omnes, imò præstantissimi quiq; Ethnici semper agnouere. Domini, ait Dauid Rex, est terra, & plenitudo eius: ac ne homines suis vomeribus sacrificent, nil terra ipsa absque cœli pinguedine proferre solet. Id eò verò Deus sibi à suis omnium frugum primitias consecrari poscit: & Ethnici ipsi vtrò dicauere, quibus sese colonos, ipsum verè Dominum profiterentur. Cœlum Domini solium est, ait rex Salomon, terra subsellium. Itaq; cum reges omnes eius pedibus subiecti sint, non mirum, si Deus Rex regum, & Dominus dominantium: Reges verò omnes, ministri regni eius, iuri dicundo constituti, vocitè. ur. Per me, inquit Dei sapientia, reges regnant, & Principes iudicant terram. At ni faxint, soluo ego baltheum regum, & cingo renes eorum cingulo ac si diceret: Meum est, stabilire reges in solio, aut deturbare pro meo arbitratu. Hinc solium Regum, solium Dei dicitur. Benedictus, ait Regina Sabæ Salomoni, Deus tuus, qui te posuit super solium suum, vt regem loco domini Dei tui, vt facias iudicium &

iusti-

*Psal. 24.**Esa. c. 66.**ver. 1.**1. Reg. c. 8.**Jap. 6. v. 1.**Prou. 8. v. 15.**Iob. 12. v. 16.**Dan. 2. v. 21.**1. Chron. c. 9.**ver. 3.**2. Chron. c. 9.**ver. 8.**1. Chron. c. 8.**29. v. 23.*

iustitiam. Sic & Salomonem alibi in throno Domini, aut in throno regni Domini collocatum legimus. Eadem ratione Populus ipse, Dei Populus & hereditas perpetuò dicitur: Rex verò administrator eius hæreditatis, & dux populi Dei. quo titulo David, Salomon, Ezechias & cæteri pij Principes nominatim afficiuntur. Cùm verò sancitur fœdus inter Deum & Regem, ea conditione sancitur, vt Populus sit, & perpetuò maneat Populus Dei, nempe vt ostendatur, Deum sua se proprietate & possessione non exuere, cùm Populum regibus tradit: sed regendum, curandum, pascendū tradere, non secus ac is, qui gregi pastorem eligit, gregis nihilominus dominus manet. Hoc perspicuè agnouerunt pij reges, David, Salomon, Iosaphat & cæteri: qui etiam Deum Regnorum & Gentium Dominum agnoscebant, nihilo tamen minus regnabant: imò eò magis, quò alacrius Deo seruebant. Hoc idem Nabuchodonozor ipse, quantumuis Ethnicus & potens Monarcha, tandem profitetur: quem cùm Daniel Regem regum vocaret, cui Deus cælorum, regum potentiã, & gloriam dedisset. Quinimò, ait, ô Daniel, verè Deus tuus est Deus Deorum, & dominus Regum, qui regna tradit quibuscunq; vult, vel omnium hominum vilissimis. Propterea verò & Xeno-

1. Sam. c. 9.

v. 16. c. 10.

ver. 1.

2. Sam. c. 6.

ver. 21.

2. Reg. c. 20.

ver. 1.

2. Chron. c. 1.

v. 9. & c.

1. Reg. c. 11.

2. Chron. c. 33.

v. 16.

2. Chron. c.

10. v. 6.

1. Chron. c.

29. v. 11.

Dan. c. 2.

v. 37. c. 4.

v. 14.

phon ipse, in inaugurando Cyro, Deo imprimis litatum dicit: & passim Ethnici etiam authores Deum Optimum Maximū regem summum prædicant. Hodie verò in Christianorum Principum inauguratione, ij perpetuò Dei famuli, Populo suo regundo destinati nuncupantur. Cùm itaq; reges, Dei vicarij tantum sint, in Dei solio ipso authore constituti, Populusque sit Dei Populus: nec verò vicariis, nisi eorum, quorum personam gerunt, causa honos deferatur: sequitur proculdubio, regibus propter Deum, non aduersus Deum: Deo seruiētibus, non aduersantibus: Dei iura tuētibus, non inuadentibus, obtemperandum.

Hic obiiciant fortè nobis Assentatores aulici, Deum suam omnem in reges auctoritatem cōtulisse, cœlum sibi retinuisse, terram agendam ferendamq; pro libito regibus tradidisse: Cæsare deniq; diuisum cum Ioue imperium habere. Digna sanè vox Cleone aliquo impurissimo Alexandri adulate, aut Martiale, qui Domitiani edicta, Domini deiq; edicta vocare non veretur. Digna & nefandissimo Principe Domitiano, quem Dominum deumq; etiam vocari voluisse, Suetonius narrat. At certè & pij Principis auribus & piorum subditorum ore prorsus indigna. Manet semper illa Dei omnipotentis sententia: Non dabo nomen meum

meum alteri, non transferam gloriam meam
 in alium, id est, non eam cuiquam potentiam
 tradam, quin summum ius mihi perpetuò
 recipiam. Deus sua se potentia & auctori- *Pfal. 2.*
 tate nunquam exiit. Sceptrum in manu te- *Sapient. 6.*
 net, quo fremetes reges compescat, & con-
 tumaces coterat. Libram in altera, qua ius
 iniquè distribuentes examinet. Supremi ve-
 rò imperij nulla certiora signa dari possunt.
 Quòd si aut Imperator, cum Regem aliquè
 creat, saluo semper summo imperio id fa-
 cit, aut rex, puta, Franciæ, cum extraneo,
 vel etiam fratri filiove ditionem regendam
 possidendam tradit: casus regio animad-
 uersionem Regiam & supremum domina-
 tum perpetuò recipit. quin & si minus in
 formula inuestituræ fiduciaue expresserint,
 ipso iure excepisse putatur. Quantò verius
 Deus in omnes Reges, in seruos, inquam,
 & ministros, eam sibi auctoritatè retinet, à
 quibus & rationem eum reposciturum, &
 pœnas de iis sumpturum, si suo officio ma-
 lè fungantur, toties legimus? Reges itaque
 regis regum vasalli sunt, per gladium regiæ
 auctoritatis insigne, inuestiti. vt eo gladio
 legem diuinam tueantur, bonos protegāt,
 malos perdant, non secus ac per enses, scu-
 tum, vexillum, vasallos à Domino superiori
 feudo inuestiri videmus, ea lege, vt ei iis-
 dem armis, quando cunq; opus fuerit, mili-

24 VINDIC. CONTRA

tent. Ut verò vasallos eos definiamus, ita & quæcunq; vasallis, regibus, apprimè etiam conueniunt. Vasallus feudum à domino superiore accipit, cum munere iuris dicendi & onere militiæ coniunctum. Rex regum à Deo, ut iudicet Populum suum, & aduersus hostes tueatur. Vasallus legem & conditionem à Domino superiori accipit. Rex à Deo iubente, ut legem suam perpetuò obseruet, & ante oculos habeat. Si fecerit, tū ipsum, tum posteros regnum diu possessuros: si contra, cōtrarium experturos. Vasallus sese domino superiori iureiurando devincit, fidemq; & obsequium promittit. Rex pariter ex legis diuinæ præscripto sese imperaturum iurat. Vasallus deniq; ni iusiurandum seruet, feudum committit, ipsoq; iure sese omni prærogatiua priuat. Rex quoque, si Deum negligat, si ad eius hostes trās fugiat, si feloniam aduersus Deum committat, & ipso iure regnum committit, & ex facto plerunq; amittit. Hæc ex fœdere inter Deum & regem fieri solito (cōfœderatorum enim nomine seruos suos dignatur Deus) perspicua erunt. Duplex autem fœdus in Regum inauguratione legimus: primū, inter Deum & Regem & Populū, ut esset Populus, Dei Populus. Secundum verò, inter Regem & Populum, ut bene imperanti bene obtemperaretur. De secundo postea videbimus:

de

1. Sam. 9. 8.

2. Reg. 9. 24.

Deut. 17.

de primo hinc nobis agendum est.

In Ioæ inauguratione legimus sanctum fuisse fœdus inter Deum & Regem & Populum, aut, ut alibi dicitur, inter Ioradam summum sacerdotem, & vniuersum Populum & Regem, ut esset populus Dei. Similiter Iosiam & vniuersum Populum fœdus iniisse cum Deo. Vnde intelligimus in hoc fœdere faciundo stipulatum fuisse summum sacerdotem Dei nomine, à Rege & Populo, tanquam verbis conceptis, An non curaturi essent, ut Deus purè & ritè in Regno Iudaico coleretur. An non scilicet ita regnaturaus esset Rex, ut populum Deo seruire sinneret, inq; Dei lege contineret. Deinde an non ita populus Regi obtemperare vellet, ut nihilo secius Deo in primis obsequeretur. Regem verò & Populum tâquam reos promittendi, in legem Dei iurasse, sese que solenni sacramento Deo colèdo imprimis obligasse. Vnde ex factò, cum primum istud fœdus sancitum est, Iosias & Ioas destruunt idololatriam Baal, & cultum Dei restituunt. Capita verò fœderis hæc erant in summa: Vt tum Rex ipse, tum etiam Populus vniuersus, Deum ex legis sue præscripto, & singuli colerent, & vniuersi colendum curarent: si facerent, Deum ipsis affuturum, rei que publicæ illorum præfuturum. Sin minus, missos facturum & disperditurum: quod

Fœdus inter Deum & Reges.

*2. Reg. 1. 35.
2. Chron. 1. 23.
ver. 16.
2. Reg. 2. 29.*

*2. Chron. 1. 23.
ver. 16. & 17.*

26 VINDIC. CONTRA

ex multorum scripturæ locorum collatione apparet. Moses moriturus, eas conditiones fœderis vniuerso Populo recēset, moxque legem, id est, ipsa pacta conuenta Domini, in Arca fœderis afferuari præcipit. Mose vita functo, Iosue constituitur dux Populi Dei. Dominus itaq; ipse eum admonet, si res suas prosperè gerere velit, ne à lege latū vnguem recedat. Is verò cum primum Israëlitem terram Chanaan ingressi sunt, vt palam eis faciat, qua conditione in eam possessionem à Deo mittatur sacrificiis ritè peractis, legem coram vniuerso Populo legit, moxque mira, si iis pactis starent, pollicitus: dira, si negligerent, minatus. In summa, si legem seruarent, prosperè rem gesturos: sin secus, disiectum ac pessundatum iri obtestatur. Idem quoq; moriturus, & euidentius quidem. Quotiescunq; verò eam deserunt, in manus Chananæorum traduntur, & Tyrannis mancipantur. Iam idem omnino fœdus, quod inter Deum & Populum sub iudicibus fuit, sub Regibus & cum regibus obtinuit. Postquam Saul vnctus, electus & planè constitutus est, Samuel his verbis Populum affatur: En Regem, quem elegistis, & petiistis. Ecce Deus posuit eum Regem super vos. Obedite & seruite Deo tam vos, quàm Rex vester, qui est super vos. Alioqui & vos, & Rex vester peribitis. Quasi dicat: Volui-

Deut. 29. 30.

31. cap.

Deut. 31. v. 26.

Iosue c. 1.

Deut. c. 37.

v. ult.

Ios. c. 5.

Ios. c. 24.

1. Sam. c. 12.

Voluistis Regem, Deus hunc vobis Regem dedit. Ne tamen puteris Deum quidquam de suo iure imminui velle, velim intelligatis, Regem non secus ac vos, huic legi cultodiendæ deinctum esse, ac, ni fecerit, eandem pœnam passurum: deniq; , Saulem esse Regem quidem vobis datum, qui in bellum, vt cupiistis, vobis præeat, at ea lege, vt legem Dei interim sequatur.

Eiecto Saule, quò pacto nõ stetit, Dauid eadem lege Rex constituitur, vt & Sa-

1 Reg. c. 2.
ver. 4.

lomõ quoq; Davidis filius. Si legem meam obseruaris, ait Dominus, ego confirmabo tecum pactum, quod pepigi cum Davide.

2. Reg. c. 6.
ver. 12.
2. Chron. c. 6.
v. 16. c. 7.

Quòdnam verò est hoc pactum? Extat in lib. Paralip. his verbis: Nunquam auelletur

ver. 17.

à facie mea successor ex tua stirpe in solio Israelis, modò filij tui obseruent legem meam tuo exemplo. Sin verò idolis seruiant, expellam vos è terra, quam vobis possidendam dedi, &c. Hinc liber Legis tempore

2. Reg. c. 23.
ver. 2.

Iosifæ repertus, vocatur liber fœderis Domini (quem Deus Sacerdotes Regi tradere iubet, proindeq; Samuel Sauli tradit) ex cuius præscripto Iosias ipse inicit fœdus coram

Deu. 16. v. 18.
1. Sam. c. 10.
v. 25.

Domino. Hinc etiam Lex, quæ in Arca seruabatur, vocatur Pactio Domini cum filiis

2. Chron. 6.
ver. 11.

Israel. Deniq; Populus seruitute Babylonica liberatus, fœdus cum Deo renouat, & quòd Pactum Domini violasset, tot se cala-

28 VINDIC. CONTRA

Nebem. 7.

mitates meritò passum agnoscit. Perस्पicuū ergo est, Reges, tanquam vasallos in legem Dei tanquam superioris omnium Domini, iurare. At verò, quod antea attigimus, si fides non seruant, si legem violant, vt illos feudum propter feloniam, sic hos regnum committere legimus.

*Iudic. 7. v. 13.**Iudic. 6. v. 20.**24. 2. 4. v. 2.**45.*

Diximus idem esse fœdus inter Deum & Reges Iudæorum, quod antè inter Deum & populum sub Iosue & Iudicibus. Videmus verò passim populum, si quãdo legem neglexit, aut fœdus pepigit cum Baal, mancipatum fuisse seruituti Regum Chanaan, Iabini, Eglonis & cæterorum. Vt autem idem fœdus est, ita eadem est fœdifragorum pœna. Saul contra quàm lege Dei sancitum erat, sacrificia tractare audet, mox etiã contra disertum Domini mandatum Agagum Regem Amalecitarum seruat. Propterea & rebellis vocatur à Samuele, & rebellionis demum pœnas luit. Sacrificasti tu, ait. Ac præstitisset te obsequutum esse Deo. Obsequium enim præstat sacrificio. Reiecisti Dominum Deū tuum, at ipse te reiicit, ne amplius regnes super Israel. Adeò verò hoc iuris obinet, vt non secus ac propter Maieftatis, affectatiuæ propriè regni crimen filij paterno feudo priuantur, non ipsi modò Reges, sed ipsorum adeò liberi easdem ob causas regno spolientur. Salomon à vero

*1. Sam. 6. 13.**107. 13.**1. Sam. 6. 15.**v. 26.**2. Reg. 6. 11.**25.*

Deo

Deo ad idola deficit. Ahias Propheta, Regnum Israeliticum cōtinuò sub Roboamo filio diuisum iri prædicit. Complectitur deniq; verbum Domini ac decem tribus, pars regni potissima, à Roboamo, ad Ieroboamum eius seruū deficit. Cur ita verò? Quia, ait Dominus, defecerunt à me ad Astaroth Deum Sidoniorū, & Chamos Deum Moabitarum, &c. dirumpam ego vicissim regnum eorum. Ac si diceret: Pactum violarunt, conditionem non impleuerunt: neq; ego, itaq; amplius teneor. Maiestatem meam imminuere volunt: ego regnum ipsorū verè imminuam. Cum serui mei sint, me à meo regno eiicere student. At ego per Ieroboamum, per seruum, inquam, eos regno eiiciam. Quid verò, cum hic idem seruus veritus, ne Populus Dei colēdi desiderio, Hierusalem reuertatur, vitulos in Bethel erigit, & occasionem peccādi Israeli offert? cū, inquam, Populum Dei à Deo, seruum ab hero abalienat & abducit? quænam tādē est tam ingrati clientis in patronum, tam nefādi plagiarij pœna? Moritur ei primū filius, deinde vniuersa eius gens per Baasæ facinus extirpatur ad vltimum masculum vsque, Propheta illa idcirco fieri protestante, quòd à domino suo defecisset. Est igitur causa hæc & frequens, & idonea, propter quam Rex feudo à Deo accepto priuetur,

30 VINDIC. CONTRA

si legem Dei oppugnet, & à Deo, ad ipsius
 hostes, ad deos, inquam, gentium transfu-
 giat. Et vt paria crimina pares pœnæ decet,
 consimilem omnium Regum Israelis & Iu-
 dae, qui talia patrarunt, exitum, summum,
 in Sacris literis legimus. Tametsi mutata
 est & Ecclesiae Iudaicae, & Regni quoque
 ipsius forma, cum quae prius Iudaea termi-
 nabantur, per totum orbem diffusa esse pos-
 sint: de Regibus tamen Christianis idem
 prorsus dicendum est. Euangelium succes-
 sit legi, Reges Christiani Iudaicorum loco
 sunt. Idem pactum est, eedem conditiones,
 eadem pœnæ, ni impleantur, idem vindex
 perfidiae Deus omnipotens. Vt illi denique
 legi, sic hi Euangelio obseruando, tenentur.
 cuius propagationem singuli in primis &
 ante omnia se curaturos spondent, cum in-
 augurantur. Herodes Christi Domini Re-
 gnum, quod prouehere debuisset, reformi-
 dans, Christum ipsum, quasi regni affectati
 damnat. En verò & miserè perit, & regnum
 ipse suum perdit. Iulianus à Christo ad Gen-
 tiles transfugit. At paulò post idem Galilaei
 (ita enim Christum probrosè vocabat) vin-
 dicem dexteram experitur. Plenè verò sunt
 superiorum seculorum historiae consimili-
 bus exemplis, quae nec nostro etiam secu-
 lo nobis desunt. Aliquot abhinc lustris ple-
 rique Reges Babylonicis poculis inebriati,
 Christi

Christi hosti aduersus Christum, Lupo aduersus agnum militarunt, vt etiamnum plerique militant. Vidimus verò nonnullos, in flagranti crimine, in ipsoq; adeò, quod agitabant, scelere periisse: quosdam etiam à triumpho in tumultum elatos fuisse. Nec cæteros melior manet exitus. Stat nempe perpetuò hæc sententia: Coniurent licet omnes reges terræ aduersus Christum, & Agnum nostrum diripere conentur, necesse est tandem illos manum cedere, pedibus Christi subiici, & Agnum Regem Regum, & Dominum Dominatum, velint nolint, confiteri. Quid verò de Regibus Ethnicis statuemus? Proculdubio & hi extrinsecus non vnguntur à Deo, sunt tamen eius vasalli, & ab eo vno potètiã suam acceperunt seu sorte, seu alia quauis forma eligantur. Si suffragio: Deus regit corda hominum, & dirigit quo ipse vult. Si vel sorte: fors conicitur in sinum, inquit Salomon, & iudicium eius à Domino. Is perpetuò vnus est, qui pro suo arbitrio Reges tollit, & statuit, firmat & euertit. Hac ratione Cyrum vnctum Domini vocat Esaias. Daniel verò Nabuchodonozor & cæteros à Deo potentiam accepisse ait, vt & Paulus, omnes omnino magistratus. Etsi enim Deus legem suam non ita disertè his atq; illis commendarit: est tamen quod agnoscat, se, quod regnant,

*Psal. 72.**Psal. 110.**Apoc. 6. 19.**Prov. 16.**Dan. 2. v. 21.**Esa. 6. 45.**Dan. 4.**Rom. 13.*

32 VINDICA CONTRA
Deo supremo Regi debere. Itaq; si tributū
eo nomine Deo persolvere minus curent:
saltem quod Deo à subditis debetur, inter-
cipere & auertere ne tentent, aut vlla alia in-
re diuinam sibi iurisdictionem arrogent. Id
verò propriè affectati regni crimē est, quod
Deus in ipsos reges Ethnicos grauissimè vi-
tus est. Principes, ne in tam atrox crimen
incidant, suam à diuina iurisdictionē in pri-
mis distinguant necesse est, & eò quidem
accuratius, quod in eodem solo, in eadem
re, in homine, inquam, Deus & Rex, ius
suum ambo capiunt. Constat homo ex cor-
pore & anima, Deus corpus finxit, & ani-
mam quoq; inspirauit. Vtroque ergo opti-
mo iure vti solus poterat. Quod si liberali-
ter indulgit Regibus, vt subditorum corpo-
ribus bonisque, ad eorundem tamen con-
seruationem, vt possint: meminisse satis
debent, vsu non abusu, concedi. In pri-
mis verò nil quod animæ, tributū nomine
imperent, habere se, qui suam ipsi Deo tri-
butariam profiteri teneantur. Rex capit tri-
butum censumue à corpore, iisque, quæ cor-
poris ministerio acquiruntur colunturue.
Deus ab anima præcipuè, quæ suas etiam
functiones per corpus exercet. Ad tributū
illud pertinent fructus, nūmmorum pensi-
tationes, & cætera onera tum realia, tum
personalia. Ad hoc preces, sacrificia, con-
ciones,

ciones, cultusq; aded diuinus, tum priua-
 tus, tum publicus. Quæ quidem aded di-
 uersa & distincta sunt, vt neutrum alteri of-
 ficiat: fiscus Dei Cæsaris fisco nil adimat,
 sed cuiq; ius suum constet. Deniq; cælum
 terræ misceat, omniaq; in antiquum chaos
 reducere velit, qui hæc confundat. Hæc o- *1. Chron.*
 primè distinxit Dauid, qui alios officarios *26. ver. 29.*
 destinauit in rem Dei, alios in rem Regis. *2. Chron.*
 Sic & Iosaphar alios in iudicium Iehouæ, *ca. 9.*
 alios in litem Regis, id est, alios qui cultum
 Dei, alios qui iura Regis tuerentur. Quod si
 vtrumq; tributum sibi vendicat Princeps,
 perinde ac si Gigantum more, cælum pete-
 re & scandere, conctur: Regni affectati reus
 est, & non secus ac vasallus, qui regalia iura
 inuadit, feudum committit, ac eo sæpissi-
 mè spoliatur: & eo æquius, quod ea vasalli
 ad dominum superiorem aliqua: Regis ad
 Deum, homuncionis ad omnipotentem nul-
 la potest esse proportio. Quotiescunque e-
 nim Princeps aliquis insolenter dicit: Ego *Esa. c. 34.*
 scandam cælum, extollam solium meum *ver. 22.*
 supra stellas Dei, & erò similis altissimo: At
 ego contra, Deus inquit, extollam me ip-
 sum, insurgam aduersus te, & excindam no-
 men tuum ad vltimos nepotes vsq;. Et tua
 quidem consilia euanescent: quod verò se-
 mel decreui, mutari non potest, aut in cas-
 sum cedere. Dicit dominus Pharaoni: Di- *Exod. c. 8.*
¶ s. 2. c.

34 VINDIC. CONTRA

mitte populum meum, vt mihi seruiat, vt mihi sacra faciat. Quia verò fastu tumidus Deum illum sibi notum non esse respōdet, præceps ruit. Nabuchodonor vult statuam suam coli, sibiq; diuinos honores exhiberi. Confesum effrenem miseri hominum audaciam reprimat Deus. Qui Deus videri volebat, homo esse desinit, & auia desertaq; loca asini instar oberrat, Eo vsque dum, ait Daniel, Deum Israelis supremum omnium Dominum agnoscat. Balthasar eius filius, sacris Templi vasis diuino cultui ad suam ebrietatem abutitur. En verò quia Deo gloriam non tribuit, cuius in manu anima eius omnesq; viæ erant, regno pessum dato, eadem nocte trucidatur. Alexander Magnus adulatorum voce delectabatur, qui Iouis filium eum esse, & adorandum propterea affirmabāt. En verò inchoatos quasi de domito orbe triumphos præpropera mors interfecat. Antiochus vniendi regni prætextu, vnumquenque Legem Dei misfam facere, & suam sequi iubet. Templum Iudæorum prophanat, altaria polluit. At multas calamitates, clades, strages expertus, fractis prostratisq; viribus, animi more tandem conficitur, in eo que, quod Iudæos ad impietatem adigere voluisset, tam graua se pati profitetur. Deniq; si repetamus, quis Neronis exitus fuerit, qui Christianos

Dan. c. 4.

Dan. c. 5.

Ver. 23.

1. Mach.

6. v. 43.

1. Mach.

c. 6.

stianos vr̄bis incendio insimulatos scelerate
 contrucidauit: quis Caligulæ, qui sibi sa-
 crificia instituit: quis Domitiani, qui Domi-
 nus Deusq; vocari voluit: quis Commodi
 & eorum omnium, qui honores soli Deo
 debitos, aut sibi vendicare, aut Deo tollere
 voluerunt: exitialem eorum perpetuò exitum
 comperiemus. Contra verò Traiani,
 Hadriani, Antonini Pij, & cæterorum eius-
 modi satis prosperum: qui si minus Deum
 coluerunt, Christianis saltem suo more co-
 lere permiserunt. In summa, vt vasalli rebel-
 les, regnũue affectantes, & supplicium
 extremum merentur, & feudum ipso iure
 committunt: ita & hi, qui aut legem Dei ex
 pacto obseruare nolunt, aut obseruare vo-
 lentes inaudita causa persequuntur. Cum
 itaq; videamus eodem ferè modo Reges à
 Deo regno inuestiri, quo vasallos à domi-
 no superiore, feudo, iisdem de causis eo be-
 neficio priuari: eodem fermè loco hos, quo
 illos esse, Reges omnes Dei vasallos esse, o-
 mnino statuendum est. Hoc verò posi-
 to, quæstio nostra facile finietur. Si enim
 Deus est Domini superioris loco, Rex va-
 falli: quis non Domino potius, quàm va-
 fallo, obediendum pronunciet? Si Deus
 hoc præcipit, Rex contra: quis Regi aduer-
 sus Deum obsequium denegantem, rebel-
 lem iudicet? Imò verò quis non rebellionis

damnet, si aut Deo seignius pareat, aut Regi
 ea in re pareat. Deniq;, si hinc Rex, illinc
 Deus ad delectum nos vocet: quis Regem,
 vt Deo militemus, deserendum non statuat?
 Ergo non modò non tenemur obedire Re-
 gi contra legem Dei quid imperanti, verùm
 etiam si obediamus, rebelles sumus, non
 secus ac si aduersus Regem colonus, pro se-
 niore Regis vasallo, arma sumeret, aut edi-
 cto superioris, quàm inferioris: Vicarij, quàm
 Principis: Ministri, quàm Regis obedire
 nallet. Ac propterea incidimus in execra-
 tionem Micheæ Prophetæ, qui Dei voce
 eos omnes, qui impiis Regum mandatis
 obsequuntur, detestatur, & diris deuouet.
 Legem Dei quum dicimus, intelligimus
 duas Legis tabulas Mofi traditas, quibus
 tanquam limitibus immobilibus, autori-
 tas Principum omnium circumscribi de-
 bet. Prima, Dei cultus, secunda officium er-
 ga proximum continetur: prima, inquam,
 Pietas, secunda Iustitia Charitati coniun-
 cta, quibus Euāgelij promulgatio non mo-
 dò non derogauit, verùm etiam authorita-
 tem adiunxit. Prima autem vt ordine, ita &
 dignitate prima censetur. Si quem innocen-
 tem Princeps occidi iubeat, si quem spolia-
 ri, si cui vim inferri, nemo cui vel tantillum
 conscientia superfit, parere velit. Si scelus
 suum, adulterium puta, parricidium, aut
 quid

*Mich. 6.
 ver. 16.*

quid simile, comprobari flagitet, prodibit inter ipsos Ethnicos Papinianus aliquis, qui Caracallam coram reprehendat, & mori, quam parere malit:

Phalaris licet imperet v: sit

Falsus, & admoto dictet peiuria Tauro,

falsum testimonium dicere non sustinebit.

Quid verò, si nos Princeps cum idolis com-

mercium habere iubeat? si Christum cruci-

figere? si Deum eiurare, execrari, & quan-

tum in nobis erit, cœlo pellere, an non mul-

tò æquius parere detrectabimus? Quin po-

tius quia non satis est abstinere à malo, ni-

faciamus etiam bonum, non modò idola

non colemus, verùm Deum eo modo, quo

præcipit, colemus: nec modò Baali nō pro-

cūbemus, verùm Deo sacra faciemus, qua-

lia à nobis requirit. Etenim Deum quidem

colere tenemur propter ipsum: at Principē

honorare, vt & proximum amare, propter

Deum. Quòd si verò proximum lædere,

scelus est, si Principem violare, piaculum

cenferur quo tandem nomine tatum tam-

que atrox crimen censebimus, quo ipsa su-

premi omnium Domini Maiestas petitur?

In summa: vt longè grauius est creatorem,

quàm creaturam, hominem quàm imagi-

nem lædere, & in iure grauior est pœna e-

ius, qui Maiestatem Regiam læserit, quàm

qui statuam ei dicatam fregerit: ita non du-

38 VINDIC. CONTRA

bium est, quin eos, qui primam legis tabulam violant, grauior & atrocior vindicta, quàm qui secundam, maneat (etsi vna ab altera pendet) adeoq; cautius adhuc in illa, quàm in hac agendum sit. Exempla verò maiorum docere nos possunt, quæ cautela hæc in re sit adhibenda. Achabus Rex, Iezebele vxore instigante, Prophetas Dei vnde-
1. Reg. c. 18. quaq; comprehensos occidi iubet. Abdias nihilominus, Aulæ Magister, eos abscondit & alit. In promptu excusatio est. In omni obligatione, quantumuis stricta, Deus perpetuò excipitur. Achabus idē, omnes Baali sacrificare iubet: Elias nihilo segnus arguit Regem, arguit Populum, sacerdotes Baal impietatis conuictos ad necem poscit. Inuito deniq; Rege vxorio, frementeq; impia vxore cultum veri Dei restituere conatur.
1. Reg. c. 18. verj. 17. Sin Achab obiicit, quod hodierni Principes solent, quòd Israelem turbet, quòd rebellis, quòd seditiosus sit, vt omnium, qui crimine vacant, hoc esse crimen solet: Imò verò, respondet, Tuis ipse es, qui Israelem tua rebellione turbas, qui à Domino tuo ad hostes, à Deo vero ad deos alienos transfugeris. Eodē modo Sidrach, Misach & Abdenago, Regi Nabuchodonozor parere nolunt, vt neq; Daniel Dario, Eleazar Antiocho, & innumeri alij. Post verò Christi aduentum, cum iubentur Apostoli Euangelij prædi-

Dan. c. 3.

Dan. c. 6.

Actor. 4.

ver. 19.

prædicationem omittere, Iudicate, aiunt, vtrum iustum sit coram Deo, vobis potius, quàm Deo obedire. Ita modo mandatum Christi impleant, quid Reges sentiant, susque deque habent. Ipsi denique Iudæi A- *Ambros. Es*
 quilam argenteam statuamque Caligule in *pist. 33.*
 templo collocari non ferunt. Quid verò *Euseb.*
 Ambrosius, iubente Valentiniano Imperatore, vt basilicam Mediolanensem Arrianis traderet? Conuenior, inquit, à Comitibus & tribunis, vt Basilicæ fieret matura traditio, dicentibus. Imperatorem iure suo vti, eo quod in potestate eius essent omnia, respondi: Si à me peteret, quod meum esset, id est, fundum meum, argentum meum, ius huiusmodi meum non refragaturum. quamquam omnia, quæ mea sunt, essent pauperum: verum ea, quæ sunt diuina, Imperatoris potestati nõ esse subiecta. Quid verò putamus responsurum eum fuisse, si de viuo Dei templo idolis mancipando consultus fuisset? Exempla hæc & innumerorum Martyrum, qui mori, quàm parere maluerunt, quibus plenæ sunt Historiæ, legis disertissimæ instar esse possint. At sanè ne lex quidem disertis verbis concepta nobis deest. Quotiescunq; enim Apostoli Christianos monent, vt Regibus & Magistratibus pareant, quasi de industria faciant, Deo parendum in primis & ante omnia præmonent: præposteri istius

40 VINDIC. CONTRA

obsequij, ad quod adulatores Principū simplices cohortantur, nusquam ne leuē quidem argumentum reperias. Omnis anima, inquit Paulus, superiori potestati subiecta esto: nam nulla est nisi à Deo. (animam omnem dicit, ne conditio vlla excipi videatur.) Satis ex hisce verbis concludi poterat, Deo potius, quàm Regi parendum esse. Si enim regi propter Deum, certè non contra Deum. At ambiguitatem omnem præcidere vult. Princeps (subiungit) minister Dei est, propter bonum nostrum, ad faciendam iustitiam. Sequitur adhuc idem: quia Domino potius, quàm ministro obtemperandum constat. Necdum tamen satis esse putat. Reddite, ait ille tandem, cui tributum, tributum cui honorē, honorem: cui timorem, timorem ac si diceret, quod Christus: Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari: quæ Dei, Deo. Cæsari tributum & honorem, Deo timorem. Consimiliter Petrus, Timete Deū, honorate Regem. Serui obedite Dominis etiam discoloris. Hæc eodem, quo dicuntur ordine, facienda sunt. Nempe vt non tenentur dominis serui obedire, si quid aduersus Regis mādāta imperent: ita nec subditi Regibus, si quid aduersus legem Dei. Obiiciūt nobis impij: In iis etiam, quæ ad conscientiam pertinent, Regibus obediendum esse, & Petrum Paulumq; nobis, quasi huius im
 piæ

Paul. c. 13.
ad Rom.

Matt. 22.
per. 21.

Pet. epist.
1. cap. 7.

Obiectio-
nes.

piæ sententię auctores, obtrudere non verentur. Indeque quamcunq; legem sanciat Rex, parendum, quamcunq; religionem superstitionemue sectetur, obsequendum statuunt. Quàm aut ineptè, aut impiè, nemo est, qui non videat. Aiunt, ibi disertè obediendum esse Principibus non propter iram, sed propter conscientiam erga Deum. Conscientiam cum opponunt iræ, perinde est, ac si diceret: non formidine pœnæ, sed Dei amore non verborum metu, sed verbi diuini reuerentia, parendum esse. Ut pariratio-
ne Paulus, ad Colossenses, seruos ita heris inferuire iubet, vt non heri oculo, aut furcæ, sed ipsi Deo seruire se putent, non vt heri gratiam demereatur, cuius oculos etiam fallere possunt, sed vt officio satisfaciant, quod illis imposuit Deus, quem nemo fallere possit. Deniq; aliud omnino est, propter conscientiam obedire, aliud in iis, quæ ad conscientiam pertinent. Neque ij sanè, qui crucem & tormenta quæuis suscipere, quàm Principibus impia iubentibus parere maluerunt, nos ita docuissent. Eiusdem impudentiæ est, quod idiotis obiicere solent Obsequium præstare sacrificio. Nil enim est, quod causam ipsorum citius iugulare possit. Sunt illa verba Samuelis Prophetæ, Saulem Regè reprehendentis, quòd præposterè sacrificando, Dei mandatum

Roman. 13.

ver. 5.

1. Pet. c. 2.

Coloss. c. 3.

ver. 22.

1. Sam. c.

15. ver. 22.

42 VINDIC. CONTRA

secutus non esset. Quod si ipse, quantumvis
 Rex, Deo obsequi tenebatur. sequitur sane,
 subditos aduersus Deum Regi non teneri.
 In summa: qui Barbarorum Calucuthano-
 rum more, Dei cultum ab hominis arbi-
 trario, Religionem à Rege, tanquam Tellu-
 ris Deo pendere volunt, si scripturæ sacræ,
 quod opinor, minus tribuunt: discant sal-
 tem ab Ethnico Oratore, in omni commu-
 nitate quosdam esse officiorum gradus, ex
 quibus quod cuiq; præstat, intelligi possit,
 vt prima, ait, Diis immortalibus, secunda
 patriæ, tertia parentibus, deinceps reliqua
 reliquis gradatim debeantur. Vtcunq; ve-
 rò crimen læsæ Maiestatis atrox sit: proxi-
 mum tamen sacrilegio, quod in Deum di-
 uinasq; res propriè committitur, à Iure con-
 sultis vocari, ad eò vt Templum effringere,
 quàm vitæ Principis insidiari, grauius pu-
 tetur. Et hæc quidem cuiuis homini, mo-
 dò non prorsus impio, sufficere
 posse videntur.

Clas. offi.

*L. 1. ad
 Leg. lul.
 Maiest.*

S E C V N D A

Q V A E S T I O :

*AN LICEAT RESTITERE
Principi, Legem Dei violanti, & Eccle-
siam Dei vastanti: quibus, quo-
modo, & quatenus.*

HÆC Quæstio prima fronte dif-
ficilis & ardua videtur, eò qui-
dem magis, quòd cum sub piis
Principibus superuacua, sub im-
piis periculosa videretur, vix quisquã eam,
nisi leuiusculè attigerit. Ex facto quæritur,
Principi legem Dei obroganti Ecclesiamue
destruenti, aut extruendam impediendi, an
resistere liceat. Hoc verò, si eius iudicio sta-
mus, Scriptura sacra nobis definit. Si e-
nim, quod ex ea facile probabitur, vniuerso
Populo Iudaico licuit, imò si iniunctum fuit,
nemo, credo, negabit, quin idem de vniuer-
so Populo Christiano alicuius Regni, idem
planè statuendum sit. Considerandum est
hic imprimis, Deum electo ex omnibus Po-
pulo Israelitico, vt esset sibi peculiaris Po-
pulus, fœdus cum eodem pepigisse, vt esset
is Populus Dei. Extat id passim in Deutero-
nomio. Vis autè huius Pactionis erat hæc,
Vt curarent vniuersi, vt Deus à singulis Tri

44 VINDIC. CONTRA

*Deu. c. 7.
v. 6. c. 14.
v. 2.*

bubus & singulorum contribulibus in terra Chanaan purè coleretur, Ecclesiamque suam in medio eorum perpetuò constitutam haberet. quod tum è multis aliis locis, tum disertè Deuter. 27. apparet. Ibi Moses & Leuitæ, quasi Dei nomine stipulantes, vniuersum Populum congregant, hisq; verbis affantur. Hodie, ô Israel, Populus Domini Dei tui sis. Obsequere ergo Deo tuo, &c.

*Deut. 11.
ver. 29.
Iosue c. 24.
disertius.*

Cumque, ait Moses, Iordanem transieris, stantibus hinc ad môtém Garizim sex Tribubus, illinc ad môtém Hebal sex reliquis, Leuitæ legem Dei perlegent, ac obseruaturis fausta omnia, violaturis infausta precabuntur. Vniuersus verò Populus respondebit, Amen. Quod à Iosue postea tum tertâ

Ios. 5. v. 24.

Chanaan ingresso, tum moribundo obseruatum legimus. Hinc animaduertimus, vniuersum populum obligatum esse legi Dei curandæ, Ecclesiæq; tuendæ, vt è contrario idolis Gentium exterminandis è terra Chanaan. quæ stipulatio ad singulos pertinere non potest, sed ad vniuersos tantùm. Quo etiam & illud pertinere videtur, vt omnes Tribus circa Arcam Domini castrametarentur & tentoria sua figerent: vt quæ vniuersorum curæ commendata esset, ab vniuersis tegeretur. Vfus verò pactionis istius demonstrari potest. Ciues Gabaa è Tribu Benjamin Leuitæ cuiusdam vxorem

*Num. 1.
Iudic. c. 19.
c. 20.*

rem

rem vi constuprant ad necem vsque. Leuita in duodecim frustra concisam Tribubus duodecim mittit, vt tantum scelus in Israele patratum vniuersi expient. Congregatur vniuersus populus in Maspha. Postulat à Beniamitis tanti sceleris cōscios noxæ dedit. Recusant illi. Ac demum Deo approbante, bellum in Beniamitas communi cōsilio decernitur. Hoc modo secunda Legis Tabula in Tribum integram, quæ peccarat, vindicata. De prima verò habemus exemplum euidentissimum in lib. Iosue. Postquã *Iosue 6.22.* Rubenitæ, Gaditæ & Manassæi, cis Iordanem ad sua se receperunt, eximium statim altare in Galiloth prope Annem extruunt. Videbatur hoc contra mādatum Domini, quo non nisi in Chanaan sacrificare licebat. ac propterea suspicio esse poterat, ne alienos deos colere vellent. Re vniuerso Populo, qui trans Iordanem habitabat, nunciata, inducuntur Comitia in Siloh, vbi erat Arca Domini. Conueniunt vniuersi. Mittitur ergo ad illos Phinees sacerdos, Eleazaris filius, qui de peccato in legem commisso coràm agat. Vt verò publica autoritate hoc agi sciant, eximij quiq; ex vnaquaque Tribu legati mittuntur, qui cum iis expostulent, cultum Dei corrumpi eo modo, Deum ea rebellionē infensum fore, nec ipsis modò, sed Israeli vniuerso, vt quondam

46 VINDIC. CONTRA

in Beelphegor: deniq; ni desistant, bellum publicè indicant atq; denuncient. Quod proculdubio consecutum fuisset, ni tribus illæ protestatæ fuissent, se altare illud monumenti tantum instar extruxisse: ex quo cis Iordanis & trans Iordanis eandem esse ac perpetuò fuisse religionem appareret. Quotiescunq; verò in cultu Dei vindicando negligentius se gesserunt, grauissimè afflictos eos fuisse videmus. Nec alia sanè de causa bis à Beniamitis victi fuisse videntur; quàm quod, dum iniuriam priuato factam vlcisci satagerent, dum stuprum punire, in iure Dei vindicando adeò segnes essent, ac quotidie etiam adulteria cum idolis impunita sinerent. Fuit ergo primum hæc Pactio inter Deum & Populum.

Fædus inter Deum & Populum.

*2. Reg. c. 11.
2. Chron.
c. 23. v. 23.*

Iam ex quo Reges populo dati sunt, non modò non desit hæc eadem pactio, verum etiam perpetuò cõfirmata & repetita fuit. Diximus in Rege inaugurando duplex fædus initium fuisse. Et primum quidem inter Deum, Regem & populum, siue inter summum Sacerdotem, Populū & Regem. (populus enim 2. Chron. primo loco ponitur.) Finem verò eius eum fuisse, vt populus esset populus Dei, id est, vt is populus Ecclesia Dei esset. Quorsum sanciretur inter Deum & Regem, ostendimus. Quorsum inter Deum & vniuersum populum,

exa-

examinandum. Certissimū sanè est, Deum non frustra hoc egisse. Ni enim aliqua auctoritas & promittendi, & promissa præstandi populo superfuisset, fœdus planè superuacuum fuisset. Videtur ergo Deus fecisse, quod in dubiis non minibus creditores facere solent, vt plures in eadem summam obligentur, vt eiusdem rei duo pluresue rei promittēdi constituentur, à quorum vnoquoq; tanquam principali reo solidum peti possit. Ecclesiam vnico homūcioni committere lubricum erat. Eam itaq; vniuerso populo commendat atq; committit. Poterat Rex in tam lubrico gradu constitutus, facile in impietatem delabi. Ne itaq; collaberetur Ecclesia, populum interuenire voluit. In ea, de qua agitur, stipulatione, Deus, vel eius vice summus Sacerdos est Reus stipulandi: Rex & populus vniuersus, puta Israel, sunt rei promittendi, ambo ex vna eademq; causa, & quidē ex voluntate coniunctim obligati. Stipulatur Sacerdos, an non promittant, populum fore populum Dei: an non operam se duros, vt Deus Templum suum Ecclesiam suam in medio eorum perpetuò habeat, vbi ritè colatur? Spondet Rex, spondet Israel, (vniuersitas enim hominum vnus personæ vicem sustinet) & quidem coniunctim, non diuisim, vt ex ipsis verbis apparet: incōtinenti, non

2. Reg. c. 23.

L. mortuo.

22. D. de sis

deicomm.

48. VINDIC. CONTRA

ex interuallo. Constituuntur ergo hic duo Rei, Rex & Israel, ideoq; æqualiter in solidum obligantur. Quemadmodum ergo, cum Caius & Titius eandem pecuniã Seio stipulanti coniunctim promiserunt, singuli ipso iure in solidum tenentur, & ab eorum alterutro solidum peti potest: ita tenetur Rex per se, Israel item per se, curare cauere, ne quid detrimenti Ecclesia capiat. Vter verò negligat, Deus ab alterutro integrã rem petere potest, & eo quidem magis à populo quàm à Rege, quo plures, & difficilius labuntur, & magis soluẽdo sunt, quàm vnus. Item vt in duobus correis, præsertim Fiscalis Tributi, vnus ita in solidum tenetur, vt beneficio diuisionis per nouellam constitutionem Iustiniani concessa vti nequeat: ita Rege & Israele, tributum Deo Regi Regum promittentibus, vterq; in solidum tenetur. Demum, quemadmodum in duobus reis promittendi, in iis præcipuè contractibus, quorum obligatio ratione culpæ committitur, (qualis est hic) vnus culpa nocet alteri: ita Israel Deum deserat, Rex verò negligenter ferat, tenetur culpa Israelis. Consimiliter, si Rex ad alienos Deos transfugiat, nec trãsfugiat modò, sed alios etiam secum abducat: denique quouis modo Ecclesiam perdere conetur: ni Israel eum quasi è fuga retrahat, aut etiam cõerceat, eius culpa tenebitur.

l. si non singuli. C. si cert. pet. l. penul. D. de duob. reis. 2. & 3. §. 1. D. cod.

L. cū poss. D. de cens. sib. & ibi Doctores.

L. cum ap. parebit. D. locati. l. si diuisa. C. cod.

nebitur. Breuiter: non secus ac si periculum sit, ne vnus è reïs promittèdi, sua bona prodigendo, soluendo esse desinat, alteri datur in eum utilis actio, ne correi culpa damnũ patiatur. ita & Israeli in regem, Regi in Israel, sese idolis mancipantem, aut quouis modo fœdus rumpentem, ne aut huius ille, aut vicissim hic illius culpam luat. Quod verò ea stipulatio, de qua agimus, eius generis sit, ex aliis scripturæ locis apparet. Saule Rege Israelis constituto, Samuel Sacerdos & Propheta Domini, his verbis Israelem affatur: Tam vos, quàm Rex vester, qui est super vos, sequimini dominum Deum vestrũ. quòd si perseueraueritis in malitia, (malitiam vocat, quod hominum imperium, quàm Dei maluissent) tam vos, quàm Rex vester peribitis. Addit verò rationem quia placuit Deo, vos facere populũ suum. Hic vides duos reos manifestè coniungi in eiusdem pœnæ stipulatione. Sic Asa. Rex Iuda, Azariæ Prophetæ hortatu, vniuersum populum, Iudam nempe & Benjamin, in Hierusalem conuocat, fœdus cum Deo percutièdi causa. Intereant & multi ex Ephraim, Manasse, & Simeoni, qui Dei purè colendi causa eò se receperant. Tum verò, sacrificiis ritè peractis, sancitur fœdus, his tanquam conceptis verbis: Quicumq; non inuocauerit Dominũ Deum Israel, seu minimus, seu

1. Sam. 6.

12. Ver. 14.

¶ 25.

2. Chron.

1. 17.

maximus, morte moriatur. Cum maximū dicit, ne Regem quidem ipsum huic pœnæ eximi vides. Quis verò hanc à Rege pœnam reposcere possit (de temporali enim hic agitur) nisi vniuersus populus, cui ipse iurat, non secus ac populus ipsi? Eodem modo legimus, Iosiam Regem, viginti quinque annis maiorem, vniuersumq; populum fœdus cum domino sanxisse, promittentibus ambobus, se legem & statuta domini custodituros, continuoq; quasi implendi, aliqua ex parte, fœderis causa Baalis idololatricam destructam fuisse. Et plura fortè accuratius legenti testimonia succurrerent. Cur verò velimus vniuersi populi consensum requiri, cur Israelem Iudamue ad legis diuinæ obseruationem astringi, cur sanctè promittere, se perpetuò populum Dei fore, nisi velimus pariter, authoritatem facultatemue ei concessam, qua tum se à periurio, tum Ecclesiam à vastitate vindicet? Quorsum enim fœdus cum populo, vt sit populus Dei, si sese ad alienos deos per Reges abduci patitur, aut pati tenetur? Vt Deus purè colatur, si populus serui loco est, quo cum nulla obligatio esse possit? Si deniq; non licet ei operam dare, vt id, quod promissit, præstetur, Deus ne cum eo fœdus sanxit, qui neq; promittendi, neq; rem promissam præstandi ius habuit? An verius, fœdus cum popu-

2. Reg. c.

23. v. 2.

2. Chron.

6. 4. v. 29.

L. quod at
tinet. 32.

D. de reg.
iuris.

lo sanciendo, remque eam fieri stipulando, ius ei esse, & rem promittendi, & præstandi, & præstandam curandi, euidenter ostendere voluit? Si ridemus enim & actione summouemus, qui cum seruo filiove familias contraxerit: an non impudètes simus, qui tale quid Deo tribuere velimus? Hinc verò est, quod regibus fœdus violantibus, Prophetæ Iudam, domum Iacob, Samariam perpetuò alloquuntur, vt eos officij sui admoneant. Nec id tantum, ne Baali sacrificent, sed vt Baalem etiam, eiusq; Sacerdotes, Rege inuito & reclamante, deturbent & exterminent. Sic cum Achab occidisset Prophetas Dei, Elias Propheta congregat populum, & quasi Concilium indicit, corripit, coarguit, conuincit. Populus verò eius hortatu, Sacerdotes Baal morte mulctat. Nempe officium suum deserente Rege, est quod suo fungatur Israel: nec tumultuariè aut temerè, sed publica auctoritate, Concilio habito, causa ordine cognita. At contra quotiescunque Regi, cultum Dei violanti, non obstitit Israel, quod diximus de duobus reis, quorum vnus culpa alteri nocet, vsu venisse videmus. Vt enim Rex Idololatriæ & perfidiæ suæ, ita Israel negligentia, conuiuentia, fœcordia pœnas dedit: & eo quidem sæpius hoc, quàm illud accidit, quòd Regis plerunque

Ierem. c.

17. ver. 20.

& passim.

1. Reg. c. 18.

v. 19.

exemplum Principes, Principum populus sequatur, & vnius exemplo vniuersi potius peccēt, quàm vniuersorum vnus resipiscat.

2. Sam. c. 31

Exemplis res dilucidior fiet. Cur, quæso, fuis deletumq; Israelis exercitū, vnà cum Saule Rege putemus? An Deus vlciscitur peccata Principis in populum? an Patris, in filium? Acerbum est, aiunt Iurisconsulti, parentis scelera, filiorum pœnis lui. Alieni sceleris quæquam pœnas pati, iura non sinunt. Absit verò, vt is qui vniuersam terram iudicat, inquit Abrahā, perdat iustum cum im-

Genes. 18.

v. 25.

Deut. 24.

v. 16.

2. Reg. c. 14

Ezech. 18.

pio. Quinimò, ait Dominus, vt patris, ita & filij anima mea est. Nec pater filij, nec patris filius culpa patietur. Anima, quæ peccauerit, morietur. An non ergo potius, quia populus Sauli legem Dei violanti non resistebat, & pios impiè persequenti, Dauidem scilicet & Sacerdotes domini, applaudebat? E multis pauca similia proferemus. Saul idē, vt tribus Iudæ possessiones amplificet, fidē publicā, iam inde ab ingressu Chanaan Gabaonitis datam frangit, ipsosque ad eò Gabaonitas, quātum quidem potest, è medio tollit. Violabatur eò facto tertium legis præceptum. Deus enim testis eiusce Pactionis fuerat. Quin & sextum, innocuos enim iniuste interficiebat. Vtraq; legis Tabula vindicanda erat. Et Saul eiusq; familia quidem ea scelera perpetrasse dicuntur. Interea ta-

2. Sam.

6. 22.

men,

men, Saule, iam è viuis sublato, Dauideque Rege constituto, cōsultus dominus respondet, tertium iam annum, propter idem scelus, terram Israelis vniuersam fame laborare. Nec ea prius desit, quàm septem è familia Saulis, Gabaonitis tanquam noxæ dederentur. Cur verò hic, cum vnusquisq; ex suo admissio sorti subiiciatur, nec alieni criminis successor constituatur quisquam, vniuersum Israelem sceleris huius teneri dicas, ipso reo iam vita functo, & actione cū reo quasi extincta: nisi, quia cum deberet & posset publico & manifesto sceleri sese opponere, negligenter tulit? Cur pœnam irrogari vis, quæ nemini absq; culpa iure infligitur, nisi peccarit? Qua verò peccarunt, nisi quatenus peccatum tolerarūt? Eodem modo, cum Dauid mandat Ioabo & præfectis populi Israelitici, vt populū recenseant, graue eo ipso crimen commississe dicitur. Nempe vt Israel Dei iram prouocaret, cum Regem peteret, quòd in eius peritia salutē suam collocare videretur: ita hoc facinore Dauid, qui ex multitudine victoriam expectabat. Id enim propriè est, quod Propheta vocat, sacrificare retibus, & hamis thura adolere: quæ species idololatriæ est. Præfecti quidem, quia præuidebant id Israeli exitiale futurum, primùm paulisper refragantur: deinde etiam iudicis causa & perfunctoriè

*L. crimē 26.
D. de pœnis.*

L. sancimus. C. de panis.

1. Sam. c. 8.

*Abacuc 1.
ver. 16.*

54 VINDIC. CONTRA

2. Sam. c.
71.
2. Chron.
6. 21.

cenſum agunt. At populus vniuerſus plectitur. Nec Dauid modò, ſed & ſeniores Iſraelis, qui vniuerſitatem repræſentant, ſaccum induunt, ſeſe q̄q; cinere conſpergunt. quod tamen propter Dauidis parricidium adulterio cumulatum neutiquam accidit. Hic quis non videt, vniuerſos & peccaſſe, & pœnitere debuiſſe, & pœnas deniq; luiſſe? Dauidem nempe impia præcipiendo, Deum prouocaſſe: præfectos populi, quos tanquã imperij Conſortes & Aſſeſſores, Iſraelis nomine, reclamare oportuit, aut conuiuẽdo, aut ſegnius repugnando, vniuerſos deniq; ad eum quaſi delectum comparẽdo? Deum verò, non ſecus ac imperatorem, legionis vniuerſæ delictum, vniuerſali terrore, particulari quorundam ſupplicio, quadã quaſi decimatione caſtigaffe? Cur verò tandem, Manaſſe Rege Templum Dei polluente, Deum non ipſum modò Manaſſem, ſed vniuerſum populum alloquitum eſſe legimus, niſi vt Iſraelem, tâquam alterum promittendi reum admoneret, ni Regem in officio contineret, ſuo damno futurum? Ecce quid enim illud alio qui apud Ieremiam, domum Iuda propter impietatem & crudelitatem Manaiſis Aſſyriis mancipatam fuiſſe, niſi eo ipſo, quod ſceleri non reſtitit, ſceleris ream fuiſſe ſtatuiamus? Propterea Auguſtinus & Ambroſius, Herodes & Pilatus

1. Chron.
6. 33. v. 10.
2. Reg. c.
24. v. 4.

Ier. 15. v. 4.

Auguſt. in
Pſal. 82.
Amb. in
Offic.

con-

condemnant Christum, Sacerdotes neci tradunt: populus ferè illachrymatur. vniuer si tamen puniuntur. Cur ita? Quia, quem è manibus impiorum magistratuum eripere poterant, quia non fecerunt, occiderunt. Plura verò in hanc sententiam ex omnis generis Authoribus addi possent, ni Christianis Sacrae scripturae testimonia sufficere deberent. Ceterum quia boni legislatoris est, non tam curare, vt delicta puniantur, quàm ne vlla committantur, cauere: vt boni Medici diætam præscribere potius, quàm morbos arceat, quàm remedia, quibus coerceantur: pius certè populus, non modò coerebit Principem, Legem Dei impiè abrogantem, verùm etiam in primis cauebit, ne quidquam eius culpa negligentiaue sensim introducatur, quod tēporis tractu, purum Dei cultum corrumpere possit, nec crimina in diuinam Maiestatem publicè commissa, non tolerabit modò, verùm etiam criminum occasiones diligenter auferet. Quod in confringendo æneo serpente, Ezechiam Regem, in exostulando cum eis Iordanis, de altari erecto, Israelem, cōuocato Concilio publico, fecisse legimus. Itaq; licet Israeli, si Rex legem Dei Ecclesiámue vertat, resistere: nec id modò, verùm ni fecerit eiusdè criminis tuebitur, & eandem pœnam luet. Resistet verò verbo, si verbo oppugnabitur:

vi, si vi; arte, inquam, & Marte, Quin & dolo bono, si dolo: cum nihil intersit, vbi iustum bellum susceperis, vtrum apertè pugnes, an ex insidiis. ita tamen, vt perpetuò dolum à perfidia, quæ nusquam licita est, accuratè distinguat. Verùm video iam, quid

*August. in
Iosuan 23.
q. 2. domi-
nus. l. 1. D.
de dolo ma-
lo.*

hic opponi possit. Quid, inquires? An verò vniuersam multitudinè, belluani, inquam, illam innumerorum capitum, tumultuari & concurrere in eam rem, quasi agmine facto oportebit? Quis verò in ea turba ordo esse queat? quæ Consilij, quæ rerum gerendarum species? Cum de vniuerso populo loquimur, intelligimus eos, qui à populo authoritatè acceperunt, magistratus, nempe, regè inferiores à populo delectos, aut alia ratione constitutos, quasi imperij Consortes & Regum Ephoros, qui vniuersum populi cœtum repræsentant. Intelligimus etiam Comitiam, quæ nil aliud sunt, quàm Regni cuiusq; Epitome, ad quæ publica omnia negotia referuntur. Eiusmodi erant septuaginta in Regno Israelitico, quibus quodammodo præerat summus Sacerdos, qui de rebus summis iudicabant, è Lxx. familiis, quæ in Ægyptum descenderant, seni primum electi. Tum Duces, seu Principes Tribuum, in singulis singuli. Demum Iudices & Præfecti singularum vrbium, id est, Chiliarchæ, Centuriones & cæteri, qui totidem

totidem familiis præerant. Deniq; fortes, Purpurati, & ceteri, è quib. cõflabatur Concilium publicũ, quod sæpissimè indictum legimus, his verbis: Et congregati sunt seniores in Rama, vt in electione Saulis. Et congregatus est vniuersus Israel, aut vniuersus Iuda, & Benjamin, &c cum vniuersam turbam eo conuenisse, verisimile non sit.

1. Sam. c. 5.

1. Chron. c.

27. & 28.

1. Chr. c. 12.

Eius generis sunt in omni Regno benè constituto, officarij Regni, Principes, Patres, Patritij, Optimates, & ceteri ab ordinibus delegati, è quibus conflatur aut Concilium ordinarium, aut Concilium extraordinarium, Parlamentum, Diæta, cæteriq; conuentus, in diuersis regionibus diuersa nomina sortiti: in quibus ne quid aut Respubl. aut Ecclesia detrimenti capiat, prouidendum est. Illi verò vt singuli Rege inferiores sunt, ita vniuersi superiores. Vt enim rectè Basiliensis & Constantiensis Synodi, Synodum Oecumenicam Pontifice superiorem esse statuerunt, vt Capitulum Episcopo, Vniuersitatem Actore, Curiam decurione, eum deniq;, qui ab aliquo cœtu authoritatem accepit, eo cœtu inferiorem esse, et si singulis superiorem: ita dubiũ esse non potest, quin Israel, qui Regem petiuit & constituit, quasi Actorem publicum, Saule superiore sit, Israele postulante, Israelisq; gratia constituto, vt pluribus postea ostende-

58 VINDIC. CONTRA

tur. Itaq; cum rebus benè gerendis, ordine opus sit, qui in tanta turba seruari nequit: ea verò sæpe accidant, quæ multitudini absque publico periculo ac discrimine dici nõ possint: quicquid vniuerso populo concedi aut committi diximus, officariis Regni: quicquid Israeli, Principibus & Senioribus Israelis concessum commissumq; dicimus, quod & vsus ipse comprobauit. Athalia Regina, Ochozia filio Rege Iudæ mortuo, vniuersam ferè stirpem Regiam delendam curat. Vix puer vnicus Ioas, in cunis adhuc vagiens, Iosabæ amitæ prudentia simul & pietate, superest. Illa verò rerum summam inuadit, & sex annos in Iuda regnat. Mussabat tum fortè populus: nec enim promere, quicquid animo premebat, tutũ erat. Tandem Ioiadas summus Sacerdos, vir Iosabæ, consilio cum Principibus Israelis claculum inuito, coniurationeq; ritè peracta, Ioam septimo anno ætatis vngendum coronandumq; curat. Matrem verò non modò è folio exturbat, verum etiam è medio tollit, Baalisq; idololatriã continuò destruit. Probatur Ioiadæ facinus, & meritò. Iusta causa mouebatur. Tyrannidẽ enim, non regnum oppugnabat. Tyrannidem, inquam, primum sine titulo, vt loquuntur Iureconfulti neoterici. Lex enim Regni Iudaici mulieres ad sceptrum nõ vocabat. Deinde etiam

*Bartol. de
Tyrannid.
Deut. 17.*

exer-

exercitio. Inuaserat enim nepotū regnum summo scelere, & scelera innumera committebat. quod verò caput scelerum erat, neglecto Deo vero, Baalem adorabat, adorarique iubebat. Iustè verò, & ab eo, cuius munus erat, vindicabat. Ioiadas enim non erat priuatus, sed Pontifex summus, ad què rerum etiam civilium cognitio tum pertinebat. Deinde habebat affeclas Principes Iudæ & Leuitas, deniq; erat affinis Regis. Quòd verò non indicit de more comitia in Mizpah, non culpatur, vt neq; etiam quod furtiuè consilia iniret, & clanculum coniu-raret. Alioqui enim res minimè successisset, & in incassum cecisset. Coniuratio au- *Bartol. in*
 tem bona malæue est, vt bonum, malumue *Tract. de*
 finem spectat, & ab iis, quorum est, aut se- *Guelph.*
 cus, initur. Rectè ergo Principes Iuda fece- *& Gibel.*
 runt. male verò, si secus se gessissent. Vt enim tutor cauere debet, ne pupilli bona depereant: ac ni faciat, actione tutelæ tenetur: ita & hi populi salutem tueri, qui se totam ipsorum curæ tradidit, & credidit, suasque in ipsos actiones omnes quodammodo transtulit. In summa: vt licet vniuerso populo repugnare, ita & Principibus Regni, qui vniuersum repræsentant, non secus ac decurionibus pro corporis vtilitate, cōtra- *Flp. l. 160.*
 here. Vt verò refertur ad vniuersos, quod *D. dereg.*
 publicè per maiorem partem geritur: ita, *iuris.*

60 VINDIC. CONTRA

quod maior pars Principū seu optimatum fecerit, omnes. quod omnes, vniuersus populus fecisse dicetur; Verūm hic alia nobis exoritur quæstio.

*An pars
Regni res
stere possit.*

Statuamus iam Regum aliquem, legem Dei Ecclesiæque abolere: Vniuersitatē consentire, aut maiorem saltem eius partem, Principes aut omnes, aut plures conuere partem interim aliquantulam populi, vnum, inquam, aliquem ex Principibus Magistratibusq; legem Dei retinere, Deumq; ritē colere velle: quid licere putes, si Rex aut eam partem ad impia sacra cogere, aut ei piis sacris interdicare velit? Hic de singulis, seu de priuatis, non loquimur, qui vniuersitatis partes non censentur, vt neq; tabulæ, clauis, papilli, nauis: aut lapides, trabes, cæmenta, domus. Sed de aliqua Proincia vrbede, quæ regni partem faciat, vt prora puppis, carina nauim: tectum, parietes, fundamentum, domum facere dicuntur. & de aliquo Magistratu, qui eius Proinciæ, vrbisue curam gerat. Equidem si exemplis certandum est, etsi ea propter assuetam hominum, in cultu Dei defendendo, defidiā, rariuscule sunt: tamen non profus defunt. **L O B N A**, vrbs Sacerdotalis, se se subducit Ioramō Regi Iuda, ab eoq; quodammodo deficit, quia defecerat à Deo patrum suorum, à quo ipsa deficere volebat:

*Iosue c. 21.
ver. 13.
1. Chron. c.
6. ver. 17.
2. Chron.
c. 22. v. 10.*

&

& fortè verebatur, ne Baali sacra facere cogere-
 tur. Consimiliter Antiocho iubente, vt
 Iudæi vniuersi, legem ipsius sequerentur,
 suamq; à Deo acceptam desererent respon-
 det Mathathias: Non obtemperabimus. vt
 transgrediamur nostram Religionem. Nec
 verò id modò: verùm Zelo Phinees corre-
 ptus, eo ipso, qui ad impia sacrificia conciu-
 es suos adigebat, sua manu interfecto, ar-
 ma capit, in mōtes sese recipit, manum col-
 ligit. Deniq; pro Religione & patria, pro a-
 ris, inquam, & focis, aduersus Antiochum
 adedò prosperè, Deo fauente bellum gerit,
 vt Hierusalem recuperet, & armis Genti-
 lium, in Ecclesiæ perniciem coniuratis, fra-
 ctis, debilitatis. purum Dei cultū restituat.
 Quòd si spectemus, quis ille esset, erat Ma-
 thathias Machabæorum parens, ex tribu
 Leui. Itaq; non licebat ei iure sanguinis, Re-
 gnum à Tyránide vindicare. Qui verò cum
 illo initio montigenæ, incolæ Modin, qui-
 bus vicini, aut ij etiam ex vniuersa Iudæa,
 qui Ecclesiam restitui cupiebant, sese adiun-
 xerant. Cæterùm vniuersi ferè, & maximi
 quiq; Antiocho obtemperabant, eiusq; im-
 perium vltro patiebantur: adedò vt eius exer-
 citu penè profligato, ipsoq; demum miserè
 mortuo, cum excutiendi iugi perpulchra
 daretur occasio, filium ipsius Regem ac do-
 minum non modò non inuiti agnoscerent.

1. Mac. c. 2.
 ver. 43. c. 2.
 ver. 22. c. 3.
 ver. 43.

1. Mach. c.
 6. v. 21. c. 7.
 & passim.

*Judic. c. 4.
et s.*

verum etiam ad Regnum capeffendum inuitarent. Possem etiam huc adducere exemplum Deborah. Deus manciparat Israel em Iabino Regi Chanaan, iamque vicesimum annum ei feruiebat. Itaque tanto tempore ius regni quodammodo præscripserat, Israel ferè vniuersus Deos alienos colebat. Præcipuè quæque tribus, Ruben, Ephraim, Benjamin, Dan, Afer, & cæteræ, quarum maiores erant vires, Iabino adherabant. Nihilominus Debora Prophetissa, quæ ius dicebat Israeli, excitat ad arma tribus Zabulon, Nephtali, & Isachar, vel saltem quosdam ex illis tribubus, Duce Barac, Sifaram magistrum militiæ Iabini fundit, Israel emque tandem iugo Chananæorum, inuitum, & tantum non renitentem non liberat modò, verum etiam cultum Dei veri restituit. Verum quia extraordinario motu Debora excitata videtur, nec disertis verbis Scriptura probat Lobnensium factum, etsi tacendo consentire videatur, vt neque etiam libri Machabæorum vsque ad eò magna fuit in primitiua Ecclesia autoritas, ac præterea legibus magis, quàm exemplis, disceptandum vulgo dicant: ex facto, quid iuris statuendum sit, examinabimus.

Diximus, Regem iurasse in legem Dei, Ecclesiæque conseruationem, quatenus fieri posset, spondidisse. Vniuersum item Israel em,

lem, tanquam vnum aliquem, idem sti-
 pulante Deo, promississe. Iam verò dicimus, sin-
 gulas etiam vrbes, singularumque urbium,
 quæ Regni partem faciebant, magistratus,
 idem sigillatim quatenus sua interesset, di-
 sertè spondisse. quod & vrbes & societa-
 tes omnes Christianas tacitè fecisse confe-
 quitur. Iosue senio confectus, & morti pro- *Iosue 24.*
 ximus, congregat vniuersum Israel in
 Sichem ad præsentiam Dei. Erat enim in Si-
 ché Arca fœderis Domini. Edò dicuntur con-
 uenisse Seniores Israel, Principes Tribuū,
 Iudices & præfecti, atq; ij aded omnes, qui
 publicam auctoritatem in singulis Israelis
 urbibus obtinebant, & iurasse in Legè Do-
 mini, vtroq; & sponte Dei omnipotentis
 iugum elegisse. Vnde euidenter apparet, sin-
 gulos Magistratus, Urbium, à quib. mitte-
 bantur, nomine spondisse se curaturos &
 operam duros, vt Deus ex Legis præscri-
 pto in medio sui coleretur. Iosue verò tum *Iosue 24.*
 fœdere inter Deum & populum sanctè per- *ver. 15.*
 cussio, tabulisq; fœderis ritè consignatis, in
 perpetuam rei memoriam, lapidem illico
 erexit. Itaq; si Arca Domini accersenda est,
 conuocatur omnium regionum Urbiumq; *1. Chron.*
 Principes, Chiliarchi, Centuriones Præfe- *c. 13.*
 cti, & cæteri, Davidis & Synagogæ Israeli- *1. Chr. c. 7.*
 ticæ decreto & mandato. Si Templum Do- *1. Reg. c. 7.*
 mino extruendū, idem profus obseruatur. *1. Chr. c. 28*

Ac ne quidquam Regibus creatis immutat-
 tum putetur, fœderi sub Ioa. inter Deum &
 populum, itemq; sub Iofia fanciūdo iidem
 omnes interfunt, iidem omnes figillatim
 astringuntur. Itaq; non Rex modò sed Re-
 gnum: nec Regnum modo vniuerfum, sed
 Regni partes omnes Deo figillatim fidem
 & obsequium promittunt. Non, inquam,
 Rex modò, sed Israel: nec Israel tantum, sed
 singulæ Israelis vrbes, earumq; præfecti se
 sanctè Deo deuinciunt, & quodam quasi
 hominio ligio in perpetuū aduersus quem-
 libet adstringunt. Exemplum ex iis, quæ ho-
 die in vfu sunt, desumptum, rem luculenti-
 rem faciet. In Imperio Germanico, cum
 Imperator inaugurandus est, adsunt Electro
 res & Principes, tum Ecclesiastici, tum lai-
 ci, aut ipsi aut per legatos. Item Prælati. Co-
 mites, Barones deniq; omnium vrbium im-
 perialium legati, cum mandato in eam rem
 speciali, ac sese, eosq; quorum vicem gerūt,
 certis sub conditionibus, Imperatori sub-
 mittunt ac subiiciunt. Iam, esto aliquis, qui
 Imperatorem vltro agnitum, de gradu eo
 deiicere conetur, qui ipse imperiū affectet,
 Principes verò & Barones auxilia debita,
 & tributa consueta Cæsari denegent, quin
 non conniueant modò ipsi, sed etiam cum
 aduersario perfidè colludant: an non putas,
 Argentoratenses fortè, aut Norimbergen-
 ses,

ses, qui fidem legitimo Imperatori promiserunt, prædonem illum iure optimo arce-
re & excludere posse? Imò verò ni fecerint,
ni laboranti Imperatori succurrerint, an fi-
dei præstitæ satisfecisse censebis? cum præ-
sertim is, qui præpositum suum non prote-
xit, cum possët, in pari causa factori habendus sit. Quod si ita est (vti reuera in confesso
est) an non idem Lobnensibus, aut Modien-
sibus, & licet, & ex officio competit, si
Deum, cuius obsequio sese in primis deuin-
ctos sciunt, cæteri Regni ordines deserue-
rint? Existat ergo Ioramus, aut Antiochus
aliquis, qui cultum veri Dei tollat, qui sese
supra Deum extollat: conniueat, aut collu-
dat Israel: quid ei vrbi, quæ Deum purè cõ-
lere cupit, faciendum dicemus? Primum,
dicat cum Iosue, Vos quidem vniuersi eli-
gite, vtrũ malitis obedire Deo vero, an diis
Amorrhæorum: At ego saltem & familia
mea seruiemus Domino: Eligite, inquam,
vtrum huic, alienum imperium nullo iure
inuadeti, ea in re parere velitis: ego sanè cui
fidem præstiti, quoquo euertu seruabo. Nec
vllatenus sanè dubito, quin Iosue omni co-
nato suo, cultum Dei veri, in Tamnath Se-
rath vrbe Ephraim, quæ eius possessio & fa-
milia erat, retinuisset, etiamsi Israelitæ, Deũ
Amorrhæorum in terra Chanaan coli vo-
luissent. Quid si verò Rex vltèrius pergat,

*L. 3. l. omnia
ne delictum
§. vlt. D. de
re milit.*

*Iosue c. 24
ver. 15.*

*Iosue c. 13:
v. 50.*

Præfectos mittat, qui nos ad impia sacra adigant, Deum deniq; è medio nostri expellere iubeat? an nō Regi Regiūq; portam, si possumus, occludemus potius, quàm Deū Regem Regum vrbe nostra excludamus? Ad vertant hic Municipales, Ciuēsue & municipiorum ciuitatumq; populi Dei præfecti, duplex se fœdus iniisse, duplex iusiurandum præstitisse. Primum & antiquissimum Deo, vti populus sit populus Dei: secundum, & proximum, Regi, vti populus obsequatur Regi, tanquam duci populi Dei. Itaq; vt Vice Regi, aduersus Imperatorē Regēue suum coniuranti, quantumuis magnam autē authoritatem accepisset, si in vrbe nostra obsessum dedi posceret, parendum non foret, imò ex ipsa fidelitatis formula omnimodo resistendum. Eodem pacto, summum scelus, ac vix vlllo modo expiandum arbitremur, si Deum in medio nostri habitantē iubente Principe, vasallo, inquam, & ministro Dei, aut expellamus, aut in manus hostium, quatenus in nobis situm est, prodamus. Dices tu fortè: Verùm vrbes ad Principem pertinent. itaq; aditum iure denegare non possis. At, inquā ego, vrbes non consistunt in lapidum coaceruatione, sed in populo: populus verò, est populus Dei, qui Deo primùm, dein Regi tenetur. Quantum verò ad ipsas vrbes pertinet, etsi ad Reges urbium

20. Collat.
de forma
fid. & c. 1.
de noua fide
del. form.

vrbium potestas, ad municipes tamen per- *Seneca l. 7. de benef. c. 6. 7. & 6.*
 tinet dominium. Sunt etenim vniuersa in
 Regis imperio, non in patrimonio: Deus ve-
 rò vnus est omnium verè proprietarius do-
 minus, à quo & ille imperium, & hic patri-
 monium habet. Ergo, ais, licebit subditis,
 Religionis causà à Rege deficere? An non
 verò, si semel hoc statuatur, quam rebellio-
 ni fenestram aperias, vides? Attède verò hic
 patienter, & ré accuratè considera. Possem
 ego vnico verbo respondere, cum optio al-
 terutrius datur, à Rege magis, quàm à Deo
 deficièdum esse, aut ex Augustino, vbi non *August. c. 21. l. 19. de Ciuit. Dei. & lib. 4. c. 4.*
 est iustitia, ibi non esse Rempublicam. Iusti-
 tiam verò non esse, vbi homo ipsum homi-
 nem Deo vero tollit, & immūdis dæmoni-
 bus subdit, cum iustitia ea virtus sit, quæ sua
 cuiq; distribuit. Itaq; qui eiusmodi domi-
 niis sese subtrahūt, dæmoniis sese subtrahe-
 re, & latronū multitudinem potius, quàm
 Rempublicā deserere. Verùm, vt altius rem
 repetā, videntur, qui eo modo se gerēt, quo
 diximus, defectorū loco non esse. Deficiunt
 à Rege vel Republica, qui hostili animo, Re-
 gis Reipublicæue imperio sese subtrahunt.
 Itaq; & inter hostes numerantur, & plerun-
 que quibusuis hostibus periculosiores exi-
 stunt. Hi verò, de quibus agimus, nil simile *L. 5. D. de c. miuit.*
 habent. Primùm imperata facere non recu-
 sant, modò ea imperètur, quæ iure possunt,

aut saltem Deo iniuriam non faciunt. Tributa, vectigalia, munera, oneraq; consueta non detrectant, modo id tributum, quod Deo debet, non interuertatur. Cæsari Cæsarem agenti parent: Cæsari fines suos excedenti, alienum imperium affectanti, Dei solium inuadenti, superiorem amborum Dominum bello petenti, parere, iniustum putant: Deinde hostiliter se proprie non gerunt. Hostium est lacessere, prouocare, vltro impressiones facere. Hi demum lacessiti, armis infidiisq; petiti, vix tandem imminente vnde quaq; morte, arma capiunt, seseq; aduersus illatam vim tuentur. Ac propterea cum hostibus non quotiescunque velis, pacem habeas. Neq; enim quotiescunque arma depones, aut lacessere desines, deponant illi corinud, & otium capebant. Cum his, quotiescunque optaris, præsto est. Desine cedere, cedunt: desine Deum oppugnare, desinent propugnare. Arma si velis iis è manibus excutere, satis est, modo ne percutias. Quia enim non inferunt, sed excipiunt ictus, ubi enssem reposueris, statim clypeum abiciunt, ac propterea plerumq; infidiis & perfidiæ patent. quod exempla recentia satis ostendunt. Ut verò fugitium cum seruum non dixeris, qui vulnus intetanti Domino manum opponit, qui furenti sese subducit persequenti, cellulæ suæ ianuam, interea dum

dum furor deferuescit, ocludit: multo minus hos defectores censere queas, (cum sanè seruorum nomine & loco non censeantur) qui pari aut etiam vehementiori furore percito, Principi portas vrbis claudant, vbi resipuerit, & ad se redierit, imperata facere parari. In eo genere est Dauid dux exercituum Israelis. sub Saule furibundo rege, qui sepe & calumniis vexatus, & ex insidiis petatus, montiù asperitate sese tuetur, quin & Ceilam quoq; vrbem furori regis opponere parat. Is enim quoscunq; potest, ad se allicit quidem, verùm non vt Saulis vitam, quod euidenter apparuit, petat, sed vt propriam tueatur. Itaq; Jonathan Saulis filius, non veretur cum Dauide fœdus percutere, & identidem renouare. quod fœdus Dei lehouæ vocatur. Abigail verò disertè ait, Dauidem iniquè petatum gerere bellum Dei. In eo genere sunt & Machabæi, qui oblatam ab Antiocho pacem, salua Religione, tum cum bellum commodissimè geripoterat, recipiunt tum à Demetrio Rege, tum etiam ab aliis. Nostro verò etiam tempore meminimus eos, qui pro vera religione, aduersus impietatem in Germania Galliaq; pugnarunt. quotiescunq; Dei purè colendi potestas facta est, arma vltro deposuisse, & plerunq; ad eò, cum aut Saulem Philistini arma aliò vertere cogent, aut Antiochum

2. Sam. c.

21. ver. 22.

2. Sam. c.

15. ver. 28.

1. Mach.

c. 6. v. 60.

vicinorum impetus reuocarent, aut aliâ bello continuando opportuna essent omnia. Eiusmodi ergo signis possint hi à defectoribus facile distingui. Est verò & aliud manifestissimum, si ita secedant, vt quotiescunq; secessionis causa sublata fuerit, ni extrema necessitas impediât, redeundum statuant. Tum enim non à Rege, sed à Ioramo vel Antiocho: non, inquam, à Republ. sed à priuata vnius aut plurium Tyrannide secedere putantur. Hanc nos distinctionem Theologorum Parisiensium cœtus (Sorbonam vocant) sæpius docuit. Anno circiter CIO CCC. Bonifacius octauus Pontifex, Regalia, quæ ad Regem Francorum pertinent, sibi vendicabat. Philippus Pulcher, Rex Francorum, eum per literas acerrimè obiurgauit. initium erat: PHILIPPVS, &c. BONIFACIO, sese pro summo Pontifice gerenti, &c. Ac tum quidem vniuersi agnoscabant Pontificem esse vicarium Dei in terra, & Ecclesiæ vniuersæ caput. Itaq; quod vulgò dicunt, communis error, iuris loco erat. Nihilominus tamen conuocata Sorbona respondit, Regem Regnumq; , absq; vlla Schismatis culpa, eiusmodi Pontificis obsequio sese subtrahere posse. Schisma enim non separationem, sed causam facere. Quòd si iusta causa subesset, separationem à Pontifice, non ab Ecclesia, & à Bonifacio quidem

*Annales
Franciæ,
Archiuua
Camera
Ratiociniorum
Lutetiæ.*

*L. Barbar.
Philip. D.
de Senat.*

quidē propriè, non à Pontifice fore, eo vsq;
 dum bonus aliquis sedem Pótificiam tene-
 ret. In quæ verò discrimina vniuersi Regni
 animas ab Ecclesia, ni hæc distinctio vera
 sit, separatas cōiicerent, nemo est, qui non
 faciliè diiudicet. An non verò, rege iura Dei
 Opt. Max. inuadente, animasq; hominum,
 quas Christus sanguine suo liberavit, duris-
 sima seruitute opprimente, multò æquius
 ea distinctioe vt ilicebit? Consimiliter an-
 no CIJ. CCCCVIII. Benedicto deci-
 motertio Ecclesiam Gallicanam tributis
 & exactionibus grauante, Clerus Gallica-
 nus à Carolo sexto conuocatus statuit, Re-
 gem & Regni incolas Benedicto obtempe-
 rare non debere, nempe hæretico, Schisma-
 tico, ea dignitate prorsus indigno. quod &
 ordines Regni probarunt, & Senatus Lute-
 tianus Aresto comprobauit. Quin & quos
 Benedictus decimus tertius, tanquam Ec-
 clesie hostes & defectores anathemate per-
 culerat, protinus absoluendos censuit, & i-
 pso iure Ecclesie communionem non exclu-
 sos fuisse iudicauit & vt aliàs sæpè in Gallia
 & alibi quoq; factitatum passim legimus.
 Nempe vt euidenter ostenderent, si is, qui
 Principem locum obtinet, sese malè gerat,
 ab eo sine defectionis crimine secedi posse,
 & aliud omnino esse, à malo Pontifice, a-
 liud ab Ecclesia, aliud à Rege impio, aliud à

*Annales
 Carol. 6.
 Monstres
 letus.*

2. Reg. c.
19. v. 8.

Extrav. de
maior. et
obed.

regno secedere. In ea verò causa Lobnenses fuisse videntur, quos restituito in integrum Dei cultu, inter Ezechiae subditos annumerari legimus. Quod si verò hæc distinctio obtinet, cum Papa Principis alicuius (qui eum superiore agnoscit) iura inuadit: an nõ lóge iustius, si Princeps, si vasallus, inquam, Regalia Dei iura ad se rapere conetur? Statuendum ergo tandem, vniuersum populum, Principem impia iubentem, aut pia vetantem, authoribus iis, qui populi auctoritatem penes se habent, aut pluribus coercere posse & debere. Deinde vniuersos aut saltem potiores in singulis regionibus vrbibusue, authorib. præcipuis magistratibus, tanquam à Deo primùm, dein à Principe constitutis, impia sacra à suis mœnibus arceri iure posse, piaque iisdem tueri: quin & Ecclesie, quæ vna omnino est, pomœria dilatare posse: ac ni fecerint, diuinæ Maiestatis, si saltem potuerint, reos esse.

An priuati
repugnare
armis possunt.
L. sicut 7.
a. D. qd
cuiusq; vniuersi.

Superest modò, vt de singulis agamus, qui priuati dicuntur. Primùm ex fœdere inter Deum & vniuersum populum, vt sit populus Dei, singuli non tenentur. Vt enim quod vniuersitati debetur, singulis non debetur: ita nec quod debet vniuersitas, singuli debent. Deinde, non tenentur ex officio. Tenetur enim quisq; Deo inferuire in eo munere, ad quod vocatus est. Priuati verò

rō non habent potestatem, non funguntur
 magistratu, non habent imperium, non vl-
 lum ius gladij. Itaq; vt gladium priuatis nū-
 tradidit Deus, nec ita vsum gladij ab iis re-
 poscit. Priuatis dicitur: Mitte gladium tuū *Matt. 26.*
 in vaginam. At magistratibus: Non geritis *Rom. 13.*
 gladium frustra. Illis, si stringant, culpæ da-
 tur: his, ni cum opus est, stringant, magna
 negligentia culpæ loco est. Quid verò? di-
 ces. An non singulis fœdus est cum Deo, vt
 vniuersis? idiotis, vt magistratibus? Quo-
 rum ergo circūcisio, quorsum Baptismus?
 quorsum illa toties repetita tota Scriptura
 sacri fœderis mentio? Est sanè omnino: sed
 longè diuersissimum. Vt enim omnes om-
 nino subditi iusti Principis, cuiuscunq; tan-
 dem gradus sint, tenentur ei obedire: quidā
 verò, peculiari quadam obligatione, vt ma-
 gistratus, curare præterea, vt cæteri obedi-
 ant: ita omnes omnino homines, Deo qui-
 dem in seruire tenentur: at quidam, vnà cum
 maiori munere, maius onus acceperunt, a-
 deò vt de cæterorum culpa, si negligant,
 quodammodo teneantur. Curare debent
 Reges, vniuersi, quiq; ab vniuersis gladium
 habent, Magistratus, vt Ecclesiæ corpus ri-
 tē gubernetur: singuli, vt eius tantum Eccle-
 siæ membra sint. Illi, ne Templum Domini
 polluatur, ne collabatur, sed aduersus om-
 nem corruptionem internam, iniuriamue

74 VINDIC. CONTRA

2. Cor. c. 3.
 v. 17. 17. c.
 6. 7. 19.
 De illis
 11. 10. 17.
- externam tutum sit. Hi, ne corpus suum, quod Templum Dei est, impurum sit, ut in eo spiritus Dei inhabitet. Qui enim vastabit Templum Dei, quod vos estis, ait Paulus, Deus quoque eum vastabit. Illis ea de causa commissus est gladius, quo extrinsecus accinguntur. His commendatus tantum gladius spiritus, verbum nempe Domini, quo Paulus Christianos omnes aduersus Diaboli impetum accingit. Quid ergo facient, si Rex ipsos ad impia sacra adigere velit? Si, qui ab vniuerso populo autoritate habent, Optimates sese opponant, aut sui saltem magistratus, pareant, obsequantur, & omni conatu, omni industria, tanquam Deo ipsi militantes, pios piorum conatus, adiuuent? Habent exemplum inter alia Centurionum & militum, qui Principibus Iuda Ioiadæ hortatu, Ecclesiâ ab idololatria, Regnumque à Tyrannide Athaliæ Reginae vindicantibus alacriter paruerunt. Sin optimates & magistratus furioso Regi applaudunt, aut saltè non resistunt, præsto est consilium Christi: in aliam ciuitatè se recipiant.
- Matt. 10.
 Ver. 23.
2. Cor. c. 11.
 v. 13. c. 15.
 Ver. 9.
- Habent exemplum piorum è decem Tribubus Israel, qui veri Dei cultu per Ieroboamum sublato, vniuersis coniuuentibus, ad Regem Iuda, apud quem cultus Dei remanserat, sese recipiunt. Sin aliò fugere non datur, vitæ potius, quàm Deo renuncient, cruci-

cifigantur potius, quàm Christum, vt Apostolus loquitur, denuò crucifigant. Nolite, ait Dominus noster, timere eos, qui corpus tantum occidere possunt. Ita verò & ipsius & Apostolorum, & innumerorum piorum Martyrum exemplo edocti sumus. Ergo ne mini priuato licebit armis resistere? Quid ergo de Mose statuemus, qui Israelem, inuito Pharaone Rege, abduxit? De Ehod, qui decimo octauo regni demum anno, quo Regnum vsucaptum videri poterat, Eglonem regem Moab interfecit, Israelemq; Moabitarum iugo liberauit? De Iehu denique, qui Ioramum Regem, cui ipse militabat, interfecit, Achabi stirpem deleuit, Baalitas ad internecionem omnes excidit? An non erant illi omnes priuati? Certè si ipsos per se spectes, quia ordinariè constituti non erát, priuatos dicere queas. At ex quo extra ordinem vocatos scimus, ipso quasi Deo, suo illos gladio euidenter accingente, non modò priuatos non censebimus, verum quibusuis ordinariis potiores. Mosis vocatio & expresso Dei verbo, & signis euidentissimis comprobatur. Ehod dicitur à Deo excitatus, qui Tyrannum occidendo, saluum faceret Israelem. Iehu, iussu Elizæi Prophetæ vnctus, qui stirpem Achabi deleret, etsi præcipui quiq; Regem eum, antequàm rem aggredereetur, salutarant. Idem de cæteris,

Heb. c. 6.

ver. 6.

Matt. 10.

ver. 28.

Exod. 12.

&c.

Iud. c. 3.

v. 16.

2. Reg. 6. 9.

76 VINDIC, CONTRA

qui ex sacra Scriptura adduci possint, ostendi possit. Iam verò cum neq; Deus ore suo, neq; extra ordinem per Prophetas loquatur, est quòd hac in re sobrij in primis & circumspecti simus. Si quis enim eam sibi auctoritatem, quasi diuino spiritu afflatus, arroget, videat sanè, ne arrogàtia inflatus sit, ne sibi ipse Deus sit, ne sibi ex se magnos illos spiritus sumat. ne itaq; concipiat vanitatem & pariat mendacium. Videat verò etiam populus, ne dum sub signis Christi militare cupit. Theudæ fortè Galilæo alicui, aut Barlozbæ (quod non ita pridem in Germania Munckerianis accidit) magno suo malo militet. Nec eo quidem id dico, quod idem ille Deus, qui nobis nostro hoc seculo Pharaones & Achabos immittit, liberatores etiam aliquando aliquos extra ordinem non excitet. Certè ipsius neq; iustitiæ, neq; misericordiæ quidquam vlllo tempore decedit. At sanè si minus exteriora illa signa adsunt, interiora saltem hæc agnoscamus ex effectibus oportet, mentem ab omni ambitione vacuam, verum & feruidum zelum, conscientiam deniq; & scientiam, ne aut errore ductus, alienis diis: aut furore ambitionis percitus, sibi magis quàm vero Deo seruiat.

*An arma
iustè pro*

Porro ne quid scrupuli supersit, respondendum iis videtur omnino, qui Ecclesiam armis

armis defendi non posse aut censent, aut certè, quod verisimilius est, censere videntur. Aiunt hi, non sine magno mysterio Deum vetuisse in Lege, ne altare ferro polueretur. Consimiliter eò, quòd in extruendo Salomonis Templo nullus ferræ malleiæ ferrei strepitus auditus sit: Ecclesiam, quæ Iosue 4. viuum Templum Dei est, armis nõ esse instaurandam, innui volunt, quasi lapides ipsi si ex lapidicinis, absque ferro excisi fuerint. I. Reg. 6. 6. quod ipse Scripturæ textus falsum esse, arguit. Quòd si speciosæ isti allegoriæ opponamus, quod Nehem. 4. cap. legimus, partem populi cæmentũ, partem ensem, quosdam atiam vtrumq; in extruendo secundo Templo gestasse, ne nouum opus ab impijs turbaretur, nepe, non vt gladio extruerent, sed ne destrueretur, cauerent: eodemq; modo Ecclesiam nõ propagari armis quidem, sed aduersus hostes, qui propagationem eius impedire conantur, propugnari. Deniq; pios Reges & Principes innumeros, cultũ Dei aduersus Ethnicos armis, quod tota scriptura adparet, vindicasse. Obiiciunt illi continuo: illa quidem locum habuisse sub lege: at ex quo Christus gratiam attulit, nec phalerato quidem equo, sed asello vectus Hierusalem ingredi voluit, omnino desiisse videri. Primũ, in cõfesso apud omnes est, Christum, quandiu in terris egit, non iudi-

Religione
capiantur.

Exod. 20.

ver. 25.

Deut. 27.

Iosue 4.

I. Reg. 6. 6.

ver. 7.

73 VINDIC. CONTRA

cis, sed rei: non Regis, sed priuati partes egisse. Itaq; quòd arma non tractarit, ad rem non pertinere. Verùm hos iam rogatos uelim: An per aduentum Christi, ius gladij magistratibus ablatum putent? Si aiunt: obstat Paulus, qui magistratus non frustra gestare gladium dicit, & aduersus plebis impetum opem eorum non recusat. Sin contra: cur ius gladij habere eos uelint, nisi ut bonos seruando, malos malè perdendo, Deo, qui ipsos gladio accinxit, inseruiant? Qua uerò magis in re, quàm in Ecclesia, quæ ei dicata est, aduersus impios tuèda? in peculio Christi aduersus prædones asserendo? Rogarim deinde, an militiam omnem inter Christianos exauctoratam putet. Si aiunt: Cur ergo Iesus Centurionis orationem exaudit? Cur milites Ioannes stipendio contentos esse, neminè concutere iubet, militiam deserere non iubet? Cur Cornelium Centurionem, primitias, inquam, Gentium Petrus baptizat? nec tamen ad cingulum militiæ deponendum hortatur? Quòd si uerò militia iusta est, quæ tandem illa iustior esse possit, quæ superioris iussu, pro Ecclesiæ defensione, proque piorum salute suscipitur? An enim aut vlla maior Tyrannis est, quam quæ in animam exercetur? aut laudabilior militia, quàm qua extrema Tyrânis coercetur? Rogarim demum, an vlla Christianis bella gerere

Rom. 13.
Acto. 23.

Matth. 5.
Luc. 3. v.
14.

Act. 10.

rere liceat. Si negant: cur ergo milites, Centuriones, Tribuni militum in Ecclesiam recipiuntur, quorum vnum id munus est, ut bello inferuiant? Cur integras legiones è Christianis conflatas legimus, Melitèsem, inquam, victoria tantopere ab antiquis Doctoribus & Historiographis decantata insignem, Mauritanamq; martyrio decoratam? Quod si verò licet, ut fortè tuendis finibus; arcendisque hostibus licere fatebuntur: an non multò æquius, tuendis piis, arcendis impiis, propugnandis deniq; Regni Christi, Ecclesiæ, inquam, finibus? *Apoc. c. 17. ver. 16.* Ecce enim alioqui meretricem Babylonicam decem Regum, quos ipsa fascinarit, armis exterminatum tandè iri Ioannes prædicit? Ad hæc, quid aliàs, de bello Constantini in Maxentium, Liciniumq; tot panegyricis celebrato, tot doctorum calculis cõprobatò? quid deniq; de Principum Christianorù in Turcas & Saracenos expeditionibus statuemus? quorum vnus omnium finis aut fuit, aut esse debuit, ne Templù domini aut extractum destruerent, aut extruendum turbarent? Ergo Ecclesia etsi armis non propagatur, armis tamè iustè propugnari potest. Quin non minus martyres sunt, qui in sacro illo bello moriuntur, quàm qui crucem Religionis causa patiuntur. Imò sanè eo videntur potiores, quòd illi oblatam quidem

80 VINDIC. CONTRA

mortem non recusant: hi verò vltro scientes prudentesq; suscipere videantur. Propagare conantur Turcæ suam opinionem armis, qui quamcunq; prouinciã armis subegerint, Mahumeris impia dogmata; sola violentia nixi, inducunt, qui arma in Alcorano suo tantopere commendauit, vt illac rectà ad superos iri, dicere non vereantur: etsi neminem ipsi interea cogunt. At multo magis adhuc is Religionis Christiq; hostis, & ij Reges, quos ipse fascinauit, qui luci Euangelij flammam, verbo Dei verbera, gladio spiritus acies instructas opponunt, omnesque quantum in iis est, ad impia sacra, oblati tormentis adigunt. qui quam suam fidem vocant, perfidia, & traditiones suas assiduis proditionibus defendere & asserere non verentur. Propugnant verò contra pij Principes & magistratus, qui propagatam propagandamue Christi vineam, ne ab apris vastetur, sepe circundant & muniunt, qui prædicatione verbi ad purã religionem conuersos scuto suo protegent, gladio que tuentur. qui templum Dei, è viuis lapidibus extructũ, dum ad fastigium vsq; adsurgat, aduersus violentos impiorum impetus, vallo, fossa, aggere, omni industria communiunt. Hęc hæc hactenus, ne quis in ea quæstione hæreat. Sciant itaq; vniuersi, aut qui ab iis constituti sunt, Regni officarij, eorumue plures,

TYRANN. Q. III. SE

plures, aut singuli, ni Regem Legem Dei
 corrumpentem, restituiue prohibentem,
 intra fines suos contineant, ex fœdere cum
 Deo inito grauius peccare. Ciues Prouin-
 cialesue, qui Regni alicuius aliquantulum
 partem faciunt, ni impietatem à suis saltem
 finibus arceant, quam Rex intrudere velit,
 aut piam doctrinam quibuscunque modis,
 etiam si ad tempus secedendum sit, retine-
 ant, consimiliter pœnæ obnoxios esse. Pri-
 uati denique, si impia iubenti pareant, nul-
 lo modo excusari. Cæterum ni extra ordi-
 nem ad id munus vocatos euidenter appa-
 reat, suapte auctoritate arma se capere nul-
 lo iure posse. Et ea quidem omnia ex Scri-
 ptura sacra constare videntur.

TERTIA QVAE

STIO:

*AN, ET QUATENUS PRIN-
 cipi rempublicam aut opprimenti, aut per-
 denti, resistere liceat, item, quibus id, &
 quo modo, & quo iure per-
 missum sit.*

VIA nobis hâc de legitima Prin-
 cipis auctoritate agendû est, non
 equidem dubitô, quin Tyrannis
 & malis Principibus hæc questio

82 VINDIC. CONTRA

odiosa futura sit. Qui enim quodcumq; libet, sibi licere putant: non mirum, si rationis & legis vocē sustinere nullo modo possint. At bonis saltem Principibus gratā eam fore spero, qui magistratū, qua tandem auctoritate potiat, nil nisi animatam legem esse sciunt. Nec verò si quid in illos acrius dicatur, ægrius hi ferēt, quasi sua vllatenus intersit. Tyranni Regibus, iniusti Principes iustis, è diametro opponuntur. Itaq; tātum abest, vt quod in Tyrannos dicitur, quidquam Regibus detrahat, vt cōtra quo plus illis detrahatur, eò plus glorię his accrescat: nec illi quidem vituperari possint, quin hi laudentur. Illi sanè quid sentiant, susq; deq; habeo. Neq; enim ipsis, sed in ipsos scribo. Hi quin consentiant, vix dubitare queam, qui non secus ac Pastores lupos, Medici veneficos, Prophetæ Pseudopphetas, Tyrannos & iniquos Principes odisse debent. Quod enim odium natura canibus in feras inseuit, ratio certè Regibus in Tyrānos ingeneret omnino necesse est: cum illi raptō viuant, hi rapinæ coercendæ nati & dati sint. Adulatores Tyrannorum frontem fortè, si quam habent, contrahent, quos erubescere conuenientius esset. Amici Regum, scio, non modò assentientur & annuent, verum etiam ad stipulari non verebuntur. Vt quis ergo hæc legendo, aut studio, aut ira moue-

mouebitur, ita se mente affectum putet. Ad rem itaq; adgrediamur.

Ostendimus antea, Deum Reges institue-
re, Regna Regibus dare, Reges eligere. Di-
cimus iam, Populum Reges constituere, *Reges à*
Regna tradere, electione suo suffragio com- *populo.*
probare. Quod quidem ita fieri voluit Deus,
vt quantumcunq; authoritatem & potesta-
tem haberent, Populo, secundum ipsum,
acceptam ferrent. Itaq; omnem suam cu-
tam, cogitationem, industriam in utilitatem
populi conferrent. Nec verò se, ob aliquam
naturæ præstantiam cæteris hominibus, non
secus ac homines gregibus aut armentis,
præesse arbitrarentur. Verùm eadem om-
nino cum cæteris sorte natos, suffragiis &
tanquam humeris populi ex humo in eum
gradum sublatos meminissent, in quorum
postea humeros reipublicæ onus, magna
ex parte, recumberet.

Aliquot ante seculis, quàm populus Israe-
liticus Regem à Deo peteret, Deus legem
regni senxerat, quæ extat Deuter. 17. Cum
perueneris in terram, quam Dominus Deus
tibi possidendam dedit, in eaq; habitaueris,
ait Moses, tu dices, Constituam Regem
super me, vt cæteræ gentes, quæ sunt in cir-
cuitu: tum verò eum Regem constitues,
quem Dominus tuus elegerit è medio fra-
trum tuorum, &c. Hic vides electionem

84 VINDIC. CONTRA

Regis tribui Deo, constitutionem populo; Postquam verò eò ventum fuit, ita prorsus obseruatum legimus. Seniores populi Israelitici, qui populum vniuersum repræsentabant, (eò enim nomine comprehenduntur, vt passim, Chiliarchi, Centuriones, Quinquagenarij, Decuriones, Iudices & præfæcti omnium Tribuum Israel, tum verò maximè Principes & Capita tribuum) conueniunt in Rama ad Samuelem, & partim filiorum Samuelis, qui iniquè ius dicebant, pertæsi, partim bella eò melius gestum iri rati, Regem à Samuele postulant. Consulenti Samueli regegit Deus, se Saulem elegisse, qui populum regeret. Samuel itaq; Saulem vngit. quæ omnia ad Electionem Regis postulante populo factam pertinent. Ac satis fortè fuisse videretur, si Samuel electum à Deo Regem populo adduxisset, & ei parendum esse, monuisset. Nihilominus tamen quo se Rex à populo constitutum sciat, Samuel indicit Comitia in Maspha, ibiq; quasi re adhuc planè integra & infecta, quasi, inquam, nondum constaret Saulis Electio, fors iacitur, quæ à Tribubus Tribum Benjamin, è gentibus gentè Metri: è gente Metri, Saulem, eum ipsum, quem Deus elegerat, seligit. Tum verò demum, populo vniuerso acclamante, Saul Rex nominatus dicitur. At tandem, ne forti omnia tribuat, post-

1. Sam. 8.
ver. 5.

1. Sam. c. 9.
ver. 16.

1. Sam. c.
10. ver. 17.
& seq.

1. Sam. c.
11. ver. 14.

postquam liberatis Ammonitarū obsidio-
 ne Iabezanis, suæ virtutis specimen quo-
 dammodo edidit, ne quicquam secedenti-
 bus quibusdā è populo, ab vniuersis in Gal-
 gal coram Domino rex confirmatur. Hic
 vides, eum, quem Deus ipse elegerat, quem
 fors à reliquis selegerat, suffragiis populi
 Regem constitui. Quid verò Dauid? Eui-
 detius adhuc, Saule reprobato, Samuel Dei *1. Sam. 6.*
 iussu Dauidem, quem Deus elegerat, in Re- *16.*
 gem Israel vngit. quo factò, Spiritus Domi-
 ni agit in Dauide, Saulem verò continuo
 deserit. Regnatne verò Dauid propterea?
 imò errat, vagatur, exulat, extrema sepe ex-
 peritur. nec prius rex existit, quàm, mortuo
 Saule, vniuersi populi Iehudæ suffragiis,
 Rex Iudæ primùm: septem verò post annis
 vniuersi Israelis consensu, Rex Israel in He-
 bron vngatur. Itaq; bis vngitur, primùm à
 Propheta, Dei iussu in Electionis signum,
 deinde, iussu populi, dum Rex constituitur.
 quo semper recordentur Reges, se à Deo *2. Sam. 6. 2.*
 quidem, sed per populum, & propter popu-
 lum regnare: nec verò Deo tantū & gladio,
 vt loquitur, regnum acceptum ferant. qui
 gladio ipso, per populum primum accin-
 tuerint. Idem prorsus in Salomone obser-
 uatur: etsi is filius Dauidis erat. Deus elege-
 rat Salomonem, vt federet super solium Re- *2. Sam. 7.*
 gni sui, & diserte Dauidi pollicitus erat, se *ver. 13.*

1. Reg. 5.
2. Chron. 28. v. 5.
2. Reg. 2. v. 32.
1. Chron. c. 28. v. 1. & c. 29. 7. 22. & 24.
2. Reg. c. 10.
2. Chron. c. 16. c. 36. c. 24.
2. Sam. c. 16. ver. 18.

illi tanquam Patrem filio affuturum. Dauid ipse Salomonem Regni successoré designarat quibusdam ex Aulæ præcipuis præsentibus. Nec tamen id satis fuit. Itaq; conuocat Dauid in Hierusalem Principes Israel, Principes Tribuum, Principes earum turmarum, quæ statis quæq; temporibus Regi ministrabant, Chiliarchus & Centuriones singularum urbium, Præfectos dominiij Regij, filios suos, quin & purpuratos omnes, & egregios quosque viros, qui de Electione statuerent. Ac in eo cœtu, Dei nomine inuocato, ab vniuerso Israelis agmine Salomō rex proclamatus, in Regem vngitur, inq; Israelis solio (ita enim legitur) collocatur. Tum primum verò Principes, Optimates, atq; ipsi adeò fratres, ei sese iureiurando publicè deuinciunt. Ne verò id in ambigua tantum fratrum successione factum putes, eodē omnino modo alios passim constitutos legimus. Mortuo Salomone populus conuenisse dicitur, ad constituendum Roboamum. Cæso Amasia, Ozias filius eius vnicus, ab vniuerso populo Rex constituitur. Post Ioramum, Ochozias, post Iosiam Ioacham filius, cui patris alioqui pietas non parum patrocinari potuisset. Quòd pertinet & illud Chusai ad Absalō: Sequar, ait, eum Regem, quem Deus, populus & vniuersi ex Israele elegerint, id est Regem legitime

gitimè & ritè constitutum. Itaq; etsi Deus lucernam populo suo è stirpe Davidis perpetuam promiserat, etsi, inquam, Regum Israelis successio ipso Dei verbo comprobata erat: nihilo minus tamen, cum Reges non prius regnasse videamus, quàm à populo ritè constituti fuissent: concludere licet, Regnum Israelis, si stirpem spectas, hæreditarium certè fuisse: at sanè si personas, omnino Electiuum. Quorsum verò hæc, si de Electione constabat, vt in confessio est, nisi vt tantæ dignitatis à populo collatæ recordatio ipsos sui officij perpetuò memores faceret?

Ita verò Ethnicos etiam Reges à populo constitutos legimus. Nempe cum aut foris bellum, aut domi lites essent, vnus aliquis, cuius de fortitudine & iustitia magna erat multitudinis opinio, communi cõsensu in Regem assumebatur. Et apud Medos, inquit Cicero, Deioces ex arbitro iudex, è Iudice Rex creatus, & apud Romanos primi Reges. Itaq; cum Romulo sublato centum Senatorum inter regnum Quiritibus minus gratum esset, conuenit vt postea Reges suffragiis populi, comprobante Senatu deligerentur. Tarquinius verò Superbus ideo Tyrannus habetur, quòd neque à populo neque à Senatu creatus, sola vi & potentia nixus, imperium teneret. Propterea

Psal. 132.

Hero lib. 1.

Cice. lib. 1.

Offic.

Liu. lib. 1.

SS VINDIC. CONTRA

Cæsar etſi imperium vi inuaſerat, tamen vt aliquo ſaltem iuris prætextu imponeret, imperium à populo ſenatuq; accepſſe videri volebat. Auguſtus verò etſi à Cæſare adoptatus, hæredem ſe imperij nūquam, quali ex teſtamento, geſſit. Quin potius Senatu populoq; acceptum tulit, vt & Caligula, Tiberius, Claudius: Nero verò, qui primus vi ac ſcelere inuaſit imperium, nullo iuris colore fretus, à Senatu damnatus fuit. Omnino cum nemo Rex naſcatur, nemo per ſe Rex eſſe, nemo abſq; populo regnare poſſit: Populus verò contra & per ſe eſſe queat, & Rege prior tempore ſit: Reges omnes à populo primum conſtitutos fuiſſe, certiffimè conſtat. Etſi verò, ex quo virtutem patrū imitati filij, nepotésue, Regna ſibi quali hæreditaria feciſſe videntur, in quibuſdam regionibus Electionis libera facultas deſiſſe quodammodo videatur, manſit tamen perpetuò in omnibus regnis bene conſtitutis ea conſuetudo, vt demortuis non prius ſuccederent liberi, quam à populo quali de nouo conſtituerentur, nec tanquam ſui hæredes Patribus agnaſcerentur: ſed tum demum Reges ceſſerentur, cum ab iis, qui populi maiestatem repræſentarent, Regni inueſtituram, quali per ſceptrum & diadema accepiffent. In Regnis Chriſtianis, quæ hodie per ſucceſſionem deſerri dicuntur, huiusce

iusce rei vestigia euidentissima extant. Reges etenim Franciæ, Hispaniæ, Angliæ & cæteri, ab Ordinib. Regni, Patribus, Patriiis, Magnatibus, qui vniuersitatem populi repræsentant, inaugurari solent, & quasi in Regni possessionem mitti: non secus ac Imperatores Germaniæ ab Electoribus, & Reges Poloniæ à Vayuodis seu Palatinis, vbius suum Electio integrum obtinet. Nec verò illis Regius honos in vrbibus Regni prius exhibetur, quàm ritè inaugurati fuerint. Vt neq; etiam olim Regni tempus, nisi à die inaugurationis, quod in Gallia accuratè obtinuit, computabatur. Ac ne ob continuatam aliquot successuum seriem hallucinemur, in illis iisdem Regnis, sæpe filio agnatum, primogenito secundogenitum Ordines Regni prætulerunt vt in Francico, Roberto Druydarum Comiti, Ludoicum fratrem: item Roberto Capeti, nepoti, Henricum fratrem secundogenitum, & cæteros aliis. Quin & Regnum idem populi auctoritate, de gente in gentem, extantibus legitimis hæredibus, translatum fuit, à Merouingiis ad Carlingos, à Carlingis ad Capetanos. Quod & in cæteris factum, è verissimis historiis satis constat. Ne verò à Francico, quod cæterorum exemplar semper habitum fuit, in quo, inquam, successio plurimum obtinere videtur, recedamus,

*Annales
Gillij.*

90 VINDIC. CONTRA

Pharamundum anno CCCCXIX electum legimus: Pipinum, DCCLI. Pipini filios, Carolum Magnū, & Carolomanum DCCLXVIII nō habita patris ratione. Sublato demum DCCLXXI. Carolomano, non accreuit continuò Carolo Magno fratris portio, vt in hæreditatibus fieri solet, sed populo & Concilio publico decernente. Eodem auctore Ludouicus Pius, anno DCCCXII. quamuis Caroli Magni filius, eligitur. In ipso verò Caroli testamento, quod apud Nauclerum extat, rogat populum, è suis Nepotibus per Concilium Regni publicum, quē voluerit, eligat, patruos verò acquiescere populi decreto iubet. Unde Carolus Caluus, è Ludouico Pio, & Iuditha nepos, sese apud Aimoinum Historiographū, Regem electum profiteretur. In summa: omnes omnino Reges, ab initio electi fuerunt. Et qui hodie per successionem regnum adire videntur, prius à populo constituantur necesse est. Denique etsi populus ob egregia quædam merita ex aliqua stirpe Reges sibi deligere, in quibusdam regionibus solet: stirpem ipsam, non surculum deligit: nec ita deligit, quin si degeneret, aliam eligere non possit. Qui verò ex ea stirpe etiam proximi sunt, non tam Reges nascuntur, quam fiunt: non tam Reges, quam Regum candidati habentur.

Iam

TYRANN. Q. III. 91

Iam verò, cum Reges à populo constituantur, omnino sequi videtur, populum vniuersum Rege potio- rem esse. Ea enim vis verbi est, vt qui ab aliquo constituitur, eo minor habeatur, qui ab aliquo authoritatem accepit, suo authore inferior sit. Putiphar Ægyptius constituit Iosephum super familiam suam: Nabuchodonozor Danielem super Babylonicam Prouinciã, Darius præfides centum & viginti super Regnum. Nempe domini seruos, Reges ministros constituere dicuntur. Sic etiam populus Regem, tanquam ministrum Reip. constituit. Quod nomen boni reges non aspernati sunt, mali etiam affectarunt, adeò vt aliquot seculorum spacio, ex imperatoribus Romanis nemo, nisi manifestè Tyrannus, quales Nero, Domitianus, Caligula, dominus vocari voluerit. Deinde Reges populi causa institutos constat. Neq; enim propter centum plus minus homunciones, cæteris plerunq; longè peiores & inferiores vniuersos creatos potius quàm illos horum causa, dixeris. Ratio verò postulat, vt is cuius ratione alius extitit, eodem potior censeatur. Sic nauis causa gubernator à domino nauis instituitur, qui, ne ipsa ad cautes frangatur, aut malè cursum teneat, ad clauum sedeat. Et ei quidem in eam rem incumbenti, cæteri inserviunt, ac dominus ipse

Populus
potior Res
ge.

Genes. 39.
ver. 4.

Dan. c. 2.
v. 48. c. 6.

v. 1.

paret, est tamen ipse nauis seruus, vt mediastinus quilibet, nec à mediastino genere, sed specie tantum differt. In Republ. quæ nauis comparari solet, Rex gubernatoris, populus domini loco est. Illi itaque publicam salutem curanti, populus ipse paret & obtemperat: cum tamen non minus sit & cenferi debeat ipse Reipub. seruus ac iudex aut Tribunus quilibet, nec ab his alia re differat, quàm quòd maiora onera ferre, & plura pericula obire teneatur. Propterea verò quæcunque Rex aut bello acquirit, aut cum finitima occupat iure belli, aut iure ducendo, vt quæ in fiscum rediguntur, acquirit ipse Regno, non sibi, populo, inquâ, qui Regnum constituit, non secus ac seruus domino, nec vlla cum illo, nisi auctore populo, obligatio contrahi potest.

Præterea viuunt innumeri populi absque Rege: Regem absq; populo, ne mente quidem concipere possis. Nec ideò Regiam dignitatem quidam adepti sunt, quòd à ceteris hominibus specie differentiisq; tanquàm Pastores gregibus quadam naturæ præstantia præesse deberet. Quin potius ex eadem massa cretos in eum gradum populus extulit, vt si quam authoritatem, si quam potentiam haberent illi acceptam ferrent ac tantam precariam possiderent. quod Francorum antiquus ritus aptè ostendit, qui in clypeo

clypeo sublato regem proclamabāt. Cur enim quæso, dicuntur Reges innumeros habere oculos, innumeras aures, longas manus, celerrimos pedes? An, quod Argo, Geryoni, Midæ, aut iis, quos fabulæ finxerunt, similes sint? Minimè verò. At sanè, quia populus, cuius interest, vniuersus suos Regi oculos, suas aures, suas vires ac facultates in Reip. usum commodat. Recedat à Rege populus: qui modò oculatus, auritus, robustus & vegetus videbatur, cæcutiet, obsurdescet, repentè concidet: qui modò magnificè triumphabat, vno momento apud omnes vilescet: qui modò diuinis propè honoribus afficiebatur, ludimagistrum Corinthi agere cogetur. Subrue istius Gigantææ molis, ac tãquam Rhodiani Colossi imam tantum basim, corruat, ac in frustra comminuat necesse est. Cum itaq; Rex per populũ & propter populum existat, nec absq; populo cõsistere possit: cui mirum videatur si populũ Rege potiozem esse concludamus?

Porro, quod de vniuerso populo dicimus, de iis etiam, vt in secunda Questione, dictum volumus, qui populum vniuersum in omni Regno, vrbeue legitimè repræsentant. qui quidem vulgo, Regni, non Regis Officiarij censentur. Regis Officiarij à Rege pro arbitrio creantur, aut exauctoratur. quin & eo mortuo nullo loco sunt. & quo-

*Populus
vniuersus
repræsentatur per
Regni Officiarios ordinariè,
per Ordinum cons*

uentus ex
tra ordi-
nē, aut an-
nūtiatim.

dammodo mortui habentur. Regni Offi-
ciarij contrā à populo, in Concilio nempe
publico, auctoritatem capiunt, aut saltē
olim capere solebant, nec absq; eodem ex-
auctorari possunt. Itaq; pendent illi à Rege,
hi à Regno: illi à supremo Regni officario,
qui Rex ipse est: hi à supremo dominio po-
puli, à quo ipse Rex, non secus ac illi, pen-
dere debet. Illorum munus est, Regem cu-
rare: horum, ne quid detrimēti Respublica
vsquam capiat. Illorum, vt Regi, tanquam
domino cuiuslibet domestici, adesse ac infer-
uire: horum, populi iura & privilegia tueri,
& ne quid princeps ipse in illius perniciem
committat, omittatūe, diligenter provide-
re. Deniq; sunt illi Regis ministri, serui, do-
mestici, ad obsequium tantummodo insti-
tuti: hi contrā Regis in iuredicundo veluti
Assessores, Regij imperij consortes, ad eō vt
omnes quidem illi Rempubl. administrare
teneantur non secus ac Rex: is tamen inter
eos quasi Præses, primum tantū locum
teneat. Vt verò populus vniuersus Rege su-
perior est: ita etiam hi, etsi singuli Rege in-
feriores sint, vniuersi tamen superiores cen-
sendi sunt. Primorum ferè Regum quā la-
ta potestas fuerit, ex eo satis adparet, quōd
Ephron Rex Hethæorum, ius sepulchri A-
brahama, inconsulto populo, concedere
non audet; neque Hemor Hæuius Rex Si-
chem,

Genes. 23.
& 34.

chem, fœdus cum Iacobo ferire: népe gra-
 uiora negotia ad populum referri solita. Et
 in iis quidem imperiis, quæ tunc temporis
 vna ferè vrbe circumscribebantur, facile id
 fuit. At ex quo Reges fines suos amplifica-
 re cœperunt, nec populus vniuersus in v-
 num locum conuenire absque confusione
 potuit, Regni officarij, qui populi iura or-
 dinariè tuerentur, instituti fuerunt, ita ta-
 men, vt si quando opus esset, aut populus
 vniuersus, aut eius saltem quædam quasi
 Epitome, extra ordinem conuocaretur. In
 Regno Israelitico, quod omnium ferè Po-
 liticorum iudicio, optimè constitutum e-
 rat, eum ordinem fuisse videmus. Habebat
 Rex suos Pincernas, dapiferos, cubicula-
 rios, magistros domus siue œconomos, qui
 familiæ suæ prospicerent. Habebat & Re-
 gnum suos, vnum & septuaginta seniores,
 & duces ex singulis Tribubus electos, qui
 Rempub. siue pacis siue belli tempore cu-
 rarent suos denique in singulis municipiis
 Magistratus, qui vt illi vniuersum Regnum,
 suas singuli vrbes tuerentur. Hi si quando
 de re maxima deliberandum erat, conue-
 niebant, nec iis inconsultis, quidquã, quod
 ad summam Reip pertineret, decerni pote-
 rat. Hos itaq; conuocat Dauid, quando Sa-
 lomnem inuestiri Regno cupit, quãdo Po-
 litiam à se restitutam examinari & probari:

*Regni Offi-
 ciarij in
 Regno Is-
 rael.*

1. Chron.

c. 29. v. 1.

1. Chron.

c. 13. v. 1.

*i. Sam. 4.**14. ver. 45.*

quando reducenda est Arca, &c. Quia verò
vniuersum populum repræsentant, vniuer-
sus tum populus conuenisse dicitur. Idem
denique Ionathan, Saulis Regis sententia
damnatum, morti eximunt, ex quo à Rege
ad populum appellationem fuisse apparet.
Ex quo verò Regnum propter Roboami su-
perbiam scissum fuit, Synedrium Hieroso-
lymitanum Septuaginta & vnus virorum,
ea authoritate fuisse videtur, vt non secus
ac Rex singulos, hi Regem iudicare possent.

*2. Chron. 6.**19. ver. 1.**Nehem.**11. ver. 9.*

Huic autem præerat Dux domus Iuda, id
est Primarius quisq; , ex tribu Iuda electus,
vt vrbi Hierosolymitanæ Primarius ex tri-
bu Benjamin. Exemplis res dilucidior fiet.
Jeremias missus à Deo, qui vrbi Hierosoly-
mitanæ excidium nunciaret, ea propter da-
mnatur primùm à sacerdotibus & Prophe-
tis, id est, à Iudicio seu Senatu Ecclesiastico.
Demum ab vniuerso populo vrbis, hoc est,
ab ordinariis vrbis iudicibus, Chiliarchis
nempe & Centurionibus. tandem à Prin-
cipibus Iehuda: id est Lxxi. viris assiden-
tibus ad nouam portam Templi, causa co-
gnita absoluitur. Ij verò, in eo ipso iudicio
disertè damnant Regem Iehorabin, qui V-
riam Prophetam paulo antè similia commi-
nantem crudelissimè trucidasset. Alibi ve-
rò legimus, Sedechiam huius Synedrij au-
thoritatem ad eò reueritum esse, vt Jeremiam

*Jerem. 26.**v. 9. & 17.*

à Lxxi.

à LXXI. viris, in tetrum carcerem detrufum non modò non liberare, verum etiam *Jerem. 37.*
 vix in mitiorem trans ferre auderet. Sua *& 38. ¶*
 dentibus autem illis, vt in Ieremiæ mortem
 consentiret, respondet, eum in ipsorum ma
 nibus esse, seq; ipsis contradicere nulla in re
 posse. Quin & veritus idè, ne in sermones,
 quos cum Propheta habuerat, inquirerent,
 quasi rationem eorum, quæ dixisset, reddi
 turus, mendacium comminiscitur. Ergo e
 rant in hoc regno, regni officarij rege supe
 riores, in hoc, inquam, quod non à Platone
 aut Aristotele, sed à Deo ipso omnis ordinis
 authore, omnis Monarchiæ summo insti
 tutore, institutum & ordinatum fuerat. Ta
 les erant, in Persico imperio septem Magi
 seu sapientes, item *ὀμότιμοι*, quasi honoris
 regij consortes, & qui regum aures & oculi *Esther. 1.*
 nuncupabantur, quorum iudicio reges ac
 quieuisse legimus. In Spartano Ephori, ad
 quos à rege appellabatur: quiq; ipsos etiam
 reges iudicabant, vt est apud Aristotelem.
 In Ægyptiaco ministri publici regi per po
 pulum eligi tradiq; soliti, eò tantum ne ad
 uersus leges quidquam committerent. Vt *Aristot. li.*
 verò Aristoteles reges, quibus eiusmodi of
 ficiarij adiunguntur, legitimos passim vo
 cat, ita etiam non veretur dicere, vbi ij de
 sint, non Monarchiam esse, sed aut planè
 barbaricam Tyrannidem, aut Tyrannidi

quàm proximam dominationem. In Romano hunc locum obtinebant Senatores & Magistratus per populum creati soliti, Tribunus Celerum, Præfectus vrbi, & cæteri, adeò vt à rege ad populum prouocatio esset. quod Seneca è libris Ciceronis de Re-pub. citat, & historia Horatij tergemini, ob cædem sororis à regiis iudicibus damnati, & à populo absoluti, satis indicat. Sub Imperatoribus verò, Senatus, Consules, Prætores, Præfecti Prætorio, Præsides Prouinciarum, quæ populo Senatuiq; tribuebantur, qui propterea omnes Magistratus populi Romani vocabantur. Itaq; cum decreto Senatus, Maximinus Imperator, hostis Reipublicæ iudicatus esset, inq; eum Maximus & Albinus à Senatu Imperatores creati essent, milites iurarunt, se fideliter obsequi-turos populo Romano, Senatui & Imperatori, vtcunq; sub Tyrannide hoc ius violaretur. Ad hodierna verò imperia quod attinet, (Turcicum, Moschicum, & alia huius generis, magna latrocinia, magis, quàm imperia sunt) nullum omnino est, quod si non hoc tempore, saltem olim non ita administratum fuerit. Quod si verò illorum culpa & desidia factum est, vt quibusdã locis deteriorem Rempublicam posterius acceperint, tenentur nihilominus, qui etsi locum hodie obtinent, ad antiquum statum omnia, quan-

*Herod. lib.
s. in orat.
Maximi
& Albini
ad milites.*

quantum in se est, reuocare. In Germanico, quod per Electionem confertur, sunt Electores & Principes tum Laici, tum Clerici, Comites, Barones, Ciuitates, Ciuitatumq; Legati, qui vt suis quiq; locis Republicam curant, ita etiam in Comitibus, vniuersi Imperij Maiestatem, quando opus est, repræsentant. vbi, nequid Resp. ex priuatis Cæsaris studiis odiisue detrimenti capiat, prospicere tenentur. Itaq; alius est imperij, alius Imperatoris Cancellarius, alij atq; alij huius & illius officarij, diuersa æraria, diuersi quæstores. Et adedò quidem vulgatum est, Imperium Imperatori anteferri, vt Imperator imperio hominum præstare passim dicatur. Consimiliter in Polonico eum locum obtinent Episcopi, Palatini, Castellani, Nobiles, Ciuitatum regionumque Legati extraordinem conuocati, quorum in cœtu tantum nouæ constitutiones fiunt, & bella decernuntur. Ordinariè verò Regni Polonici Consiliarij, Cancellarius Reipubl. Polonicæ, &c. etiam suos interca Rex cubicularios, œconomos, ministros & domesticos habet. Apud Polonos verò, qui disputet, vter potior sit, Rex, an vniuersus Regni populus per optimates repræsentatus, perinde faciat, ac qui Venetijs disputet, vtrum dux Republica superior sit. Quid autem de iis Regnis dicemus,

*Speculum
Saxonicum,*

quæ per successionem deferri dicuntur? Nihilò sanè secius res se habet. Regnum Francicum, quod cæteris non ita pridem legum & ordinum præstantia anteponebatur, ita olim constitutum fuit. Etsi verò qui eum locum tenent, suo officio minus satis faciunt, non eò tamen minus tenentur. Habet quidem Rex suum magnum magistrum, seu Archicæconomum, suos cubicularios, venatores, scutarios, pincernas & cæteros, quorum officia olim à Rege ad eò pendebant, ut eo vita functo, suo ipsi officio planè defuncti viderentur. vnde etiam nunc post finem luctus Regij, magnus Magister seu Archicæconomus, quædam quasi cõcepta verba pronunciare solet, quibus familiam Regiam dimittit, ac sibi quemq; prospicere iubet. At nihilominus suos habet Regnum Francicum officarios, Maiorem Palatij, qui postea Comes stabuli nominatus fuit, Mareschallos, Amiralium, Cancellarium seu magnum Referendariũ, Secretarios, Quæstores & ceteros: qui quidem olim non nisi in concilio publico trium ordinum Cleri, Nobilitatis & populi creabantur. ex quo verò Parliamentum Lutetianum statarium factum est, non prius in eo gradu constituti censentur, quàm à Senatu Lutetiano recepti & comprobati sint, & neque etiam absque eiusdem consensu & authoritate desti-

Simoïnus
lib. 5. c. 26.
in Carolo
Caluo.

tui possunt. Isti verò omnes, primum Regno, id est, vniuerso populo, deinde Regi, tanquam eius curatorum fidem dant. quod vel ex ipsa iurisiurandi formula perspicuum est. Comes stabuli verò in primis, quando Enseliliato per Regem accingitur, (vt ex verbis, quæ Rex ipse pronunciat, apparet) eo accingitur, vt Rempub. tueatur atq; defendat. Habet præterea Regnum Franci- *§. filius*
 cum suos siue Pares, tanquam Regis con- *fam. Inst.*
 sortes, siue Patricios, tanquam Reipubl. Pa- *quib. mod.*
 tres, singulos à singulis Regni Prouinciis *ius patriæ*
 denominatos, quibus Rex inaugurandus, *pot. solui-*
 tanquam vniuerso Regno, finem dare so- *tur.*
 let. Ex quo, illos Rege superiores esse, li-
 quet. Hi verò vicissim iurant, se non Re-
 gem, sed Regium diadema tuituros, Rem-
 publ. cõsilio adiuturos, sacro Principis con-
 silio in eam rem, pacis belliue tempore af-
 futuros, vt ex formula Patriciatus liquidò
 patet. Itaq; non secus ac Pares Curia Lon-
 gobardico iure, in sententiis ferendis, feudi
 domino non modò assidebant, verum etiã *Renat.*
 inter ipsum sepe superioris feudi dominum *Choppis*
 & vasallum cognoscebant. Videmus etiam *nus lib. 3.*
 hosce Franciæ Patricios, inter Regem & sub-
 ditos sepe diiudicasse, ad eò quidem, vt cum
 Carolus v r. in Ducem Britannicæ senten-
 tiam ferre vellet, obstarent illi, dicerentq;,
 non Regis, sed Parium esse eiusmodi iudi-

cium, quorū autoritati nil derogare posset. Hinc etiam hodie Senatus Luteianus, qui curia Parium seu Patriciorum nuncupatur, quasi Iudex inter Regem & populum quādamtenus constitutus, imò inter Regem & priuatum quemlibet, singulos aduersus Regis procuratorem asserere, si quid contra ius inuadat, quasi obligatione tenetur. Præterea si quid Rex domi statuatur edicatur, si quid cum vicinis Principibus paciscatur, si quod bellum gerendū est, si quæ pax, vt nuper cum Carolo v. facienda, authorem senatum fieri oportet, & in eius acta omnia, quæ ad Rempublicā pertinent, referri. Quæ quidē non prius rata sunt, quàm ab eo comprobata fuerint. Ne verò Regem metuerēt Senatores, neque olim in eum gradum, nisi à Senatu nominati cooptabantur, neque absque eiusdem auctoritate, legitima de causa exauctorari poterant. Deniq; & literæ Regis, nisi à secretario Regni subscribantur, & rescripta nisi à Cancellario (qui cancellandi potestatem habet) obsignentur, nullam auctoritatem habent. Sunt & Duces, Marchiones, Comites, Vicecomites, Barones, Castellani, item in Urbibus Maiores, Vicarij, Cōsules, Sindici, Scabini, & cæteri, quibus aliqua sigillatim aut Regio, aut vrbis commendata est, vt populum tueantur, quatenus eorum iurisdictio patet, et si quæ-

quædam ex illis dignitatibus hæreditariæ hoc tempore habentur. Et hæc quidem ordinariè. At præter hæc, quotânis olim, post verò aliquanto, quotiescunque saltem necessitas postulabat, habebatur trium ordinum conuentus, quo regiones vrbesq; omnes alicuius nominis suos Legatos mittebant, & quidem Plebei, nobiles, Ecclesiastici in vnaquaq; sigillatim, vbi de his, quæ ad Rempubl. pertinebât, publicè statuebatur. Eius verò conuentus ea fuit perpetuò authoritas, vt non modò, quæ ibi statuta forent, sacra sanctaq; haberentur, seu pax facienda, seu bellum gerendû, siue Regni procuratio cuiquâ deferenda, siue vectigal imperandum esset: verum etiam reges luxus, desidia, tyrannidisue causa in cœnobia detruderentur, eoq; authore, vniuersæ adeò stirpes regni successione priuarentur, non secus ac primum, populo authore, ad regnum vocatæ fuerat. Nempe quos consensus extulerat; dissensus exturbabat: quos virtutum paternarum imitatio, in eam quasi hæreditatem vocarat, degener & ingratus animus, vt incapaces & indignos fecerat, ita & exhæredes faciebat. Ex quo sanè liquet, successiõnem tolleratam quidem ad vitandum ambitum, secessiõnem, interregnum, & alia Electionis incommoda. At sanè vbi grauiora damna consequerentur,

Aimoinus.

vbi regnum Tyrannis, vbi regis solium Tyrannus iniaderet: populi legitimum conuentum, & Tyranni regisue ignaui expellendi, adue agnatos deducendi, & boni regis in eius locum adsciscēdi, auctoritatem tibi perpetuò retinuisse. Nimirum habebat fortè hoc à Gallis Franci, authore, Cæsare lib. v. de bello Gallico. Fatetur enim Ambiorix Rex Eburonū, ea fuisse tum regum Galliae imperia, vt non minus populus ritè conuocatus, in regem, quàm rex in populum, auctoritatis haberet. Quod etiam in Vercingetorige apparet, qui coram populi cœtu causam suam agit. In regnis Hispaniæ, præsertim Aragonum Valentino, Catalaniæ, ita etiam sese habet. Est enim penes iustitiam Aragonicam, quam vocant, summa regni auctoritas. Itaq; non verentur magnates, qui populum repræsentant, regem his verbis tum in ipsa inauguratione, tum tertio quoq; anno in conuentu publico disertè compellere: TANTVM valemus nos, quantum vos: at super nos ambos est, (Iustitiam Aragonicam intelligunt) qui magis imperat, quàm vos. Sæpe verò, quæ rex rogauit, Iustitia illa abrogat: quæ edixit, vetat. Tributum verò indicere nullum vsquam absq; eius conuentus auctoritate ausit. In Anglico & Scotico penes Parlamentum, quotannis ferè haberi solitū, summa rerum est.

*Cæs. lib. 5.
& 7. de
bello Gallico.*

est. Parlamentum verò vocant, Ordinum regni conuentum, vbi Episcopi, Comites, Barones, Ciuitatum, Regionumque legati Communi suffragio de republ. statuunt. Cuius vsque adeò sacrosancta est authoritas, vt, quæ semel sanxerit, regi abrogare sit nefas. Omnes verò regni officarij ab eo cõuentu fasces accipere solent, quiq; ordinariè regi reginæque in cõsilio assident. in summa: cætera regna Christiana, Hungaricum, Bohemicum, Danicum, Suedicum, & reliqua, suos regni officarios regiiue imperij consortes habent, quos sua authoritate aliquando vsos esse, vel in regibus ipsis exauctorandis, aut historiæ docent, aut recens memoria satis ostendit. Nec verò est, quòd iccirco potentiam regiam minui putemus, regesque quasi capitis diminutione passos. Deum certè non eo minus potentem censemus, quòd per se peccare non possit, neque eius imperium angustius, quòd ruere & pessum ire nequeat. Neq; ergo regem, si, qui per se peccare posset, aliena ope sustinetur: si quod fortè imperium sua negligentia culpaue amisisset, aliena prudètia diutissime retineat. An etenim eo minus sanum aliquem putes, quòd Medici ei assideant, qui ipsum ab intemperie dehortentur, qui noxiorum ciborum esu interdiciat, qui etiam inuitum sæpe ac renitentem purgent? An

verò medicos illos, qui illius salutem curât, an adultores, qui insalubria quæq; obtrudunt, magis amicos putes? Hæc itaque distinctio omnino adhibenda est. Alij sunt amici Regis, alij Cæsaris. Amici Cæsaris sunt, qui Cæsari inseruiunt: amici regis imperatoris, qui Regno. Cum enim quis regni causa, rex dicatur, regnumq; in populo consistat, regno verò perduto, labefactato, aut omnino rex esse desinat, aut minus saltem rex sit: qui sanè regni vtilitati student, regis verè amici sunt: qui regni vtilitatè negligunt aut euertūt, verè hostes. Ac vt neq; regnum à populo, neq; regem à regno: ita nec amicos regis à populi regniq; amicis separare vlllo modo possis. Imò verò cum, qui verè Cæsarem amât, regem eum, quam priuatim malint: regem verò absque regno habere non possint: iidem sanè regni, qui & Cæsaris amici erunt. qui verò Cæsaris magis, quam regni, siue populi amici videri volent, adultores verè & hostes perniciosissimi censendi erunt. Quod si verò illi verè amici sunt, an non regem eo potètiorem & stabiliorem fore manifestum est, vt Theopompus Ephoris institutis dicebat, quo plures & potètiore erunt ij, quibus populi regniue vtilitas commèdata commissaq; fuerit? Dices verò fortasse: Tu mihi Patritios, optimates, regni officarios narras. Ego verò

*An præscriptio
obstet.*

rò contrà, nil præter laruas, & antiqua, tanquam in Tragœdiis, paludaméta video: antiq̄ verò libertatis & authoritatis vix vlla vsquam vestigia cerno. Denique, plerosq; passim sua curare, regibus assentari, populo illudere videas: vix vsquam, qui populi euiscerati misereatur, nedum qui misero opem ferat, inuenire possis. Quod si qui verò eo animo aut sunt, aut esse putantur, rebelles & perduelles iudicantur, exulant, ac tantum non victum quæritare coguntur. Quid? ita res se habet. Tanta ferè semper, & vbiq; locorum fuisse videtur aut regum audacia, aut optimatum partim præuaricatio, partim ignauia, vt reges quidem eam, qua hodie pleriq; insolescunt, licentiam, quadã quasi longi tēporis præscriptione vsucepisse: populi verò authoritatē suam aut tacitè celsisse, aut non vtendo amisisse videantur. Sic nempe plerūq; accidit, vt quod omnes curare tenentur, curet nemo: quod omnib. commissum est, nemo sibi commendatum putet. Nihilominus tamen aduersus populum neq; præscriptio, neque præuaricatio ista quidquam facit. Vulgatum est, nullam fisco præscriptionē nocere: multò verò minus populo vniuerso, qui rege potior est, cuiusq; gratia Princeps id priuilegium habet. Cur enim alioqui, cum fisci Princeps administrator tantū sit, populus verò, vt inferius

probabitur, verè proprietarius? Deinde, an non scitum est illud: libertati nulla, ne diutissima quidem seruitute, violentia præscribi posse? Quòd si verò reges à populo constitutos fuisse, qui ante D. fortè annos vivebat, non ab eo, qui hodie extat, obicias: at, inquam ego, et si moriuntur reges, populus interim, vt neq; vlla alia Vniuersitas, nun-

L. proponebatur. 76.

D. de iudiciis, l. qui res suas.

98. paragr. vlt de solution l. inter stipul.

93. paragr. sacram. D. de verbor. oblig.

Ulpian. de reg. iuris, l. 54.

quam moritur. Vt enim perennem fluium fluxus: ita & populum immortalem ortus & interitus vicissitudo facit. Itaq; vt idem est, qui ante mille annos, Rhenus, Sequana, Tyberis: idem etià est populus Germanicus, Gallicus, Romanus: (nisi fortè Coloniæ interuenerint) nec aut aquæ fluxu, aut indiuiduorum mutatione, ius eorum vllatenus immutari potuit. Præterea si non populo, sed patri regnum acceptum ferunt, hic verò auo, & ita deinceps: an plus iuris potuit ille ad alium transferre, quàm ipse habuerit? Quòd si verò non potuit: (vt certè non potuit) an non manifestum est, quicquid præterea sibi arrogarit, non magis eum, quàm prædonem quemlibet vsurpare posse? Populum verò contrà perpetuæ euictionis ius integrum habere? Ergo, quòd in aliquo regno Optimates aliquandiu oppressi fuerint, populo præiudicare non potest: quin potius, vt non audiretur seruus, qui, quòd dominum diutissimè captiuum detinisset,

nuisset, non modò se liberum iactaret, verum etiam necis vitæq; potestatem sibi in dominum arrogaret: neq; prædo, qui quòd aut x x x. annos prædatus, aut prædonis filius esset, sese extra culpam esse putaret: imò verò, quò diutius, eò grauius puniretur: ita sanè minimè audiendus princeps, ferendusue fuerit, qui, quòd Tyranno successit, populumue, à quo ipse regnum accepit, mancipij loco diu habuerit, aut optimatibus vim fecerit, quidquid libuerit, sibi licere, aut iure concedi putet. Neque enim demūt anni quidquam iuri populi, sed addunt iniuriæ Regis. Quid verò, si optimates ipsi cum principe collusere? quid, si prodita causa, populum vinctum quasi, in manus Tyranni prodidere? Istane præuarricatione proditióneue authoritas populi in Regem planè translata videbitur? An, inquam, eo factò quicquam aut libertati populi demitur, aut Principis licentiæ adiungitur? Sibi ipsi imputent, dicens, qui eiusmodi hominum perfidam fidem elegerint. At enim sunt isti, tanquam Patroni, qui utilitati publicæ, populiq; salutis & libertati patrocinentur. Itaq; non secus ac Patronus cum clientis aduersario de quota litis, vt loquuntur, pactus, si clietis causam prodidisset, ei minimè noceret: non potest sanè ista quasi Magnatum, in damnum ne-

110. VINDIC. CONTRA

cemq; populi inita conspiratio, quidquam eius iuri detrahere. Verum & illi in poenam legis, quæ in præuaricatores lata est, incidet, & his, ac si res omnino integra esset, & patronum alium eligere, & ius suum denuo persequi, lex permittet. Etenim si populus Romanus Imperatores suos noxæ dedit, qui ad Furcas Caudinas indecorè cum hostibus pepigerat, coacti licet, & in summas angustias redacti, nec ea se pactione vllatenus teneri iudicauit: an non multo minus tenebitur populus id iugum pati, quod non vi, sed vltro: non mortis metu, sed lucri cupidine, aut si, qui excutere debebant, impulerint: aut qui poterant, tolerarint.

Quis sit Regum finis.

Iam verò cum à populo reges constituti sint, iisq; quidam quasi imperij consortes adiuncti, qui ipsos in officio contineunt, & singuli quidem rege inferiores, vniuersi verò superiores: sequitur, vt videamus, cur primum constituti fuerint, & quod sit ipsorum maximè officium. Iustum enim deum quid ac bonum censetur, cum eum finem attingit, ad quem institutum est. Primum sanè palam est, homines natura liberos, seruitutis impatientes, & ad imperandum magis, quàm ad parèdum natos, non nisi magnæ cuiusdam vtilitatis causa imperium alienum vltro elegisse, & suæ quasi naturæ legi, vt alienam ferrent, renunciaisse. Neq; enim,

enim, ait Æsopus, equus liberè antea vagari solitus, frenum sefforemue vnquã, nisi tauri vincendi spe, admisisset. Non itaq; existimemus, electos fuisse reges, vt bona multorum sudore parta, in proprios vsus conuerteret: quisq; enim sua amat, suaq; sequitur. neque, vt publica potentia ad suam libidinẽ abuterentur: quisq; enim ferè potentiores aut odio, aut inuidia prosequi solet. At sanè, vt tum singulos à mutuis, tum vniuersos ab externis iniuriis, seu iure dicundo, seu vim vi repellendo, defenderent. Propterea, inquit Augustinus, qui aliorum vtilitati cõ- *August. li. 19. de Ciuit. Dei, c. 15.* fulunt, imperare dicuntur, vt vir vxori, parentes filiis: ij verò, quibus consulitur, obediunt. et si qui ita imperant, iis verè inseruiunt, quibus imparare dicuntur: quia, vt ait idem, dominandi cupiditate non imperant, sed officio consulendi: nec principandi superbia, sed prouidendi misericordia. Seneca verò epistola x c i. Penes sapientes, ait, aureo seculo regnum erat. Hi cõtinebant manus, & inferiores à validioribus tuebantur. Suadebant, dissuadebantq; & vtilia atq; inutilia monstrabãt. Horum prudentia, ne quid deesset, suis prouidebat. Fortitudo arcebat pericula, beneficiis augebat ornabatque subiectos. Officium erat imperare, non regnũ. Nemo quãtum posset aduersus eos, experiebatur, per quos caperet posse, &c.

Imperare ergo nihil aliud est, quàm consulere: Imperij finis vnicus, populi vtilitas. Imperatorum regumq; officium vnum, vt populo consulant. Regia verò dignitas non est propriè honos, sed onus: non immunitas, sed munus: non vacatio, sed vocatio: non licentia, sed publica seruitus: quæ ideo honore afficitur, quòd primis illis temporibus molestias illas, nisi honore quasi conditas, vix quisquam degustare voluisset. Vt nihil eo verius sit, quod ille dicere solebat: Si, quantis molestiis diadema regum inuolutum esset, omnes cognoscerent, qui vel in via repertum capiti imponere vellet, inuētum iri neminem. Cùm igitur M^EV^M illud, & T^VV^M, orbem inuassissent, ac de rerum dominio inter ciues, mox verò etiã de finibus inter finitimos bella exorirentur. populus ad vnum aliquem confugere cœpit, qui tum, ne tenuiores à diuitibus: tum, ne vniuersi à finitimis vim paterentur, iustè fortiterq; prouideret. Vt verò aut lites, aut bella magis ingruerant, is etiam eligebatur, cuius de fortitudine, aut de industria, magna erat omnium opinio. Itaq; reges olim creati sunt, vt domi ius dicerent, foris verò exercitum ducerent: nec modò hostium excursiones, agrorum depopulationes, cæterasq; corporis calamitates depellerent: verùm multò magis flagitia, scelera,

lora, vitia arcerent à republica, aut coerce-
 rent: quorum alterum bello, alterum iure
 perficitur. Id verò ex omnibus tum sacris,
 tum prophanis Scriptoribus planū esse po-
 test. Populus Dei primū Regem alium
 non habebat, quam Deum. Quia enim in
 medio populi versabatur, & responsa inter
 Cherubim in grauioribus causis edebat, &
 duces belli extra ordinem iudicesque desi-
 gnabat: vicariis opus esse apud eos non vi-
 debatur, qui summi regis præsentia perpe-
 tuò fruerentur. Ethnici verò, qui tantis be-
 neficiis carebant, in eum finem reges insti-
 tuerunt. Itaq; cum populus Dei, iniustitiæ
 filiorum Samuelis pertæsus, & senectuti Sa-
 muelis minus confidens, regem exemplo
 cæterarum Gentium, id est Ethnicorum,
 postulat: Da nobis, inquit, regem, qui nos
 iudicet, qualem cætera gentes habent, vbi
 primum & præcipuum regis munus attingit.
 Paulo verò post, vtrumque. Quin imò
 habebimus, ait, Regem super nos, vt cæte-
 ræ Gentes. Rex noster nos iudicabit, & e-
 xibit ante nos, & acies nostras instruet. At
 illud semper primo loco, quia ordinarium
 & perpetuum est: hoc non nisi extra ordi-
 nem, & vt loquantur, in casu. Hinc Aristoteles,
 temporibus Heroicis, reges omnes, iudices
 & duces belli fuisse, ait: Lacedæmo-
 niorum verò reges, suo etiam tempore in

1. Sam. c. 8.
 v. 5. & 20.

Arist in
 Polit. c. 11.
 lib. 1. & 2.

114 VINDIC. CONTRA
 exercitum tantum (nec tamen sine scytala, id
 est mandato Ephorum) absolute impe-
 rasse. Similiter cum Medi per effraenem li-
 centiam mutuis sese iniuriis perpetuo vexa-
 rent, Deio cem tandem, cuius in arbitratio-
 nibus spectata fuerat iustitia, primum Iudi-
 cem, mox & Regem elegerunt, satellitesq;
 ipsi, quo facilius potentiores quosq; reprimere
 posset, attribuerunt. Cicero vero omnes
 olim Reges fruendae iustitiae causa con-
 stitutos fuisse, ait: eandemq; omnino Regu-
 constituendorum, quae Legum rationem
 fuisse, quod nempe ius omnibus aequabile
 foret. Quae vel ex ipsa vocum vi, in omni-
 bus ferè linguis, manifesta esse possunt. Re-
 ges, à regendo, regebant enim fines tum pu-
 blicos, tum priuatos. Imperatores, Duces
 exercitus, Principes, qui primi in acie: vnde
 principia apud Lium. Graecis βασιλείς, co-
 lumina populi, ἀρχαί, Principes, ἡγεμόνες Du-
 ces exercitus. Hebraeis, Iudices, qui & Re-
 ges aliquoties in libro Iudicum. Germanis
 Röntgen/ Reges, siue à fortitudine, siue à pru-
 dentia: Herzhogen/ Duces, qui acies educunt:
 Comites, Grauen/ quos ex antiquis Alema-
 norum legibus Iudices fuisse constat. In

Homer. summa: cum Homerus vocat reges δικά-
 lib. 1. Iliad. σπόλεις, aut describit Agamemnonem, ἀμ-
 Ouid. li. 6. φότερον βασιλέα τ' ἀγαθον, κρείερον τ' αἰχμητήν.
 Metam. & Ouidius Erichtheum,

Iustitiæ dubium, validissimè potentior armis:
 exactissimè duobus verbis, regum omniū
 principumq; officium definiisse videntur.
 Hæc de Ethnicorum regibus, quorum qui-
 dem exemplo Iudei reges & petiuerunt, &
 constituerunt. Itaq; Regina Saba Salomo-
 ni dicit, ipsum à Deo constitutum esse, vt iu-
 dicium & iustitiam faciat. Ipse verò: Tu me
 Domine elegisti in Regem populi tui, & iu-
 dicem filiorum filiarumque tuarum. Pro-
 pterea boni reges, quales David, Iosaphat,
 & cæteri, quia omnibus ius ipsi dicere non
 potuissent, (etsi in grauioribus causis, vt è
 Samuele apparet, supremum sibi iudicium
 recipiebant) nil prius, neque antiquius ha-
 buerunt, quàm vt iudices bonos, & peritos
 vbiq; locorum constituerent, remq; iudi-
 ciam sollicitè curarent, seq; gladio ma-
 gis ad ciues impios coercendos, quàm ad
 hostes arcèdos, accinctos esse putauerunt.
 In summa: Princeps, ait Apostolus, est mini-
 ster Dei, in bonum & commodum subdi-
 torum institutus, gladioque tuendis bonis
 aduersus improbos accinctus: cui in eam
 rem incumbenti honor debetur. Cùm ita-
 que reges incōmodum subditorum à Deo
 instituti, & à populo constituti sint, com-
 modum verò illud duabus maximè in re-
 bus cernatur: iustitia inter ciues, fortitudi-
 ne aduersus hostes: eum sanè principem,

qui suæ tantùm vtilitati, libidiniûe inferuit, qui iura omnia negligit & peruertit, qui in populum quouis hoste sæuior & truculentior est, Tyrannum propriè dici posse: quæ verò ita administrantur imperia, vtcunque lata sint, non nisi magna latrocinia esse, con- sequitur.

August.
lib. 4. c. 4.
6. de Ci
uit. Dei.
Virû præ-
stet Rex
Legi.

Hic nobis vltèrius paulò progrediendum est: an etenim Rex, quia iuridicudo præest, ex arbitrio suo ius dicet? Réxne, inquam, à lege, an Lex à rege pendeat? Philonidas: *ἐκ ἐστὶν ἰδέειν δεῖλός ὁ δεδοικὸς νόμος, πρὸς τὸς πολὺ λαμῖος δὲ ἐστὶν ἀνδρείας κρίσις, ἐπὶ δὲ δίκαι' ἐστὶν ἡ Πλαδαὶ καλὸν.* Responderet Pausanias Spartanus vnico verbo: Legibus in homines, non hominibus in Leges auctoritatè conuenire. Quin & Agelilaus ipse Spartæ rex, Imperatorem Legum imperata facere oportere affirmat. Verùm est, quòd rem ipsam altiusculè rogetamus. Certè cum populus ius æquabile quæreret, id si ab vno iusto & bono viro consequeretur, eo contentus erat. At quia vix id fieri poterat, & rarò contingebat: sæpè verò, dum arbitria Regum, legum instar essent, eueniebat, vt alia aliis loquerentur: Leges tum, quæ cum omnibus vna eademq; voce loquuntur, à prudentioribus, & cæteris Magistratibus proximè inuentæ fuerunt. Regibus verò id præcipuè muneris commendatum, vt legum custo-

des,

Cicer. li. 2.
Off.

des, ministri & conseruatores essent. Inter-
 dum etiam, quia lex in omnem euentum
 prospicere non potuerat, quædam ex ea-
 dem æquitate naturali supplerent. Ne verò
 legi vim facerent, optimates, de quibus an-
 tea, subinde regibus à populo adiuncti fue-
 runt. Itaq; est quòd reges legi ipsi pareant,
 eamq; tanquam reginam agnoscant, & im-
 potentiam illam muliebrem magis, quam
 potentiam, de qua Satyricus: *bono non potest*
Sic volo, sic iubeo, sit pro ratione voluntas,
 à se alienissimam esse debere putent. Nec ve-
 rò eò se minus imperare sentiant, quòd legi
 obsequantur. Cum enim lex quoddam
 quasi organum sit, diuinitus datum, quo so-
 cietates humanæ regantur optimè, & ad
 beatum finem dirigantur: perinde ridiculi
 fuerint reges, qui legi obsequi turpe duxe-
 rint, ac Geometra foret, qui regula, gnomo-
 ne, cæteris que organis, quæ à peritissimis
 quibusq; ad agri mentionem adhibere so-
 lent, vti absurdum & indecorum putaret:
 aut nauta, qui phantasia sua duce, temerè
 errare & vagari, quàm aduersoriam, seu pi-
 xidem nauticam cursum nauis rectè diri-
 gere mallet. Quis verò ambigat, quin legi,
 quàm regi parère, id est homini, vtilius &
 honestius sit? Lex est boni regis anima: per
 hanc mouetur, sentit, viuit. Rex Legis or-
 ganum, & quasi corpus, per quod illa suas

Iuuenalis.

vires exerit, sua munera obit, sua sensa elo-
 quitur. Animæ verò, quàm corpori, parère,
 iustius est. Lex est multorum prudentum
 in vnum collecta ratio & sapientia. Plures
 autem oculatiores & perspicaciores sunt,
 quàm vnus. Tutius itaq; est Legem, quàm
 hominem, quantumuis perspicacem, du-
 cem sequi. Lex est ratio siue mens, ab omni
 perturbatione vacua, non ira, non cupidi-
 tate, non odio, non studio mouetur, non
 precibus, non minis flectitur. Homo con-
 trà, quantumuis rationis particeps sit, ira,
 vindicta, alioùe subinde appetitu vincitur,
 rapiturque. & ita variis affectibus pertur-
 batur, vt sui ipse compos non sit: nempe,
 quia ex appetitu & ratione constat, quin
 hic interdum vincat, fieri nequit. Itaq; Va-
 lentinianus, imperator bonus alioqui, quia
 duas vxores simul habere voluit, idem sin-
 gulis lege permisit. Cambyfes Cyri filius,
 nuptias cum germana sorore, quia sororem
 deperibat, licitas esse voluit. Chabades Per-
 sarum rex, adulteriorum penam sustulit.
 Tales verò subinde leges expectemus oportet,
 si legem regi subiectam esse volumus.
 Denique lex est mens, vel potius mentium
 congregata multitudo: mens verò diuinæ
 auræ particula, vt qui legi parer, Deo parere,
 Deumq; arbitrum quodammodo face-
 re videatur. Contrà verò, quia homo ex
 meate

mente diuina, & anima illa belluina constans, sibi sæpe non constat, sæpe demen-
 tat & insanit: cum verò ita afficitur, non
 iam homo, sed bellua est: qui Regi parere
 nauult, quàm Legi: belluæ, quàm Dei im-
 perium malle videtur. Itaque, ait Aristote- *Aristot. E.*
 les, Alexandri licet præceptor, Diuinitatem *de Muns*
 cum nulla re aptiùs, quàm cum antiqua le- *do, & li. 5.*
 ge societatis humanæ bene constitutæ con- *Polit. c. 7.*
 ferre queas. Eam qui Reipub. præficit, Deum
 præficit: qui hominem, verè belluam. Quò
 etiam Prophetæ alludere videntur, qui im-
 mania illa imperia, belluarum rapacium
 nomine passim depingunt. An non verò
 planè bellua erit, qui cæcum, quàm ocula-
 tum: amentem, quàm mentis compotem:
 belluam, quàm Deum, ducem sequi ma-
 lit? Inde verò factum est, inquit idem, vt
 cum primis temporibus reges absolutè im-
 perarent, quorum arbitrium lex erat, pau-
 lo post inter politiores & ciuiliores passim
 legitimi fierent, id est, Legibus seruandis
 custodiendisque obligarentur: absolutè ve-
 rò illa potestas, penes Barbarorum reges
 tantùm maneret. Et eam quidem tyranni-
 nidi proximam idem ille vocat, tyranni-
 demque absolutè vocasset, ni à belluis illis
 spontè recepta fuisset. At non est fortè re-
 gium, dices, voluntatem legibus alligatam
 habere: Imò, inquam, nil magis regium,

120 VINDIC. CONTRA

quam legum vinculis coercere libidinem. Miserum est, non facere omnia, quæ velis: miserius verò, velle, quod non licet: miserimum, posse facere, quod ita velis. Videor mihi audire Durionium Tribunum plebis, aduersus legem Sumptuariã his verbis intercedentem: Freni sunt iniecti vobis, Quirites, alligati & constricti estis durissimo seruitutis vinculo. Perit libertas: Lex data est vobis, quæ vos frugi esse iubet. Quid verò opus est libertate, si volentibus luxu perire, non licet? Idem ferè hodie reges plerique regumq; adulatores: Perit regia dignitas, nisi regnum nobis perdere liceat. Perierunt reges, si leges conseruantur. Miserum fortè est viuere, nisi quotiescunq; insania vexaris, tibi manus conscire conceditur. Quid enim, quæso, aliud faciunt reges, qui legibus vim faciunt, sine quibus nulla vnquam non modò imperia, verum etiam latrocinia consistere potuerunt? Valeant ergo Aulicorum assentatorum impia nugamenta, qui reges numina, regum responsa oracula vocant: nec verò verentur regibus suadere, nil per se iustum esse, sed vt rex ita vel secus iusserit, iustum iniustumue fieri: quasi Deus ipse sit, qui peccare nullo modo possit. Certè iustum est, quicquid Deus vult, eò tantum, quia vult. At quicquid rex vult, iustum prius esse debet, quàm ipse velit. Neque enim

Cic. lib. 2.
Offi.

nim quid iustum est, quia rex sanxit: sed iustus est rex, qui quæ per se iusta sunt, sancta esse iubet. Itaque non dicemus, quod Anaxarchus Alexandro, de Clyti, quem interfecerat, necce vehementer anxio: Themiu atque Iustitiam assidere regi, non secus ac Ioui, quæ quicquid ei cordi fuerit, confestim sanciant. Quin potius regnis præsidere, quæ, si reges legum maiestatem violent, lædantur, prænas ab illis grauißimas reponant. Non, quod Thrasymachus ille Chalcedonius, Principum utilitate & libidine ius omne desiniri: quin imò Principum utilitatem iure terminari, libidinem legibus coerceri. Non, quod mater Antonino Caracallæ, quod libet, licere: verum, quod per leges licet, collibescere debere. Non denique, quod ipse Caracalla, Imperatores leges dare, non accipere. Quin potius in omnibus regnis bene constitutis, regem à populo leges, quas tueatur, quasq; intueatur, accipere: quod si quid contra eas, inuicentur fraudem faciat, iniustum iudicari. Hæc exemplis demonstrari possunt. Antequam rex esset in Israele, Deus illi Legem per Moïsen præscriperat, tum Sacrà, tum Ciuilem, quam perpetuò ante oculos haberet. Vbi verò Saul electus est, & à populo constitutus, Samuel eam ipsi descriptã tradit, quàm diligenter custodiat, nec prius cæteri reges,

Reges à Populo leges accipiunt.

Deut. xv.

1. Sam. c.
20 ver. 25.
& passim.

1. Chron. c.
12. ver. 3.

2. Reg. c. 11.
7. 17. & 12.

Xenoph.
lib. 8. Pae
dias.

Xenoph.
de reb. Lac
ced.

quàm in ipsius verba iurati, recipiuntur. Ritus verò erat hic, vt vnà cum diademate testimonium (quod Legem Dei doctissimi quiq; interpretantur) regum capiti imponeretur. Cyrus, si quis leges patrias rumpere tentet, tanquam legum custos, legibus auxilium promittit, seque, cum inauguratur, iisdem colendis obnoxium facit, vt cunq; Cambysi, filio Cyri, adulatores quiduis licere obstreperent. Reges Sparte, quos legitimos vocat Aristoteles, iureiurando singulis mensibus renouari solito, Ephoris regni nomine stipulantibus, se iuxta leges patriæ à Lycurgo latas, regnatos iurabant. Hinc Archidamus, Zeuxidami filius, rogatus, quinam essent Spartanæ ciuitatis præfecti? Leges, ait, & legitimi magistratus. Ne verò leges contemptui essent, diuinitus inspiratas, vel potiùs à Deo ipso cœlitus acceptas iactabant, quò non ab hominibus homines, sed à Deo Opt. Maximo se iudicari putarent. Ægyptiorum reges omnia agebant iuxta Legum decreta, seq; legibus parendo beatos fore profitebantur. Romulus Romanum regnum instituens, cum Senatu ita paciscitur, vt populus leges ferat, ipse ne rumpantur, prouideat, legumq; custos habeatur, Antiochus III. Asiæ rex, omnibus regni sui vrbibus scripsit: si quid in literis, quæ eius nomine scriberentur, legibus

Dionys.
Halic. li. 1.

bus repugnaret, crederet, se ignaro scriptas
 fuisse, & propterea non parerent. Etsi verò
 Iureconfulti quidam dicunt, Cæsarem O-
 ctavianum Senatus decreto solutum fuisse
 legibus: Theodosius tamen, & omnes iusti
 Imperatores sese legibus alligatos esse pro-
 fessi sunt, ne, quod vi extortum fuerat, iu-
 ris locum haberet. Nimirum armis & poten-
 tia Cæsaris prostrata respublica, nil aliud po-
 terat liberè dicere, nisi se libertatem amisit-
 se. Quia verò Cæsarem, Tyrannum nomina-
 re non audebat, legibus solutum, quod idem
 erat, ac planè ex legè predicabat. Idem verò
 ius in omnib. orbis Christiani benè mora-
 tis imperiis perpetuò obtinuit. Neq; enim
 Imperator, Rex Franciæ, reges Hispaniæ,
 Angliæ, Poloniæ, Hungariæ, & omnes om-
 nino legitimi principes, Archidux Austriæ,
 Dux Barbantia, Comites Fládriæ, Hollan-
 diæ, & reliqui prius in principatù recipiun-
 tur, quàm Electoribus, Palatinis, Patriciis,
 Paribus, Optimatibus, Baronibus, se secun-
 dum leges patrias ius cuiq; suum reddituros,
 promiserint. Et hæc quidè adeò, vt provin-
 ciarum, imò nevrbiū singularum quidem
 municipalia iura, in consulis provinciis mu-
 nicipiisue ipsis, vllatenus immutare pos-
 sint. Sin fecerint, non minus crimen Maie-
 statis in leges committant, quàm populus
 in ipsos, si secundum leges imperantibus

parere recusent. In summa: Principes legitimi, leges à populo accipiunt, diadema vero, honoris: sceptrum, potestatis in signe, vt & acceptas tueatur, & ex earum præcipue tutela gloriam sibi quærant.

*An prius
ceps novas
leges ferre
possit.*

Quid ergo est? An non licebit principi novas leges ferre, veteresue abrogare? Sane, quia regis est, advertere non modò, ne quid cõtra, inue fraudem legum fiat: verum etiam, ne quid in ipsis desit, aut redundet, ne vetustate obsolescant, ne obliuione sepe liantur: si quid abrogandum, surrogandum, derogandum putabit populum, populiue Optimates aut Ordinarios, aut extra ordinem conuocatos admonebit, legemq; rogabit. At sanè non prius iubebit, quàm ab iisdem rite expensa comprobataq; fuerit. Vbi vero iusserit, non est amplius poenitentiae locus, eidem omnino parere tenetur. Quia enim plus exempla, quàm verba mouent: quam tulerit, ipse ferat oportet, cum frustra sanè & iniquè quodammodo Princeps à subditis postulare videatur, vt leges curent, qui quas custodire tenetur, ipse negligit. Neq; enim reges à subditis impunitate, sed equitate & iustitia differre conuenit. Propterea Augustus, etsi decreto Senatus legibus solutus dicebatur: cum adolescentem reprehenderet, quòd in legem Iuliã de adulteriis peccaret: ac ille eandem ab Augusto,

sto, qui legem tulisset, violari obiiceret, erratum agnouit, ac præ mœrore cibo absti-
nuir: adeò nil magis naturæ cõuenit, quàm
vt, quod verbo doces, exéplo ipse doceas.
Solebat legislator Solon leges cõferre cum
numismatis, quia illæ societatem hominũ,
vt hæc commercium conseruant, nec ine-
ptè. Quod si verò semel probata mutare,
aut extenuare reges iure nõ possunt, absq;
Reip. consensu: an non multo minus leges
figere & refigere, sine quibus neque reges,
neq; homines vsquam esse possunt, sed fera-
rum instar, aut per syluas vagatur, aut in an-
tris delitescunt? Itaq; in imperio Germani-
co, si quam legem necessariã esse putet Im-
perator, rogat primũ in Comitibus. Si pro-
batur: Principes, Barones, Ciuitatum legati
subsignant, ac demum lex rata esse solet. In-
rat verò, se & leges latas seruatorum, & no-
uas non nisi de communi consensu, vllas la-
turum. In regno Polonico lex est, ne vllæ no-
uæ constitutiones fiant, præterquam de pu-
blico consensu, aut alibi, quàm in Comitibus.
In Francico, vbi tamen amplissima vulgò
censetur regum authoritas, ferebatur olim
Leges in trium Ordinum cõuentu, regione
consilio ambulatorio. Ex quo verò Parla-
mētum statarium est, frustra sunt omnia re-
gum edicta, ni Senatus ille cõprobet, cum
tamen Senatus seu Parlamenti Aresta, si lex

*Demosth.
Orat. cons-
tra Timoa-
cratem.*

*Innoc. 3. ad
Regē Tar-
rac. in c.
quando.
de iurcius
rando.*

*Renouata
ann. 1454.
1518.*

desit, legis vim passim obtineant. Et in Anglico, Hispanico, Hungarico, & cæteris idem iuris est, vt & in antiquis quoque fuit. Etenim si à legum cōseruatione regna pendent, leges verò ipsæ ab homuncionis libidine: an non certissimum est, nullius vnquam imperij statum stabilem futurū? An non, si quod quibusdam accidit, aut continenter, aut per interualla mente titubet: regnum etiam titubare, breuiq; ruere necesse erit? Quod si verò, vt ostendimus, leges regibus potiores sunt, si reges legibus, vt serui dominis, parère tenentur: quis non legi, quàm regi parère malit? quis regi legem violanti obsequatur? quis violatæ auxilium ferre recuset? Iam cum Princeps legum dominus minimè sit: in aliis quatenus dominus censerì debeat, videndum est. Adulatorum aulicorum axioma percelebre est, Principes in subditos eam, quam domini olim in seruos potestatem, vitæ, inquam, & necis habere. Aded verò istis nugis principibus imposuerūt, vt plerique, etsi ea sæuitia non vtantur, non eo minus tamen sibi licere putent, sed de suo iure quodammo cedere videantur. Dicimus verò nos contrà, Principem tanquam legis ministrum & executorem, in eos tantum, quos Lex iusserit, gladium stringere posse. Sin fecerit, nō regem amplius, sed tyrannum: non iudicem, sed præ-

An princeps vitæ necisq; potestatis in subditos habeat.

prædonem: nō legis custodem, sed violato-
 rem esse. Hic considerandum est in primis
 certissimum totius huiusce disputationis
 fundamentum, quo reges vtilitatis publicę
 causa constitutos fuisse statuimus. Eo enim
 posito tota lis finita est. Quid enim? An regē
 quæsisse homines verisimile est, qui quo-
 tiescunq; collibitū esset, quos vellet, teme-
 rē necare posset? qui, vt ira vindictę ue corri-
 peretur, obuios quosque ad mortem rape-
 ret? qui, in linguę acie, vt inquit Sapiens,
 mortem circumferret? Minimè omnium.
 Nemo est, qui salutem suam ab alieno arbi-
 trio vltro pendere velit. vix quisquam ami-
 co, vix fratri vitam suam concedere ausit.
 Multo minus itaq; extraneo, quamuis præ-
 stantissimo, cum Athamas in filios, Ajax in
 amicos, æmulatione, odio, furore corre-
 ptus interdum desæuiat. Sin verò quilibet,
 vt vitam suam diligit, ita maximè conserua-
 tam cupit: quam, quęso, securitatem putes,
 si mucro tenui de filo suspensus, cervici tuę
 perpetuò immineat? quas dapes non fasti-
 dias, si iste metus adsit? Quod verò tenuius
 filum deligere queas, quàm si homuncioni
 in dies, in horas, in momenta mutari soli-
 to, milites quotidie frænum rationis, vt va-
 riis perturbationibus rapitur, excutienti, vi-
 tam, salutemque tuam commiseris? Quę,
 quęso, spes hunc metum, quę vtilitas hoc

damnatum periculumq; compensare villo pacto queat? Innocentes ergo tantum, quos Legis vox damnarit, gladium stringere possunt. An non verò fortè, quia vitæ causa favorabilior est, quos lex damnarit, absoluerè saltem rex poterit? Nihilò sanè magis. Quid enim? Grassatores, prædones, sicarios, raptores, veneficos, magos fortè, & alias humani generis pestes, quod tyrannos passim fecisse legimus, & facere etiamnum videmus, præpostera ista clementia foueret. Itaq; quod vnum lex violata per fugium habet, Asylum sceleratorum omnium foret. Qui vindicando sceleri gladium à Lege accepit, scelus ipsum aduersus legem armaret: lupos deniq; in ouile accerseret, qui arcescere deberet. At certè, quia interdum ea accidere possunt, in quibus lex muta, lege loquente, legis ratio, regis oratione, quasi interprete, opus habet, cum quis nempe in legis verba magis, quàm in ipsius sententiam incidit, licebit regi, ne summum ius summa iniuria fiat, adhibita in consilium ratione, quæ legis anima ipsa est, legem interpretari: nimirum, quia, quod ex legis sententia est, ex lege ipsa esse iudicatur. Ne tamen perturbatio vlla sedem rationis occupet, inconsultis sapientibus, quod Alexandrum Seuerum Imperatorem Romanum solitum facere legimus, nil planè definiendum putabit.

*L. nominis
& rei. §.
verbū ex
lege. D. de
ver. signif.*

Hoc

Hoc modo homicidam quidem seuerè puniet: ei tamen indulgebit, qui excussa è manibus securi transeuntem fortè aliquem occiderit. Grassatorem morte mulctabit: qui grassatorem, vim vi repellendo, interfecerit, absoluet. In cæteris deniq; casum à dolo, bonam fidem à stricto iure, quodà quasi boni viri arbitrio distinguet: dolo, aut male fidei nunquam patrociniabitur. Nec verò propterea minus poterit clementis nomen assequi. Clementior certè est pastor, qui lupum necat, quàm qui seruat: rex, qui fontem carnifici tradit, quàm qui eripit. Si necas, vnus necè innocentes multos morti eripis: sin parcis, quia & istum sua impunitate, & alios paris impunitatis spe ad quoduis scelus patrandum audaciores facis, innocuos postea innumeros illorum manibus interficis, nempe quosdam necare, clementia est, quosdam seruare, crudelitas. Itaq; vt regi, tanquam custodi Legis, verba, interpretari interdum licet, ita & Senatui, in omnibus regnis bene constitutis, iniunctum est, & ex officio conuenit, tum interpretationem regis examinare, tum etiam eiusdem seueritati clementiæue modum adhibere. Quòd si verò hominum corruptela factum est, vt hæc minus re ipsa obseruentur, idem tamen perpetuò ius est, quod in libertatem vindicari oportet. Ne plura

exempla in re tã manifesta accumulamus,
 in Frãtico regno ita obseruatum fuit. Quos
 enim rex absoluerat, capite plekti, quos oc-
 cisos voluerat, absolui sæpe vidimus. Inter-
 dum etiam scelera, teste rege commissa, im-
 punita fuerunt: quia plures testes non suc-
 currebant. quod sub Henrico II. in cuius-
 dam extranei, grauissimi criminis à rege i-
 pso accusati, persona accidit. Cùm quis ve-
 rò reus amicorum precibus veniam à rege
 impetrauit, Cancellarius, causa cognita, re-
 cufare potest. Sin & hïc conuiet, ad iudi-
 ces nihilominus veniat oportet. qui qui-
 dem non modò, an obreptitia venia sit, sed
 etiam an ciuilis & legitima diligenter exa-
 minare debent. Reus verò, qui codicillos
 illos veniales impetrauit, non prius iis vi-
 & niti potest, quàm sese coram iudicibus
 steterit capite aperto, genibus flexis, carce-
 resque vltrò subierit, interim dum causã,
 quæ regem impulerunt, pensitantur. Hæc si
 minus idoneæ sunt, mulctatur reus, perin-
 de ac si rex non condonarit. Si contrã, est
 sanè, quòd non regi, sed legi eiusq; æquita-
 ti, vitam acceptam ferat. Hæc partim, ne re-
 ges aut priuata odia, publica potentia freti,
 exerceant, aut publicas iniurias authorita-
 te propria remittant, partim etiam, ne sub-
 diti reges aduersus leges exorari posse pu-
 tent, rectissimè instituta fuerunt. Quæ si
 hoc

hoc seculo malè obseruatur: manet tamen id perpetuò ratum, quod dicimus. Leges in regni incolas, vitæ necisque potestatem habere, non reges, qui legum tantùm ministri & custodes sunt. Enim verò subditi regis *Subditi* serui, vt vulgò dicitur, minimè sunt. neque *sunt regis* enim aut bello capti sunt, aut precio em- *fratres,* *non serui.* *pti.* Quin potiùs, vt vniuersi domini, quod *antea probauimus,* ita singuli fratrum, seu agnatorum & consanguineorum loco censendi sunt. Ne quis miretur: hæc est vox *Deut. 17,* Dei, legem regibus præscribentis: Ne cor suum super fratres suos extollat, è quorum medio delecti sunt. è qua Bartolus ipse, licet in seculo tyrannorum feracitatus, non veretur elicere, subditos nõ esse regis seruos, sed fratres, & fratrum loco & conditione etiam habendos. Itaq; Dauidem subditos eo nomine compellare non pudet. Prisci verò reges vocabantur Abimelech, quod He- *1. Chron.* braicè sonat Pater meus rex. Nimirù Deus *c. 28.* Opt. Maximus, cuius quotidie clemetiam, *Bartol. in* rarò seueritatem, etsi iustissimã, semperq; *tract. de re* cum misericordia coniunctam experimur, *gim. Ciuit.* Principes vicarios suos docere voluit, non metu, sed amore subditos retinendos esse. Nec verò nobis ipsi succeseant, quasi eo pacto quid regis dominationi detrahatur. Verè eò amplior est, quò diuturnior. Malus ve- *Cic. lib. 1.* rò, inquit ille, diuturnitatis custos metus, *Off.*

cùm oderint, quem metuant: & quem quifque odit, periiffe expetat. At contrà, cùm ad opes tuendas nil aptius fit, quàm diligere, benevolentia vel ad perpetuitatem fidelis est. Itaque qui subditos fratrum loco habet, in medijs periculis tutus videatur, qui seruorum, in eo metu verferetur necesse est, in quo proculdubio dominus effret, qui in medio seruorum agmine, solus in aliqua sylua relinqueretur. Quot enim quis seruos, tot & hostes habet. quod omnes ferè tyranni, & subditis cæsi, experti sunt: cùm bonorum regum contrà subditi non minus de illorù, quàm de propria salute solliciti sint. Huc pertinet, quod passim apud Aristotelem legitur, & ab Agasicle rege Sparta pronúciatum fuit, Reges imperare tanquam patres filiis, tyrannos tanquam dominos seruis. Quod ita accipiendum est, vt patriam potestatem, non in atrocitate, sed in pietate, vt ait Martianus Iurisconsultus, consistere intelligamus. Quod enim sub glandibus obtinuit, vt patri filium mancipare & occidere impunè liceret, non modò inter Christianos locum non habet, sed inter Ethnicos bene moratos etiam erga seruos iam pridem obsoleuit. Itaq; & pater inauditum filium occidere nequit, quin in Corneliã de sicariis incidat: & I. Pompeia de parricidijs, non minus tenetur pater, qui filium, quàm

Plato li. 8.
de Repub.
Seneca.

Aliud est
seruire, as
aliud obedire:
aliud libertas,
aliud licetia.
L. 5. D. de
parricidijs.

l. 2. ad leg.
Cornel. de
sicarijs. vbi
Vlp. leg. 1.
C. de parricidijs.

quàm filius, qui patrem occiderit, adeò vt Hadrianus imperator patrem, qui filium suum in venatione necauerat, quia noueram adulterare dicebatur, tanquam latronem, in insulam deportari iusserit. Ad seruos verò quod attinet, admonemur in Sacris literis, eos tanquam fratres tractare: in prophanis, saltem vt mercenarios quosq; iure verò ciuili tum Ægyptiorum, tum Romanorum, ex Antoninorum constitutione, non secus in eum, qui proprium seruum occiderit, pœna dicitur, quàm qui alienum. Quin & seruus, cui dominus ægrotati non prospexerit, quémue esurire patiatur, liberatur eius potestate: & libertus, cui patronus atrocem iniuriã intulerit, potest actionem criminis ei intendere. Quòd si verò longè interest inter seruos & filios, inter dominos & patres, nec tamen olim apud Ethnicos dominis in seruos sæuire licuit: quid, queso, de eo patre dicemus, qui cum Atreo tragicè exclamabit. Natis sepulchrum ipse est parens: de eo principe, qui subditorum in auditorũ cæde adeò recreatur, vt aliquot millia vno die interficiat, qui cruore nunquam satiatur, qui Caligulæ, qui propterea orbis Phaetõ vocitabatur, exemplo, vnam populo ceruicem, quam vnico ictu amputare possit, subinde exoptat? An non aduersus hanc rabiem legis auxilium implorare,

Eccles. 33.

Cic. lib. 3.

Off.

Diod. Sic.

lib. 2. c. 2.

L. 1. D. de

his, qui

junt sui

vel alius

ris.

134 VINDIC. CONTRA

Et eum gladium, quem legi custodiendæ, tuendisque bonis acceptum, in bonorum necem, legisq; contemptum stringit, tanquam tyranno extorquere licebit?

*An omnia
sint Regis.*

Sequitur iam, ut videamus, si minùs vitæ, an bonorum saltem dominus dici possit? ac primùm in bonis cuiusq; priuatis dispiciendum est. Nulla ferè hodie in principum Comitatu vox crebrior est, quam eorum, qui regis omnia esse, dicunt. Itaque quod ipse à subditis capiat, non auferre, verùm quod non auferat, utendum donare: adeoque peruasit hæc opinio quorundam principum mètes, ut miseros subditos, non secus ac boues aratorios, quicquid arant, quidquid terant, sibi arare terereq; dicere non vereantur. Et quidem ita ex facto sese habet, etsi ius planè contrarium sit. Meminerimus hic perpetuò, Reges in utilitatem populi creatos esse, & qui populi commodis student, reges, qui suis, quod ait Aristoteles, tyrannos verè censerent. Cùm igitur suavisq; amet, pleriq; etiam aliena appetant, an verisimile est homines aliquè quæsiuisse, cui omnia sua magno labore conquisita, vltro donarent: an potius, qui, ut sua cuique diuiti æquè ac pauperi constarent, operam daret? qui sibi cuncta attribueret, an potius, qui sua cuique æquabili iure tribueret? qui tanquam fucus inutilis, apum labores ex-

hau-

hauriret: an potiùs, qui mella conseruaret?
 qui deniq; propria cuiusque inuaderet: an
 quine ab hostibus inuaderentur, prospice-
 ret? Qui, quæso, mea refert, dicat Agricola,
 hostis, an rex mea mihi rapiat, si æquè fa-
 me pereo? peregrinus, an ciuis horreum
 meum euerrat, cellam exhauriat, domum
 diruat, si equè esurio, contabesco, cõpluor?
 barbati militis, an Romani manu cadam, si
 æquè occido? Cur hostis, dicet ille, barba-
 rus, si tu ciuis? Cur tyrannus ille, si tu rex?
 Imò verò quò homicidio parricidium gra-
 uius est, eò scelus regis scelere hostium in
 pari damno superat. Quòd si verò homines
 regem creando sua quiq; regibus non do-
 narunt, sed conseruanda commendarunt,
 quo tandem, nisi prædonum titulo, ea sibi
 vindicare queant? Propterea Pharaones *Genes. 45.*
 Aegyptiorum, rerum priuatarum cuiusque
 ipso iure domini non erát, sed tum demum
 fuisse dicuntur, cùm sua quique frumento
 commutassent. Etsi de eius contractus vi
 disputari sanè & ambigi potest. Non pote-
 rat etiam Achabus, rex Israel Nabothum *1. Reg. 6. 21.*
 cogere, vt vineam suam venderet: quin po-
 tius etiam si voluisset vendere, ex lege di-
 uina non poterat. Imperatores Romani, *L. vëditor.*
 quorum immensa iactatur authoritas, ni- *13. D. de*
 hilo plus iuris habuerunt. Hodie verò nul- *com. præd.*
 lum regnum est, in quo non liceat singulis, *diuid.*

etiam vilissimis, aduersus regem apud Iudices ius suum persequi, ita ut læpius rex, quã priuatus causa cadat: ubi verò cecidit, legi parère æquè teneatur. Nec obstat, quòd quidam ex imperatorum familiaribus scripsere Iureciuili omnia regis esse, Cæsaremque omnia habere. Iidem enim suam ipsententiam interpretantur, ut ad reges vniuersorum imperium pertineat, ad singulos proprietates, omniaque Cæsar imperio, singuli dominio possideant. Scitum verò est illud apud Iurecōsultos, non si quis nauem aut domum in vniuersum vindicare potest, idcirco singulas tabulas, vel singulos lapides posse vindicare. Itaque regnum Germaniæ, Franciæ, Angliæ, rex asserere, vindicare, euincere iure poterit: neminem tamen probum, nisi cum manifesta iniuria, propriolare excludet, quasi idem, qui vniuersorum, singulorum etiam possessor esse debeat, aut iure possit.

*Seneca lib.
de benef.
7.1.4.5.6.*

*l. nauic. 36.
D. de cuius
Etionibus.*

*An Rex sit
regni proprietarius*

An verò patrimonij regij, publici, in quã, dominij proprietarius dominus est? Hoc sanè caput paulo accuratiùs nobis tractandum est. Notandum hoc primum, aliud esse fisci, aliud principis patrimonium: alias, inquam, res imperatoris, regis, principis, alias Antonini, Henrici, Philippi. Res regis sunt, quas ipse, ut rex, possidet: res Antonini, quas ut Antoninus. Et illas quidem à populo,

pulo, has à parentibus accepit. Hæc distinctio in iure Ciuili crebra est, in quo aliud imperij, aliud Cæsaris patrimoniū dicitur: alius fiscus Cæsaris, aliud Reip. ærarium: alius Cæsaris, alius fisci imperatorij procurator: alij Comites sacrarum largitionum, alij rerum priuatarum: adeò vt, qui tãquam imperator præfertur priuato in hypotheca, tanquam Antoninus postponi interdum possit. Consimiliter in imperio Germanico aliæ sunt res Maximiliani Austriaci, aliæ Maximiliani Imperatoris & alij imperij, alij ipsius quæstores, vt etiam alio iure sunt gentilitiæ principum ditiones, alio, quæ Electoratus dignitatibus annexæ sunt. Quin & alij sunt apud Turcas fundi seu horti patrimoniales Selimi, alij fundi fiscales: & illi quidem in mensam principis, hi in sustentationem Imperij tantum impenduntur. Sunt tamè regni, vt Francicum, Anglicum & cætera, in quibus priuatum patrimoniū reges non habent, sed publicum tantum, à populo acceptum: in quibus propterea ea distinctio non adhibetur. Ac quantum ad res priuatas principis, si quæ sunt, attinet: non dubium est, quin earum proprietarij sint, non secus ac singuli ciues, qui que eas iure ciuili vendere distrahereq; pro arbitrio possint. At certè fisci, regni, patrimoniij regalis, quod domanium vulgato vocabulo

*l. bene à
Zenone. C.
de quad.
præsc. l. vs
nus de qst.
Mag. li. 12.
C. l. fiscus.
D. de iure
fici.*

*L. cum ser-
uus. 30. §.
ult. D. de
leg. 1. l. vni
uersi. §. &
l. seq. C. de
fundo pa-
trimon.*

nuncupatur, proprietarij domini nulla ra-
tione censeri possunt. Quid enim? An quia
te aliquis pastore gregis causa fecit, gregem
ipsum deglubendum, diuendendum, agen-
dum ferendumque prohibito tradidit? An
quia te populus ducem iudicemue vrbs
regionisue alicuius constituit, vrbs regio-
nisue alienandæ, vendundæ, perdendæ po-
testatem fecit? Cùm verò populi vnà cum
regione fiat alienatio, an sui distrahēdi, pro-
stituendi, mancipandi cui volueris, id circo
tibi auctoritatem dedit? Deinde, num regia
dignitas possessio est, an potius functio? Si
functio, quid cum proprietate cōmune ha-
bet? sin possessio, an non saltem eiusmodi,
vt is, à quo traditur, populus sibi perpetuò
proprietatem retineat? Deniq; si patrimo-
nium fisci, seu domanium, reipub. dos verè
dicitur, & ea quidē dos, cuius distractione,
dilapidationeue & respub. ipsa, & regnum,
& rex deniq; ipse perit; qua tādē lege do-
tem istam alienare licebit? Infatuetur ergo
Vuenceslatus Imperator, insaniat Carolus
VI. Galliaē rex, regnumq; , aut eius partem
Anglis donet vendatue: prodigat Malcol-
mus Scotiaē rex regios fundos, regiamq; ga-
zam exhauriat: quid sequetur? Qui regem
aduersus exterorum impetus elegerunt, re-
gis dementiā serui exterorum fient: qui suis
sigillatim opibus ea ratione cauere volue-
runt,

runt, vniuersi prædæ exponuntur: quæ sibi quisq;, quæ uic pupillis, ut in Scotia, ademerit, ut remp. dotaret, leno aliquis abliguriet. Si uerò, quod iam sæpius diximus, reges in usum populi creati sunt: quis tandem usus erit, si nō modò usus, sed etiam abusus concessus est? Cui bono tot mala, cui utilitati tot damna, totq; pericula? Si, inquam, dum libertati meæ incolumitati uic prospicere uolo, memet ipse mancipio, memet ipse uic libidini expono, memet in compedes numellasq; induo? Itaque hoc iuris ut natura insitum, ita & usu apud omnes ferè gentes comprobatum uidemus, ut rempubl. regi suo arbitrato minuere non liceat: isque, qui contrà faxit, non regem, sed tyrannum agere censeatur. Certè cum reges crearètur, aliquas opes iis tribuere necesse fuit, quibus tum regum decus seruarent, tum uerò maximè regia onera sustinerent. ita etenim & honestas & utilitas poscere uidebatur. Ad munus regum pertinebat, iudices ubique locorum constituere, qui munera non caperent, quiq; ius uenale non prostituerent: præterea vim, quæ iuri, si quando opus esset, opem ferret, præstò habere, tutas uias, tutum commercium præstare, &c. Sin bellum metueretur, aduersus hostes uic bes præsidio munire, valloq; cingere, exercitum alere, armamentaria instruere.

Scitum verò est illud, neq; pacem absq; bello, neq; bellum absq; milite, neq; militem absq; stipendio, neq; stipendium absq; tributo consistere posse. Ad pacis itaq; onera sustinenda, institutum fuit domanium, (qui apud Iureconsultos Canon vocitatur) ad belli, tributum: ita tamè, vt si quid grauius ingrueret, extra ordinem indictio succurreret. Quorum quidem omnium finis est, vtilitas Reipubl. vt qui in priuatam ea conuertat, regis nomine planè indignus sit. Est enim Princeps, ait Paulus, Dei minister in bonum populi, eiq; vt in id incumbat, tributa & vectigalia persoluuntur. Et verè omnia ferè olim hanc originem habuisse videntur vectigalia Romanorum, vt tutæ essent merces pretiosæ, ex India, Arabia, Æthiopia aduehi solitæ, aduersus pyratikas incursiones, quarum causa classis publicè instruebatur. quo in genere erat vectigal maris Rubri, Pedatica, Nauigia, Portoria & cetera, vt viæ publicæ, quæ propterea Prætorix, Consulares, Regiæ vocabantur, tutæ à latronibus planæq; & faciles præstarentur. quod etiamnum onus regio cognitori incumbit, vt Pontes publici restaurarétur, vt ex cõstitutione Ludouici Pij, duodecim super Sequanam, vt naues traiciendis fluminibus præstò essent, &c. Salinarum vectigalia nulla erant, imò pleræq; in priuatorum

Rom. 13.

Plin. li. 19.

c. 4.

Archid. in

Can. si qd

Romipe-

tas & pez

regr. 24. q.

3. Bald. in

c. 1. §. con-

uenticula.

de pze ius

rum dominio erant: quia quæ natura vltro
 dabat, non magis, quam lux, aura, proflu-
 ens vendi posse videbantur. Cumque rex
 quidam Lycurgus nomine, in Asia mino-
 re, salinis vectigal imponere cœpisset, quasi
 natura suam liberalitatem restringi non pa-
 tiente, derepentè exaruisse dicuntur. Etsi
 verò hodie,

Si quid Palphurio, si credimus Armillato,

Quicquid cōspicuum pulchrūq; ex æquore toto est,

Res fisci est, vbicunq; natat. Qui primus

tamen hoc vectigal Romæ instituit, Livi-
 us Censor, vnde Salinatoris cognomen ade-
 ptus est, ob necessitatem reip. præsentissi-
 mam fecit. In Gallia verò Philippus Lōgus
 ob eandem causam, in quinquennium tan-
 tum obtinuerat, cuius cōtinuatio quos mo-
 tus pepererit, nemo nescit. Tributa deniq;
 in bellica stipendia instituta fuisse, vel ex eo
 apparet, quòd stipediariam & tributariam
 Prouinciam facere, idem re ipsa sit. Sic Sa-
 lomon tributa imperat muniēdis vrbibus,
 & armamentario publico instruendo, qui-
 bus propterea, iis cōfectis, populus sub Ro-
 boam leuari cupit. Turcæ verò ipsi tributū
 prouinciarum, Sacrum populi sanguinem
 appellāt, quem profunderè, aut aliò, quàm
 ad populum defendendum, conuertere, sit
 nefas. Itaque quæcunq; rex bello acquirit
 vbiuis gentium, quia communibus opibus

*re iur. fir.
 l. 2. D. ne
 quid in loc
 co publ.
 viarum.
 l. magis pu
 to. D. de re
 bus eorū.*

Iuuenalis.

2. Reg. c. 9

& 12.

Postell.

lib. 3. de

rep. Turc.

acquirat, populo acquirat, non sibi, quasi ser-
 uus institor domino. Quin etiam si quid
 per matrimonium fortè adipiscitur, (quod,
 inquam, purè simpliciterque vxoris sit) re-
 gno acquiri putatur: quia præsumitur non
 eam ipsam vxorem ducere, quatenus Phi-
 lippus, aut Carolus est: sed quatenus rex.
 Contra verò, vt Reginae partem habent eo-
 rum, quæ mariti nondum in regnum coo-
 ptati, acquisuerunt constãte matrimonio,
 ita eorum quæ post regnum adeptum, nul-
 lam planè: quia publicis opibus, non priua-
 tis regis nummis parta censentur. quod in
 regno Francico inter Philippum Valesium
 & Iohannam Burgundam vxorem iudica-
 tum fuit. Ne verò pecuniæ in alium vsum
 extorqueantur, iurat Imperator, se nulla,
 nisi conuentus publici autoritate vecti-
 galia impositurum, tributaue indicturum.
 Idem reges Poloniae, Hungariae, Daniae,
 Angliae consimiliter, ex Leg. Eduardi pri-
 mi. Francorum reges olim in trium Ordini-
 num conuentu vectigalia imperabant. Vn-
 de etiam est lex Philippi Valesij, ne collectæ
 indicantur, nisi summa necessitate vrgen-
 te, deq; trium Ordinum consensu. Quin &
 olim collectæ illæ in arcibus per singulas dice-
 ceses recondebantur, selectisque viris (Ele-
 ctos etiam num vocant) custodiendæ tra-
 debantur, quibus militibus oppidarum con-
 scriptis

scriptis per eorundem manus stipendia numerarentur. quod & in aliis regionibus, ut puta Belgicis, fieri solebat. Hodie saltem, nisi Senatus consentiat, rata non sunt, quæcunque imperentur. Sunt verò quædam provinciæ, quæ non nisi de Ordinum consensu, ex pacto tenentur, ut Linguadocana, Britannica, Prouincia, Delphinatus & cæteræ quædam: ut & in Belgio planè omnes. Deniq; ne fiscus, quo tanquam liene tumente, cætera membra contabescunt, omnia ad se rapiat, suum vbiq; locorum fisco demensum tribuitur. Cùm itaq; tandem constet, quæ regibus ordinariè aut extra ordinem tribuuntur, tributa, vectigalia, domaniumque adeò quod vocatur, vniuersum, (quo nomine Portoria, isagogica, exagogica, regalia, bona ἀλλυρονόμητα, caduca, commissa, & cætera huiusmodi comprehendimus) in populi vtilitatem & defensionem, regni que sustentamentum attributa fuisse: & ita quidem, ut iis neruis succisis, populum labascere, iis subrutis fundamentis, regnum corruere necesse sit: sequitur sanè, eum, qui in dispendium populi, populum onerat, qui è publico damno lucrum captat, ipsūque adeò proprio gladio iugulat, regem non esse: contrà, verum regem, ut publicorum negotiorum curatorem: ita & publicarum opum administratorem,

non autem proprietarium dominum esse. qui quidem domanium regium nō magis, quàm regnum ipsum alienare, aut dissipare possit. Quòd si verò aliter se gesserit, sanè si reipublicæ interest, vt quisq; sua propriaq; re bene vtatur, multò magis, vt re publica quis bene vtatur, reipublicæ interest. Ac propterea si dominus, qui sua prodigit, ad agnatos & gentiles auctoritate publica deducitur, suisq; rebus abstinere cogitur: multo sanè æquius curator Reipubl. qui rempubl. in publicam perniciem conuertit, aut funditus euertit, ab iis, quorū interest, quibusque ex officio conuenit, omni administratione, ni admonitus desinat, spoliari poterit. Quòd autem rex in omnibus legitimis imperiis, patrimonij regij proprietarius dominus non sit, facile est ostensu. Ne antiquissima illa secula petamus, quorum imaginem habemus in persona regis Heethæorum Ephron, qui ne agrum quidem suum, inconsulto populo, Abrahamo vendere audet. In omnibus imperiis id iuris hodie vsurpatur. Imperator Germaniæ, antequam coronetur, sanctè iurat, se ex his, quæ ad Imperium imperiiq; patrimonium pertinent, nihil alienaturum, distracturum, oppigneraturumue. Si quid verò recuperet, aut acquirat viribus publicis, Imperio, non sibi quæsitum iri. Itaq; cùm Carolus quartus,

Genes. 2.

*Steid lib. 1.
& Bulla
aurea.*

quartus, vt Vvenceslaus filius designaretur
 imperator, Electorum cuiq; centum coro-
 natorum millia pollicitus, quia pecuniam
 in numerato non habebat, illis eo nomine
 telonia, vestigalia imperialia, oppida, pro-
 prietates & iura, pignoris titulo obligasset:
 acerrima dissertatio coorta est, & plerique
 oppignerationem irritam esse iudicarunt.
 quæ sanè non valuisset, nisi iis ipsis, qui im-
 perium tueri debebant, eamq; oppignera-
 tionè inprimis oppugnare, quæstiuosa fuis-
 set. Propterea verò Vvenceslaus ipse coa-
 ctus est tanquam incapax, sese Imperio ab-
 dicare, quòd regalia iura, ducatus præfer-
 tim Mediolanensis, sibi eripi passus esset. In
 regno Polonico lex vetusta est, de non alie-
 nandis terris regni Poloniae, renouata c 1 0.
 c c c. lxxv. per regem Ludouicum. Est ea-
 dem in Hungarico. vnde legimus, Andrea
 Pannoniae regem circa annum c 1 0. c c. xxi. c. intelles
 apud Honorium tertium Pontificem po- eto. de ius
 stulatum fuisse, quòd neglecto iureiuran- reiuurãdo,
 do, dominica prædia distraxisset. In Angli- in Decret.
 co, lege Eduardi, anno c 1 0. c c. xcvi. Polydor.
 In Hispanico pariter ex constitutione sub Virgil.
 Alfonso facta, renouata demum c 1 0. 1 0. In Cod.
 l. x. in Toletanis comitiis, quæ quidem le- Hispan.
 ges sancitæ fuerunt, cum longo antè tem- par. s. 1.
 pore consuetudo vim legis obtinisset. At Constit. 9.
 certè in Francico, in quo, tanquam cætero-

rum exemplari, diutius hæreo, hoc ius perpetuò sacrosanctum erat. Lex est regni antiquissima, Iura, inquam, cum ipso regno nata, de domanio non alienando, anno c. 12. l. xvi. et si malè obseruetur, renouata. Excipiuntur tantum duo casus, Panagium siue Appennagium (alimenta) liberis fratribusue attribuendum: ita tamen, vt ius

Papou A=
restor. li. 5.
tit. ul. 20.
act. 4.

clientelare perpetuò retineatur: deinde, si necessitas bellica postulet, cum pacto tantè redhibitorio. Quod interim vtrunque, irritum olim censebatur, ni trium Ordinū conuentus iussisset: hodie verò, ex quo Parla-

Paragr. 11.
et 16. legis
regiæ late
1566.

mentum statarium factum est, ni Senatus Lutetianus, qui Senatus Parium est, & Camera ratio ciniorum publicorum comprobant, & præfetti fisci etiam, edicto Caroli v. l. & l. x. Vsq; adeò verò hoc verum est, vt si quam Ecclesiam prisca Galliæ reges dotare vellent, et si ea tum causa fauorabilis in primis videbatur, optimatum consensum

Aimoi. etc.
Aimoi. lib.
4. cap. 41.

adhibere teneretur: vt exemplo esse potest Childebertus rex, qui absq; Francorum & Neustratorum consensu monasterium diui Vincentij Parisiensis dotare ausus non fuit, vt neq; Clodoueus i. l. & cæteri. Quin ne regalia quidem, aut ius nominandi prælatos cuiquam Ecclesiæ remittere possunt. Si qui verò fecerunt, vt in gratiam Senonensis Ecclesiæ Ludouicus x. l. Altissiodoren-

rensis Philippus quartus : Niuernensis Phi-
 lippus Augustus, Senatus, irritum pronun-
 ciauit. In hanc legem rex Francorum Rhe-
 mis inaugurandus iurat : quam si violer,
 perinde valeat, ac si de Turcico Persicoûe
 imperio contrahat. Hinc Constitutiones, *L. peto. 59.*
 siue, vt vocant, statuta Philippi Sexti, Ioan- *parag. pra*
 nis Secundi, Caroli Quinti, Sexti, Octaui, *dium. D.*
 de reuocandis iis, quæ per maiores suos a- *de leg. 2.*
 lienata fuerant. Hinc rescissæ in Turonico *Ann. 1129.*
 trium Ordinû conuentu, cui Carolus VIII. *1359. 1374.*
 intereat, Ludouici vndecimi patris, aliena- *1401. 1483.*
 tionis pleræque, & hæredibus ablata, quæ
 Tancredo Castellano, de ipso bene meri- *Ann. 1483.*
 to, propria autoritate donarat, oppida. *1522. 1531.*
 Quod & in postremo trium Ordinum con- *1549. Arc*
 uetu Aureliæ habito, denuò sancitum fuit. *stis etiam*
 Hæc de fundis publicis. At quò regnum *Curia.*
 Regi præferri euidentiùs appareat, eum- *Ann. 1560.*
 que, quam à populo accepit maiestatem,
 priuata autoritate minuere non posse ne-
 minem suo imperio eximere potest, neque
 vlla regni in parte, summi imperij iure ce-
 dere. Conatus est aliquando Carolus Ma- *Paulus de*
 gnus, Francicum regnum Germanico im- *mil. lib. 3.*
 perio subiicere. Franci verò, verba faciente
 Vascone quodam principe, aciter restite- *Ann. 1195.*
 runt. Ac res ad arma prolapsa fuisset, si Caro *1200. 1269.*
 lus vltèrius perrexisset. Consimiliter, cum *1297. 1303.*
 pars aliqua regni Francici, Anglis tradita *1325. 1330.*

fuit, summum ius perpetuò serè exceptum
 fuit. Si quando verò vis extorsit, vt fœdere
 Britiniaco, quo rex Ioannes, in Vasconia &
 Pictonibus summo iure cessit: neque pa-
 ctum seruauit rex, neque magis potuit aut
 debuit seruare, quàm tutor curatorue ca-
 ptiuus, vt tum ille erat: qui vt se redimeret,
 bona pupillorum obligaret. Eodem iure Se-
 natus Lutetianus fœdus Cõfluentinum re-
 scidit, quo Carolus Burgùdus Ambianum
 & vicinas vrbes regi extorserat: nostro etiã
 tempore Madritianum pactum, inter Fran-
 ciscum primum captiuum, & Carolum v.
 Imperat. de Ducatu Burgundiæ. Caroli v.
 verò donatio regni Franciæ mortis causa,
 in Henricum Angliæ regem collata, sum-
 mæ ipsius insanix argumentum, si alia de-
 sint idoneum esse potest. Vt autem alia o-
 mittam, quæ in hanc rem dici possent, quo
 iure tandem regnum regniue partem, quo
 lam donare aut vendere rex possit: cum il-
 la in populo, non in mœnibus consistant:
 liberorum verò hominum non sit commet-
 tum. cum ne libertos quidem patroni co-
 gere possint, vt alio loco, quàm illis pla-
 ceat, domicilium suum ponant. Maxime
 verò, cum non serui, sed fratres: nec fratres
 modo reges singuli sint, sed vniuersi do-
 mini regni dici debeant?

An verò, si minus regni proprietarius
 rex

Ann. 1360.

Ann. 1465.
 & 1525.

Ann. 1420
 Monstre-
 let. c. 225.

L. liber ho-
 mo. 103. D.
 de verb. ob-
 ligat. l. si
 empt. 34.
 §. 1. D. de
 cõtr. empt.
 l. penul. C.
 de oper. li-
 bert.

rex est, regni saltem domaniiq; vsufructua- *An Rex sit*
 rius dici potest? Sanè ne vsufructuarius qui- *Regni v-*
 dem. Fructuarius pignori dare potest. Dixi- *usufructua-*
 mus verò, reges fisci patrimonium oppigne- *rius.*
 rare non posse. Fructuarius de fructu dona-
 re suo arbitrio potest. Regis cõtra dona im-
 mensa, irrita censentur: impense non neces-
 sariæ rescinduntur, superfluæ resecantur:
 quod in alium, quàm in publicũ vsum con-
 uerterit, rapuisse censetur. Nec verò minus
 lege Cincia tenetur, quàm priuatus ciuis a-
 pud Romanos quilibet: in Gallia præser-
 tim, absq; Cameræ ratiociniorum, quam
 vocant, consensu, nulla dona valent. Hinc
 Cameræ ordinariæ sub prodigis regibus
 annotationes: Trop donné, soit repeté: id
 est, immensa est hæc donatio, itaq; repeta-
 tur. Hæc eadem verò, qualecunq; tandem
 rescriptum à rege accipiat, se nil, quod re-
 gno rei; publicæ damnosum sit, admissu-
 ram sanctè iurat: etsi certè parum sanctè ob-
 seruat. Fructuarius denique, quo modo fru-
 ctibus suis vtatur fruaturque, lex non cu-
 rat. Regi contrà, quo modo, & in quem v-
 sum iis vti debeat, lex præscribit. Itaq; pri-
 fci Galliæ reges, dominicos redditus quadri-
 fariam partiri tenebantur. Pars vna impen-
 debatur in sustentationem ministrorum Ec-
 clesiæ, & inopum: altera, in mensam prin-
 cipis: tertia, in familiarium stipendium: po-

150 VINDIC. CONTRA

strema in refectionem arcium, pontium, æ-
 diumq; regiarum. Residuum si quod erat,
 in ærario reponēbatur. Qui verò motus an-
 no circiter c. d. cccc. xii. in Lutetiano
 trium Ordinum cōuentu fuerint, quod Ca-
 rolus v. i. in suam libidinem, suorumq; o-
 mnia conuertisset, quodque domesticæ ra-
 tiones, quæ antea nonaginta quatuor Fran-
 ciorum numerum millia non excefferat,
 in tam misero reipublicæ statu, ad quingen-
 torum quadraginta Franciorum millia ex-
 creuissent: ex Historiis satis constat. Vt au-
 tem dominici redditus ita impendebantur,
 ita & oblationes seu auxilia in bellum, vt &
 indictiones seu taleæ in militum stipendia
 tantum destinatae erant. In cæteris regnis
 nihilo sanè plus authoritatis rex habet: imò
 in plerisq; minus: vt in Imperio Germanico
 & Polonico. Hoc verò idè in Francico
 probare volumus ita se habere, ne, quò
 quis plus iniuriæ audet, eò plus etiam iuris
 habere putetur. In summa, quod antè dixi-
 mus, regis nomen non hæreditatem, non
 proprietatem, non vsumfructum, sed fun-
 ctionem & procurationem sonat. Vt Epi-
 scopus ad animæ, rex ad corporis curam sa-
 lutemque (in iis, quæ ad bona publica atti-
 nent) institutus est: vt ille bonorum sacro-
 rum, hic profanorum dispēsator est: & què
 ille in Episcopalibus, hic in dominicis præ-
 diis

*Monitres
 tus in Cas
 solo 6.*

*Ex Concil.
 Valent. in
 c. x. de his,
 que fiunt*

diis potestatem, & nihilo maiorem habet: à prælati-
 prædiorum Episcopaliū, absq; consensu *absq; consensu*
 capituli, alienatio non valet: vt nec domini- *Capit.*
 corum, absque concilio publico, optima-
 tum iē senatu: fructuum sacrorum pars vna
 edificiis, altera pauperibus tertia sodalibus,
 quarta Episcopo ipsi dicatur: idem verò fer-
 mē in re ditibus regni dispensandis regem
 præstare debere videmus. Nō obstat, quod
 hodie passim cōtrā vsurpetur. Etenim non,
 quod Episcopi pleriq; pauperibus tollant,
 quæ in lenones profundant, aut prædia o-
 mnia memoraq; vastent, officium Episco-
 porum vllatenus immutatū est. Non, quod
 imperatores nonnulli omnimodam pote-
 statem sibi tribuerūt. neq; enim quisquam
 in sua causa iudex esse potest. Quod si verò
 Caracalla aliquis dixit: quamdiu gladius su-
 peresset, pecuniam non defuturam: aderit
 & Hadrianus Cæsar, qui dicat, se sic gestu-
 rum principatum, vt sciat rem populi esse,
 non suam, quod vnum ferè regem à tyran-
 no distinguit. Non, quod Attalus Pergame-
 norum rex, populum Romanum, regni hæ-
 redem instituerit: quod Alexander Ægy- *Florus li. 2.*
 pti, Ptolemæus Cyrenorum regnum, po- *Liuius l.*
 pulo Romano, aut Prasutagus Icenorum *70. Tacitus lib. 14.*
 Cæsari legauerint. Ista sanè magna vis, Iu-
 ris vim debilitare non potest: imò, quod
 maior est, eò minus ius nostrum lædit.

Quæ etenim Romani, iuris prætextu capi-
 ebant, si is prætextus defuisset, nihilomi-
 nus vi occupassent. Videmus verò nostro se-
 rè tempore, Venetos, imaginariæ cuiusdam
 adoptionis prætextu, quæ absq; vi ridicula
 planè fuisset, regnum Cypri occupasse. Non
 obstat quoq; donatio Constantini in Syl-
 uestrem Pontificem, ista enim pælea Gra-
 tiani iam pridem exoleuit, igniq; damnata
 est. Non donatio Ludouici Pij in Pascha-
 lem, Romæ nempe, cum parte Italiæ, quia
 enim donabat Pius, quæ non possidebat,
 nemo restitit. At Carolo patri, Francorum
 regnum imperio Germanico subdere vo-
 lenti, Franci iure restiterunt: & si perrexisset,
 vi resistere parabant. Non, quod Salo-
 monem Hiram regi Tyri, viginti oppida
 tradidisse legimus: neque enim ea donauit,
 sed creditori in solutû tradidit, ac intra cer-
 tum tempus recuperauit. quod ex ipso tex-
 tu liquet. Erant verò præterea fundi steri-
 les, à reliquiis Gentium culti, quos ab Hira-
 mo receptos Israelitis demum excolendos
 incolendosq; dedit. Nihilò magis obstare
 potest, quòd in quibusdâ fore regnis ea pa-
 ctio inter regem & populum non ita diser-
 tè intercedat. Etenim vt ea etiam nulla sit,
 constat tamen iure naturæ, reges reipubl.
 nō euerfores, sed moderatores esse, ius rei-
 publicæ suis pactionibus mutare nō posse:
 dominos

*Volater.
 li. Greg. 3.*

*1. Reg. c. 9.
 2. Chron.
 c. 8.*

*l. 2. paragr.
 ius reipub.
 D. de ad-
 ministrat.
 rer. ad cū.*

dominos tantum, cum pupillis prospiciunt, non secus ac tutores haberi: dominum vero eum non censerit, qui civitatem libertate spoliatur, & mancipij instar ducit. Non denique, quod quaedam regna sint à regibus ipsis parta. quia enim non suis, sed publicis manibus, viribus, opibus regna acquirunt: nil verò magis rationi consentaneum est, quam ut ea, quæ publicis opibus, & communibus civium periculis parta sunt, absque communi consilio non alienentur: quod & inter ipsos prædones obtinet. Societatem humanam dirimit, qui contra facit. Itaque etsi imperium Germanicum Franci, iidemque Gallicum regnum vi occuparint: id tamen iuris in utroque obtinet. In summa: statuum tandem oportet, reges patrimonij regij non proprietarios, non fructuarios, sed administratores tantum esse: cumque ita sit, multò sanè minus, aut rerum privatarum cuiusque, aut rerum publicarum, quæ ad singula municipia pertinet, proprietatem, usum fructumque sibi tribuere posse.

Hic tamè nobis, antequam ulterius progrediamur, scrupulus eximendus est. Cum populus Israeliticus regem postulasset, dixit Deus Samueli: audi vocem populi: verum significat ei primùm, quòdnam sit futurum ius Regis, qui regnabit super eos. Tum verò Samuel hoc Regis ius futurum inter

*pert. l. tus
tor. 27. D.
de admin.
tutor. l. si
fundum.
paragr. si
tutor. D.
depositi,
& expres-
sus. Ex
trauag. de
re iudica-
ta, c. intel-
lecto.
l. 2. & pas-
sim. C. de
interdict.
comm. ver.
alienan.*

*1. Sam. c. 9.
ver. 14.*

154 VINDIC. CONTRA

alia exposuit, ut agros, vineas, oliueta cuius
 que capiat. quæ ministris suis donet, res
 cuiusq; priuatas in suum vsum conuertat:
 deniq; ipsos in seruitutem redigat. Mirum
 verò, quanti hanc textum Aulici nostri fa-
 ciant: qui aliàs vniuersam Scripturam ludi-
 brio habent. Vult hïc Deus Opt. Max. po-
 pulo Israelitico ipsius leuitatem ostendere,
 qui cùm Deum ipsum præsentem haberet,
 qui iudices, ducesque belli, quotiescunque
 rogabatur, pios & probos ipsi eligeret, lu-
 bricum tamen homuncionis, in horas mu-
 tari soliti, quàm Dei immortalis immuta-
 bile imperium mallet. Indicat itaque illis,
 quàm lubrico in loco sit rex constitutus,
 quàm procliuis virium in violētiam lapsus,
 quàm præceps regni in tyrannidē mutatio.
 Regem etenim, quem ei tradat, gladium in
 ipsos stricturum, sua potestate præposterè
 vsurum, ius in vi omne positurum. Hoc ve-
 rò, quod vltro sibi accersant malum, tum
 demum sensuros, cùm remedio locus non
 fuerit. Deniq; non quod sit ius regum, sed
 quod ius sibi reges tribuere soleant: non
 quid facere ex officio debeant, sed quid ple-
 rumq; ex maleficio vsurpent, hoc in textu
 describitur. Id autem ex Deuteron. 17. cap.
 quo Deus Legem regibus præscribit, ma-
 nifestè liquet. Hïc dicit Samuel, Regem
 subditos loco seruorum habiturum: illic
 præ-

præcipit Deus, ne cor suum super fratres *Deut. 17.*
 extollat: ne inquam, in subditos, quos con-
 sanguineorum loco habere tenetur, insole-
 scat. Hic, currus fabricaturū, equites instru-
 eturum, propria cuiusq; inuasurum dicit: il-
 lic, ne equos congreget, ne aurum argen-
 tum uēe accumulet, ne populum in Ægyptū,
 id est, in seruitutem reducat, monetur. Hic
 Achabus depingitur, qui Nabothi vineam *1. Reg. c. 22.*
 scelere acquirit: illic David, qui ne aquam *2. Sam. c.*
 quidem periculo suorum haustam, bibere *21. ver. 16.*
 iustum putat: hīc prædicit Samuel, Regem,
 quē iuri custodiendo postularint, ex legem
 futurum: illic contrā Deus, Legem suam re-
 gi per sacerdotes tradi iubet, quam descri-
 bat, perpetuoq; ante oculos habeat. Itaq;
 Samuel ipse sacerdos summus, Legē ipsam
 regiam, quæ *Deuter. 17.* extat, Sauli in vo-
 lumine descriptam tradit. quod certè mi-
 nimè fecisset, si eandem violare ius fuisset.
 In summa: perinde est, ac si dixisset Samuel:
 Petiistis regem exemplo cæterarum gen-
 tium, pleriq; verò sunt tyranni. Regem, qui
 vobis ius diceret: pleriq; verò quicquid ve-
 lint, sibi licere arbitrantur. Interim tamen
 Deum, cuius ipsa voluntas iustitiæ regula
 est, vltro deseritis. Extat autem apud Ho-
 rodotū Historia, è qua facile cognoscitur,
 quàm procliuus sit regni in tyrannidem mu-
 tatio, cuius Samuel populum admonitum

volebat. Deioces propter insignem iustitiæ commendationem à Medis iudex primum eligitur: mox, vt, si qui iuri resisterent, eos compescere posset, cum idonea potestate rex constituitur. Tum satellites petit, dein arcem Ecbatanam, aduersus cõtumacium iniurias sibi extrui curat: demum in propriis iniuriis vel minimis vlciscendis totus est: ad extremum verò regis vultum intueri, regis in conspectu ridere, aut spueri, crimen iudicatur. Vsq̃ue ad eò periculosum est, impotenti animo, qualis est plerorumq̃ hominum, nimiam potentiam concedere. Non ergo docet eo in loco Samuel, absolutam esse regis potentiam: imò contrà populum, ne dissolutæ hominis impotentia, nimium potentia tribuat, admonitum cupit. Non regis vim exaggerat, sed aggere coercendam dicit: non effrænem aliquam licentiam regi concedit: quin potius frænum iniiciendum tacitè suadet. Hac verò oratione moti Israelitæ, regum suorum potentiam temperasse videntur: quod & omnes prudentes nationes, siue proprio, siue hoc eodem exemplo, siue etiam alieno periculo edoctæ, sapienter fecerunt, vt ex iis, quæ sequuntur, manifestum erit.

Fœdus siue pactum inter regem & populū.

Diximus in constituendo rege duplex fœdus initum fuisse: primum, inter Deum & regem & populū, de quo supra: secundum,

dum, inter regem & populum: de quo no-
 bis iam agendum est. Saule rege constitu-
 to, traditur ei lex regia, secundum quam im-
 peret. Dauid in Hebron init fœdus coram
 Domino, id est, Deo teste adhibito, cum o-
 mnibus senioribus Israel, qui vniuersum po-
 pulum repræsentabāt: tum verò demum in
 regem vngitur. Ioas quoque cum vniuerso
 populo terræ, in domo Domini, Ioiada
 summo sacerdote verbis præeunte. Impo-
 situm verò dicitur ei vnâ cum diademate
 testimonium: quod pleriq; legem Dei, que
 passim eo nomine vocatur, interpretantur.
 Consimiliter Iosias promittit, se obseruatu-
 rum præcepta, testimonia & statuta, in li-
 bro fœderis comprehensa. Quibus nomi-
 nibus intelliguntur leges, quæ tum ad pie-
 tatem, tum ad iustitiam pertinent. Quibus
 omnibus in locis dicitur fœdus initū cum
 vniuerso populo, vniuersa multitudine, o-
 mnibus senioribus, omnibus hominibus
 Iudæ: vt intelligamus, quod etiâ sigillatim
 exprimitur, nō modò principes Tribuum,
 verum etiam omnes Chiliarchos, Centu-
 riones, magistratusq; inferiores adfuisse, vt
 bium nomine, quæ singule per se cum rege
 paciscerentur. In eo pacto agebatur de cre-
 ando rege. Populus enim regem faciebat,
 non rex populum. Itaque non dubium est,
 quin populus stipularetur, rex promitteret.

Deut. 17.
 1. Sam. 10.
 ver. 25.
 2. Sam. 6. 5.
 ver. 3.
 1. Chron. 5.
 11. ver. 3.
 2. Reg. 1. 11.
 v. 17. & 12.
 2. Chron. 6.
 23. ver. 3.
 2. Reg. 1. 23.
 ver. 3.

158 VINDIC. CONTRA

Stipulatoris verò partes in iure potiores cè
sentur. Stipulabatur ille à rege, an non iustè
& secundum leges regnaturus esset? hic, fa-
cturum spondebat. Populus demum se ius-
tè imperanti, fideliter obsequuturū respon-
debat. Itaq; promittebat rex purè, populus
sub conditione: quæ si non impleretur, po-
pulus ipso iure omni obligatione solutus
censeretur. In primo fœdere seu pacto, Pie-
tas in obligationem venit: in secundo, Iu-
stitia: illo promittit rex, se piè obediturum
Deo: hoc, se iustè imperaturum populo: il-
lo, se gloriam Dei: hoc, utilitatem populi cu-
raturum: in illo inest conditio, Si legem
meam obseruaris: in hoc, Si ius vnicuique
suū tribueris. Illius, ni impleatur, Deus pro-
priè vindex est: huius, legitimè vniuersus
Populus, quité vniuersum populum tuen-
dū susceperint, regni proceres. In omnibus
verò legitimis imperiis ita perpetuò obser-
uatum fuit. Persæ, sacrificiis ritè peractis,
hanc cum Cyro conuentionem faciunt: Tu
primùm Cyre, si quis Persis bellum faciat,
aut leges violet, promittisne auxilium pa-
triæ tuæ, omnibus viribus tuis? Ac vt spo-
pondit: Nos Persæ, aiunt illi, vicissim tibi
auxilio erimus, si quis tibi patriam tuenti
obsequi nollet. Xenophon verò hanc con-
uentionem *συμμαχίαν*, id est confœderationem
vocat, quomodo Isocrates orationem
de

Xenophon
lib. 3. Pæd.

de Officio subditorum erga principem *συμ
μαχικὸν λόγον*. Inter reges Spartanorum &
Ephoros fœdus singulis mensibus renoua-
batur, etsi illi semper ex Heraclidis erant.
Ut verò iurabant reges, se secundum leges
patriæ regnatos: ita Ephori, si fecissent,
regnum in ipsorum manu stabilituros. Con-
similiter in regno Romanorum Romulus
cum Senatu & populo hoc pactum facit.
Populus leges ferret, ipse rex iustas custodi-
ret: Bellum populus decerneret, ipse gere-
ret. Et si verò Imperatores pleriq; vi & am-
bitu magis, quàm vlllo iure imperium Ro-
manorum adepti sunt, & lege regis, quam
vocant, omnimodam potestatem sibi arro-
garunt: quæ tamen extant legis illius frag-
menta tum in libris, tum in Romanis inscri-
ptionibus, satis docent, Reipublicæ curan-
dæ & administrandæ non euertendæ, & per
tyrannidem opprimendæ facultatem con-
cessam illis fuisse. Quin & legibus sese tene-
ri, professi sunt boni imperatores, & sena-
tui imperium acceptum tulerunt, & ad se-
narum grauissima quæque retulerunt, eo-
que inconsulto, quidquam, quod ad sum-
mam rei pertineret, decernere nefas puta-
runt. Quod si verò hodierna imperia specte-
mus, nullum sanè est, quod eo nomine di-
gnum censeatur, in quo inter Principem &
subditos pactum eiusmodi non intercedat.

Xenophon
de Repub.
Lacedæm.

Dionys.
Hæticar.
lib. 1. c. 10.

lib. 1. c. 10.

In imperio Germanico, non ita pridem solebat rex Romanorum, in Imperatorem coronandus, fidem & hominum prestare imperio, non secus ac vasallus seniori, cum investituram feudi accipit. Licet verò per Pontifices verba concepta, in quæ iurabat, perpetuò immutata fuerint, res tamen eadem perpetuò manet. Itaque Carolum v. Austriacum certis legibus & conditionibus in imperatorem cooptatum scimus, ut & alios, qui sequuti sunt, quarum summa erat: leges latas custoditurum: nouas, inconsultis Electoribus, non laturum: publica publico consilio curaturum: nil alienaturum oppigneraturumque ex iis, quæ ad imperium pertinent: & cætera, quæ sigillatim ab Historiographis recensentur. Cum verò imperator Aquisgrani coronatur, Coloniensis Archiepiscopus stipulatur primum: an non sit Ecclesiam defensurus, iustitiam administraturus, imperium conseruaturus, viduas, orphanos, omnesque omnino miseratione dignos protecturus? Quod ubi solenniter ante aram iurauit, rogantur principes, quiq; imperium repræsentant, an ipsi eidem promittere velint. Nec verò prius aut vngitur, aut gladium, reipubl. defendendæ nomine, aliaue imperij insignia accipit, quam iurandum illud præstiterit. Ex quo sanè manifestum est, imperatorem purè, principes

*Specul. Sa
xon. lib. 3.
artic. 54.*

*Sleid. lib.
1. & 2.*

pes imperij sub conditione obligari. In regno Polonico quin idem obseruetur, dubitabit nemo, qui ritum in Henrici Andegauensis electione coronationeque; nuper admodum obseruatum intellexerit. In primis cum cōditio de vtraque religione, tum Evangelica, tum Romana, conseruanda apposita fuit, quam conceptis verbis ter stipulantibus proceribus, ter spondit. In Hungarico Bohemico & cæteris, quæ recensere longum esset, idem planè sit. Nec verò tantum, vbi electionis ius integrum hætenus mansit, verùm etiam vbi successio mera vulgò obtinere putatur, eadem prorsus stipulatio interuenire solet. Rex Franciæ quando inauguratur, rogat primum Laudunensis & Bellouacus Pares Ecclesiastici, populum, qui adest, vniuersum, eumne regem esse cupiat iubeatque? vnde etiam à populo tum eligi in ipsa inaugurationis formula dicitur. Vbi populus consensisse videatur, iurat, se leges Franciæ priuilegiaque; ac iura in vniuersum omnia tuiturum, domaniū non alienaturum, & cætera: quæ etsi interpolata fuerunt, & longè diuersa ab antiqua formula, quæ extat in Bibliotheca capituli Bellouacensis, in quam Philippus primus iurasse comperitur: nihilo minus tamen discretè satis exprimuntur. Nec verò prius accingitur gladio, vngitur, coronatur à paribus,

(qui & ipsi corollis ornati sunt) sceptrumq;
 & virgam iustitiæ accipit, aut rex procla-
 matur, quàm populus iusserit: neque etiam
 prius ei pares iurant, quàm ipsis fidem de-
 derit, se leges accuratè custoditurum. Eæ
 verò sunt, ne patrimonium publicum dila-
 pidet, ne vectigalia, portoria, tributa suo pre-
 arbitrio imponat indicatue, ne bellum de-
 cernat, pacemue faciat: denique, ne quid in
 publicum, nisi publico cõsilio statuat. Item
 sua senatui, sua Comitibus, sua regni officia-
 riis constet authoritas: & cætera, quæ per-
 petuò in regno Francico obseruata fuere.
 Vbi verò prouinciam aliquam, urbemue
 ingreditur, priuilegia eiusdem confirmare
 tenetur, inque eius leges & consuetudines
 sese sacramento deuincit. Quod nomina-
 tim apud Tholosates, Delphinates, Armo-
 ricos, Prouinciales, Rupellanos ipsos obti-
 net: quorum cum regibus cõuentiones di-
 fertissimæ sunt: quæ frustra omnes essent,
 nisi locum conditionis in contractu tenere
 censerentur. Extat antiquorum regum Bur-
 gundiæ iusiurandum, his verbis: Omnibus
 legem, iustitiam, maniburgium, id est tute-
 lam, conseruabo. In Anglia, Scotia, Suedia,
 Dania idem ferè mos est, qui in Francia. At
 certè nusquam disertius, quàm in Hispa-
 nia. In Regno enim Aragonico, peractis
 multis ceremoniis inter eum qui iustitiam
 Arago-

*In Annal.
Burgund.*

Aragoniam, seu publicam maiestatem re-
 præsentat, in sublimiori quodam folio, &
 regem inaugurandum, qui illi fidem & ho-
 minium præstat, lectisq; legibus & condi-
 tionibus, quibus implendis obligatur, his
 tandem verbis Proceres lingua vernacula
 regem affantur: nos, qui tantum valemus,
 quantum vos, (ita enim fert idioma Hispa-
 nicum) & plus possumus, quam vos, regem
 vos eligimus, cum his & his cōditionibus.
 Inter vos & nos vnus imperat magis, quā
 vos. Ne verò se perfunctoriè tantum aut con-
 suetudinis antiquæ obseruandæ causa iu-
 rasse putet, tertio quoque anno in publico
 conuentu hæc eadem verba ei repeti solēt.
 Quòd si regia potentia fretus insolescat, le-
 ges publicas violet, fidem datam denique
 negligat: tum sanè ipso iure, summo eo ana-
 themate deuotus censetur, quo olim Eccle-
 sia Iulianum imperatorem apostatam de-
 nouit. Cuius quidem ea vis est, vt non pro
 eo amplius, sed in eum preces concipian-
 tur: ipsi verò sua fide & obligatione planè
 soluti sint, eo iure, quo vasallus seniori ex
 cōmunicato parère neq; ex officio debet,
 neque ex sacramento tenetur. quod tum
 Concilij, tum Conuentus publici apud eos
 decreto sancitum est. Cōsimiliter in regno
 Castellæ, Concilio indicto rex inauguran-
 dus publicè primùm admonetur sui officij:

*In Concil.
 Tolet. 4.
 c. 74. & in
 Tolet. 6.
 li. 2. Feud.
 tit. 28. §. 1.*

mox perleguntur cōditiones disertissimæ, quæ ad reipublicę vtilitatē pertinent. Tum iurat rex, se eas diligenter & fideliter obseruaturum. Demum verò magnus Equitum magister illi sese iureiurando adstringit, quē cæteri deinde principes ciuitatumq; legati suo quique ordine sequuntur. Quod & in Lusitanico, Legionensi, cæterisque Hispaniæ regnis perinde obseruatur. Neq; verò minores principatus alio iure instituti fuerunt. Extant Brabantinorum ceterorumq; Belgicæ populorum, Austriacorum, Carinthiorum & cæterorū cum Principibus suis disertissimæ conuentiones, quæ sanè conditionum locum obtinent. Brabantini verò in primis, ne vlli ambiguitati locus daretur, conditionem istam exprefferunt. In duce enim suo inaugurando, conuentionibus antiquis, quibus nil ferè ad reipub. conseruationē deest, coram duce perlectis, ni eas omnes obseruarit, sibi integrum esse alium quemlibet suo arbitratu eligere, palàm ei disseferreq; protestantur. Ipse verò tum in eas, accepta conditione vltroq; agnita, sese sacramento deuincit. Quod etiam postremò in Philippi Hispaniarum regis inauguratione obseruatum fuit. In summa: inter regem & subditos contractum mutuò obligatorium esse, nemo negare possit: nempe vt bene imperanti bene obediatur, qui quidem iure-

*La ioyeuse
entree.*

*Ludouicus
Guicciard.*

iureiurando ab illo primùm, deinde ab his confirmari solet. Quæro verò hîc, cur iurat aliquis, nisi vt ex animo se ac seriò loqui ostendat? An verò quidquam naturæ magis consentaneum est, quàm vt ea, quæ placuerunt, seruentur? Deinde cur rex primus iurat, stipulante populo, nisi vt conditionem siue tacitam siue expressam recipiat? Cur verò conditio contractui apponitur, nisi eò tantùm, vt, ni ea impleatur, contractus ipso iure solutus sit? Quòd si verò conditionis implendæ defectu contractus ipso iure solutus est, quis periurum populum vocet, qui regi cõditionem, quam implere debuit & potuit, negligenti, legemque, in quam iuravit, violanti, obsequium deneget? Quis verò contra eum regem fœdifragum, periurum, eo beneficio prorsus indignum non censeat? Etenim si vasallum clientelæ nexu lex liberat, in quem senior feloniam commisit, etsi sanè senior fidem propriè non dat vasallo, sed vasallus ipsi: si patronum clienti fraudem facientem lex duodecim Tabularum sacrum esse iubet: si liberto aduersus patroni atrocem iniuriam actionem ciuilia iura permittūt: si seruum ipsum iis casibus, potestate herili liberant, cum tamen naturalis tantùm, non ciuilis obligatio insit: an non multò magis solutus erit populus ea fide, quam regi præstitit, si rex, qui primus

L.1.D.de
pact.l.non
minorem.
20.D.de
transact.

lib.2. Feus
dor.1.26.
§.24. &
tit.47.

Dionys.
Halicar.
lib.2.

ipſi, tanquam domino procurator, ſolemniter iurauit, fidem fregerit? An non verò etiã ſi non iſti ritus, non ea ſacra, non ea ſacramenta interuenirent: ſatis tamen ipſa natura docet, Reges ea conditione à populo conſtitui, vt bene imperent? iudices, vt ius dicant? duces belli, vt exercitum aduerſus hoſtes educant? Quòd ſi verò ſæuiunt, iniuriam inferunt, hoſtes ipſi fiunt: vt reges non ſunt, ita nec agnoſci à populo debere.

Cic. Off.

Quid ſi, inquires, populum aliquem vi ſubactum, in ſua verba, iurare princeps coegit? Quid ſi, inquam ego, prædo, pyrata, tyrannus, cum quo nulla iuris vllius ſocietas eſſe cenſetur, admoto gladio, ſyngrapham ab aliquo extorſerit? An non ſciturum eſt, fidem vi elicitam non obligare? maximè verò, ſi contra bonos mores, contra Naturæ ius quidquam promittatur? Quid verò magis cum Natura pugnat, quàm ſi populus ſibi ipſe catenas & compedes iniiciat? ſi iugulũ ſe ſuum mucroni obiecturum, ſi manus ſibi ipſi ſe violenter allaturum, principi (quod idem planè eſt) promiſerit? Itaq; inter regẽ & populum mutua obligatio eſt, quæ ſiue Ciuilis, ſiue Naturalis tãtũ ſit, ſiue tacita, ſiue verbis cõcepta, nullo pacto tolli, nullo iure violari, nulla vi reſcindi poteſt. Cuius quidem tanta vis eſt, vt Princeps, qui eam contumaciter violet, tyrãnus: populus, qui vtrò

ultrò rumpat, seditiosus verè dici possit.

Iam cum hæcenus regè descriperimus: *Qui sint tyranni.*

sequitur, ut Tyrannum paulò accuratiùs describamus Regem eum esse diximus, qui regnum siue per stirpem, siue per electionè delatum, riteq; commissum, legitimè etià regit atq; gubernat. Eum itaq; tyrannum, utpote regi planè cōtrarium esse, sequitur, qui aut vi malisq; artibus imperium inua-

lit, aut ultrò sponteq; delatum regnum con- *Arist. c. 10. li. 5. Polit. Bartol. in tract. de Tyranni-*

trarius & fas regit, contraq; leges & pacta, quibus sese sacrosanctè deuinxit. peruicaciter administrat. Quod etiam vtrunque in vnum eundemq; hominem cadere potest. Ille vulgò dicitur Tyrannus absque titulo, hic Tyrannus exercitio. Potest verò fieri, ut & vi occupatum regnum, iustè: & iure delatum, iniustè quis regat. At certè cum regnum ius sit magis, quàm hæreditas: & functio, quàm possessio videtur, qui suo munere malè fungitur, quàm qui munus non ritè accepit, eo nomine dignior. Sic Pa-

pa malè ingressus, dicitur intrusus: malè gubernans, dicitur abutens. Dicebat ille *ἔνθ' αὐτῆρ δὲ καὶ ἔνθ' ἰ μόνον πολίτην, ἀλλὰ καὶ συγγενῆς διαφέρει.*

Præstat extraneus cuiuis iustus, non *Pythagoras.*

modò ciui, verùm & consanguineo. Ita etià nobis dicere liceat: Princeps non ritè cōstitutus, modò iustus sit, cuiuis ritè inaugurato, qui iniustè gubernet, lōgissimè præstat.

Cum etenim reges pascendo, iudicando, curando populo sint instituti: malo sanè me fur pascat, quàm pastor deuoret: malo mihi prædo ius dicat, quàm iudex vim faciat: malo me empiricus curet, quàm medicus ritè infulatus veneno interimat: malo falsus tutor mea bona bene administret, quàm legitimus dilapidet. Deinde utcumq; illum ambitio sollicitet, videri possit quodammodo

*Xenophō.
Plutars
ebus in A.
lexan. in
Aemilio.
Cæsare.
Suetonius
in Cæsare.
6.75.*

vim primò fecisse, ut postea iusticiam exerceret, ut Cyrus, Alexander, Romani, qui vitis plerunque autonomiam & immunitates priuilegiaq; concedebant: cum hic sanè eò tantùm, ut iniustè regnet, ius suum iactare videatur, quod hodie non modò Moschi, Turcæne: verùm & Christiani principes permulti faciunt. Itaq; illorum factum tractu temporis interdum conualescit: horum quò senescit magis, eò deterius euadit.

*August. li.
4. de Ciuit.
Dei, c. 4.*

Quòd si verò, ait Augustinus, sunt illa regna, magna tantùm latrocinia, in quibus iniustitia locum non habet: sunt in eo quidem pares, quòd vterq; latro, vterque prædo, vterque iniustus possessor est, cum sanè non minus fur iniustus possessor sit, qui rem alienam inuito domino capit, quàm qui oblata malè vtitur. At eius certè longè grauius flagitium est, qui interimendum, quàm qui conseruandum cœpit: eius, inquam, qui vano titulo fretus, iniustè, quàm qui eo titulo planè

plañè destitutus, iustè tamen regnum vi occupatum gubernat. Iam verò & Tyranni abiq; titulo, differre inter se possunt. Sunt enim qui fines alienos ambitiosè inuadunt, quales Nimbrodus, Ninus, Chananæi, vt suos dilatent. Hi etsi inter suos reges dicantur, in illos tamen, quos vltro nec lacessiti inuadunt, tyrannidem exercent. Sunt qui regnum suffragiis deferri: solitum adepti, hæreditarium fraude, ambitu, corruptela aliisue artibus facere conantur. quorum exempla non longè petenda forent: qui sanè eò peiores illis existunt, quò fraus, quàm vis odiosior, ait Cicero, esse debet. Sunt qui nefando parricidio patriam ipsi inuadunt, ac viperarum instar, matrem in ipso enixu euiscerant. quales qui duces belli creati à populo, rempublicam inuadunt, vt Cæsar Romæ Dictaturæ prætextu, ac pleriq; Italiae principes. Sunt & fœminæ, quæ regna legibus patriis masculis tantum deferri solita, occupant, eorumue administrationem ad se rapiunt: vt Athalia Iudaici, Semyramis Assyrii, Agrippina Romani imperij sub Neroni filio: Mammea sub Alexandro Seuerò: Semiamira sub Heliogabalo: Brunchildes aliquot Frâncici regni. Quæ quidem impuberes filios ita educari curabant, vt puberes facti voluptatibus tantum indulgerent: itaq; omnium rerum potestas penes eas

tantum earumque seruos, ministros & proa-
 gogos remaneret. Sunt denique ij, qui desi-
 dia, ignauia, luxu, legitimorum alioqui prin-
 cipum abutentes, ipsosque voluptatibus, de-
 liciisque inescantes, quales sub Gallicis præ-
 fertim Merouingis quidam Maiores pala-
 tij ob illa egregia ministeria creati, regiam
 auctoritatem ad se totam transferunt, nu-
 dumque nomen regibus relinquunt. Qui
 quidem omnes eius generis sunt, vt quam-
 uis cæteroquin iuste gubernaret, eo tamen
 ipso, quod iurisdictionem illam prædonum
 tantum iure habent, merito tamen tyranni
 sine titulo censeri possint. Iam Tyranni e-
 xercitio qui dicantur, non tam facile, ac,
 quinam verè reges, definire possis. Etenim
 quia illis libido, his ratio imperat: & hæc
 quidem ipsa sibi suos limites præscribit, illa
 verò contra nullis finibus circumscribi po-
 test: quod sit propriè regum ius, facile: quæ
 verò, quantæque tyrannorum iniuriæ, diffi-
 culter admodum explicari queat: nimi-
 rum, vt rectum vni forme atque vnicum est:
 obliquum contra varium & multiplex: ita
 ius simplex est, & paucis verbis explicabi-
 le, cum iniuriæ nullis casibus definiri possint,
 quin perpetuò plures omittantur, quam ex-
 plicentur. Etsi verò certæ regulæ sunt, qui-
 bus eos si non depingere, saltem vt agnosci
 possint, aptè delineare queas: nulla tamen
 cer-

certior, quàm si artes tyránicas cum regiis virtutibus actionibusq; contuleris. Tyrannus eminentes in segete spicas demetit: priores reipub. dolo, fraude, calumniis opprimat: conspirationes in se initas subinde, quò citius eos è medio tollat, comminiscitur, vt Tiberius, Maximinus & cæteri: denique, ne confanguineis quidem ac fratribus parcat: Rex contrà, non fratres modò quasi confortes agnoscit: verùm etiam optimates omnes fratrum loco habet, iisq; dignitatem suam acceptam ferre non veretur. Tyrannus aduersus nobiles, ignobiles & quasi terræ filios extollit: qui quòd sua omnia ipsi debeant, quibuslibet in rebus adulentur & inseruiant: Rex vnumquenq; in suo gradu tuetur, Proceres tanquam regni amicos fouet, iisque non minus, quàm sibi consultum cupit. Tyrannus viros graues & iustos odio prosequitur, suspectosq; habet, ac ne qui tales euadant, omni arte curat: quia verò non priùs se tutum putat, quàm omnium mores corruperit, popinas, ganeas, lupanaria, ludos, vt Cyrus domandis Sardis, instituit: Rex cõtrà viros bonos vndequaue accersit, inuitat, inuitos ad se trahit: ne verò desint, literarios ludos aperit, gymnasia instituit, seminaria virtutum Machiav ubiq; locorum excolit. Tyrannus congrega- in Prin- tiones publicas, quatum in se est, aut vitat, cipe.

Aristot.
c. 11. lib. 5.
Polit.

aut tollit, conuentus Ordinum, Comitiam,
 diætas reformidat, ac vespertilionis instar
 lucem hominũ refugit: quin & colloquia,
 sermones gestusq; subditorum suspecta ha-
 bet: Rex, quia teste cœlo viuit, in multitu-
 dine Senatorum gloriatur, iisq; inconsul-
 tis nil agendum putat: nec modò eos con-
 uentus non veretur, verùm reueretur in pri-
 mis & honorat. Tyrannus subditos inter
 se collidit, factiones in rep. ferit, fouet & a-
 lit: vnius ope alteram delet, ac superstitem
 tandem opprimit, ex eoq; tâquam vlcere,
 quod perfidi chirurgi solent, lucrum perpe-
 tuum captat: denique, quod Vitellius ille,
 olere hostem mortuum, præsertim ciuem,
 dicere non veretur, aut saltem sentit: Rex
 pacem inter subditos, vt pater concordiam
 inter liberos, cõseruat, rixarum semina suf-
 focat, cicatricem quam citissimè obducit,
 ne rebellium quidem cædem absq; lachry-
 mis audire potest. Itaq; quos hic aduersus
 hostium impetus tuetur & defendit: ille,
 quouis hoste perniciosior, proprium mu-
 cronem in sua viscera vt adigant, cogit. Ty-
 rannus exteros in præsiidiis collocat, arces
 aduersus ciues extruit, populum exarmat
 & arce expellit, barbaris & stigmaticis sa-
 tellitibus circumstipatur, ac locustas & de-
 latores in subditos, tanquam exploratores
 in hostem, publico ære conducit: Rex ad-
 uersus

uersus hostes non tam se mœnibus, quàm
 populi beneuolentia tuetur: quot ciues ha-
 bet, tot se satellites habere putat: non tam *Lin. l. 2. c. 2.*
 quot circum se habeat, quàm ne quos ha- *Dionys.*
 bere cogatur, cogitat: arces arcendis hosti- *Halic. l. 4.*
 bus, non coercendis ciuibus extruit: in po- *de Arunte*
 pulo deniq; præfidium suum omne collo- *filio Por-*
 cat. itaq; etsi habet ille liçtores & satellites *senæ.*
 innumeros, qui turbam summoueant, non
 summouët ij tamen metum, suspicionem, *Prou. 14.*
 miserosq; miseræ mentis tumultus: ut cun *vers. 28.*
 que arcem vrbs muniat, arcẽ interea sum-
 mam, mentem inquam, tyrannorum tyran-
 nus Metus & Paur occupat. Hic neque in
 turba, animo turbatus est, neq; in solitudi- *Bartol. in*
 ne sollicitus, ipsa conscientia tutus, ipsa tur- *tract. de*
 ba stipatus, urbem, forum, plateas securè *Tyrānid.*
 obambulat. Tyrannus, si ciuiles dissensio-
 nes desint, bellum foris gerit, munimenta
 extruit, qualia Pharao, ut Iudæos, Polycra-
 tes, ut Samios occuparet, quò cætera mi-
 nus attenderent: ideoq; bellum semper aut *Aegid.*
 parat, aut minatur, aut imminere simulat: *Rom. de*
 accerfit deniq; potiùs, quàm arcellat. Rex *reg. priu.*
 nunquam nisi coactus, nunquam nisi reipu-
 blicæ causa, bellum facit, nunquam deniq;
 hamo aureo piscatur, aut bellum suscipit, è
 quo plus respublica periculi metuere, quàm
 lucri sperare possit. Ille demum artes om-
 nes inuit, quibus opes subditorũ exhauriat,

vt in victu quærendo anxij, de libertate recuperanda minus cogitent: itaq; omnia in fiscum conuertit: hic in priuatorum opibus suas consistere ratus, apud subditos suas quodammodo opes deponit, seq; tum amplissimum thesaurum habere putat, cum subditi diuitiis affluunt. Demit ille multis, quod paucis iisq; indignis donet: exhaurit omnes, vt in paucos profundat: publica diruit, vt sua ædificet? sanguinem populi ad deliquium vsque elicit, quem adulatoribus aliquot ebibendum propinet: hic sibi suisq; commodis demit, vt populo largiatur, publica extruit atq; ornat, vniuersos locupletat, sanguineq; adeò suo populum alit & sustentat. Si ille, quod interdum Tiberius, Nero, Commodus & cæteri, viscerationes populo concedit, facit vt populum eò facilius postea euisceret, ipsiq; sua quasi viscera comedenda apponit: cum hic sanè, si venam secet interdum, si sanguinem eliciat, ad incolumitatem populi salutemq; tuendam, non propriam libidinem exatiandam, faciat. Itaq; vt hunc Scriptura sacra pastori, ita & illum leoni rugienti comparat, cui tamen vulpes sæpissimè copulata est. Quæ enim totius iniustitiæ, ait Cicero, capitalissima est, etsi re ipsa id facit Tyrannus: id tamen ita ferè curat, vt tum, cum maximè fallit, vir bonus esse videatur. Itaq; pietatem
erga

*Prou. 18.
vcr. 5.*

erga Deum simulat, quam Aristoteles artiū *Arist. c. 11.*
 tyrānicarū potissimam vocat. Verūm vt *li. 5. Polit.*
 populus quidquā in eum moliri vereatur,
 quem, quia Deum reueretur: Deo charum
 esse verisimile sit. Studium erga rempubli-
 cam: verūm, non tam vt reipublicæ profit,
 quā ne sibi ipsi noceat. Iustitiæ quoq; &
 fidei laudem in quibusdam rebus, nimirum
 leuioribus, affectat: verūm, quo facilius in
 grauioribus iniuriam facere & fallere pos-
 sit: nō secus sanè, quā latrones, & qui ma-
 leficio & scelere pascuntur, qui sine iustitiæ
 portiuncula saltē aliqua diu consistere nul-
 lo modo possent. Clementiæ denique: ve-
 rūm ita, vt scelestis quibusdam veniam in-
 dulgeat, quos morte mulctare, clementia
 summa est. Breuiter, quod rex ipse est, ty-
 rannus callidus videri vult: & vt virtutis a-
 more homines incendi scit, ita & virtutis
 umbrā aliqua decipiendos esse nouit: at cer-
 tē vtcunq; vultū fingat, vulpina cauda sem-
 per prominēt: vtcunq; obganniat, rictus &
 rugitus leonem prodit. Porrò vt regnū be- *Thom. de*
 ne constitutum omnia cæterorum bonorū *quin. in*
 regiminum commoda in se habet: ita & ty- *secund. sec*
 rannis omnium prauorum incommoda & *cund. q. 12.*
 vitia continet. Habet ab aristocratiā re- *art. 11.*
 gnū, quod optimates quiq; in consilium
 adhibentur: habet & ab oligarchia tyran-
 nis, quod peissimi & corruptissimi quique.

Vt illic multitudo regum, hinc tyrannorum
 caterua dominatur. Habet regnum à poli-
 tia, quòd omnium ordinum conuentus ha-
 bentur, ad quos optimi quique, de republi-
 ca deliberaturi, mittendi deliguntur: habet
 & à democratia seu ochlocratia tyrannis,
 quòd, si minus eos conuētus impedire pos-
 sit, saltem vt corruptissimi quique ambitu &
 malis artibus eò mittantur, sollicitè curet.
 quod nostris etiam temporibus factitatum
 scimus. Sic passim regis vultum tyrannus,
 regni speciem tyrannis imitatur: & quò au-
 stutius, eò diutius, durat: cùm tamen vix vl-
 la, teste Aristotele, ad centesimum vsq; an-
 num peruenisse legatur. In summa: Rex stu-
 det vtilitati publicæ, tyrannus propriæ. At
 sanè cùm, vt sunt homines, nusquam reperi-
 ri queat, qui omnibus in rebus vtilitatē pu-
 blicam spectet, nec diu cōsistere quin vllate
 nus eius rationem habeat: vbi vtilitas publi-
 ca præualet, rex & regnum: vbi propria, ty-
 rannus & tyrannis locum habere dicentur.

*Bartol. in
 tract. de
 Tyrann.
 & de Res-
 gim. ciuit.*

Hæc de tyrannis exercitio, in quibus deprauatissimorum morum rationem non habemus. qui nõ tam malum principem, quàm malum virum facere dicuntur. Si cui verò hæc descriptio vsquequaque non satis faciet, præterquam quòd accuratiores fortè tyrannorum imagines in Historiis inueniet, viuos & spirantes tyrannos, omnibusque numeris

numeris absolutos hoc tempore, quos in-
tueatur, multis in regionibus, quod & Ari-
stoteles suo seculo conqueritur, habet. Ac
tandem ad summam quæstionem his tan-
quam gradibus peruenimus.

Vidimus, quomodo reges, siue secūdam
capita, siue etiam secundum stirpes eligan-
tur à Deo, & constituantur ab vniuerso po-
pulo, quid rex, quid regni officarij præstare
teneantur, quantum pateat illius potentia,
quātum etiam horum munus & officium,
quæ pacta quamq; sancta in rege constitu-
endo intercedant, & quæ iis condiciones
insint, siue tacitæ, siue expressæ: demum,
quis tyrannus absq; titulo, quis etiam exer-
cizio: sequitur modò rādem, cū legitimo
Regi, suoq; officio tum erga Deum, tum
etiam erga populum bene fungenti, tan-
quam Deo obediendum esse constet: vt, an,
& per quos, tyrāno resisti, quibusq; modis
iure possit, edisseramus. Ac de eo, qui absq; *Qui tyrān-*
titulo tyrannus vulgò vocitatur, primū a- *nos absque*
gendum est. Ergo Ninus aliquis populum *titulo coer-*
nullo sibi iure deuinctum, nulla iniuria lacef- *cere tene-*
situs, vi inuadat: Cæsar patriam remq; pu- *antur.*
blicam Romanam opprimat: Populus do- *Otto Fria-*
lo parricidioq; regnum Polonicū ex electi- *sing.*
uo hæreditarium facere conetur: Brunichil *Chr. 5. c. 7.*
dis aliqua Francici administrationem vnā *Aimoni.*
cum Protadio suo totam ad se trāsferat: aut *lib. 4. c. 1.*

Greg. Turon. lib. 4. ca. 5. lib. 5. ch. 39. lib. 8. cap. 29. Ebroinus, Theodorici ignauia fretus, gubernacula regni inuadat, populumq; seruitute opprimat: quid hinc iuris statuemus? Primum docet nos ius Naturale, vitam & libertatem nostram, qua sine vita vix vitalis est, aduersus omnem vim & iniuriam conseruare & tueri. Inseuit id Natura canibus aduersus lupos, tauris aduersus leones, colubis aduersus accipitres, pullis aduersus miluos: longè verò magis homini aduersus hominem ipsum, si ipsi fiat lupo. Itaque repugnare, necne liceat, qui ambigit, cum natura ipsa pugnare videtur. Accedit ius Gentium, quo distincta sunt dominia, fixi limites, constituti fines, quos, quisque aduersus quoslibet defendere tenetur. Itaque non minus licet resistere Alexandro, si nullo iure fretus, nulla iniuria lacessitus, gentem aliquam cum potētissima classe inuadat, quam Diomedis pirate, si vno myoparone mare infestum reddat. Nec enim, eoposito Diomedem Alexander iure, sed impunitate tantum superat. Non minus Alexandro regionem aliquam depopulanti, quam grassatori pallium inuolanti: non minus, si urbem machinis subruat, quam latroni, qui parietem suffodiat. Accedit verò potētissimum ius Civile, quo societates hominum, quæque certis legibus constitutæ sunt, ut illæ vno, hæ alio modo gubernentur: aliæ ab vno, vel paucis, aliæ ab vniuersis regantur: quæ-

quædam imperiū muliebre respuant, non-
 nullæ admittāt: quædam reges ex quadam
 stirpe, quædam promiscuè eligant, &c. Hoc
 ius si quis vi doloue rumpere tentet, quia so-
 cietate, cui debet omnia, violat, quia in pa-
 triâ cuniculos agit, cui naturâ, cui legibus,
 cui sacramēto deuincti sumus, ei omnes re-
 sistere tenemur: ad eò vt, si negligamus, pro-
 ditores patriæ, desertores societatis huma-
 næ, iuris contemptores verè simus. Vt verò
 nos aduersus hosce tyrannos, iura naturæ,
 gentium, ciuilia, arma capere iubēt: ita nec
 vlla omnino ratio dehortari potest. Non in-
 teruenit iusurādum, non pactū vllum, non
 vlla obligatio, neq; publica, neque priuata.
 Itaq; vel priuato cuiilibet tyrānidem huius-
 modi, si intrudatur, depellere licet. Non ha-
 bet hīc locum lex Iulia maiestatis, quæ per-
 duelles in patriam, aut in principem punit.
 Neq; enim Princeps is est, qui rempublicā *L. vlt. D.*
 alienosue fines, nullo iure fretus, inuadit: *ad leg. Iul.*
 neq; perduellis, qui patriam armis defen- *maiestat.*
 dit. Quin potius huc pertinet iusurandum,
 quod Athenis puberes omnes præstare in
 Aglauræ tēplo solebāt: Pugnabo pro sacris,
 pro legibus, pro aris & focis, siue solus, siue
 cum multis: & ne patriā meam deteriorē,
 quam accepi, posteris tradam, omnibus vi-
 ribus enitar. Nō leges de seditiosis. Seditio-
 sus est is, qui contra publicam disciplinam

*Bartol. in
tract. de
Guelph.
& Gibel.
Plin. li. 4.
Alexan.
ab Alex.
lib. 6. c. 4.*

*Plutarch.
in Arato.*

*Valer. Ma-
xim. lib. 2.
cap. vlt.*

*l. 3. & l. 5.
mne deli-
ctū. parag.
vlt. D. de
re milit.*

populum defendendum suscipit. Seditio-
nem autem non facit, sed tollit, qui euerfo-
rem Patriæ, publicæq; disciplinæ coerce-
ret. Habet verò contra locum lex de Tyran-
nicidis, quæ & viuos præmiis, & mortuos
epitaphiis, & statuis honorat, vt Harmodiū
& Aristogitonem Athenis: Brutum & Cal-
sium in Græcia statuis æneis, publico decre-
to: Aratum Sycionium quoque, quòd pa-
triam illi à Pisistrati, Cæsaris, Nicoclis tyran-
nide liberassent. Quod quidem vsque aded
probauit antiquitas, vt Xerxes ipse, Athe-
nis deuictis, Harmodij & Aristogitonis sta-
tuas, in regnum suum transferet: Seleucus
in pristinâ sedem reportandas curaret: Rho-
dij verò easdē vrbi suæ appulsas, cum in ho-
spitium publicè inuitassent, sacris etiam in
puluinaribus collocarēt. Habet etiam Lex
de desertoribus & proditoribus aduersus
eos, qui patriâ oppressam neglexerint, cum
eos, qui metu hostium languorem simulât,
clypeum uic abiiciunt, pari cum illis pœna af-
ficiendos esse statuât. Ad hoc itaq; tâquam
incendium publicum, omnes singulos que
conclamare, cum hamis & falcibus concur-
rere, aquam conferre oportet. Non expe-
ctandus præfectus vigilum, si obdormiat:
non præfectus vrbi, si cunçtetur: certatim
quisq; aquam hauriat, tectum scadat, flam-
mam arceat oportet. Si etenim, dum Capi-
tolium

tolium furtim conscendunt Galli, consopiti sunt milites, dormiunt vigiles, muti sunt canes: anseres ipsi excubent, vigilant, ad arma conclamēt, oportet. Et illi quidem exauctorabuntur, infamia mulctabuntur, inque perpetuam rei memoriam suspendentur: hi contrā, & in Capitolio perpetuò nutrientur, & immortalī laude decorabūtur.

Hæc, dum tyrannis, ut loquuntur, est in Fieri, id est, dum Tyrannus molitur, machinatur, cuniculos agit. At certè si semel ita rerum potiat, ut populus victus, sese iureiurando ei deuinciat, respublica oppressa, suā in eum potestatem transferat, regnum in suarum legum mutationem ritè cōsentiat: tum sanè, quia titulū, quem antea nullum habebat, adeptus est, nec ex facto tantū, sed iure possidere videtur, etsi populus *ἐκαστο* *ἐκαστο* *τίγος* *δουμῶ*, id iugum recepit: æquum tamen est, ut obtemperet, & Dei volūtati, qui regna de gente in gētem suo arbitrio transfert, placidè acquiescat. Alioqui enim nullū est regnum, cuius iurisdictio in dubium reuocari nō possit: id tamen, modò, qui prius sine titulo tyrannus erat, eum titulum adeptus, legitimè gubernet, & tyrānidem non exerceat. Itaque iure optimo restitit regis auspiciis populus Iudaicus Sennacheribo *2. Reg. c.* Assyriorum regi, Palestinam inuadenti. At *24. & 25. Jerem. 37.* damnatur puniturq; Sedechias rex, vnaq;

vniuersus populus, qui post fidē ritē datam,
 nulla iniuria laceſſitus, à Nabuchodonozo
 re deficit, nimirū, vbi fides data eſt, non eſt
 vllus amplius pœnitētiæ locus: ac vt in præ-
 liis quidē quiſque, quantum viribus poteſt,
 eniti debet: vbi verò captiuus fidē dederit,
 præſtare tenerur: ita & contendat populus
 omni conatu, vt ſua iura retineat: at vbi ſeſe
 alieno iuri, non tam nolens, quàm non vo-
 lens, ſubiecit, imperium victoris æquo ani-
 mo patiatur. Sic Pompeius, Cato, Cic. &c.
 bonorum ciuū officio fungebātur, cum ar-
 ma aduerſus Cæſarem rempublicā euerſen-
 tē arripuerunt: nec excuſari poſſint ij, quo-
 rum deſidia factum eſt, vt illorū conatus mi-
 nus ſœlicem exitum cōſequerentur. Augu-
 ſtus ipſe cuidam Catonem cōiucis proſcin-
 denti, reſpōdiſſe legitur: bonū ciuem fuiſſe
 Catonem, qui præſentem reipubl. ſtatū mu-
 tari nollet, qui quidē abſq; ſummo omnium
 discrimine mutari, nequeat. Quin & Bru-
 tus, Caſſius, Calpa, & cæteri, qui, re adhuc
 flagrante, Cæſarem interfecerunt, accuſari
 non poſſint. Itaq; publico decreto ſtatuae
 æneæ Athenis ipſis erectæ fuerunt, iuxta
 Harmodij & Ariſtogitonis ſtatuas, cum Au-
 guſtū & M. Antoniū cæſo Cæſare fugerent.
 At certē ſeditioſus fuerit Cinna, qui lege re-
 gia iam lata, qua populus ſuam in Auguſtū
 omnem poteſtatem cōrulerat, in eum con-
 ſpiralle

*Xiphili-
 us in Au-
 guſto.*

spirasse legitur. Consimiliter dum regnum Francorum Carlingi à Merouingiis, aut Capetani à Carlingis ad se rapere conabantur, absq; vlla seditionis culpa resistere licuit: ex quo publico cōsilio, ordinumq; autoritate translatum fuit regnum, non amplius licuit. Idem verò prorsus iuris est, si quæ fœmina regni Salici gubernacula occupet, si quis merè electiuum regnū heredibus asserat, quamdiu leges illæ publicæ, autoritate Cōsiliij vniuersi, id est eorum qui populum vniuersum repræsentât, abrogatæ nō sunt. Nec verò spectare hîc oportet, vtra factio maior sit, vtra potentior, vtra clarior. Plures libidine, quàm ratione regūtur: itaq; plures fermè tyrānidi, quàm reipublicæ inseruiūt. At Roma est, inquit Pōpeius, vbi Senatus. Senatus vbi legū reuerētia, libertatis amor, patriæ conseruandæ studium. Itaq; etsi Romam Bremius occupare videtur: Romam interim Veius est, vbi Camillus, qui Romam vindicet à seruitute. Veios itaque migrent Quirites oportet, eumq; omni studio, omni conatu, omni industria adiuent. Etsi, in quâ, Themistocles, relictis Athenis, in classem c. c. triremiū cum bonis omnibus sese recepit, non ideo quisquam ex illis ciuitate priuatus est. Quin potius, vt ille respondisse legitur: Ducētæ hæ triremes, sunt nobis vice ciuitatis totius Græciæ maximæ, quia ad

Plutar. in Themist.

defensionem eorum omnium, qui salutem publicam tueri volunt, cōparatæ sunt. Non etenim vbi arca fuerit, ibi continuò ecclesia Dei erit: potest enim capi à Palestinis: Non inquam, vbi aquilæ visentur, vbi legionum nomina audientur, ibi cōtinuò Romanum exercitū esse consequitur. At omnino sanè, vbi qui patriã aduersus tyránidem tueatur, qui seruitute oppressum populū ad pileum vocet, qui muliebrē impotentiã coerceat, qui adultores ignauia principis ad omnē iniuriã abutentes cōprimat, qui ambitionē intra suos limites manere iubeat. Et hæc quidem de tyránis absq; titulo dicta sunt.

*Aduersus
Tyrannos
exercitio
quantum
iure cons
cedatur.*

Ad eos verò, qui tyrannidem exercent, siue ij iure primū, siue vi imperiū adepti sunt, quantum attinet, cautè admodum nobis examinandum est. Primū sanè consideremus oportet, Principes omnes homines natos esse: propterea nō minus à perturbatione rationem, quam animam à corpore separari posse. Non est ergo, quòd nō nisi perfectos Principes habere velimus: sed potius nobis optimè cōsultum putemus, si vel mediocres nacti fuerimus. Itaq; non, si quibusdam in rebus princeps modum non seruat: non, si rationi interdum non obtemperat: non, si segnius vtilitatem publicã curet: non, si aut in iure dicundo minus diligens, aut in bello propulsando minus acer: conti
nuò

nuò tyránus erit. Equidem cùm non vt bo-
 bus, homo hominibus deus aliquis, sed ho-
 mo eadem sorte natus præsit: vt superbus
 Princeps fuerit, qui hominibus tanquã be-
 stis abuti voluerit: ita iniquus populus, qui
 in principe deum, in lubrica ista natura diui-
 nitatem quæsiuerit. At certè si rempublicã
 consultò euertat, si iura proteruè peruertat,
 si nullam fidei datæ, nullam conuètionum,
 nullam iustitiæ, nullam pietatis curam ha-
 beat: si suorum ipse sit hostis, si deniq; eas ar-
 tes, quas enumerauimus, aut omnes, aut
 præcipuas ineat: tum sanè tyrannus, (etsi id
 nomè antè non malè sonabat) id est Dei ho-
 minumq; hostis, iudicari poterit. Ergo non
 de minus bono principe, sed de pessimo:
 non de minus prudenti, sed de malitioso &
 veteratore: nò de iuris imperito, sed de iuris
 contemptore: non de imbelli, sed de populi
 hoste regniq; vastatore agimus. Illũ iuuare
 posset prudentiã senatus, iuris cognitione
 prætor, belli peritia tribunus: hic optimati-
 bus, senatoribus, ducibus belli vnã cerui-
 cem optat, quam vnico ictu amputare pos-
 sit, nec vllos magis odio prosequitur. Et ille
 quidem etsi iure tolli etiam posset, tolerari
 tamen vtcũq; queat: hîc cõtrà, quo diutius
 toleratur, eò intolerabilior euadit. Præter-
 ea, vt principi nò quodlibet licet: ita nec po-
 pulo sæpe, quod licet, expedit. Sæpe etenim

accidere potest, vt remedium, quod adhibetur, ipso morbo deterius sit. Itaque omnia prius, quàm ferrum adhibere: omnia prius quam arma experiri, sapientè decet. Si quid ergo per vim fraudemue, aduersus remp. gerivideant, qui populum repræsentant, principem admoneant primùm: nec verò expectent, dum malū ingrauescat, & vires acquirat. Est tyrānis febris hecticæ similis, quæ primò facilis curatu, difficilis cognitu: postea verò cognitu facilis, curatu imprimis difficilis euadit. Itaque principiis obstabunt, nec quidquā vel minimū prætermittent. Si verò pergat, nec sæpius admonitus resipiscat, sed eò tantū tendat, vt impunè quiduis patrare possit: tum sanè tyrānidis reus peractus est, & quæcunq; aduersus tyrannū seu iure, seu iusta vi licent, aduersus eū adhiberi possunt. Est tyrannis non modò crimen, sed omnium criminum caput, & quidem veluti aceruus. Tyrannus républ. subruit, ex vniuersis prædam agit, omnium vitæ insidiatur, omnib. fidem violat, omnem sacri iurisiurandi religionem contemnit. Itaq; quouis latrone, prædone, homicida, sacrilego, tantò est sceleratior, quantò plures & vniuersos, quàm singulos offendere, grauius est. Quòd si censentur illi omnes infames, si capite plectuntur, si morte pœnas luūt: si quis pœnas tam atroci crimine dignas comminisci queat?

Deinde

Deinde probauimus, reges omnes regiam dignitatem à populo accipere: populū vniuersum rege potio- rem & superiore esse: regem regni, imperatorem imperij supremū tantum ministrū & actorem esse: populum verò, verè dominū existere. Sequitur ergo, tyrannum in populum, tanquam feudi dominum, feloniam committere, regni imperiūq; sacram Maiestatem lædere, rebellem esse: ac propterea in easdē leges incidere, & lōgè grauiores pœnas mereri. Itaq;, ait Bar-
In tractat. de Tyran. et in tract. de Regim. ciuit.
 tolus, poterit is deponi à superiore, vel ex l. Julia de vi publica, iustissimè puniri. Superior verò, vniuersus populus est, quiūe eum repræsentant, electores, palatini, patricij, ordinum cōuentus, &c. Quod si verò eò progressus fuerit, vt non absq; vi armata expelli possit: tum sanè licebit illis populum ad arma vocare, exercitum conscribere, & tanquam aduersus hostem patriæ reiq; publicæ iudicatum, vim, dolum, omnemq; machinam experiri. Deniq; de eo tandem sententiam, quæ de Manlio Capitolino lata fuit, ferre licebit: Manlius fuisti mihi, cum præcipites ageret Senones. Iam quia vnus factus es ex Senonibus, vnde eos depulisti, tu ipse præcipitadus es. Non incident propterea regni officarij in crimen seditionis. In seditione enim duas omnino partes esse necesse est: quæ cū de contradictorijs ple-

Valerius, lib. 6. c. 3.

runq; certent, vnus iustam, alterius iniustā
causam esse cōsequitur. Iusta sanè erit, quæ
leges defendet, quæ cōmunem vtilitatem
tuebitur, quæ regnum iis præsertim autho-
ribus conseruabit. Iniusta contrà, quæ leges
violabit, legum violatores defendet, patriæ
euerfores tuebitur. Iusta, inquit Bartolus,
quæ tyrannicum regimen deponere volet:
iniusta, quæ iustum. Licita, quæ ad bonum
publicum: illicita, quæ ad priuatum tendet.
Itaque, ait Thomas, quia regnum tyranni-
cum, quod non ordinatur ad bonum com-
mune, sed ad priuatum regentis, non est iu-
stum: perturbatio istius regni non habet ra-
tionem seditionis. Non incident quoq; in
crimen Maiestatis. Cōmittitur hoc crimen
in legitimum principē. Legimus verò Prin-
ceps, nisi nisi lex animata est. Itaque cū is,
qui leges, quantū in se est, exanimat, eo no-
mine censerī non possit: hi, qui in ipsum ar-
ma capient, eo crimine non tenebuntur.
Committitur & in rempub. At quia illa de-
mum ibi est, vbi legum autoritas valet, nō
vbi priuata tyrāni libido rempub. absorbet,
tyrannus eius criminis reus erit, qui publi-
cam maiestatem lædit: vindices reipub. hi,
qui tyrannum, sua autoritate freti, exq; of-
ficio oppugnabunt. Neq; enim hoc casu sin-
guli, sed vniuersi: non, inquā, subditi, sed do-
mini ab auctore suo rationem rei gestæ repe-
tere

Bartol. in
tract. de
Gulph.
& Gibell.
arg. l. 3. §.
cū igitur.
D. de vi &
vi ar.
Thom. A.
quin. in
secund. se-
cund. q. 12.
art. 11. in
fine.
L. 1. D. ad
leg. lul.
maiest.
Cic. Pa-
rad. 4.

tere videntur. Nihil magis perfidi censebuntur. Est inter principem & populū vbi que locorū mutua & reciproca obligatio: promittit ille, se iustum principem futurū: hic, si talis fuerit, se obsequuturum. Obligatur ergo populus principi, sub conditione: Princeps, populo purè. Itaq; si minus adimpletur conditio, solutus est populus, irritus contractus, obligatio ipso iure nulla. Perfidus ergo rex, si iniustè imperet: perfidus populus, si iustè imperati non obtemperet. At omni perfidiæ crimine vacuus populus, si iniustè imperanti publicè renunciaret, aut regnum retinere illegitimè cupienti, armis euincere conetur. Ergo licet regni officariis aut omnibus, aut saltem pluribus, tyrānum coercere. Nec verò modò licet, verum ita quidem illis ex officio incumbit, vt, ni fecerint, nullo pacto excusari possint. Neque enim putent Electores, Palatini, Patricij, cæteri q; Optimates, eò tantum creatos & institutos esse se, vt semel fortè in rege inaugu-rando sese antiquo more paludatos conspiciendos exhibeant, vt Rolādi, Oliuarij, Renaldi, cæterorumq; procerum personam eo die, quasi in scena induant, vt Arthuri mensam rotundam, quam vocāt, specie quadam representent: ceterum, postquam dimissa est turba, & Calliopius, Vale, dixit, suis se par-

*l. 160. D.
de reg. iur.*

tibus optimè functos arbitrentur. Non ista per locum dicuntur, non ista perfunctoriè fiunt, nō sunt isthæc puerorum ludi, qui regem, vt est apud Horatiū, per fabulā creant: quin potiùs sciant Optimates, vt in honore, ita & in oneris partem se vocari, & rempub. commissam & commēdatam esse regi quidē, vt supremo eius ac præcipuo tutori: ipsis verò, vt contutoribus. Itaq; vt tutores (etiā honorarij) dati sunt, quasi obseruatores actus eius, qui tutelam præcipuè gerit, qui rationem ab eo assiduè exigant & sollicitè curent, qualiter cōuersetur: ita & hi, vt obseruēt regem, (qui, quantū ad prouidentiam pupillarem, tātūm domini loco habetur) ne quid in populi detrimentum gerat. Item vt cōtutoribus imputatur, tutoris qui gerit, factum, ni, cūm deberēt & possent, litispectum fecerint, remouēdumq; etiā curarint, nempe si cum iis administrationem non cōmunicet, si non ex fide tutelam curamue geret, si dolū admittet, si quid sordidè aget, vel perniciosè pupillō, si quid interceptiet ex rebus pupillaribus, si pupillo inimicus esset: deniq; si nimis rusticus, segnis, imperitus, &c. ita & optimates ex principis factō tenebūtur, ni ipsius tyrannidem aut tollant, aut anteuertant, aut segnitiam sua vigilantia & diligentia suppleant. Denique, vt, quotiescūq; nō facit tutor nomine pupilli, quod

l. 1. l. 3. D. de adm. & peric. tut. & curat.

l. 27. D. eod.

l. 14. D. de admin. & peric. tut. l. 3. D. de spect. tut. & cur.

quod quiuis paterfamiliâs idoneus faceret, nō videtur defendi: vt verò meliùs defendatur, contutores prospicere tenētur: ita multò æquius, si non patrēfamiliâs, sed hostem agat Princeps, optimates in ipsum agere poterunt ac debebunt. cū sanè nihilominus ex ipsius facto, ac è proprio teneātur. Atten-
 dant optimates præterea, regem in admini-
 strāda repub. primas partes tenere quidem: at ipsos secundas, tertias, suas quoq; suo lo-
 co. Nō ergo, si ille suas malè agat, hi sequen-
 tur: non, si rēpubl. perdat, conniuebunt. re-
 spública enim iis non secus, quàm illi con-
 credita est: & ita quidem, vt non modò ipsi per se suo officio bene fungantur, sed princi-
 pem in officio suo contineant. Denique, vt rex utilitatem reipubl. curaturū se promit-
 tit: ita & illi. Non igitur, si fidem frangat, suo se propterea sacramēto absolutos putabūt, non magis ac episcopi, si pontifex hæresim tueatur, aut Ecclesiam perdat: imò eò magis implendo sacramēto sese obligari putabunt, quò ille magis scēdifragus fuerit. Itaq; si colludunt, præuaricatorum: si conniuent, desertorum & proditorum: si rēpublic. à tyrannide non vindicant, tyrannorum numero censentur. vt certè patroni, tutores, reguli denique sunt, si quam tuendam susceperunt, omnibus modis tueantur atque defendant. Hæc verò etsi satis per se firma,

*L. 10. § 35.
 D. de ad-
 min. & pe-
 ric. tutor.
 & cur.*

Judic. 5. exemplis etiam demonstrari possunt. Reges Chananæi, qui populum Israeliticum dura seruitute, tum corporali, tum spiritali, premebant, (cōmeatu enim & armis interdicebant) tyranni verè erāt, exercitio, inquam, non absq; titulo. Eglon enim & Iabin vicissimum ferè annum placidè imperabāt. Deus verò excitat extra ordinem Ahod, qui Eglonem ex insidiis cōfodiat: & Deborah, quæ exercitum Iabini profliget, atq; eo ministerio populum ex tyrannide liberat. Non id quidem, quòd magistratib. ordinariis, principibus tribuum, & cæteris minus liceret: quin potius Debora suam ipsis ignauia desidiaq; improperat, & nonnullos etiā propterea execratur. At certè Deus, populi sui misertus, desidiæ ordinariorum extra ordinem succurrebat. Roboamus Salomonis filius, tributis non necessariis populum leuare recusat, rogatus ab vniuerso populo in Comitibus insolescit, adulatorumq; consilio fretus grauiora etiam arroganter minatur. Ambigit nemo, quin iuxta fœdus inter regem & populū primū in initum, eam superbia coercere optimates potuerint. At in eo peccatum fuit, quòd per secessionem fecerunt, quæ in Comitibus faciunda erant; deinde, quòd à stirpe Iuda (cui regnū Deus ipse attribuerat) ad aliam sceptrū transtulerunt. Denique, quòd sæpe aliàs accidit, ré iustam &

August. li.

17. de Ciu.

Dei. c. 22.

& legitimam, iniuste fecerunt. In aliis imperiis crebra eiusce rei exempla occurrunt.

Brutus tribunus celerum, & Lucretius *Liv. lib. 2.*
 præfectus vrbi, aduersus Tarquinium Superbum populum conuocant: cuius auctoritate regno pellitur. Quin & bona eius in fiscum rediguntur. Vnde satis apparet, ipsum, si prehensus fuisset, secundum leges publicas proculdubio mulctatum fuisse. Causæ verò narrantur hæ: quòd morem tolleret, quo rex senatû consulere solebat, quòd suo arbitrio pacem bellumq; faceret, quòd fœdera, inconsulto populo, senatuq; iniureret: quòd leges, quarum custos esse deberat, violaret: in summa, quòd fœdus inter reges & quirités, vt antè retulimus, sanctum negligeret. Ad imperatores verò Romanos quòd attinet, palàm est sententia, qua senatus Romanus Neronem hostem reipubl. iudicauit, vncoq; & gemoniis damnauit: qua Vitellium ignominiosè mutilatum, perq; urbem tractum, morte mulctauit: qua Maximinum imperio spoliavit, Maximum verò & Albinum in eius locum suffecit. Quibus aliæ ex probatissimis auctoribus adiungi possint. Nec verò Traianus imperator se aut legibus solutum putauit: aut pœnæ tyrannorum exemptum voluit: qui cum gladium præfecto Prætorij traderet. Si bene, inquit, imperauero, pro me: sua

194 VINDIC. CONTRA
contrà, aduersus me stringito. Conſimilitet
Franci, Concilij publici authoritate, curan-
tibus regni officiariis, Childericū primum,
Sigibertum, Theodoricum, Childericum
tertium regno expulerunt, aliosq; ac non-
nullos ex alia ſtirpe, propter tyrannidem iis
ſuffecerunt. Quin & propter deſidiam, i-
gnauiam, inſaniam, quam aut exterorum
iniuriis, aut adulatorum mulierum ſue libi-
dini & impotentia patebant, quosdam ex-
auctorarunt, & quaſi Phaethonti habenas
abſtulerunt, ne vniuerſi incendio eodē con-
flagraret: vt Theodoricum Ebroini cauſa,
Dagobertum Plectrudis & Theobaldi ip-
ſius amofij, & cæteros: nempe perinde eſſe
imperaret, ſeu tyrānus, ſeu ſub ignauo prin-
cipe tyrannuli dominarentur, ſeu denique
ipſe diabolus eſſet, ſeu à diabolo ipſo poſi-
deretur. Non ita verò pridem Ludouicum
vndecimum, principem imperioſiſſimum,
curatores triginta ſex recipere coegerunt,
quorum cōſilio rempublicā gerere teneret-
tur. Ecquid autem aliàs iuris habuerint aut
Carlingi Merouingiorū loco in regnū co-
optati, aut qui hodie obtinet, Capetani, Car-
lingis publici Concilij decreto antelati: niſi
populo vniuerſo, per regni Cōcilium, quod
trium Ordinum conuentum vocant, quaſi
per epitomē repreſentato, & illos exaucto-
rare,

rare, & hos auctoritate sua in solio stabilire iure licuit? Eodem pacto Imperio Germanico spoliatos legimus Adolphum c. d. c. c. x. c. vi. quod pecunia corruptus, bellum fecisset regi Gallie in gratiam Angli Venceslaum c. d. c. c. c. c. et non tam mali principes hi dici possunt, quam minus boni. Anglico Eduardus secundus ob tyrannidem in subditos, praesertim Proceres, quos inaudita causa de medio tollebat, Elisabetha vxore ipsius Parlamentum regni aduersus eundem implorante: quo authore, regno indignus iudicatus est. Non ita pridem Christiernus Danico, Ericus Suedico, Maria regina Scotico nuper admodum. quod & in Polonico, Hungarico, Hispanico, Lusitanico, Bohemico, & ceteris, factitatum, historię fide dignae testantur. Quid verò de Pontifice ipso? Cardinales, inquiunt, quia ipsum elegerunt, aut si minus officio suo fungatur, patriarche, qui primates sunt post Cardinales, possunt, eo inuito, certis de causis conuocare Concilium, in eoq; pontificem iudicare. Si per notorium delictum scandalizet vniuersam Ecclesiam: si sit incorrigibilis, si reformatio necessaria sit tam in capite quam in membris; si contra iuramentum praestitum Concilium congregare nolit & caetera. Ex facto verò multos Concilij auctoritate desitutos fuisse legimus. Sin verò, ait Baldus, peruicaciter

*Eroissar.
lib. i. cap. x.
& seq.*

*Ant. de
But. Consil.
quod posita
tum est in
ter Consil.
Paul. de
Castr. vol.
antiq. nu.
412. incip.
viso pacto.*

Mart. Laudens. in tractat. de Cardin. in 2. q. 35. Phil. Dec. in quodā consilio, cuius verba fuerunt Andr. Bar. in d. cons. a. lib. 1. c. 8. Bald. in t. olim. col. pen. de rescri. in Decretal. Bonifacius 8. de maior. & obed.

abutantur: primò vtendum est verbis, secundò, herbis, id est, medicamentis postremò, lapidibus. & vbi non sufficit virtutis ingenium, valere debet armorum presidiū. Quòd si verò & doctorum ferè omnium calculis, & Conciliorum decretis, & ipsis rebus gestis probatur, Concilium Papam deponere, vt loquuntur, iure posse, qui tamen regem sese regum iactat & quanto sol luna, tantò imperatore superiorem venditat, quin etiam regum imperatorumq; probito exauctorandorum authoritatem sibi arrogat: quis tandem dubitare queat, quin à Cōcilio publico cuiusq; regni, non modò tyrannus, sed rex regno, ob suam insaniam perniciosus, deponi & exauctorari possit? Age verò, in nauis ista nostra politica vino sese ingurgitet nauarchus, adiutores plerique aut dormiant, aut mutuis poculis inebriati imminentem scopulum ludibūdi intueantur. Nauis interea aut eū cursum non teneat, quem domino expedit, aut breuissimum itura videatur: quid hīc sub præfecto alicui, vigili & sollicito, faciendum putet? An dormientibus aurem vellicabit, aut latus fodiet tantum: interim verò, ne quid cæterorum iniussu facere videatur, periclitanti nauis opem atque operam suam non præstabit? Quæ verò isthæc aut amentia, aut potius impietas fuerit? Agedū inquam, cum

cùm tyrannis, vt ait Plato, quædam phrenesis sit & ebrietas, princeps rempublicâ funditus euertat, optimates pleriq; colludent, conuiuant, saltem confopiti sint: populus, qui reipub. dominus est, ministrorum illorum aut fraude, aut negligentia, quæ ipsa culpa est, in summas angustias reductus sit: existat interea optimatû vnus aliquis, qui grassantem tyrannidem animaduertat, & ex animo excretur, quid huic aduersus illam faciendum putes? An collegas sui tantum officij admonebit, qui ipsi, quantum possunt, officiant? At, præterquam quòd admonere periculosum est, & eo rerum statu crimen capitale censetur: perinde faciat, ac qui, cæteris auxiliis spretis, proiectis armis, apud prædones, in media sylua leges citet, & orationem de iustitia habeat. id verò verè est, quod dicitur, cum ratione insanire. quid ergo? ad gemitus populi obsurdet, ad latronum ingressum obmutescet, & oscitabit denique, & manus in sinum inferet? At si vel in caligatû, qui metu hostium languorem simularit, proditoris pœnam iura statuunt: quam tandè in eum statuemus, qui, quos ipse tuendos suscepit, siue malitia, siue ignauia prodit? Quin potiùs, cautis per celeusma, quæ opus erit, imperabit: curabit, ne quid respubl. detrimenti capiat, ac rege etiam inuito & renitente, regnum, per

Plato li. 8.
& 9. de
Repub.

l. 3. & l. om
ne delictû.
S. vlt. D. de
re milit.

quod ipse rex existit, conseruabit, regemq;
 ipsum, tanquam phreneticū, aut furiosum,
 ni aliàs possit, pedibus manibusque reuin-
 ctum, sanabit. Enim verò non est, vt dixi-
 mus, vniuersa regni administratio regi à po-
 pulo commendata: vt nec pontifici vniuer-
 salis ecclesiæ episcopatus, (aiunt) sed opti-
 matum cuiq; pro virili. At certè, quia con-
 cordia ab ciuitate proficiscitur, ne qua in-
 ter Pares æmulatio esset, rex institutus fuit,
 qui supremum, in administratione reipub.
 locum teneret. Iurat rex, se salutem regni
 curaturum, idem optimates etiam singuli
 per se. Num ergo, si rex, aut optimates ple-
 riq; neglecta fide, rempublicam aut per-
 dant, aut periclitantem deserant, debent
 propterea cæteri republ. deserere, aut sal-
 tem minus defendere tenebuntur, quasi suo
 iureiurando soluti sint? Quin potius tum
 maximè fidem suam præstare debent, cum
 cæteri negligunt, præsertim cum in eum fi-
 nem præcipuè, tanquam ephori, sint insti-
 tuti: ac quidque demum iustum censeatur,
 cum finem suum attigit. Num etenim si plu-
 res eandem rem promiserunt, vnius periuri-
 o alterius obligatio perimitur? num, si plu-
 res eiusdem summæ correi sunt, vnius frau-
 de cæteri liberantur? Num, si plures contu-
 ctos pupillum malè tuentur, ibi illorum
 culpa vnus aliquis vir bonus tutelæ onere
 minus

*L. nullus,
 in Cartha-
 gin. Cœcil.
 Doctores
 Pontificij.*

minus tenetur? Quin potius, nec illi perfidiae infamiam vitare possunt, ni quatenus in iis positum est, fidei suae fati facere conentur: nec hi sese periculo tutelae male gestae iudicioq; eximere, ni caeteros contutores suspectos agant. cum sane non modò tutor vnicus caeteros suspectos agere possit, & remouendos curare, verum etiam remotus. Itaque, qui regno imperioque vniuerso operamque suam promiserint, quales Comes stabuli, Mareschalli, Patricij & ceteri, aut qui alicui speciatim regioni, vrbiue, que regni partem faciat: quales Duces, Marchiones, Comites, Maiores & caeteri, vniuersae reipublice, eius reipublicae parti, quam ipsi secudum regem populus commiserit, tyrannide oppressae succurrere tenentur. Et illi quidem vniuersum regnum a tyrannide vindicare debent, si possunt: hi, tanquam tutores per regiones dati, eam regni partem, cuius tutelam susceperunt. Illi, inquam, tyrannum coercere, hi a suis finibus arcere tenentur. Itaque Mathathias, tanquam optimatum vnus, caeteris partim coniuuentibus, partim colludentibus, Antiocho regnum Iudeorum tyrannice opprimente, populum arma capturis his verbis affatur: Restauremus statum populi nostri, dimicemus pro populo nostro, proq; sanctis locis nostris. Vnde non pro religione tantum: sed pro patria,

l. 3. D. de administ. & peric. tutor. & cur. lib. 3. D. de suspect. tut. & curat.

Machab. lib. 1. cap. 3. v. 45.

pro focis, inquam, non minus iustè quàm pro aris arma capi posse aduersus tyrànum, (qualis is erat) liquidò apparet. Neq; enim reprehéduntur à quoquam, quòd regnum euicerint, sed quòd regiam dignitatè, quæ ad tribum Iudæ pertinebat, sibi vèdicarint.

Justin. li. 1.

Diodor.

lib. 2. c. 37.

Exempla eodem pertinentia apud historio graphos plurima occurrunt. Arbaëtus Mediæ præfèctus, Sardanapalum inter mulieres pensa distribuentem, opesque regias in meretrices profundentem interficit. Vindex Galliarum, & Galba Hispaniarum Præfides à Nerone, conniunte ad ipsius tyrannidem senatu, deficiunt, vnaq; Gallia & Hispania vniuersa. Verùm insigne est in primis Laconicum illud iudicium: quod sanè ab eo senatu profèctum, apud omnes gentes in rem iudicatam transire debet. Cum Lacedæmonij Byzantiû possiderent, Clearchum ducem exercitus vrbi præfecerant, qui frumètum ciuibus ereptum, militibus extraneis distribuebat. Interea verò familiaria ciuium fame peribant. Anaxilaus igitur, vnus ex vrbis optimatibus, ea tyrannide commotus, de patriæ deditiõne cum Alcibiade paciscitur: atque is paulo post in vrbem recipitur Anaxilaus Spartæ accusatus ob Byzantij deditiõnem, causam suam ipse agit. Spartani hominem absoluerunt: quia, aiunt, bell gerèda sunt cum hostibus, non cum

cum rerum natura. Nil verò magis naturæ repugnat, quam si, qui urbem aliquam defendere tenentur, ipsis hostibus iniquiores sint. Hæc Lacedæmonij, qui iuste regnabant, quibus vix vlli boni reges non assentiantur. Nimirum, qui bene regnare cupiunt, quid in tyrannos statuatur, quid optimates iure possint, quid populus ipse, susq; deq; habent. Verum vltèrius adhuc nobis progrediendum est.

Tenetur nautarum quilibet, si nauarchi culpa negligentiaue nauis periclitetur, manus admouere. Tenetur Optimatum quilibet, si principis collegarumq; scelere vel desidia respub. pereat, laboranti succurre, regnum denique in solidum, eiusue salutem eam partem, quæ sibi commissa fuerit, à tyrannide vindicare. An verò tandem mediastino cui libet idem licebit? An Herdonio Sabino, Euno Suriano, Spartaco gladiatori fortè, an, inquam, priuato cui libet seruos ad pileum vocare, subditos ad armare, manus deniq; cum principe conferre, si tyrannis vrgeat, licebit? Minimè verò. Singulis seu priuatis respub. commissa non est. imò ipsi optimatum & magistratum curæ, non secus ac pupilli, commissi sunt. Itaq; non tenentur rempubl. tueri, qui se ipsos tueri non possint. Singulis neq; à Deo, neq; a populo gladius concessus est. Itaq;

*L. 1. C. de
seditiosis.*

si gladium iniussi stringant, seditiosi sunt, quamuis causa iusta videatur. Singuli denique principem non constituunt, sed vniuersi. Itaque vniuersorum, eorum, inquam, qui vniuersos in regno, regione, vrbeue quæ regni partem faciat, repræsentant, iussum expectent oportet, aut vnus saltem ex illis, antequam aduersus principem quidquam

*L. 8. l. 2. D.
de auctor.
& consil.
tutor. &
curat.*

moliantur. Etenim vt pupillus, non nisi tutore auctore, actionem intendere potest, et si pupillus quidem dominus verè est, tutor verò pro domino tantum, quantum ad pupil-

*Seneca li.
1. de Be-
nefic.*

larem prouidentiam attinet, habetur: ita neque populus, nisi iis authoribus, in quos suam authoritatem & potestatem transtulit, siue ij ordinarij magistratus sint, siue in conuentu publico extra ordinem creati: quos, inquam, gladio suo in eam rem accinxit, quibus se regendum curadumque tradidit: qui denique, non secus ac prætor ille Romæ, qui inter seruos & dominos ius dicebat, eo loco verè constituti sunt, vt si quæ lis inter regem & subditos oboriatur, iudices & vindices se præstent, ne ipsi subditi in sua ipsorum causa sententiam pronuncient. Itaque si vectigalia & tributa iniqua imperari, si quæ contra pacta inuicem fraudem fieri videantur, nec tamen optimatum vllus reclamet aut repugnet, conquiescendum sibi putent, ac cogitent, optimos medicos morbum vt anteuertant,

tant, aut tollat, venæ sectionem, humorum
 euacuationem, scarificationem sæpe impe-
 rare. Ita enim rerum natura comparatum
 esse, vt vix vllum malum absq; altero cura-
 ri, vix quicquam boni absq; improbo labo-
 re acquiri possit. Habent exemplum popu-
 li Israelitici sub Salomone, qui tributa, quæ
 ad templum extruendum, regnumq; mu-
 niendum grauissima imperabatur, non re-
 cusauit: quia publico consilio, ad Dei gloriã
 rei q; publ. decus & ornamentum ea impe-
 rari iudicabat. Habent & Christi Seruato-
 ris nostri, qui etsi Rex ipse regum erat, quia
 tamen priuatam personam tum sustinebat,
 tributum libeter persoluit. Si manifestæ ty-
 rannidi faueat optimates ipsi, aut saltē non
 repugnēt, recordentur, propter peccata po-
 puli, Deo permittente, regnare hypocritas. *Iob 34.*
 qui, ni se ad Deum ipsi ex corde cōuertant, *ver. 30.*
 nullis machinis euertere possint. Itaq; non pe-
 dibus, non manibus, sed genib. flexis opus
 esse. Deniq;, malos principes ferant, melio-
 res optēt, & non secus ac grandinē, illuui-
 nes, tempestates, cæterasq; naturales cala-
 mitates, tyrānidem illam sibi æquo animo
 ferendā, aut sedes mutandas putent. Si Da-
 uid in montes sese recipit, & Sauli tyranno
 parcat, quia non erat ex optimatib. populi:
 Christus, quia regnū ipsius non erat de hoc
 mundo, in Ægyptum fugit, seseq; tyrannidi

subducit: Paulus, quia singulorum Christiano-
 norum, non magistratum officium descri-
 bit, vel Neroni ipsi obediendum esse docet.
 At si optimates omnes, aut plerique, aut v-
 nus saltem aliquis manifestam tyrannidem
 coercere, aut magistratus ab ea regni par-
 te, quæ sibi commissa fuerit, arcere con-
 tur, & ita quidem, ut is sit, qui eius expellen-
 dæ prætextu aliam non inuehantur sanè,
 tanquam agmine facto, certatim ad dele-
 ctum cōcurrant, obnixè pedibus manibus-
 que opem ferant, ac tanquam Deus ipse cœ-
 litus signum pugnae aduersus tyrannos de-
 derit, rempub. regnumq; à tyrannide vin-
 dicare conentur. Etenim ut populum per
 tyrannos, ita & tyrannos per populum pu-
 nit & castigat Deus: ratumq; perpetuò est,
 quod Syrachus dicit, Regna transferri de
 gente in gentem, propter iniquitates, iniu-
 rias & scelera principum: omnem verò ty-
 rannidem parum diuturnam existere. Sic
 Centuriones & milites, Ioiadæ summi sa-
 cerdotis iussu alacriter exequuntur in vin-
 dicanda Athaliæ reginae tyrannide. Sic pij
 omnes ex Israele, ad Machabæos sese reci-
 piunt, partim ut verum Dei cultum, partim
 ut rempub. aduersus impios & iniquos co-
 natus Antiochi tueantur: Deus verò iustis
 eorum conatibus fauet, & prosperum exi-
 tum largitur. Quid verò? An non etiam ali-
 quando

Eccles. 10

102.102

quando ex ipsis priuatis vindicem tyrannidis aliquem Deus excitare potest? An non idem ipse, qui tyrannos è plebe, nullo titulo, nullo prætextu fretos, puniendo populo excitat, liberatores etiam vel ex ima plebe excitare poterit? An non idem, qui Iabino, qui Egloni populum mancipauit, per Ehodem, Baracum, Deborah, eundem ab optimatibus derelictum liberauit, & quasi manumisit? Quid ergo iam obstat, dices, quin idem Deus, qui nobis tyrannos hoc tempore immisit, tyrannorum ultores etiam extra ordinem mittat? Cur, si Achab fecit in viros bonos, si Iezabel Nabotho falsos testes subornat, non erit & Iehu, qui familiam Achabi deleat, qui sanguinem Nabothi vindicet, qui Iezabelem canibus lacerandam proiciat? Certè, quod antea respondi, vt iustitiæ ita neque misericordiæ diuinæ, vllò tempore quidquam decedit. At verò, cum euidentiâ illa signa, quibus extraordinariam illorum heroum vocationem Deus cõfirmare solebat, nobis hoc seculo vt plurimum defint, videat populus, ne, dum ficto pede duce aliquo impostore, mare transfretare cupit, in gurgitem, quod Iudæis accidisse aliquando legimus, præceps ruat: ne, dum vindicem tyrannidi quærit, sequatur fortè aliquè, qui, eo tyranno expulso, tyrannidem ipsam ad se transferat: ne denique,

dum reipub merere gestit, priuatæ alicuius libidini militet: itaq;, quod multis rebus, præsertim Italicis accidit, dum præsens malum arcere conatur, longè grauis accersat.

In summa, vt hunc tãdem tractatum concludamus, principes eliguntur à Deo, constituuntur à populo. Vt singuli principe inferiores sunt: ita vniuersi, & qui vniuersos repræsentant, regni officarij, principe superiores sunt. In constituendo principe interuenit fœdus inter ipsum & populum, tacitum, expressum, naturale, vel etiam ciuile, vt bene imperanti bene pareatur, vt reipub. inserviienti omnes inserviãt, vt legibus obtemperanti omnes obsequantur, &c. Huius verò fœderis seu pacti, regni officarij vindices & custodes sunt. Qui hoc pactum perfidè & peruicaciter violat, is verè exercitio tyrannus est. Itaq; regni officarij ipsum & secundum leges iudicare, & renitentem vi coercere, si aliàs non possunt, ex officio tenentur. Hi duorum generum sunt. Qui regni vniuersi tutelam susceperunt, quales Comes stabuli, Mareschalli, Patricij, Palatini & cæteri, singuli per se cæteris conuenientibus aut colludentibus, tyrannum coercere debent: qui alicuius partis, regionistæ, quales duces, marchiones, comites, consules, maiores, tyrannidem tyrannumq; ab ea regione vrbeue arcere iure suo possunt.

Porro

Porro singuli siue priuati aduersus tyrānos exercitio, gladium non stringent: quia non à singulis, sed ab vniuersis constituti sunt. At aduersus eos, qui absq; titulo sese intrudunt, quia nulla pactio intercessit, promiscuè admittuntur. Quo in genere censi possunt ij, qui ignauia desidiāue legitimi principi abutentes, tyrannidē in ipsius subditos exercent. Et hæc hæctenus: quibus ex secunda quæstione, quæ fortè desunt, adiungi possunt.

QVARTA QVAE

STIO:

*AN IVRE POSSINT, AVT
debeant vicini Principes auxilium ferre
aliorum Principum subditis, religionis pu-
ra causa afflictis, aut manifesta tyran-
nide oppressis:*

Succedit iam alia quæstio, in qua certè definienda, conscientia magis, quàm scientia opus est, quæque, si charitas hoc seculo locum suum obtineret, planè otiosa esset. At quia, vt nunc sunt mors charitate ipsa nil quidquam est inter homines aut carius aut rarius: videtur etiam à nobis breuiter tractanda. Tyranni, tum animarum, tum corporū,

tum ecclesiæ, tum reipublicæ regniue, coerceri, expelli, & puniri per populum possunt. Vtrunq; iam rationibus euicimus. Verùm, quia vel ea fraus tyrannorum, vel ea subditorum simplicitas plerunq; est, vt vix antè cognoscantur illi, quàm rapuerint: aut hi de sua salute cogitèt, quam fermè perierint, in easq; angustias redacti, hi, à quibus suis viribus emergere non possunt, alienas implorare coguntur: quæritur, vtrum iis religionis, aut reipub. regni Christi, aut regni sui causam tuentibus, principes Christiani auxilium ferre iure possint? Et multi quidem, eum afflictis opem ferendo suas seopes aucturos sperarunt, protinus licere iudicarunt. Sic enim Romani, Alexander Magnus, & cæteri multi, tyrannorum coercendorum prætextu, pomœria sæpe sua protulerunt. Nec ita pridem vidimus Henricû II. Franciæ regem, bellum intulisse Carolo V. Principum Imperij, & quidem Protestantium liberãdorum defendendorumq; prætextu: vt etiam Henricum VIII. Angliæ regem Protestantibus Germaniæ opem ferre paratum, vt Carolo V. negotium facesseret. At si aut periculi aliquid inde metuatur, aut lucri minus sperari possit, tum sanè plerisque principes, liceat, nec ne, disputantes audias. Et vt illi pietatis prætextu, aut ambitionem, aut quæstû tegebant: sic hi desidiæ suæ

suæ iustitiam obtédunt, cum sanè nec illos
 verè hortaretur pietas, quæ aliena tantum
 quærit, nec hos iustitia dehortari debeat
 quæ tota foras spectat, & quasi proiecta est.
 Ergo, vtrisque posthabitis, in religionis pri-
 mum causa quid vera pietas, quidq; iustitia
 suadeant, videamus. Primum ratum sit, V-
 nicam esse ecclesiam, cuius caput Christus,
 cuiusq; ita membra inter se cohærent con-
 sentiuntque, vt nullum ex illis vel minimû,
 vim læsionemue pati possit, quin cætera læ-
 dantur & dolorem percipiant, vt vniuersa
 Scriptura docet. Propterea comparatur Ec-
 clesia corpori. Corpus verò sæpè non bra-
 chij modo, aut cruris, sed minimi etiam di-
 giti læsione afficitur, aut vulnere perit. Fru-
 stra itaq; iactèt aliquis, huius sibi corporis
 salutem cordi esse, qui, quod totû tueri po-
 test, membratim dilaniari & discerpi pati-
 tur. Comparatur ædificio. Ædificium verò,
 quamcunq; in partem cuniculi agantur, to-
 tum sepe corrui: quamcunq; contignatio-
 nem flamma inuadat, in vniuersum pericli-
 tatur. Ridiculus itaq; fuerit, qui fortè quòd
 in hypogæo habitat, flammam à tecto ar-
 cere cunëtetur. Malè sanus, qui cuniculos
 contrariis eludere nolit: quòd in hunc, non
 in illum parietem admoueantur. Compa-
 ratur & nauis. Nauis verò tota simul pericli-
 tatur, tota simul perit. Itaq; æquè tuti sunt,

qui in prora, ac qui in puppi, qui in carinâ, ac qui in transtris, si tempestas sæuiat. cum certè vel vulgato prouerbio, qui in eodem periculo versantur, in eadem nauì esse dicantur. His positis, certè qui eius dolore, incendio, iactatione nõ commouetur, ex eo corpore non est, in familia Christi non censetur, locum in Arca nullum habet. Qui verò vel tantillum cõmouetur, nihilo magis dubitare debet, an ecclesiæ membris vexatis opem ferre debeat: quàm, an sibi ipsi, an se ipsum iuuare, cum omnes in ecclesia vnũ simus. Quin potius quisque in suo munere suam iis opem operamq; præstare tenetur: & eo utiq; maiorem, quo ampliores à Deo opes, nec tam possidendas, quàm dispensandas accepit.

Hæc Ecclesia vt vnica est, ita etiam singulis Principibus Christianis in vniuersum & in solidum commendata atq; commissa est. Quia enim vni alicui vniuersam cõmittere, lubricum erat, singulis verò singulas eius partes, ab eius vnitate planè alienum: vniuersam singulis, singulas eius partes vniuersis commisit Deus. Nec verò vt propugnēt eam tantum, verum etiam, vt, quantum possint, propagandam curent. Itaq; si vnã eius partem, Germanicam fortè, aut Anglicam, princeps regionis illius curet, alteram verò oppressam, si opem ferre possit, deserat

deserat & negligat, Ecclesiã deseruisse censetur: cum sanè spõsa Christi vnica sit, quã, ne vsquam violetur, corrumpaturue, omnibus virib. protegere ac tueri debeat. Huius vniuersæ instauracionem vt priuati quique genibus flexis, ita magistratus, pedibus, manibus, totis, inquã, viribus promouere tenentur. Neq; enim alia est ecclesia Ephesina, alia Colossensis, & cæteræ, sed singulæ illæ vniuersæ ecclesiæ partes sunt: vniuersa verò regnum Christi est, quod omnes priuati optare debent: reges verò, principes, magistratus, amplificare, dilatare, propugnare & propagare vbique, & aduersus quoscunq; tenentur. Propterea apud Iudæos vnicum templum erat, à Salomone extructum, quod vnitatem ecclesiæ repræsentabat. Ridiculus verò & plectendus foret ædituus, qui partem tantum aliquam sartam tectam curaret, cæteras complui pateretur. Consimiliter reges Christiani omnes, cum inaugurãtur, gladium tuendæ nominatim catholicæ seu vniuersæ ecclesiæ accipiunt. quo in manum accepto, omnes plagas Orbis designant, inq; orientem, occasum, meridiem, septentriones eum vibrat, ne vlla eius pars excepta censeatur. Cum verò ecclesiæ protectionem eo ritu suscipiunt, veram proculdubio intelligunt, non falsam. Itaq; ei, quam veram & puram esse

2. Chron.
6. 31.

2. Reg. 6. 22
2. Chro. 34.
7. 6. & 35.

profitentur, in integrum restituendæ operam suam præstare debent. Ita verò à piis principibus obseruatum fuisse, exempla docere possunt. Tempore Ezechix regis Iuda, iam pridem mancipatum erat regnum Israel regi Assyriorum, nimirum inde ab Osea rege. Itaque si ea Ecclesia Dei tantum, quæ in regno Iuda erat, non etiam vniuersa, Ezechix commissa fuisset: si, inquam, eodem modo custodiendi fuissent limites agrorum in ecclesia defendenda, ac in tributo fortè imperado: Ezechias proculdubio, ea præsertim tempestate, qua Assyrii orbis imperio potiebantur, sese continuisset. At videmus, eum inuitasse per veredarios vniuersum Israelem, subditos, inquam regis Assyrii, ad Pascha celebrandû in Ierusalem: quin & pios in Israele, in diruendis excelsis suis, in ditionibus nimirum Ephraim & Manasse & cæteris, quæ Assyriis parebant: adiuuisse. Sic etiam legimus Iosiam regem, in primis pium, non regnum suum modò, verum & Israeliticum, regi tum Assyriorum planè addictum, cultu idolorum repurgasse. Nimirum vbi Dei gloria, vbi Christi regnum agitur, nulli limites, nulli fines, nulli cancelli, piorum principum zelum arcere debent. Sin vis fortè maior immineat, recordentur horum exemplo, qui verè Dominum timent, neminem metuere posse.

Hæc

Hæc piorum principum exempla, ex quo ecclesia, quæ prius Palæstina circumscribebatur, per vniuersum orbem diffusa fuit, Christiani principes multi insequuti sunt. Erant Constantinus & Licinius imperatores ambo: ille Orientis, hic Occidentis. Erant & collegæ pari potestate præditi. Notum verò est, quod vulgo dicitur: *Parem in parem non habere imperium*. Nihilominus tamen Constantinus Licinium Christianos, in iisq; nobiles plerosq; religionis siue causa, siue prætextu, relegantem, diuexantem, contrucidantem, bello petit, religionis liberum cultum Christianis vi impetrat: fidem denique frangentem, & ad pristinam sæuitiam reuertentem Theſſalonicę morte mulctari iubet. Constantinus, inquam, ille Magnus, cuius vsque adeo pietas ab omnibus illius seculi Theologis celebratur, vt de eo quidam dictum velint, quod est apud Esaiam Prophetam: *Reges Ecclesię nutricios & pastores futuros*. Eo mortuo, diuisum fuit Romanum imperium inter filios, æquo iure, nulla cuiquam adiuncta prerogatiua: ex his Constans Orthodoxos, Constantius natu maior Arrianos fouebat. Et hic quidem Athanasium Arrianorum hostem, Alexandria expulerat. Certè, si limitum vlla ratio haberi debuit, inter fratres debuit. Interim tamen minatur ille fratri, ni Athanasium

restituatur, vi facere paratus, ni quāprimū
 eum hic in integrum restituisset. Quòd si ve-
 rò vnus episcopi restituendi causa hæc fa-
 cere non dubitauit: an non multò æquius,
 cum pars populi aliquāta opprimitur, cum
 auxilium implorat, Optimatibusq; autho-
 ribus religionem suam tueri cupit? Sic &
 Theodosius, Attico episcopo suadente, ad-
 uersus Chosroem Persarum regem bellum
 suscepit, vt Christianis religionis causa ve-
 xatis succurreret, etsi ij priuati verè erant.
 Quod sanè iustissimi illi principes, qui tot
 leges sanxerunt, quiq; tantam iuris curam
 habuerunt, minimè fecissent, si eo facto alie-
 nos fines, & iura gentiū violari iudicassent.
 Quorsum verò tot expeditiones principū
 Christianorum in Syriam aduersus Sarace-
 nos, quorsum toties imperatæ decimæ ille
 Saladinides, quorsum tot bella socialia ad-
 uersus Turcas, tot aduersus eosdem indi-
 cruciatę, si quibusuis Christianis principib;
 etiam remotissimis, ecclesiam Dei tyranni-
 de, Christianos captiuos seruitutis iugo li-
 berare non licuit? Quibus verò argūmentis
 impellebātur ad id bellum, quibus rationi-
 bus vrgebātur? nisi, quòd ecclesia vna esset,
 quòd Christus omnes oino ad delectū
 vndiquaq; vocaret? quòd cōmunia pericu-
 la cōmunibus armis depellenda essent? que
 omnia pariter huic nostræ causæ planè con-
 ueniunt.

Sozom.
 lib. 7. c. 18.

ueniunt. Quòd si verò licuit illis aduersus Mahometem, nec modò licuit, verùm vt a lacribus præmium, ita & ignauis & cunctatoribus pœna statuta fuit: cur non & aduersus Christi hostem? Si, inquam, in Græcos Troiam nostram obsidentes, cur non & in Sinonẽ incendiariũ? Deniq; si Christianos seruitute corporea (neminem enim cogũt Turcæ) liberare piũ fuit, an nõ multò magis miserorũ animas manumittere, inq; libertatẽ restituere? Et hæc quidem tot piorum principũ exempla, legis instar esse possunt. Verùm quid Deus ipse per os Prophetarum in eos qui Ecclesiæ instaurationem non promoueant, aut afflictionẽ negligant, passim decernat, audiendum est. Gaditæ, *Num. 32.* Rubenitæ, & dimidia tribus Manasse, petũt *Iosue c. 4.* à Mose suam sibi suisq; familiis portionem *7. 12.* tribui cis Iordanẽ. Et Moses quidẽ tribuit: *Deut. c. 3.* verùm ea lege atq; cõditione, vt Fratres, cæ *1. r. 20.* teros, inquam, Israelitas, in cõsequenda terra Chanaã non adiuuẽt modò: verùm, quia primi portionem obtinuerunt, præcedant eos, & in prima acie sint collocati. Sin minus, eosdẽ diris deuouet, anathemate percutit, atq; iis comparat, qui ad Cades barne rebelles iudicati fuerãt. Quid enim? ait. Fratres vestri belligerabũtur, vos verò interea hĩc quiescetis? Quin potiũs traiicietis Iordanem, nec priũs huc ad penates vestros

regrediemini, quàm Deus hostes suos expulerit à facie sua, requiemq; fratribus vestris, non secus ac vobis, concesserit. Tum demum verò innocentes eritis coram Domino & Israele: nimirum quos primos tanto beneficio dignatus est Deus optimus maximus, ni fratres adiuuent, ni laborum socij sint, ni præcedant, grauissimæ pœnæ proculdubio manent. Consimiliter cum Debora duce, Nephthalitæ & Zabulonenses in Iabinum tyrannum arma cepissent, ac interim tribus Ruben, quæ prima in armis esse debuerat, sese fistula inter gregum pascua oblectaret, Galaad intermedio amne sese tutum putaret: Dan maris imperiû iactaret: Asser deniq; montium asperitate confideret, Spiritu Dei per Prophetissam loquente, disertissimè omnes damnantur. Maledicite Meroz, ait Angelus Domini, diris deuouete habitatores eius, quia non uenerunt in auxilium Domini cum strenuis. At benedicta Iahel vxor Heberi Cinei, quæ (licet fœdus cum gentibus causari potuisset) Sisarâ nihilominus ipsum hostilis exercitus ducem confodit itaq; piè Vrias: Arca, inquit, Israel, Iuda, habitant sub tentorijs, sub pellibus degunt, noctem sæpe insomnem sub dio transigunt: ego verò cum vxore epulabor, genio indulgebo, deliciabor? Viuit Deus, nunquam hoc faciam. Impie contra

Iudic. 5.

*2. Sam. c.
21. vers. 11.*

Amos 6.

contra principes Israël, qui mōtium Sama-
 riæ difficultate, Sionisq; munitione freti,
 luxu diffluunt, conuiuantur, comessantur,
 in eburneis lectis dormiūt, capillitium per-
 ungunt. Interea verò Iosephum cōtritum,
 cruciatum, mirè vexatum despiciunt, nec
 eius afflictione vllō modo commouentur.
 Propterea verò, ait Deus exercituum, su-
 perbiam domus Iacob odi, magnificas ip-
 sius ædes detestor. Iuravi per animam me-
 am: Tradam ciuitatem, & circuitum eius.
 Qui verò tantopere luxuriabantur, in transf-
 migratione mox primi erunt. Impiè quoq;
 Ephraimitæ, qui Gedeoni & Iephtæ victo-
 riam adeptis & triumphantibus non mo-
 dō non gratulantur, verū inuident: quos
 tamen periclitantes deseruerāt. Item Israe-
 litæ, qui Dauide rerum potito, exclamant: *Judic. 8.*
 En caro tua, & ossa tua sumus nos: qui *12.*
 prius, eodem in angustias redactō, dicebāt:
 Non est nobis pars in Dauide, non in filio *2. Sam. 5.*
 Isai. Impiè Christiani illi nomine tenus om-
 nes, qui sacris Ecclesiæ epulis communica-
 re volunt, calicem amaritudinis cum fratri-
 bus ne degustant quidem, qui salutem in
 Ecclesia quærunt, salutem & incolumita-
 tem ecclesiæ & membrorum suorum non
 curāt. Deniq; vnum Patrem Deum, vnam
 familiam ecclesiam agnoscunt, vnum se in
 Christo corpus esse profitētur: neq; tamen

aut Christo in mébris affecto opem ferunt, aut inopi opes suas impertiuntur. Quam verò eius impietatis pœnam futurâ putamus?

Num. 31. Moses comparat desertores fratrum, rebelibus Cadesbarne. Horum verò nemo, ita decernente Deo, terram Chanaan ingressus est. Ne vllam itaq; in Chanaan cœlesti sibi sedem quærant, qui Christo miserrimè cruciato, ac millies quotidie moriëti, opemq; illorum ostiatim quasi imploranti non subueniunt. Christus ipse æterno igni damnat eos, qui ipsum peregrinantem non exceperunt, frigentem non fouerunt, nudum non vestierunt, inopem non iuuerunt, captiuum non liberarunt. Ignem itaq; æternum paratum sibi sciant oportet, qui quotidie talia patiente, surda aure prætereunt, quantumuis magna interim miracula edere videantur: & adeò quidem, vt quibusuis infidelibus tolerabilius, quàm illis futurum sit. Quid enim? Iudæine proprie, Scribæ, inquam, & Pharisæi, Christum crucifigunt? Ethnicine, Turcæ, Christiani deniq; quidam in membris suis persequuntur, cruciant, diuexant? Minimè sanè. Iudæi impostorem, Ethnicum maleficum, Turcæ infidelem, alij hæreticū credunt & profitentur. Itaq; si mentem illorum omnium spectes, è qua vulgò crimē metimur, noxios illi omnes, impios & pœnam meritos persequi, Christum proprie occi-

occidere non videntur. At verè persequuntur, verè occidunt ij tantùm, qui quem Messiam, Redemptorem, Deum profitentur, in suis membris torqueri ac crucifigi, cùm impetire possint, vltro patiuntur. In summa: *August. in Psal. 22.* qui quem neci eripere potest, non eripit, æquè tenetur, ac qui occidit. *Ambr. li. 2. de Offic.* Quia enim noluit opem ferre, voluit occidi. In crimine verò voluntas ipsa spectari debet. At certè eo *Gratian. in Decret.* grauius est, Christianorum præsertim Principum qui Religionis causa vexatis opem non ferunt, homicidium, quo plures, quos liberare possent, interficiunt: & quo fratrem, quàm quemlibet, interficere, sceleratius est. Atrocius, quàm ipsorum Tyrannorum scelus: quo virum bonũ, iustum, pium, innocentem, quàm latronem, impostorem, magum, hæreticum interficere: quo Deum, quàm quemlibet hominem petere, flagitiosius est. quo denique perfidia in pari facto ignorantiam superat.

An verò de iis, qui tyrannide oppressis remuè publicã aduersus tyrannidem defendentibus, non opem ferunt, idem statuere licebit? cum non tam arctæ necessitudinis, non tam arcti fœderis ratio habeatur: cum inquam, non de Ecclesia, quæ vna omnium est, quæ vna vniuersaq; singulis commissa est: sed de Republica, quæ alia aliorum esse potest, alia aliis sigillatim commendata

est, hic agatur? Proximus est, ait Christus, non Iudæus Iudæo tantum, sed Samaritano, & cuius homini. Proximum autem debemus, ut nos ipsos, amare. Itaque non Iudæus Iudæum tantum, sed & quemlibet peregrinum etiam & ignotum, latroni, si possit, eripere tenetur, si officio suo satisfacere velit. Nec disputabit quisquam, an liceat alium defendere, qui seipsum tueri iustum iudicabit: cum sanè alium, quàm semetipsum, defendere eo iustius sit, quo quæ mera caritas, quàm quæ aut ira, aut vindicta, aut alia animi perturbatio facit, iustiora existunt, & in propriis iniuriis vlciscendis, nemo modum teneat: in alienis, licet grauioribus, immoderatissimi quicquid modum tenere possint. Verùm, est quod ab Ethnicis ipsis discamus, quid à nobis humana societas hac in re, quidquid cõmunis omnium natura requirat. Quia, ait Cicero, vna omnium hominum natura est, hoc vel Natura ipsa præscribit, ut homo homini, quicumque sit, ob eam ipsam tamen causam, quòd homo sit, consultum velit. Sin minus, omnis humana cõsociatio dissoluatur, necesse est. Itaque ut iustitiæ duo fundamenta sunt: primum, ne cui noceatur: deinde, ut omnium, si fieri possit, vtilitati seruiatur: ita & iniustitiæ duo genera sunt: vnum eorum, qui inferunt: alterum eorum, qui ab iis, quibus infertur,

*Cic. lib. 1.
& 3. Off.*

infertur, si possunt, non propulsant iniuriã. Nam qui iniustè in quempiam facit, aut ira, aut aliqua perturbatione incitatus, is quasi manus violenter videtur asserre socio: qui autem non defendit, nec obstitit, si potest, iniuriæ, tam est in vitio, quàm si aut parentes aut amicos, aut patriã deserat: ita, quod ille facit, ira facere iudicatur, quæ furor brevis censetur: quod hic, mala mens verè & malus animus, qui tyrannus perpetuus est. Et illius furor vrcunque, huius destinatum consilium nulla ratione excusari queat. Dices; Vereor, ne dum ab illo iniuriam depello, huic faciam iniuriam. Imò verò iustitiæ præextu iniustitiam tuam tegere vis. cum, si te ipse cõsulas, non te iustitia, vt officium deseras, sed quæuis alia causa potius moueat. Etenim, vt ait ille alio loco, aut inimicitias, aut laborem, aut sumptus suscipere non vis, aut etiam negligentia, pigritia, inertia aut tuis studiis, quibusdã occupationibus sic impeditis, vt eos quos tutari debeas, desertos esse patiaris. Dum verò tuum te negotium agere dicis, ne cuiquam facere videaris iniuriam, in alterum iniustitiæ genus incurris. Deseris enim vitæ societatem: quia nil confers in eam studij, nil operæ, nil facultatum. Hæc Ethnici philosophi & politici, piè sanè magis, quam multum hoc seculo Christiani. Hinc vicinus, nē

*Diod. Sic.
lib. 2. c. 2.*

domino sæuienti seruum eripiat, legib. Romanorum tenetur. Apud Ægyptios verò, qui obiter hominem à latronibus cædi, aut quamlibet iniuriam pati comperisset, neq; subuenisset, si potuisset, mortis erat reus: sin minus, latrones coram magistratu accusare tenebatur. Quod si neglexisset, plagis ad certum numerum, triduo quoque ieiunio plectebatur. Quod si id verò vicino in vicinum iure licet: imò ex officio incumbit, si obuio cuique in latronem, an non multò magis licebit bono principi, nō seruis quidem aduersus sæuientem dominum, aut filiis aduersus furentem patrem: sed regno aduersus tyrannum, reipublicæ aduersus priuatam vnus libidinem, populo, domino, inquam, aduersus seruum & actorem publicum, opem ferre & patrocinari? imò verò si neglexerit, an non vt ille latronis, hic tyranni nomen pœnasque merebitur? Hinc Thucydides, Non ij modò, ait, tyranni sunt, qui alios in seruitutem redigunt, verum longè potius ij, qui, cum eam violentiam reprimere possint, non curant. in primis verò, qui Defensores Græciæ & communis patriæ vocitari volunt: patriæ verò oppressæ non opitulantur. & rectè. Tyrannus enim quam violenter inuadit tyrannidem, violenter retinere quodam modo cogitur. quia lupum, vt dicebat Tyberius, auribus

*Thucyd.
lib. 2.*

ribus tenere sibi videtur, quem neque absque vi retinere, neque absq; periculo dimittere potest. Itaq; crimen crimine vt extinguat, multa scelera patrat, ac aliis iniuriam inferre cogitur, ne sibi ipse iniuriosus sit. Hic verò princeps, qui tyranni scelera, innocentumque cædem, quæ impedire potest, otiosus spectat, quia ex eo quasi gladiatorio ludo voluptatem captat, tantò tyrannò criminiosior est, quãtò qui gladiatores committit, ipso homicida gladiatore, quantò qui voluptatis causa, eo qui metu necessitateue coactus, hominem interficit. Si opponunt quidam: Verùm culpa est, rei alienæ sese immiscere: respondeat Terentianus Chremes: Homo sum, humani à me nihil alienum puto. Si, quod alij, vt latebras impietati quærant, distinctos esse limites, distinctas iurisdictiones: in alienam verò messem falcem iniicere non licere: nec ego sanè consulo, vt eo prætextu fines alienos inuadas, iurisdictionem alterius ad te rapias, messem vicini in aream tuam traducas, quod pleriq; eo prætextu faciunt Non, inquam, vt arbitri illius exemplo, de quo Cicero, rem controuersam tibi ipse adiudices. Quin potius principem regnum Christi inuadentem coerceas, tyrannum intra limites suos contineas, populo afflicto, reipublicæ prostrate, manum auxiliare porrigas.

*Pompon.
de reg. iur.
leg. 36.*

Cic. 2. Off.

Ita verò id præstes, vt non tuæ vtilitati, sed humanæ societati omnino consulas. Cum enim iustitia tota foras spectet, iniustitia sui tantum rationem habeat: iuste demum id feceris, si commodorum tuorum rationem ullam habueris. Breuiter, si princeps fixos pietatis & iustitiæ limites violenter transilit, poterit vicinus pie iusteque extra limites suos proflire, non vt inuadat aliena, sed vt suis illum contentum esse iubeat: quin impius & iniustus erit, si negligat. Si princeps in populum tyrannidem exercent, non minus aut segnius illi opem feret, quam illi, si populus seditionem moueat: imò eò promptius debet, quò plures, quam vnum patitur, miserabilis est. Si Porfena Tarquinium Superbum Romam reducat, multò equius Constantinus à populo senatuque Romano accersitus, Maxentium tyrannum vrbe expellet. Denique, si homo homini lupus fiat, quin & homo homini deus, vt est in proverbio esse possit, nil planè vetat. Itaque Herculem in deorum numerum retulit Antiquitas, quòd Procrustem, Busyridem, & alios tyrannos, humani generis pestes, orbisque monstra ubique terrarum puniret & domaret. Sic & imperium Romanum quamdiu liberum stetit, Orbis terrarum aduersus tyrannorum latrocinia patrocinium vocitabatur: quia regum, populorum, nationum portus &

Cic. 2. Off.

tus & refugium erat Senatus. Sic Constantinus à Romanis in Maxentium tyrannum accersitus, ducem exercitus Deum habuit, cuius expeditionem vniuersa ecclesia miris laudibus extulit, cum tamen eandem haberet authoritatem Maxentius in Occidente, quam in Oriente Constantinus; Carolus Magnus quoq; in Longobardos bellum suscepit à Patriciis Italiae in auxilium vocatus, cum tamen & Longobardorum regnum iampridem stabilitum esset, & nihil ipse iuris in illos sibi vendicare posset. Cōsimiliter cum Carolus Caluus rex Francorum, praesidem eius regionis, quæ Sequanā & Ligerim amnes interiacet, Lambertum ducem & Iamætium per tyrannidem de medio sustulisset, ac cæteri Galliae optimates ad Ludouicum Germaniae regem, Caroli ex alia matre fratrem, confugissent, auxilium in Caluum eiusque matrem Iuditham, sceleratissimam foeminam petitori: is in amplissimo principum Germaniae cœtu supplices audiuit, quorum vnanimi consilio, restituendis exulibus, bellum in Caluum publicè decretum fuit. Denique, vt tyranni vbiq; locorum extiterunt aliqui: ita & apud omnes Historiographos vindicatę per Principes vicinos tyrannidis, defensiq; populi exempla passim extant, quæ principes hodierni, in tyrannis tum

*Ioan. As
uentin. in
Annal.
Boioariae.*

226 VINDIC. CONTRA
corporum, tum animæ, tum reipubl. tum
ecclesiæ Christi, coercēdis, imitari debent,
ni ipsi tyranni meritissimo iure nominari
velint.

Ac (vt tādē vno verbo hunc tractatum
concludamus) iubet pietas, legem Dei cu-
stodiri, Ecclesiamq; tueri: iustitia, tyrānos,
iuris rei que publicæ euersores, coercere:
charitas, oppressis succurrere, manum que
adiutricem præbere. Qui verò hæc tollunt,
pietatem, iustitiam, charitatem de me-
dio tollere & extinguere omni-
no volunt.

F I N I S.

ALPHONSVS MENESIVS

Benauides, Tarraconensis, Gal-
liam adloquitur.

GALLIA, quid seuo toties fremis horrida motu,
Relligio sanctus flet laniata comas?
Cur populus bello regem, populumq; vicissim
Rex petit? indigno terra cruore rubet?
Cur fratrem frater lacerat? cur viscera ciuis
In sua crudeles ipse acuit gladios?
Vnde animis nouus iste furor? quæ tanta libido,
Sanguine cognato commaculare manus?
Scilicet, vt quondam, stabulis emissus Iberis,
Prata per, & campos, & iuga, fertur equus:
Aut ratis in scopulos errat peritura latentes,
Nullus vbi celsa puppe magister adest:
Haud aliter, legum populo dum fræna relaxas,
Dum Regi soluis vincula, tota ruis.
At, populum & regem solitis tu siste lupatis,
Illicet antiquus restituetur honos.
Si ponas illi leges, hic seruet easdem,
Adtolles sursum, Gallia, læta caput.
Tu modò ne monitis aures præbere recusa,
Diuino Brutus quæ pius ore canit.
Candida pax primum coeat, Concordia surgat,
Fœdere sacrorum consocianda tibi:
His seni, vt solitum, Procere moderentur habenas,
Quos Patriæ patres dicitis, atq; Pares:
Quæcis olim ducibus Rex atq; auctoribus vsus,
Arma foris rexit templa, forumq;, domi.
Moribus antiquis, Regni Conuentus agatur

Legitimus, STATVVM nomine TERGEMINAM,

Hoc Regum indomitos freno distringere gressus,
 His placeat loris colla superba regi.
 Nam si nec leges, nec publica commoda rerum,
 Vnius arbitrio cuncta licere sinunt,
 Quis nouus hic mos est? quae tanta licentia? Gallus
 Cur Princeps legum vincula nulla ferat?
 Non licuit Regi, ius, uectigalia, censum,
 Aut pacem, aut forti bella gerenda manu,
 Connubij aut tædas, noua vel decernere pacta,
 Nè Populus, veteri more, iuberet idem.
 Ab: anne ille tamen, nostri ò graue dedecus aui.
 Tunc Mahometanis miscuit arma pia,
 Et pepigit sibi, captiuas vrbesq; domosq;
 At capita, & prædam, barbare Turca, tibi?
 Germanæ thalamos an tunc lauiena, suorum
 Sanguine scædabat? Marsq;, Hymeneus erat?
 Non ita Rex Populo semper tutorq;, paterq;:
 Et Populus, proles Regis amica fuit.
 Tunc potuit Pietas Regem, Populumq;, fidelis
 Commendare animus, tunc bene iunctus amor.
 Fraudibus atq; dolis te non instruxerat ille
 Tuscus adhuc, vitis imbueratq; suis.
 Fregerat arte fidem nemo, iurataq; Pacis
 Numina non vlli, fallere, ludus erat.
 Sed Rex, Traiano similis: si iura secutus,
 Et patrias leges, impero, Galle, tibi,
 Hoc pro me, dixit, gladio Dux vtere in hostem:
 Sin secus, hunc ipsum pectore conde meo.
 Felix ò nimium, Pietas dum prouida, Regni
 Ordine tergemino te moderata fuit.

Verum ubi successit senibus scelerata Iuventus.

Consiliis prauis, stulticiaq; peris.

Nonne ego iam video, crudelibus vndiq; flammis

Sacra triumphari? non, tua iura rapi?

Non ego Nobilibus caedes, aconita parari?

Et nullum priscis legibus esse locum?

Iustitiaq; decus temni? Virtutis honores?

Et pessum Christi funditus ire fidem?

Sume animos fortes tamen, & patria adsere iura.

Præsto erit, audeto, numen ab arce Poli.

Fœdus ini, leges renoua, duce & auspice Christo.

Hic tua certa salus, præsidiumq; tuum.

Si leuis anxietas, si te spes vana moratur,

Eximit has Brutus, Gallia, ritè tibi.

Quin ego, te, quamuis telluris alumnus Iberæ,

Hostis & à patrij conditione soli,

Si licet, hortor idem, miseratus damna tuorum,

Tot Populi caedes, tot fera fata Ducum.

Credo equidem: hæc vincens immania monstra malorum,

Inscribes domitis, BRUTE, MAGISTER ERAS.

F I N I S.

P 3

DE
IVRE MA-
GISTRATVVM IN
SVBDITOS, ET OFFI-
cio subditorum erga
Magistratus.

*Tractatus brevis & perspicuus his turbu-
lenti temporibus, viriq; ordini appri-
me necessarius.*

Ad Reges & Principes paræne-
sis Davidis.

Pfal. 2.

*Servite Iehouæ in timore, & exultate in tremore
Osculamini filium, ne fortè irascatur, & percaus
via, cum exarserit furor eius.*

Ad Subditos.

1. Pet. 2. 13.

*Proinde subiecti estote cuilibet humane ordinationi
propter Dominum.*

DE IVRE

MAGISTRATVVM

IN SVBDITOS, ET OF-

*ficio subditorum erga Ma-
gistratus.*

QVÆST. I.

OLA vnius Dei Opt. max. volun-
tas cum perpetua sit & immuta-
bilis omnis Iustitię Regula, illi si-
ne exceptione parendum esse di-
cimus. Quod verò ad obedientiam Princi-
pib. debitam attinet, vtiq; si ex Dei ore per-
petuò imperarent tanquam Deo illis quo-
que semper & sine exceptione obediendum
esset. At cum plerunq; contrarium illis eue-
niat, addenda est ad illã hæc conditio, dum
nihil vel impium, vel iniquum præcipiant.
Impia mandata voco, siue irreligiosa, quæ
aut ea iubent quę Deus in prima Legis suæ
tabula vetat, aut ea vetant quæ in illa Deus
præcipit. Iniqua verò præcepta dico, qui-
bus id fieri inhibetur, vel non fieri iubetur,
quod quisq; pro sua vocatione, aut publica,
aut priuata, proximo ex charitate debet.

Hoc porrò tum rationibus tum manife-
stis exemplis probare non erit difficile: Ait

*Humana
mandata
diuinis
qui parari
sine Dei
iniuria nō
posse.*

Dominus per Esaiam prophetam, Gloriam meam alteri non dabo. Quāvis autem non ita perspicue Dominus locutus esset, re ipsa tamen constat non posse sine scelere edicta ex solo hominum arbitrio manantia, iis exæquari quæ Deus ipse mandauit. At par esset, æqualisq; Dei & hominum auctoritas, si hominibus perinde ac Deo, sine exceptione parere semper esset necesse. Adde etiam quoties Dei iussa hominum mandatis postponuntur, toties homines supra Dei thronum euehi. Iam ad exēpla veniamus.

*Exod. 1. 21.
Mandatū
iniquum.*

PHARAONIS edictum de occidendis omnibus pueris masculis Hebræorum, iniquum erat, eiq; merito obstetrices parere recusarunt, quarum domibus seu familiis

*Mandatū
impium.*

idcirco Deus benedixit. Nabuchadnezzaris autem de statua aurea adoranda edictum, planè impium & irreligiosum fuit: Et ideo Danielis socij illi obtemperare nolētes pietatis & constantiæ suæ Deum approbato-

Dan. 3.

rem, idq; manifesto miraculo, habuerunt. Mandatum autem Iesabelis de occidendis Dei prophetis & impium, & simul iniquū fuit: piè ergo fecit Abdias, qui illos non modo non occidit, sed viuos & occultauit & aluit. Cū porro Antiochus iuberet Idolis sacrificia offerri, sacrosanctas cæremonias violari, & diuina scripta prophetarum, legisque igne comburi: sanctè tandem illius furor,

furori, qui reliqui erant fideles Duce Ma-
 thathia lese opposuerunt, Principes etiam
 sacerdotum & summum scribarum consi-
 lium cum Euangelij prædicationem suis
 minis prohibere conarètur: tantum abest,
 vt illis Christus, aut post eum Apostoli, mo- *Ioan. 9. 22.*
 rem gesserint, vt ille quidem sæpe publicè
 in templo illis inuitis concionaretur: Hi ve-
 rò apertè responderint se malle Deo obse-
 qui quàm hominibus. Quorù exemplum
 constantissimè postea sancti Martyres sunt
 secuti. Itaq; rursus infero Magistratum om-
 nium authoritatem (quátumuis magna
 potentia & imperio sint præditi) duabus
 hisce metis à Deo ipso positis veluti septis
 cōcludi, Pietate scilicet & Charitate: Quas *Pietas &*
 si transilire ipsis contigerit, meminisse iu- *charitas*
 uabit Apostolici illius dicti, Præstat Deo *humana*
 quàm hominibus obedire: ne vel ex eorum *obediens-*
 simus caterua, quibus Dominus per Mi- *tie metæ.*
 chæam maledicit, quòd impiis Regis sui *Mich. 6.*
 mandatis obediissent: vel peruersa eorum *16.*
 exempla imitemur, qui immanissimos e-
 tiam tyrannos tanquam Deos adorarunt,
 Dei & titulos & effecta illis tribuentes.
 Quod de Domitiano præcipuè testatur im-
 purus illi poeta Martialis, quum scribere
 ausus est,

Edictum Domini Deiq; nostri.

Vtinam verò hoc nostro seculo non inue-

niantur, qui ab adulatione eiusmodi haud longè absint.

QVAEST. II.

Hoc verò iacto fundamēto: Lubet etiam in quædam alia inquirere, quæ ad hoc argumentum pertinere videntur, vt multorum conscientijs satisfiat. Primò autē quaeritur, num Magistratus teneatur omnium legum suarum cuius rationem reddere, vt & æquas & pias esse comprobet? Respondeo, non teneri: Quinimò æquum esse vt probi omnes subditi probè de Dominis suis sentiant, nihilq; iniusti de illis aut præsumant aut suspicētur: imò nec decere vt de rebus etiā dubiis nimis curiosè priuati homines inquireant, præter suum vel captū, vel conditionē. Si quorum tamen hæsitat conscientia, possunt illi ac debent etiā (modestè tamen & pacificè) scrutari quid rationis, & iustitiæ mādato insit, quo aliquid facere vel iubentur vel inhibentur: stat enim firmum Apostoli dictum; quicquid sit sine fide (id est dubitante conscientia iustè id fiat, an secus) peccatum est. Cæterum si apertè irreligiosum, aut iniquum est quod præcipitur, tum quæ suprā dicta sunt, locum habeant.

Rom. 14.

23.

QVAEST. III.

PRAETEREA quaeritur, quousq; hæc sententia de non obseruandis irreligiosis iniquisue Magistratum edictis, extendenda sit?

sit? Hic respondeo: Vnicuiq; considerandum
 quid sua ferat cōditio ac vocatio, siue gene-
 ralis ea sit ac publica, siue priuata. Edicitne
 Magistratus vt id agas, quod Deus prohi-
 bet? (quemadmodum Pharao Ægyptiacis *Exod. 1. 16.*
 obstetricib. & Herodes suis satellitibus mā *Matt. 2. 17*
 dans vt bimulos omnes trucidarēt) tum re-
 ctè officio fungeris, si mandatum eiusmodi
 non fueris executus. Sicut de clarissimo Iu-
 riscōsulto Papiniano legimus, qui etsi Chri-
 stianus non erat, maluit tamen à tyranno
 Caracalla occidi, quàm fratricidium quod
 patrarat, vel probare, vel suo patrociniō de-
 fendere. Sin verò id Tyrannus vetat, quod
 Deus mandat, nequaquam te officio defun-
 ctum putes, si simpliciter obedire tyranno
 recusaueris, nisi & Dei simul mandato ob-
 tēperes, sicut Abdiam fecisse diximus, qui *1. Reg. 28.*
 non solum prophetas Dei non interemit, *13.*
 sed etiam seruauit & educauit, contra A-
 chabi & Iesabelis mandatum: quoniam sci-
 licet iubet Dominus fratribus periclitanti-
 bus quātum pro sua cuiq; vocatione licet,
 opem ferre. Sic & Apostoli, vt suprā dixi-
 mus, non solum non cessarunt ab Euāgelij *Act. 5.*
 prædicatione vt sacerdotibus obsequeren-
 tur: sed contrā constanter prædicarunt vbi-
 que, quoniam hoc mādatum expressè à Do-
 mino acceperant: Ite, & prædicate Euange- *Matt. 28.*
 lium omni creaturæ, &c. Cū ergo hodie

videmus plerosque Magistratus ita fascina-
 tos ab Antichristo Romano, vt seuerissi-
 mis mandatis subditos execrando Missæ
 sacrificio adesse cogant, piorum omnium
 officium requirit, non solum vt id non præ-
 stent, verumetiam vt Eliæ ac Elisæi, totius
 deniq; veteris puræ & veræ Ecclesiæ exem-
 plo, sese piis cœtibus adiungât, ibi verbum
 Dei audiant, sacramentisq; communicent,
 prout Christus id fieri in Ecclesia præcepit.
 Idem quoq; obseruare conuenit in officiis,
 quæ homines hominibus tam iure diuino
 quam naturæ debent, vtpote liberi paren-
 tibus, vxor marito, Pastor gregi, & in sum-
 ma proximus proximo. Ab iis enim non
 decet nos vllis vel edictis, vel nimis, vel e-
 tiam iniustissimis pœnis, absterreri, aut ab-
 duci: modò ne quicquâ obedientiæ (quam
 imprimis Deo debemus, qui his omnibus
 maior est) ex huiusmodi præstitis officiis,
 decedat.

QVÆST. IIII.

*Quo modo à Magistratu iniuriam passus sese ad-
 uersus illum tueri possit?*

HINC etiam quæri solet, Quid bona
 conscientia vir pius tum agere debeat, aut
 possit, quum Magistratus ipsum quidem
 ministrum suæ iniquitatis non facit, sed in
 illum ipsum iniurius est? Hæc quæstio quia
 pluribus cõstat membris, distinctione opus
 habet.

habet. Si ergo Magistratus qui subdito iniuriam intulit, alteri superiori Magistratui subest, licebit per leges iniuriam passo ad supremum Magistratum recurrere: sicut Paulum fecisse legimus, cū à Festo Iudææ præfecto ad Cæsarem prouocauit, vt illius iniustitiam declinaret. Verùm qui priuatae sunt conditionis subditi, duo hic potissimū obseruent: primum ne quid nisi iuridicè experiantur. Deinde videant non solum quid liceat, sed maximè quid expediat. Is ipse enim Paulus, cūm Philippis contra ius ciuiū Romanorum virgis ignominiosè indicta causa per Magistratus imprudentiam cæsus fuisset: iudicans se sua patientia Dei gloriam magis promoturum: ius suum vltèrius prosecutus nō est, sed satis illi tum fuit, Magistratum iniustitiæ contra leges commissæ, admonere.

At verò si contingat (quod nimis frequenter nostro tempore vsuuenit) inferiorem Magistratum in alterum Magistratum inferiorem violenter aliquid moliri contra superioris expressam voluntatem: tum certè dixerim licere læso magistratui, tentatis prius omnibus legitimis & pacificis medijs, sese legibus armare & iustam defensionem, iniustæ violentiæ opponere, quemadmodum à Nehemia aduersus Sanabalatū & ipsius socios factitatum est,

Quid si autem supremus Magistratus
 is est, à quo iniuria proficiscitur? Dominus
 Iesus & post eum omnes Martyres suo e-
 xemplo satis docuerunt, iniurias patienter
 ferendas: & hæc summa est Christianorum
 gloria, iniuriam ab omnibus pati, nemini
 autem inferre. Quid igitur, dixerit quispiam,
 nihilne remedij ergo superest aduersus sum-
 mum Magistratum sua autoritate & po-
 tentia abutentem, contra omnia iura tum
 diuina tum humana? Superest sanè etiam à
 rebus humanis petitum. Hoc verò cum di-
 co, nemo putet me vel fanaticis Anabapti-
 stis, vel aliis seditiosis ac turbulentis homi-
 nibus, fauere velle, quos ego potius dignifi-
 simos censeam omnium reliquorum homi-
 num odio, & seuerissimis etiam suppliciis.
 Verumenim verò dicendum mihi quod res
 est in hoc argumento: nec existimandum
 est, eos qui docent quibus viis, salua con-
 scientia, manifestæ tyrannidi obhisti possit,
 bonos & legitimos magistratus, vel ea spo-
 liare autoritate, qua à Deo donati sunt, vel
 seditionibus viam sternere. Quinimò cer-
 tum est neq; Magistratum autoritatem
 stabiliri, neque publicam tranquillitatem
 posse conseruari (qui tamen præcipuus fi-
 tiarum) nisi & studiosè caueatur ne irrepat
 tyrannis, & si iam irrepsit, diligenter aut
 abo-

aboleatur, aut propulsetur. Quæritur ergo, an subditi iusto aliquo modo, sine Dei offensa manifestam tyrannidem summi Magistratus reprimere, vel etiam armis, si opus est, propulsare possint?

QVÆST. V.

An armis reprimi manifesta tyrannis iure possit.

HANC quæstionem vt dilucidius soluã, quædam mihi prius ponenda sunt, tanquã totius quæstionis bases: Nempe, Populos *De Magis* nō à Magistratibus primum dimanasse, sed *stratum* quicunq; vel ab vno principe, vel ab electis *origine.* à se primatibus regi voluerūt, eos antiquiores suis Magistratibus fuisse. Vnde consequitur non populos propter Magistratum, sed contra Magistratus propter populum fuisse creatos: sicut tutor pupillo, non pupillus tutori constituitur: & pastor ob gregem, non grex propter pastorem. Id cum per se satis manifestum est, tum ex omniũ ferè nationum historiis confirmari potest. Adeò vt Deus ipse etsi Saluem precibus populi elegisset, quem Samueli substitueret, *1. Sam. 10.* voluerit tamen eum populi suffragiis in Regem & creari & suscipi. Sic David etsi Rex *11.* a Deo ipso primum electus esset, noluit *2. Sam. 2.* tamen Regni administrationem suscipere, nisi prius & suffragiis & libero tributum Israelitarum consensu confirmatus. *5.*

Simili ratione factum est, ut postea etiam, quanvis regnum ex Dei constitutione familiæ Davidis esset ad dictum, is demum tamen ex Davidis posteris regnaret, quem populus approbasset, & non alius (nisi fortè aliquid extra ordinem accideret, quod impedimentum afferret, ut cum modo Ægyptij, modò Syrij reges in populum Dei tyrannidem exercebant.) Adeò, ut hoc quidem regnum hæreditarium esset, si familiã spectes, sed si personam, electivum, id est, ab electione populi pendens. Quod videre est ex historiis ^a Salomonis, ^b Roboam, ^c Ioas, ^d Ozias & ^e Ioachaz. Vnde & ^f Absalom occasionem paterni regni vsurpandi captavit. Sic ^g enim ei respondit Chusai amicus Davidis, Nequaquam, sed quem elegerit Deus & populus iste, nempe uniuersus Israel, illius ero, & cum illo manebo. In summa si libet veteres historias, à prophetis etiam scriptorib, literis mandatas, scrutari, constabit (id quod natura etiam ipsa alta voce acclamare videtur) Magistratus, quorum autoritate inferiores regerentur, ideò creatos: quod necesse esset vel totum humanum genus perire, vel medium aliquem ordinem cõstitui, quo vnus pluresue reliquis amperarent, qui bonos tuerentur, improbos autem pœnis coercerent. Atque hoc est quod non solum Plato, Aristoteles

a 1. Paral.

29.22.

b 1. Reg.

12.1.

c 2. Reg.

11.12.

d 2. Paral.

26.1.

e 2. Paral.

36.1.

f 2. Sam.

15.4.

g 2. Sam.

16.18.

i-

&

& reliqui naturales philosophi (sola rationis humane luce instructi) & docuerunt & probarunt: verum etiam Deus ipse, ore Pauli ad Romanos, totius ferè mundi dominos *Rem. 13. 5.* scribentis, claris verbis confirmavit. En quæ sit omnium tum Rerumpublicarum, tum Potestatum origo, à Deo omnis boni auctore optima ratione repetita. Quod & Homerus agnovit, & liberè testatus est, Reges Iovis alumnos & populi pastores appellans. Quid igitur obstabit quin de Magistratuû, maxime supremorû, potestate sermonem instituentes, ad primam illam originem ex qua fluxerunt, transcendamus, & ad quem finè constituti fuerint consideremus? Cum certissimum sit omnem de rebus iustis, vel iniustis disputationem à fine & ordiendam & finiendam. Tum enim rectè & ordine aliquid factum censendum est, cum ad eum finem pertingit, ad quem destinatuû fuerat.

Cum igitur de Magistratuû officio queritur, fatebuntur omnes, fas quidem esse illos & officij admonere, & liberè quoque quoties ab eo deflectunt, reprehendere. At verò ubi agitur de manifestissimis tyrânis, vel cohibendis, vel pro ipsorum merito plectendis, tum pleriq; ad eò paciëntiam, & preces ad Deum comendant, ut pro seditiosis, & pseudochristianis habeant, & damnent, quotquot ceruices suas ad carnificinam nõ

submittant. Locus hic sanè lubricus est, idèdè rursus lectores obsecro meminerint eorum quæ proximè à me dicta sunt, ne ex iis quæ deinceps dicenda erunt, malas ne-
 sciant consecutiones. Probatur quidem mihi maximè Christiana patientia, vt præ cæ-
 teris omnibus virtutibus laudabilis, & nunquam satis commendata, ad quam fateor studiosè homines esse adhortandos, quia plurimum ad consequendam æternam beatitudinem habeat momenti: seditiones, & omnem confusionem ceu immania monstra detestor: in afflictionibus præsertim, ab vno Deo pendendum esse censeo: preces cum serua resipiscentis coniunctas, agnosco necessaria & vera esse remedia ad profligandam tyrannidem, quando quidem malum hoc inter flagella à Deo immissa ad populum castigandum meritò connumeratur. Sed nego hæc omnia obstare, quo minus liceat populis manifesta tyrannide oppressis, simul cum precibus & pœnitentia, aliis iustis aduersus illam remediis sese tueri: idq; firmissimis hisce rationibus nixus, confirmo.

His positis quæ suprâ de origine Regum & aliorum Magistratuû probata sunt, consequitur non esse Reges legitimos, eos qui vi vel fraude eam potestatem vsurpant, quæ nullo iure ad ipsos pertineat. Duo sunt
 verò

verò eiusmodi Tyrannorum genera: alij enim in conciues suos dominationem vsurpant contra leges positas & receptas, sicut Iulius Cæsar sub ficto Dictatoris perpetui titulo, Romanam Rempub. inuasit: & multi alij Tyranni, in Græcia præsertim, patriæ suæ libertatem oppresserunt. Alij autem non contenti ea qua iure in suos potiuntur dominatione, suas ditiones cum dispendio libertatis vicinorum suorum dilatant, & limitibus ampliant, qua ratione Monarchiæ iam à mundi initio in tantam peruenerunt amplitudinem: cuius rei nobis sacræ literæ exemplum in Nimbroto exhibent: sicut e- *Gen. 10. 18.*
 tiam hac via videmus Israelitas plerunq; à vicinis populis oppressos fuisse. Itaq; cum Tyranni illi nihil iuris haberent in Dei populum, Israelitis dico licuisse non solum e-
 dictis irreligiosis harum nationum non parere, sed etiam iustam defensionem, illorum iniquæ violentiæ opponere: ideoque præfectos tribuum grauiter peccasse, quoties coniunctis animis & viribus peregrino hosti pro patria libertate non occurrerunt, siquidem obfistendi facultas illi daretur: constat enim etiam priuatos homines iure tam diuino, quam humano, teneri, laboranti & oppressæ patriæ suæ totis viribus succurrere: præsertim verò cum & de Religione, & simul de libertate periclitatur.

Verum est enim quod pirata ille captiuus ad Alexandrum ductus dicere ausus est: Nihil differre se ab illo, nisi quòd ille magna nauium copia mundum deprædaretur, ipse autem vnica nauicula. His non aduersatur quod quidam solent obiicere: à Deo scilicet, transferri & permutari regna ac imperia: ideoq; sæpe Tyrannos potiri victoria Deo annuente. Absit enim vt propterea vel

Obiectio.

Solutio.

Lucani sententię subscribam, qui hoc modo, ius sceleri datum fuisse, canere ausus est: vel Demosthenis causam vt iniquam damnem, quòd patrię suę libertatem aduersus Philippi Macedonis violentiam defendens, victus succubuerit, Philippus autem victor euaserit. Quibus exemplis ideo vtor, non vt iis tāquam regulis piorum conscientię nitantur, sed quia & celebria sunt & plerisq; notissima: atq; etiam quòd et si hæc inter profanas gentes acciderint, non tamen vsque aded ab æquitatis norma distent, vt meritò dici non possit ab altera parte ius stetisse, ab altera iniustitiã. Nec enim à solo euētū prospero aut infelici (vt etiam Demosthenes Æschini aduersario suo, infelicem ipsi successum Chæronésis prælij exproranti, respondit) iudicandum censue-
rim, num iustè quid an iniustè susceptum sit. Nam (vt magis Christianè loquamur) solet plerunq; Deus vel hominum peccata
ita

ita vlcisci, vel suos eouſq; experiri, vt ipſo-
rum cōſiliis (quamuis per ſe bonis & iuſtis)
longè alium exitum tribuat, quàm ipſi co-
gitarint: vt videre eſt potiſſimum in eo bel-
lo quod reliquæ tribus Iſraeliticę in Benia-
mitas gesserunt. At Deus interim non mi-
nus iuſtus manet, quocunq; inſtrumento
ſua iudicia exequatur: nec populi minus le-
gitimam cauſam aduerſus hoſtes tyrannos
habuiſſe ſunt exiſtimandi, quia iuſto aliquo
Dei iudicio proſtrati corruerint. Quam ob-
rem probari mihi nunquam potuit eorum
opinio, qui ſine discrimine aut exceptione
vlla, omnes ſimul Tyrannicidas vno calcu-
lo damnât, quibus olim Græci tam egregia
præmia decernebant. Nec magis placet eo-
rum ſententia, quibus pleræq; liberationes
in libro Iudicum notatæ, ita exoticæ viden-
tur atq; extraordinariæ: vt eas nullo modo
in exemplum trahi poſſe putent. Nam vt ut
verum ſit, illos populi Iſraelitici iudices di-
uino quodam ac extraordinario inſtinctu
ad ea præclara facinora patrandæ commo-
tos & excitatos fuiſſe: non tamẽ ſtatim con-
ſequitur, ipſos Iſraelitas (vel magiſtratum
gerentes, ve etiam priuatos) non potuiſſe
iure ordinario exterorum tyrânidem pro-
pulſare, qui à populo neq; electi neq; pro-
bati eſſent. Quod verò liberationes illæ per
eos duntaxat acciderint, quos Deus extra

Iudic. 20.

Non omnes
Tyrannicidas pro
mifcuedas
mnandi.

ordine excitavit, meæ sententiæ non refragatur, sed potius stuporem & fractum iusto Dei iudicio Israelitarum animum, ob sua scelera, coarguit. Ut igitur ea exempla rectè ac iure imitari liceat, vera hæc media tenenda existimo, nempe: si quis in alios iniustam dominationem vel captet, vel iam usurparit (siue alienigena is sit, siue tanquam vipera ex patriæ visceribus prorumpat, vt eam nascendo interimat) tum priuati homines ante omnia Magistratus suos legitimus adeant, vt, si fieri potest, publicus hostis publica authoritate, & communi omnium consensu depellatur. Sin autem magistratus vel cōniueat, vel alioqui officium præstare recuset, tunc priuatus quisque legitimum patriæ suæ (cui, post Deum, totum se debet) statum tueri pro viribus satagat, aduersus eum qui legitimus magistratus censeretur non potest, cum eam dignitatem contra leges publicas, vel iam usurparit, vel usurpare tentet.

*Iniustus dominas
tionis alii
cuius usur
patur legi-
timus effie
ci magi-
stratus po
test.*

Hic porro animaduertendum est, vitium quod ab initio usurpationi inerat, posse postea emendari: ad eò vt qui ab initio Tyrannus fuit, possit legitimus & inuiolabilis Magistratus effici, si videlicet postea liber & legitimus accesserit eorum consensus, qui veterum & legitimam Magistratum creare, & constituere possunt. Exempli gratia: Iustum

stum erat bellum duce Pompeio aduersus
 Cæsarem susceptum, quamuis in eo Cæ-
 sar victor extiterit: sed si verum fuit populi
 Romani postea libero & voluntario assen-
 su, Cæsarem dominium illud summum, præ-
 textu perpetuæ Dictaturæ consecutum fu-
 ille, iam quærendum amplius non esset, an
 coniuratio in eum facta iusta ac legitima
 fuerit, nisi statim probetur, eum Dictatura
 ipsa manifestè abusum. Audeo id quoq; cer-
 tissimè affirmare, optimates illos ciues Ro-
 manos potuisse, ac etiam debuisse, Rempu-
 blicam aduersus Triumviratum defende-
 re: sed non ausim dicere Cinnam, & socios
 iure potuisse in necem Augusti coniurare,
 post Regiam legem (quam vocant) promul-
 gatam & receptam. Verùm hic quoq; di-
 stinctione opus est. Nam dabitur hoc mihi,
 opinor, cōsensum, siue à toto, siue à maiore
 populi parte, vel vtrò præstitum, vel vi aut
 metu extortum, potius rescindendum esse,
 quàm obseruandum, si certò constat illum
 cum æquitate & honestate manifestè pu-
 gnare. Quis enim sibi persuadeat, populum
 aliquè sponte ac scièter, nulla vi adactum, sese
 Principi alicui subiicere voluisse, hoc confi-
 lio vt postea ab ipso iuguletur & penitus ex-
 scindatur? At enim duo hic rursus sunt ob-
 seruanda, quoties ea vel rescindenda vel cor-
 rigenda sunt, quibus inconsideratè con-

sensus est præstitus. Primum ne quid temere, deinde ne quid per seditionem tētetur, aut fiat: sed iusto ordine, ac modestè, quantum eius fieri poterit. Præsens Reipublicæ Christianæ status duo nobis huius rei exempla suppeditat, vtraq; sanè maximi momenti. Primum est, iniustæ illius ac irreligiøsæ subiectionis, qua sese Rēges, & populi Antichristo Romano iureiurando obstruxerunt: quo iureiurando ipsos non magis teneri assero, quàm si nominatim & apertè Satanæ iurassent, sese omnia iura tum diuina, tum humana euersuros.

Temporariis iurisdictionis Ecclesiasticorū, manifestus est abusus.

Alterum est, temporariæ illius, vt vocant, Iurisdictionis, quam Prælati ecclesiastici sibi vendicarunt. Quia enim ex diametro pugnat tum cum Christi mandato, tum cum ipsius & Apostolorum omnium apertissimis exemplis (vt præ cæteris D. Bernhardus manifestè ostendit) consequitur profectò, vt per se ipsa nulla sit: quandoquidem nec Principes ea se exuere aut spoliare, nec Ecclesiastici eam vel à Regibus vel à populis suscipere poterunt, vel pretio acquirere: nedum vt vi ac dolosis artibus eam vsurpare debuērint, vt eos fecisse constat in potissima mundi parte: Hæc verò dicta sint in Tyrannos qui dominium vel in conciuēs suos, vel in exterios populos, sibi iniuste vendicarunt.

Quod sit officium subditorum erga superiores, qui
in tyrannidem sunt prelapsi.

SVPEREST vt iam alteram quæstio-
nem tractemus, quæ non immeritò his no-
stris tēporibus à plerisq; est agitata. Quid,
scilicet, liceat bona conscientia subditis,
quoties summi ipsorum Magistratus, alio-
qui legitimi, in Tyrannos degenerant ma-
nifestos: an tum supremorum Magistratu-
um, in Tyrannos apertos conuersorum, au-
thoritas, tā sacra & intemerata esse debeat,
vt eam ferre subditi omnino teneantur, a-
deò vt nullo modo illi resistere possint: vel
si resistere quidē aliquo modo licet, an fas
sit illis ad arma vsq; progredi? Respondeo,
Tria omnino esse subditorum genera, seu
subditos in triplici esse differētia. Alij enim
priuati sunt homines, nulla publica admi-
nistratiōe fungētes: alij magistratum qui-
dem gerunt, sed hi summis Magistratibus
subiiciuntur, (vt quos subalternos & infe-
riores Magistratus appellamus:) tertij etsi
summum quidem Imperium non habeāt,
nec suprema ac ordinaria potestate fungan-
tur, constituti tamen sunt in eo ordine, vt
sint quasi frena & habenæ ad supremum
Magistratum in officio continendum. Vt
verò diuersa sunt hæc genera, ita de singu-
lis diuersè est respondendum.

*Tria sub-
ditorum
genera.*

*Priuatīs
non licere
tyrāno cui
legitimè
subsunt,
resistere.*

SI VE igitur qui priuatæ sunt conditio-
nis, spontè & apertè dominationi iniusti v-
surpatoris consenserint (vt populus Rom.
volens sese Augusto & ipsius successoribus
subinisit) siue is qui legitimus erat ipsorum
magistratus, in tyrannum euaserit manife-
stum (qualis fuit inter Israelitas Abimelech,
& triginta Athenis, ac Decemuiui Romæ,
aliiq; alibi) non licere tum dico, cuiquam
priuato (citra extraordinariam à Deo ipso
vocationem, quam hîc non attingo) sua pri-
uata authoritate vim vi aduersus Tyrannū
opponere, sed oportere omnino, vt aut ab
illius ditione discedat, & sedes mutet, aut
ad Deum per preces confugiens, iugum Ty-
ranni patienter ferat: modò ne (sicut ab ini-
tio diximus) vel Tyrannidis ipsius aduer-
sus quempiam, minister esse cogatur, vel
quicquam eorum omittere, quæ aut Deo,
aut proximo debetur. Verùm regeri posset
aduersus hoc meum responsum, id quod su-
prà statuimus, de duplici illo Tyrannorum
genere, quibus diximus etiam priuatos ho-
mines posse ac debere totis viribus obfiste-
re. Nam eodem primo intuitu recidere vi-
detur, siue quis priuatus dominium vsur-
pet, siue quis sua dominatione legitima nō
contentus, tyrannidem exerceat: vnde con-
sequens videri possit, eandem etiam vtro-
que casu decisionem locum habere. Sed si
penitius

Obiectio.

penitius in res ipsas intueamur, cōspicuum *Solutio.*
 est, quàm maximè hæc duo genera differre,
 licet prorsus similia videantur. Is enim qui
 alienos inuadit nullo modo sibi subditos,
 etsi cupiat iustè & ex bono, & æquo do-
 minari (sicut de Pisistrato & Demetrio Pha-
 leræo apud Athenienses, legimus) potest
 tamen iure impediri, etiam armata manu,
 & à quibusuis vel infimæ sortis, quibus
 vim inferre voluerit, quum nullo iure illi
 obstringuntur. Qui autem à populo suo se-
 mel probatus & susceptus fuit, etsi suo iu-
 re abutitur, retinet tamen authoritatis suæ
 fundamentum in proprios & priuatos sub-
 ditos, quoniam mutuo consensu, ac publi-
 cè contracta obligatio, nullius priuati vo-
 luntate solui, dirimiue potest. Quod si se-
 cus fieret, infinitæ rerum perturbationes,
 ipsa etiam Tyrannide peiores, sequerentur:
 & in locum vnius tyranni, quem pro-
 fligare mens esset, mille succederent. Præ-
 terea vnica ratio, ex authoritate verbi Dei
 petita maioris hîc esse debet momenti,
 quam quicquid in contrarium adduci pos-
 set. Paulus priuatis officium præscribens, *Rom. 13. 5.*
 non modò Magistratibus (tam summis
 quàm subalternis) resistere prohibet, sed il-
 lis etiam propter conscientiam obedire præ-
 cipit. *1. Pet. 2. 17.* D. Petrus quoque iubet Regem ho-
 nore afficere, memor, vt verisimile est, eius

reprehensionis, quam à Magistro audierat, cum gladium priuatus aduersus publicam potestatem (sua tamen autoritate in Dominum abutentem) strinxisset. At nemo nescit quales tum Cæsares essent, Tyberius, & Nero, reliquiq; prouinciarum præfecti. Hoc postea exemplū sancti Martyres sunt secuti, dum eos immanissimi Tyranni crudelissimè insectarentur, non solum sub imperatoribus, qui in Christianos ex Romanorum legibus sequebantur, verum etiam sub illis qui perfidè edicta in gratiam Christianorum promulgata, violabant, vt accidit sub Iuliano Cæsare Apostata. In summa (vt hanc quæstionis partem tādē absoluaui) non licere dico cuiquam priuato vi aperta sese tyranno opponere, cuius dominationi prius populus volens cōsensum præbuerit: si enim in priuatis contractibus, pactis conuentis, & promissis eousq; standum est, vt potius damnum patiamur, quàm fidem fallamus: quantò magis priuati cauere debēt, ne ab obligatione solenni, ac publico consensu contracta, vllō modo resiliant?

*De Magistratibus
subalternis.*

VENIO nunc ad inferiores Magistratus, qui sunt velut intermedij, & vt vulgus loquitur, subalterni, inter summum magistratum, & populum. Quorum appellatione intelligo, non domesticos Regis ipsius officarios (qui scilicet munus aliquod in
Basilica

Basilica Regia exercent, & ipsius personæ, potius quàm Regno inseruiunt) sed eos potius qui publicis muneribus, id est ad Regni statum, vel iudiciorum causa, vel rerum bellicarum p̄tinentibus funguntur, qui ideo in ipsis Monarchiis non Regis, sed coronæ siue Regni (inter quæ summum est discrimen) administri nuncupantur. Cuiusmodi Romæ quidem erant Consules, Prætores, Præfectus vrbi, Præfides prouinciarum (quæ tum ipsi populo, tum Senatui etiam tempore Imperatorum tribuebatur) & similes Reipublicæ, vel Imperij officiales, qui propterea Pop. Roman. Magistratus, sub nouissimis etiam Imperatoribus, dicti sunt. Tales quoq; erant apud Israelitas duces singularum tribuum, Millenarij, Centuriones, Quinquagenarij, Decuriones, & seniores populi. Quæ politica munera à Mose primum ordinata, nequaquã postea sunt abrogata, cum status ille Aristocraticus in Monarchicum mutaretur, quinimò sub Salomone exactè cõstituta & obseruata. Eius generis varij magistratuũ ordines sunt etiam hodie in plerisq; Christianorum Regnis, inter quos iure censendi sunt, qui Duces, Marchiones, Comites, Vicecomites, Barones, Castellani vocantur, vt qui olim officia & munia publica exercent, ad ea certo ordine legitimeq; allekti.

Alij sunt Regni, alij Regis ministri.

Pleraque munia publica in dignitates hereditarias permutata.

Quæ etsi postea in dignitates hæreditarias transferunt, nequaquam tamen pristinum ius & authoritatem amiserunt. In hunc ordinem præterea connumerandi sunt, qui in ciuitatibus ad varia munera eliguntur, quales sunt quos vulgo Maiores, Viguerios, (seu Vicarios) Consules, Capitolinos, Syndicos, Scabinos & eiusmodi, nuncupant.

Inferiores Magistratus non à persona summi, sed ab ipsa summitate pendent.

Hi porro omnes etsi supremo Magistratus subsunt, ab eoq; mandata accipiunt, ab eo denique inaugurantur, & approbantur, non tamen ab eo propriè pendent, sed ab ipsa (vt ita loquar) summitate: id est, à summa illa Imperij seu regni *δυναμει* & authoritate: ideoque defuncto eo qui summum Magistratum gessit, manent hi in suo quisque gradu, vt prius: quemadmodum & ipsa suprema potestas eadem manet. Quod enim is qui in Demortui locum succedit eiusmodi inferiores Magistratus, vt & ciuitatum priuilegia, confirmat (quam consuetudinem in Romano Imperio primum inuenisse Tyberium Cæsarem, tradit Suetonius in Vespasiano: quæq; nec prioribus seculis in vsu erat in Gallia, nisi fortè cum regnum à parentibus, non ad filios transfibat, sed ad exteros) id verò, inquam, nõ efficit vt summus Magistratus, eorum *ἀρχιδε*, id est, primarius auctor sit habendus, à quo principium habeant: cùm & supremus ipse antequam

quam in possessionem summæ suæ administrationis verè mittatur, iusiurandum vicissim ipsi supremæ potestati præstet, iuxta conditiones in iusiurandi formula expressas: sicut postmodum ipse à singulis quoq; officariis iuramentum suscipit: adeò vt eiusmodi confirmatio nullum ius nouum conferat (quemadmodum nec inuestitura noui Vassalli, aut à nouo Domino facta) sed noua est duntaxat veteris iuris agnitio, propter mutationem personæ. Hinc apparet mutuam esse obligationem inter Regem & Regni officarios: neq; totam Regni administrationem Regi soli esse commissam, sed supremum duntaxat eius gradum: & singulos officarios inferiores, eius partem obtinere pro suo quocunq; gradu, idq; certis vtrinque conditionibus. Quæ conditiones si ab inferioribus Magistratibus non seruètur, supremi est Magistratus illos vel officio abdicare, vel coercere, causa tamen cognita, & non nisi eo ordine, quem Regni leges prescribunt, nisi & ipse à iureiurando, quo se ex legibus regnatorum promisit, discedere velit. E diuerso vero si is qui regiam dignitatem vel electione, vel iure hæreditario adeptus est, manifestè ab iis conditionibus deflectat, sub quibus nominatim rex est & agnitus & approbatus: quis dubitet inferiores Regni Magistratus, ipsasq; adeo prouincias, ac ciuitates, quarum

Mutuam esse supremorum ad inferiores, & inferiorum ad supremos Magistratus obligationem.

administratio illis commissa est, à suo iureiurando hæcenus saltem esse ipso iure liberatos, vt ipsis liceat sese manifestæ eius Regni oppressioni opponere, cuius tutelam & protectionem pro suo quisque munere, cum iureiurando susceperunt? Quid igitur? dicet quispiam, an qui modò pro summo Magistratu habebatur (cuius authoritas esse debet inuiolabilis) mox pro cuiusque inferioris nutu, tanquam priuatus homo reputabitur, vt liceat in eum tanquam in publicum hostem irruere? Minimè verò, inquam, hoc enim esset fenestram, vt aiunt, ad quasuis impias seditiones, & coniurationes aperire. At enim nos de publica & manifesta Tyrannide, deque eiusmodi Tyrannis sermonem habemus, qui nullas omnino commonefactiones admittere aut ferre possunt. Deinde non agimus hæc de tyranno prorsus è suo solio deturbando, & abiiciendo: sed quærimus, an ne quisquam ipsius manifestæ violentiæ, pro suo gradu sese opponere possit, ac debeat? cum iam prius ostensum sit, æquum non esse quempiam pro suo arbitrio publicè contractam obligationem soluere, quisquis tandem is fuerit, & quantumuis etiam iustam de tyranno conquerendi causam habeat. Verùm cum vicissim isti inferiores regni administrati, à potestate ipsa suprema hoc munus

*Inferiorū
magistratuum
officium.*

nus acceperint, vt de obseruatione & custodia legum inter eos caueant, qui ipsorum curæ sunt commissi: seseq; ipsi ad id omni fide præstandum iureiurâdo obstrinxerint (à quo nulla illius culpa absolui possunt, qui ex Rege Tyrannus factus, apertissimè eas conditiones transgreditur, sub quibus Rex designatus fuerat, quarumq; obseruationem ipse iurauerat) an non æquum omni iure tam diuino quàm humano fuerit, aliquid istis inferioribus Magistratibus amplius concedi, ratione præstiti ab ipsis iuramenti de procuranda legum obseruatione, quàm illis qui priuatæ sunt omnino conditionis & absq; vllò publico munere? Dico igitur si eò necessitatis fuerint adacti, teneri ipsos omnino aduersus manifestam Tyrânidem salutem eorum procurare (etiam armata manu si possunt) qui ipsorum fidei & curæ sunt traditi: tantisper dum ex communi statuum, vel νομοφυλάκων (id est eorum, penes quos est omnis legum Regni illius, aut imperij de quo agitur, authoritas) consilio, melius rebus publicis consultum sit, & vt decet prouisum. Hoc porrò non est seditiosum, aut in supremum suum Magistratum perfidum esse, sed potius fidelissimum iuramenti sui obseruatorem, erga eos quorum gubernationem quisque susceperit, aduersus periurium, & Regni illius op-

pressorem, cuius protector esse debuerat. I-
 sto iure meritò vsi sunt Romæ Brutus, &
 Lucretius aduersus Tarquinium superbū,
 Tyrannidem apertè exercentem (etsi pri-
 uatim quoq; ad illos hæc causa pertineret)
 cùm hic quidem Præfectus vrbi: ille verò
 Tribunus Celerum, populum Rom. conuo-
 casset, cuius authoritate Tyrannus Regno
 pelleretur, bonaq; eius publicarentur. Nec
 dubium est, si reprehendere eum potuissent,
 quin & iuxta leges, quas violarat (cùm ea-
 rum defensor esse debuisset) eum fuissent
 damnaturi: falsissima enim, & execrandi
 potius adulatoris, quàm fidi subditi in prin-
 cipem, vox est, supremū Magistratum nul-
 lis legibus subiici: cùm cōtrā ne vnica qui-
 dem lex sit, secundum quam gubernatio-
 nem suam instituere non debeat, qui om-
 nium legum se defensorem ac vindicem fo-
 re, est iuramento pollicitus. Itaq; tenenda
 est potius præclara illi Marci Aurelij Impe-
 ratoris sententia. Digna vox est, Principem
 se legibus subditum esse profiteri. Quod e-
 tiam factò comprobauit potentissimus il-
 le nec vnquam satis laudatus Imperator
 Traianus. Traianus, qui cùm Surē (quem Tribunum
 militum creabat) pro more parazoniū nu-
 dum porrigeret. Talem, inquit: ensē ac-
 cipe, quem pro me ita demum strinxeris si
 iustè imperaui: quod, si perperam quic-
 quam

*Marcus
 Aurelius.*

Traianus.

*Dion Caf-
 sius in vi-
 ta Traia-
 ni.*

quam per me fieri cognoueris, eo in perniciem meam vtaris velim. Sed nunc ad sacram historiam conuertamur, quæ vera & irrefragabilia multa exempla nobis suppeditabit, quibus obfirmentur piorum conscientię. Cùm Dauid ad necem quæreretur à Saule crudelissimo, & perfidissimo Tyranno, neminem habuit ex ducibus Tribuum, Millenariis, Centurionibus, aut senioribus populi, qui causam suam tutaretur aduersus tam impotentem Tyrannidem, non solum in ipsius Dauidis, sed etiam in totius Regni (maximè post summorum sacerdotum horrèdam cædem) perniciem vergentem: itaq; vt Tyranni furorem deuitet, atque illuc profugus vagatur, sed cùm priuatus amplius non esset (quinimo vnus è regni ministris, dux scilicet exercituum Israelis) & prætereà ius successions à Deo illi promissum fuisset (quod nec Saulem latebat) armis sese & militibus communiuit, tentatis prius omnibus aliis mediis: interim tamen suis limitibus se continens, tantum abest vt vel in regis personam quicquam moliat, cum etiam deprehensum, viuum saluumq; è manibus suis dimiserit: vel regnum ipsum inuadat, vt etiam Saule rege mortuo, cui se successurum certò sciebat, ne pedem quidem extulerit ad regiam sedem occupandam, nisi quantum Deus

1. Sam. 24.

21.

1. Sam. 22.

2.

1. Sam. 24.

7.

2. Sam. 3. 1.

1. Sam. 23.
ver. 9.

1. Sam. 25.
ver. 23.

2. Chron.
21. 10.

ipse eum promouet, & totius populi consensu aduocatur. Attamen satis constat propositum illi fuisse armis sese tueri ob prædictas causas. Quorsum enim alioqui illæ militum copiarum quibus comitabatur? Quod verò tam anxie Deum consulit, num ciues Xeilæ eum, & milites suos in manus Saulis sint tradituri, apertè ostendit, statuisse illum omnino mœnis oppidi illius Sauli obfidentem opponere, si in tuto se illic fore cognouisset. Quod factum damnari non potest, nisi & Dauid seditionis ac perduellionis infamuletur, (quod tamen ne suspicari quidem licet) & prudens Abigail mendacij arguatur, quæ Dauidem, iusta defensione aduersus iniustum persecutorem vtentem, bella Domini gerere apertè professa est. Habemus & aliud exemplum euidentissimum de oppido Lobna, quod domicilium erat Sacerdotum. Illud enim defecit ab Iorã sexto Dauidis successore, ne amplius illi subesset: eiusque defectionis causa in ipso historiae contextu exprimitur, nempe quòd rex Ioram, Dominum Deum patrum suorum dereliquisset. At cum ad sacerdotes oppidum ipsum pertineret, clarè liquet longè diuersum esse hoc Lobnensium factum ab Edumeorum defectione, quæ sub eodem Rege & eodem tempore accidit. Neq; enim vtro simile est, Edumeos ab Israelitarum subiectione

iectione sese subtraxisse, vt vero Deo adhæ-
 rerent, cui nunquam ex animo seruiant,
 sed odio duntaxat Israelitarum & recupe-
 randæ libertatis cupiditate. At sacerdotes,
 vel illi saltem (si hos prius secessisse arbitra-
 bimur) qui post Deum Lobnæ dominium
 obtinebat, pietatis suæ egregium specimen
 ediderunt, cum simul & Deo & Tyranno
 parere non valentes, huius iugum excusse-
 runt, vt in Dei cultu & obsequio permane-
 rent. Hæc duo exempla, præter suprâ cita-
 tas rationes, ita sunt certa, & authentica, vt
 sola (meo iudicio) sufficere possint, ad ob-
 firmandas inferiorum Magistratum con-
 scientias: quoties eos necessitas cogit, post-
 tentata omnia illa remedia, ad arma confu-
 gere, vt suos aduersus Tyrannidem mani-
 festam tueantur, ac conseruent, non concii-
 tandæ, sed potius vitandæ seditionis gra-
 tia: sicut maiorum nostrorum ætate eor-
 um Tyrannis, qui in Heluetios domina-
 bantur, occasionem Magistratibus muni-
 cipalibus dedit, vendicandi sese in eam li-
 bertatem qua hodie fruuntur.

REPËTITIO VI. QVÆST.

SUPEREST vt de tertio subditorum ge-
 nere loquamur, qui ethi reuera ac certo
 quodam respectu supremorum Magistra-
 tum obedientiæ subsint, alio tamen res-
 pectu, maximè rebus angustis extremisque,

*Ordines
 sine status
 ad frenan-
 dos supre-
 mos magis-*

Magistratus cō-
stituti, pos-
sunt ac de-
bent omni-
bus modis
illis resiste-
re cum in
Tyrannos
degenerāt

constituti sunt defensores ac protectores iu-
 rium ipsius supremæ potestatis, ut summos
 Magistratus in officio retineant, eosque, si
 opus erit & coerceant, & mulcent. Hic verò
 meminisse oportet eorum quæ supra dicta
 sunt, nempe populum extitisse priusquam
 magistratus ullus esset, & propter populum
 Magistratus creatos, non contra populum
 propter Magistratum. Quantumvis enim
 quidam populi à suis regibus originem tra-
 xisse videantur (ut à Romulo populus Roma-
 nus creatus fuisse dicitur, quia prius origina-
 lis populus non fuerit, sed multitudo quæ-
 dam ex variis gentibus & populis collecta)
 id tamen ad alios trahi haudquaquam po-
 test, ut inde Regula generalis constituatur.
 Præterea ne Romulus quidē in has gentes
 collectitias, nisi ex ipsarum consensu domi-
 natus est. Inde sequitur Magistratum om-
 nium, quantumvis supremorum, ac poten-
 tium, auctoritatem, à publica eorum aucto-
 ritate pendere, qui ipsos ad hunc dignitatis
 gradum euexerunt, non contra. Ac ne quis
 obiiciat, hanc quidem primam fuisse Magi-
 stratum originem, sed postea populos sese
 prorsus eorum potentia, & arbitrio subie-
 cisse, quos pro summis Magistratibus rece-
 pissent, & omnem suam libertatem sine ex-
 ceptione illis omnino resignasse. Nego pri-
 mum, certò de hac omnimoda abdicatione

constare: quin contrà affirmo, nullam gentem (quandiu ius & æquitas viguerunt) Reges suos aut creasse, aut approbasse nisi certis appositis conditionibus. Quas si illi manifestè violant, efficitur vt qui hanc in illos authoritatem conferre potuerunt, non minus potestatis in ea illis rursus adimenda retinuerint. Quod vt clarius appareat, dispiciamus an non per omnes ætates, inter famosissimas quasq; Nationes & magis notas, perpetuo vsu hoc comprobari possit.

DVCAMVS autem exordium à Romanorum Regno, ac deinde imperio, licet hi vetustiores non fuerint. Titus Liuius initia Romani Regni describens, refert, cum centū illi, inter reges nominati, qui post Romuli (primi huius populi progenitoris) mortem populo per vices præerant, plebi non placerent, communi consensu statutum, vt deinceps Reges suffragiis populi crearentur, & Senatus authoritate firmarentur. Idem de Tarquinio Superbo vltimo Romano rege loquens: Neq; enim (inquit) ad ius Regni quicquã præter vim habebat, vt qui nec populi iussu, neq; authoribus patribus regnaret. Ac mox multa recenset quæ ab illo contra maiorum instituta fierent. Hic enim, inquit, regum primus, vt traditur, à prioribus morem de omnibus Senatuum consulēdi soluit, Rempublicam domesticis

I.
Exempla Romanorum regum.
Liui. lib. 1. ab V. C.

consiliis administravit, bellum, pacem, fœdera, societatesque per se ipse cum quibus voluit iniussu populi, ac Senatus, fecit diremitque. Ex quibus verbis satis constat Romanorum Reges non nisi certis conditionibus fuisse admissos, quas si non præstarent, populus iuxta civium distinctos ordines conuocatus, non minus ad illos exauctorandos, quàm ad eos constituendos, potestatis haberet: quod erga illum ipsum Tyrannum facto ipso satis demonstrarunt. Cæterum præter id quod Seneca ex libris Ciceronis de Republica annotavit: nempe, prouocationem fuisse à Rege ad populum (quod in causa capitali Horatij sororicidæ factitatum est, qui à delegatis per Tullum Hostilium Regem iudicibus damnatus, à populo postea est absolutus) præter id, inquam, testatur etiam Dionysius Romulû, dum cum suis de statu Romano constituendo consilium cœpisset, pronúciasse, Regem quidem custodem esse Legum: at interim penes populum relictam potestatem fuisse creandorum Magistratum, Legum constituendarum, & indicédi belli. Quod primis Gallicæ Monarchiæ architectis pro archetypo fuisse verisimile est, vt infra docebimus. Adhæc ex Collatini, qui primus cum Bruto consul fuit, historia patet, populum, (cuius appellatione non tantum status ille

[plebeius,

plebeius, quem hodie tertium appellamus, intelligendus est, sed tres illi simul ordines qui Romæ erant, nempe Patricius, Equestris & Plebeius) eandem authoritatem in *Consulibus* Consules quoq; habuisse: quamuis illi *potestas.* *Lib. 2. ad* prema in Republica potestate potirentur, *V.C.* ubi Dictatore carerent. Id enim testatur etiam Liuius his verbis: Timens Consul ne postmodum priuato sibi, eadem illa cum bonorum amissione, additaque insuper alia ignominia, acciderent, consulatu se abdicauit. At Collatinus nullius criminis incusabatur, sed suspectum erat duntaxat populo Tarquiniorum nomen, è quorum familia erat Consul Collatinus, inde ergo facile est colligere, multo magis hoc iure populum vsurum fuisse, si quis consul alicuius criminis reus esset peractus: quamuis ex Legum præscripto expectandum esset, vt (quia temporarium magistratum gerebant) tempus statutum implerent, priusquam causam dicere cogerentur. Fateor quidem Decemuiros postea creatos, à quibus ad alium Magistratum non erat prouocatio: verum cum alternatim imperarent, licebat ab vnus sententia ad alterum appellare: tantum abest vt cuiusquam immensa, & nullis limitibus conclusa potestas, Pop. Rom. vnquam placuerit: quin tandem etiam Decemuiros ipsos officio sese abdicare coegit. Quod verò ad

*Dictator
res.*

Dictatoris potestatem attinet, verum est quidem ab illo non licuisse ad alium prouocare: sed hæc dignitas non nisi extrema aliqua necessitate laborante, & pene oppressa Reipub. in usu erat, & id quidem ad breuissimum tempus, semestrem scilicet. Sed (quod etiam maius est) si quando ab suprema potestate ad populum prouocatum est, consensit ille ultro: ut ex iis quæ Romæ anno ab V. C. ccccxxix. inter L. Papirium Dictatorem

*Exempla
tempore
Cesarum
Iulius Cæsar.*

& Qu. Fabium cõtigerunt, videre est. Quid si ulterius progredi libet, & ad Cæsares usque pertingere? Etsi Iulius Cæsar Reipub. vi potius, quàm voluntario populi assensu occupasset: videri tamen voluit à populo iuxta antiquas consuetudines, dignitates omnes, & munera, quæ obtinebat, consecutus, & ob id duntaxat reprehensus existimatur à multis (ac etiam tandem iure occisus) quòd nimis multas dignitates cumulasset.

Augustus.

Augustus eius successor adoptatus quidem ab illo fuit, sed non hæres Imperij relictus: ideo persuadere conatus est, se iure, & à populo obtinuisse, quòd vi occuparat. Nec Tyberius alia ratione ei successit. Et post eum

Tyberius.

Caligula summo tum Senatus, tum populi

Caligula.

consensu Cæsar est appellatus. Claudius ve

Claudius.

rò primus quidem imperium militari & coempto favore obtinuit, at non nisi consentiente populo illud rexit, qui tum voluit

se

se in miseram seruitutem præceps dedit. Nero autem illi succedens, cum veneno illum sustulisset, imperium aperta violentia occupavit. Sed eius exitus exemplū nobis singulare suppeditat eius authoritatis quam Senatus adhuc tum retinebat. Nam is iure suo vtens (quod diu quasi sopitum delituerat) dicitur nominatim, Nerone[m] populi Romani hostem prius iudicatum, capite damnasse. Vnde apparet ipsos etiam Cæsares Tyrannos factos, iuridicè & coerceri & damnari potuisse: ipsorumque imperium etsi latissimè ex lege Regia (propter Augustum lata, & propter Vespasianū confirmata) pateret, certis tamen limitibus definitum, nec sine exceptione probatum fuisse: quādiu iuri & æquitati locus fuit. Ecquid enim aliud est Tyrannis quàm potestas aduersus leges sese exerens? de cuius amplitudine & expansione nobis dicere non est propositum (quæ enim effrenæ cupiditatis & malitiæ Tyrannorum meta esse potest?) sed de legitima tantum regum aliorumq; principum potestate legibus finita, atq; hæc quidem de Romanis.

Nero.

ATHENIENSES porrò cum abrogatam II.
 Democratiam in Aristocratiam commutaf *Exempla*
 sent, Triginta primum viros, postea decem *ex Athen*
 tantum publicæ gubernationi præfecerūt, *niensiu Re*
 vt ipsorum historiæ perhibent: quos, cum *publica.*

authoritate sua abuterentur, deinceps & ab officio remouerunt, & dignis suppliciis etiam affecerunt, eodem scilicet iure in euententes, quo illos primum creauerant.

III.

*Exempla
à Lacedæ-
monis pe-
cita.*

NOTVM est etiam Lacedæmonios, Reges suos pro arbitrio ex Heraclidarum familia eligere solitos. Quod mutare Lysandrum voluisse tradit Plutarchus, sed frustra. Rege autem certis conditionibus electo, Ephoros constituerunt, qui Reges in officio retinerent, ac veluti habenis frænarent. Hi porrò alios modò expulerunt, modò capitis supplicio affecerunt, donec tandem proditione Cleomenis Tyranni, omnes occiderentur: quo factò Lacedæmon simul cù dominatione libertatem amisit. Venit autem hìc mihi in mentem pulcherrimus ille Xenophontis locus, quo de Lacedæmoniorum Republica verba faciens tradit, Regem & Ephoros singulis mensibus sese mutuo iureiurando obligare còsueuisse, hoc quidem omnium ciuium, illum proprio suo nomine: ac Regem quidem hoc iuramento polliceri, se ex præscripto constitutarum legum regnaturum: Ephoros autem se ciuitatem illi conseruatuos, si iusiurandum seruasset.

IIII.

*Exempla
ex Israelicis
Barum mo-
narchiæ.*

VENIAMVS nunc ad Israeliticam πολι-
τείαν, omnium quæ vnquam fuerunt perse-
ctissimam si ea Israelitæ contenti fuissent.
Hoc verò primum eam veluti supra sidera
euehit,

euehit, quòd ab initio Deus ipse æternus, eius vnicus Monarcha fuerit: non eo tantum nomine, quòd ipse rerum omnium supremum dominium obtineat, sed singulari quodam modo, nempe: quòd leges per Moysen visibiliter Israelitis constituerit, quòd populum suum per Iehosnam in terrâ promissam exerto veluti brachio introduxerit, quòd deniq; illis præfuerit, eosque rexerit, in eorum scilicet persona, quos ipse immediatè ad illius gubernacula præfecisset, qui Iudices vocabantur. Eo igitur tempore *απολειπία* Israelis verè Monarchica fuit (quamuis Deus quorundam ministerio pro beneplacito suo vteretur) quòd si regna omnia hunc Monarcham haberent, vel saltem omnes Monarchæ ab hoc summo mundi totius domino, se regi semper paterentur, non minus superflua esset hæc, de qua agitur, quæstio, quam ea nunc per necessaria esse agnoscitur. At enim felix ille huius Reipublicæ status, (qui nulli vnquam præter huic populo obtigit) stupendo, & insolenti modo mutatus est. Nam reliquarum gentium Monarchiæ in Tyrannidem, ipsorum Monarcharum culpa, deflexerunt: At Israelitæ, cum tantum bonum non agnoscerent, verum illum suum Monarcham, qui Tyrannus fieri nunquã poterat, veluti inuitum adegerunt, vt ipsis Regem ex hominibus constitueret,

*Infelitas
Monarchia omnium felicitas inactur
exitur.
10j. 2. 16.*

*Quomodo abolita fuerit Israelitarum Monarchia.
1. Sam. 8. 4. 11.*

sicut & reliquis populis. Dominus ergo tandem illorum votis annuit, sed in ira & indignatione sua: non quasi statum Monarchicum per se eo facto damnare voluerit, sed quia hæc mutatio à populo cerebricoso & refractario esset profecta. Interea hoc dissimulari nec potest, nec debet: Regem nullum à condito mundo (etiam si optimum quemq; seligas) extitisse, qui sua autoritate nõ fuerit aliquatenus abusus, adeò vt omnino fatendum sit, (id quod Philosophi etiã sola ratione naturali instructi agnouerunt)

Monarchia quos modo & quando perniciofa

Monarchicam dominationem perniciem ac interitum potius populo afferre, quam præsidium & salutem, nisi habens quibusdam coarctetur, quibus fiat, vt maximum illud bonũ quod ex ea potest emanare, colligi: & ingens malum, quod alioqui omnino ex illa consequi necesse est, vitari & impediti possit. Vt or hac præfatione, de Israelitici Regni primordiis sermonẽ ingressus, quoniam horum omnium clara illic exempla extant: ad quæ vt tam Reges quàm populi sollicitè animaduertent, esset operæpretiũ, ne alios ab aliis opprimi tam sæpe contingeret: sed potius vtriusq; Dei (à quo solo omnis manat tranquillitas) gloria, ita curæ esset, vt & qui imperant, & qui parent, simul pacificè sese tueri satagerent. Verùm vt eò redeam, vnde sum digressus: Dominus meritò

meritò in populum suum ira percitus, vt quid illis ex temerario illo quo agitabatur affectu, expectandum esset clarè ostenderet, prædicit illis per Samuelem miris omnino verbis, quod sit ius illud futurum, quod historia ius Regis vocat: nempe in summa, *Ius Regi*
Regem pro libidine & personas, & bona *è Samuele*
subditorum vsurpaturum, & ad suos vsus *prædicta*
conuersurum: quod certè Tyrannicum est *quale.*
potius, quàm Regium. Quis enim meritò dubitare audeat, Dei solius esse meram suam voluntatem loco rationis obtrudere? cum nihil iustū dici possit, nisi quod prius Deus voluerit: Dei enim solius voluntas vera est ac certa omnis iustitiæ Regula, vt ab initio dictum est. Cōtrà verò hominibus accidit, quorū etiam ratio iustis, ac sanctis legibus subiici, & moderari debet, in iis præcipuè, qui aliis præsunt: adeò vt toto cælo errent, qui Samuelis verba ita accipiunt, quasi is author Regibus esse voluerit, quilibet audendi: aut quæcunq; illi cæca voluntate egerint, approbarit: iuxta execrandum impuræ illius incestuosæ dictum: Si libet, licet: quod, prohi dolor: plusquam satis nostro hoc seculo iactatur, & præstat. Quinimo ita accipienda sunt Samuelis verba, quasi Israelem increpans diceret: Non sufficit vobis Deum ipsum pro Monarcha vestro habere, vt fuit hæctenus peculiari

quodam favore: sed alium ac talem expetitis, qualem habent reliqui populi: continget ergò vobis talis: At audite rursus, quid iuris ille in vos sit vsurpaturus, & qua æquitate ac iustitia vobis dominaturus. Hunc

Reges Iuda à populo electi.

David.

2. Sam. 5. 1.

Salomon.

1. Par. 29.

11.

Ioas.

2. Reg. 11.

4. 17.

Populi Israelitici

potestas in

profligandis

dis dānan

disiū Regibus.

esse sensum verborum Samuelis experiētia ipsa postea ostendit. Dico igitur: quamuis Deus nominatim Davidem elegisset, oportuisse tamen eum etiam à populo eligi: qui in eo eligendo rectè, prout debuit, Dei voluntatem sit secutus. Idem accidit quoque in Salomone, qui à Deo primùm electus, à populo secundariò Rex creatus fuit. Et in genere: quamuis diadema regium ex Dei mandato, hæreditario iure ad familiam Davidis pertineret, populus tamen, vt supra à nobis ostensum est, ex demortui Regis liberis eum eligebat, quem regnare mallet. Idq; duplici obligatione interueniente, vt patet ex historia Ioas. Nam tam Rex quàm populus, solenni iureiurando Deo primùm pollicebantur se leges ipsius tam Ecclesiasticas, quàm politicas obseruaturos. Adhibebatur postea & aliud iuramentum mutuum inter Regem ipsum, & populum. At verò, dixerit quispiā, eratne propterea ius populo (id est, ordinibus populi) in eum quem elegerat, cum officiū non præstaret, animaduertere? Erat profectò, quod quatuor exemplis potissimum probari potest.

Si enim

Si enim licuit Dauidi aduersus Saulis tyrannidem sese tueri, vt paulo antè visum est, & Lobnensibus ab obedientia Ioramī deficere (qui tamen inferiores tantū Magistratus erant) nonne inde meritò colligam, Regiis ordinibus multò etiam plura ipso iure licuisse? Huc quoq; pertinet id quod prudenti Ioiadæ sacerdotis consilio, ab ipsis ordinibus aduersus Athaliã (quæ Regina con- *Athalia.*
stituta, sex integris annis Regnum administrat) patratū fuit. Deniq; Amasiæ exemplum multò est adhuc apertius, quem Hierosolymitani ad necem vsq; sunt insectati. *Amasias.*
Quòd si id per seditionē factum quispiam arbitretur, & nō legitimè, is quæso diligenter ad sequentes rationes attendat. Nusquam dicitur Amasias à seruis domesticis *Qualis fuerit Amasie occisio.*
occisus (sicut id patri suo Ioas contigisse, & Ammoni Manassis filio, legimus) sed potius communi quodam Hierosolymitanorum consensu: neq; id occultè, & quasi per insidias (qui fuit quàm plurimum Tyrannorum exitus) sed vi aperta, & velut publica authoritate: nec subito aliquo tumultu, sed postquam ille fuga sese in urbem Lachis recepisset, vnde & ipsius cadauer reportatum, & in patrum suorum sepulchrum conditum scribitur. Nihil deniq; hîc, neq; ante, neque post Amasiæ mortem conspicitur, quod seditionis suspicionem habeat: sed o-

2. Par. 25.
27.

2. Reg. 12.
10. 14. 5. &
21. 24.

mnes circumstantiæ euincunt cuncta potius cōsilio, & meditata deliberatione, Hierosolymitanorum (simul tacito fœdere, tanquam præcipua ordinum pars, coniunctorum) tentata, & patrata fuisse, etsi id extra ordinem, & quasi perfunctoriè acciderit: nullo certè priuato odio, sed propter ipsius impietatem, qua præcipuam iuramenti sui partem violarat. Ideoq; nusquam legimus post eius mortem vel querimoniam vllam, vel inquisitionem, vel denique pœnam aliquam aduersus cædis authores procuratâ, aut irrogatam vel à populo, vel ab ipsius liberis fuisse: quemadmodum post mortem Ammonis & Ioas contigit, in quorum coniuatos occisores, etsi domesticos, iustis pœnis fuit animaduersum: quanuis vterque illorum improbus fuisset. At contrâ, mortuum huius cadauer æquis in Ierusalem reuectum fuisse legimus, ob reuerētiam tum Regiæ dignitatis, tum familiæ: & Azariam ipsius filium à populo Iuda vniuerso Regem illi suffectum. Quod rursus planè ostendit id, quod à potiore ordinum parte (nempe à Ierosolymitanis) factum fuerat, communi postea consensu confirmatum fuisse: vt iusta de causa, & per eos, executio ni mandatum, quibus id liceret. Hincigitur cōcludo, ordines seu status populi Israelitici ius habuisse, & ex familia Dauidis sibi Regem,

Regem, quem vellent eligere, & electum postea vel eiicere vel supplicio etiam, prout res ferebat, afficere.

Sic nostra memoria Dani Christiernum *V.*
 crudelissimum Tyrannum non solum Re- *Exemplū*
 gia dignitate priuarunt, sed carcere conclu- *ex Danos*
 sum ad mortem vsq; detinuerunt, transla- *vñ regno.*
 to Regno ad sapientissimum iustissimum.
 que Regem illius auunculum, eiusque, qui
 nunc regnat, auum.

Quod ad Suedos quoque attinet, satis *VI.*
 norunt omnes quomodo nostra ætate Go *Suedorum*
 staus se, suosq; a Danorum subiectione li- *exempla.*
 berarit: & etiamnum hodie Suedi Regem
 suum captiuum asseruant, ob non satis pru-
 denter administratum Regnum, quod ad
 fratrem ipsius translatum est: cui Dominus
 benedicat.

Scoti etiam superioribus annis Regina *VII.*
 suam abdicarunt, & perpetuo carcere da- *Scotorum*
 mnauerunt, quòd quamplurimorum tur- *exempla.*
 pium adulteriorum, atq; etiam crudelissi-
 mæ cædis mariti sui accusaretur: quæ accu-
 satio si legitimè probata est, audeo dicere,
 rectius eos facturos fuisse, si in eam prome-
 ritas pœnas exercuissent.

Cæterum quod ad Angliæ Regnum om- *VIII.*
 nium quotquot hodie in vniuerso orbe vi- *Exempla*
 suntur fœlicissimum, atq; vtinam in ea fe- *ex Anglia*
 licitate diu perduret, spectat etiã si ad eum, *regno.*

qui Regio sanguine proximior est, iure successionis illud deuoluatur: apparet nihilominus, tum ex multis historiis memoratū dignissimis, tum ex Polidori testimonio, in vita Henrici, huius nominis primi, Anglorum regis, omnem ferè regnandi auctoritatem à consensu Parlamenti (vt vocant) pendere. Et sanè si conferre libet beatam illam tranquillitatem (qua iam multis annis serenissimæ Regine Elizabethæ dominio) cum miserâdo & infelici statu, tot aliarum regionum, ipsa experientia docebimur, quàm sit ea moderatio Regiæ potestatis utilis, & beata, si modò ea rectè exerceatur, & Reges ipsi Deum timentes, populiq; sui amantes, sustineant se ab illa, non regi tanquam pupillos (vt aulici adulescentes, qui pæne lachrymis miseræ plebis pisto saginantur) loqui solent, sed dirigi & moneri, ea tamen reuerentia & obedientia, quæ Maiestati ipsorum conuenit, ac debetur.

IX.
*Exempla
 à Polono-
 rum insti-
 tutis.*

De Polonis porrò si quis hactenus dubitauit, Num in eligendo certis conditionibus. Rege, ipsi hoc ius retinuerint, vt à iuramento ipsis discedere liceat, si ille promissis nõ steterit poterit id clarè intelligere ex vltima illa electione, qua sibi Henricum Regis Galorum fratrem in Regem cooptarunt. Atq; in eo mihi planè conuenit cum Episcopo Valen-

Valentino (huius electionis pro Rege suo, procuratore) qui in oratione ad Polonos habita, & vulgo excusa eos hoc nomine maximè laudat, quòd regum suorum potestatem sapientissimis suis legibus coarctarint, & quasi finibus circumscripserint.

Simili ratione Veneti (quorum Respublica, si ex euentis iudicandum est, omnium felicissimè, & sapientissimè, secundum hominum prudentiam, constituta, & moderata existimatur) Ducem supremum sibi creant, non tanquam Idolum aliquod, aut spectrum (vt quidam in rebus politicis parum exercitati scribere ausi sunt) sed tanquam principem ac Monarcham, à quo citra vllum tyrānidis periculum, omnes Monarchiæ commoditates, percipiant. Iam verò sicut Consilium illud quod vocant generale, Ducis eligendi omnem authoritatem habet (seruatis tamen ritibus ad hoc apud ipsos institutis, & vsitatis) ita illud ipsum Consilium sibi ius istud retinuit (sine quo facile reliqua omnia in nihilū abirent) Nempe illius ipsius Ducis deponendi, & puniendi, si quid tyrannicum vel moliatur vel patrauerit: quemadmodum id exemplis & facto sæpe comprobatum est. Videantigitur hīc reliqui Italiæ populi, qui tam subtiliter de humanis rebus differere, & ratiocinari sunt soliti (editis etiam plerisque

X.
Exempla
à Venetorum
Repubblica.

de civili gubernatione libellis) an in hac re æquè prudenter sese omnes, vt Veneti, gesserint.

*XI.
Exempla
ab Hispanis
norum Regibus.*

Quid verò de Hispanis dicemus? Status certè huius Regni diu fuit perturbatissimus & valde inquietus, quod pleræq; barbaræ nationes, tum ex Septentrionibus, tum ex Africa illuc veluti diluuiio quodam exundarint, sicut id tu certissimæ historiæ, tum ipsorum idioma testantur. At fatendum est omnino Gentem hanc præ cæteris semper fuisse sagacem, & prouidam. Et quamuis verum sit illud Aristotelicū, natura Barbaros mancipia potius esse, quàm subditos: Hispani tamen hætenus (quæcunq; tandem barbaries regionē eorum inuasert) in Politicæ constituendæ ratione plerisq; populis erubescendi occasionem præbēt, eosq; merito pudefaciūt. Id verò vt probem, citabo duo testimonia præ cæteris insignia, & quæ literis aureis insculpi publicis tabulis merentur: vt & Reges iuste ex iis imperare, & populi vicissim rectè obedire, docerentur.

Prius testimonium sumptum est ex quarti Concilij Toletani c. 74. quod habitum est anno Domini D.C.XL.III. iuxta Sigeberti supputationem. Verba autem Synodi, tum ex viris Ecclesiasticis, tum ex reliquis Regni ordinibus coactæ, sic habent. Nullus apud nos sub præsumptione regnum arripiat,

arripiat, nullus excitet mutuas seditiones
 ciuium, nemo meditetur interitus Regnū,
 sed defuncto in pace Principe, primates to-
 tius gentis, cum sacerdotibus, successorem
 Regni consilio communi constituent: vt
 dum vnitatis concordia à nobis retinetur,
 nullum patriæ gentisq; dissidium per vim,
 atq; ambitum moliatur. Quod si hæc ad-
 monitio mentes nostras non corrigit, & ad
 salutem communem cor nostrum nequa-
 quam perducit, audi sententiam nostram.
 Quicumq; ergo ex nobis, vel totius Hispa-
 niæ populis, qualibet coniuratione, vel Iu-
 dio, sacramentum fidei suæ (quod pro pa-
 triæ gentisq; Gothorum statu, vel conser-
 uatione Regiæ salutis, pollicitus est) teme-
 rauerit: aut Regem necesse attrectauerit, aut
 potestate Regni exuerit, aut præsumptione
 Tyrannica regni fastigium vlturpauerit, ana-
 thema sit in conspectu Dei patris & Ange-
 lorum: atque ab Ecclesia catholica, quam
 periurio profanauerit, efficiatur extraneus
 & ab omni cœtu Christianorum alienus,
 cum omnibus impietatis suæ sociis, quia o-
 portet vt vna pœna teneat obnoxios, quos
 similis error inuenerit implicatos. Quod i-
 terum secundò replicamus dicentes: Qui-
 cumq; à modo, &c. Et ideò, si placet omni-
 bus qui adestis, hanc tertio iteratam senten-
 tiam, vestræ vocis cōsensu firmate. Ab vni-

uerso clero, vel populo dictum est: Qui contra hanc nostram definitionem præsumpserint, anathema: Maran-atha, id est, perditio in aduentu Domini, sint: & cum Iuda Iscariot partem habeant ipsi & socij eorum. Amen. Quapropter nos ipsi, & sacerdotes omnes sanctam Ecclesiam Christi ac populum admonemus, vt hæc tremenda & toties reiterata sententia, nullū ex nobis præfenti atq; æterno condemnet iudicio: sed fidem promissam erga gloriosissimum Dominum nostrum Sisenandum regem custodientes, ac sincera illi deuotione famulantes, non solum diuinæ pietatis in nobis clementiam prouocemus, sed etiam gratiam antefati Principis percipere mereamur. Te quoq; præsentem Regem, ac futuros ætatum sequentium Principes, humilitate debita deprecamur, vt moderati & mites erga subiectos existentes, cum iustitia & pietate populos à Deo vobis creditos regatis, bonamq; vicissitudinem, qua vos nobis constituit, largitori Christo rependatis, regnantes in humilitate cordis, cum studio bonæ actionis. Nec quisquæ vestrum solus in causa, captiuum aut reum sententia feriat, sed cōsensu publico cum rectoribus ex iudicio manifesto, delinquentium culpa pateat: seruata à vobis in offensis mansuetudine, vt nō seueritate magis in illis, quam indulgentia

tia polleatis, vt dum omnia hæc (authore Deo) pio à vobis moderamine conseruantur, & Reges in populis, & populi in Regibus, & Deus in vtrifq; lætetur. Sanè de futuris Regibus hanc sententiam promulgamus, vt si quis ex eis contra reuerentiam legum, superba dominatione, & fastu regio in flagitiis, & facinore, siue cupiditate, crudelissimam potestatem in populis exercuerit, Anathematia sententia à Christo Domino condemnetur, & habeat à Deo separationem, atq; iudicium, propter quod præsumpserit praua agere, & in perniciem regnum deducere. De Simithilane verò, qui propria scelera metuens, seipsum regno priuauit, & potestatis fascibus exiit, id cum Gentis consultu decreuimus, vt neq; eum, vel vxorem eius, propter mala quæ commiserunt, neq; filios eorum vnitati nostræ vnquam cõsociemus, nec eos ad honores, à quibus ob iniquitatem deiecti sunt, aliquando promoueamus. Est hoc sanè singulare exemplum: cui decretum aliud sextæ Synodi Toletanæ adiiciam, in quo postquam de exigēdis Iudæis è regno statutum esset, adduntur sequētia. Incassum bonum agitur, si non eius prouidetur perseuerantia: Ergo postquam ordine præmissõ ad gubernacula accesserit Regni, si ipse temerator huius extiterit promissi, sit anathema

Cap. 8.

Maran-atha in conspectu sempiterni Dei, & pabulum efficiatur ignis æterni, similiq; cum eo damnatione percussus sint, quicumque sacerdotum, vel quilibet Christianorum eius implicati fuerint errori. Ex his facile iudicari potest quæ sit ordinum Hispaniæ in suos Reges autoritas, si quid contra iusiurandum commiserint: cum ex iure Feudorum (quæ etiam Regna Imperia complectuntur) Vassallus excommunicato Domino seruitium non debeat, imò sacramento fidelitatis sit absolutus: vt habetur lib. 2. Feud. tit. 28. §. 1.

Alterum testimoniũ, quod proferre sum pollicitus: Formula illa est insignis, quam Arragonij hodie etiam (nisi fortè non ita pridem mutata est) non solum in Regum suorum inauguratione vsurpant, sed etiam in conuenientibus illis triennialib. iterant, in quibus Rex sese apud suos ordines sistere solet, tum vt suis ius dicat, tum vt ab iis ius suum recipiat. Ibi enim post multas peractas cæremonias, inter eum quem iustitiã Arragonensem vocant (qui supremæ potestatis personam refert, cuique reges iureiurando se obstringere coguntur) & Regem ipsum, vel creandum, vel iam creatum, Formula hæc totidem verbis pronuntiatur:

*Formula
qua Hispaniarum
Reges inau-
gantur.*

NOS QUI VALEMOS TANTO COM-
ME VOS, Y PODEMOS MAS QUE
VOS,

IN SVBDITOS. 283

VOS, VOS ELEGIMOS REY: CON ESTAS Y ESTAS CONDI-
 TIONES, INTRA VOS Y NOS, VN QVE MANDA-
 MAS QVE VOS: Id est, Nos qui tanti su-
 mus quanti vos, & plusquam vos possu-
 mus, Regem vos eligimus, his atq; his con-
 ditionibus: Inter vos & nos, vnus maiore
 est imperio, quàm vos. En quo vsq; Hispa-
 ni suos Reges in honore habuerint, prout
 debuerunt.

Quid plura? Norūt omnes qua sit autho-
 ritate cætus ille Principum toto orbe illu-
 strissimus, septem videlicet Electorum im-
 perij, tam in eligendo Imperatore, quàm in
 eo, quoties opus est, abdicando: sicut Adol-
 pho, anno M. C. C. XCVI. & Venceslao an-
 no M. C. C. C. Imperatorib. accidit. Erat
 autem tale iusiurādum, quo se tunc Reges
 seu Cæsares Germaniæ obstringebāt, qua-
 le describitur in Tractatu, cui titulus est, spe-
 culum Saxonicum lib. 3. paragr. 14. Cùm e-
 nim Rex eligitur, cogitur publico iuramen-
 to fidelitatem, & hominium (seu, vt vulgus
 vocat, homagium) imperio præstare: ac pol-
 liceri se totis viribus promoturum iuris ad-
 ministrationem: atq; ad eò omnes iniurias
 propulsaturum, & deniq; omni studio, &
 conatu iura Imperij conseruaturum.

Accedo iam ad Francos: apud quos, pri-
 usquam in Galliam venissent, Reges ordi-

XII.
Exempla
è sacro impo-
perio.

XIII.
Exempla

*Regū Gal-
lorum &
antè, &
postquam
Francis
coniuncti
fuere.*

nibus populi sui submissos fuisse, testis est Iulius Cæsar lib. 5. cap. 8. de bello Gallico, dum Ambiorigis Eburonum (siue vt hodie vocantur Leodiensium) Reguli, in quadam oratione verba recensens ait, sua esse eiusmodi imperia, vt non minus haberet in se iuris multitudo (legitimè scilicet coacta) quam ipse in multitudinem. Idem etiam probatur ex verbis Vercingentorigis Regis Aruernorum, causam suam in cœtu publico tuentis, vt ea ab eodem Cæsare recitatur lib. 7. cap. 4. Postea verò Galli & Franci sub vno Francogallorum nomine coierunt in vnum. Quorum regnum cum singulari Dei beneficio diutissimè prorogatū, & conseruatum fuerit, nunc quidem ita nutare videtur (quacunq; tandem ex parte culpa hæreat) vt certissimum eius excidium proximè timendum sit, quod tamen vix accidere potest, nisi cum ingenti reliquarum orbis partium mutatione. Cæterum quæ mihi nunc de eo dicenda sunt, satis suspicor quibusdam grata & accepta, quibusdam verò ingratisima & inauspicata futura. At nihil dicenti nisi quod res est, spero equidem Deum mihi aduersus omnes calumnias fore propitium. Quāquam igitur Francogalli Reges suos primum ex Merouei familia, deinde ex Caroli magni posteris, ac tandem ex Hugonis Capeti successoribus elige-

eligerent, ita tamen ab initio Monarchiam
 suam constituisse dico, vt Reges ipsorum
 non solo iure successionis regnarent, sed si
 simul consensu Ordinum Regni electi fo-
 rent. Sic Pharamundus electus solio Regio
 sublimatus fuit, anno Domini CCCCXIX.
 Sic Pipinus anno D. CC. LI. ipsorumque
 liberi Carolus, & Carolomannus anno
 D. CC. LXVIII. Ac tandem anno D. CC.
 LXXI. Carolus in fratris partem ex ordi-
 num authoritate successit. Quam autho-
 ritatem secutus ipse postea, nempe anno
 D. CCC. XII. Ludovicum filium suum
 Imperij hæredem instituit: cauens nomi-
 natim testamento suo (sicut Naucerus, *Nauc.*
 qui scriptis illud prodidit, testatur) vt po- *vol. 2. ges*
 pulus (id est ordines ipsi) quem mallet ex *neratione.*
 filiorum suorum liberis in Regni successio- *28.*
 rem eligeret, præcipiens etiam Patruis, qui
 tum superuixissent, vt eiusmodi electioni
 assentirentur: quod factum equidem nota-
 tu est dignissimum, & ad totius huius que-
 stionis statum decidendum accommoda-
 tissimum. Atq; tale fuit Francogallicorum
 Regum iuramentum teste Aymoino, qui *Aymoino,*
 Carolum Caluum dictum sic loquentem *lib. 5. c. 21.*
 inducit. Quia sicut isti venerabiles Episcopi
 vnus ex ipsis voce dixerunt & certis indi-
 ciis ex nostra vnanimitate monstrauerunt,
 vos acclamaſtis me Dei electione ad vestra

saluationem, & profectum, atque regimen & gubernatione hoc aduenisse, sciatis me, honorem & cultum Dei atque sanctarum Ecclesiarum Domino conseruare adiuuante, & vnumquemq; vestrum secundum sui ordinis dignitatem, & personam, iuxta meum scire & posse, honorare & saluare & honorabiliter saluatum tenere velle: & vnicuique in suo ordine secundum sibi competentes tam Ecclesiasticas quam mundanas legem & iustitiam conseruare. In hoc vt honor Regius & potestas, ac debita obedientia atque adiutorium ad regnum mihi à Deo datum continendum ac defendendum, ab vnoquoque vestrum secundum suum ordinem ac dignitatem atque possibilitatem mihi exhibeatur, & sicut antecessores vestri Iure, fideliter & rationabiliter, meis antecessoribus exhibuerunt. Hæc ille totidem verbis.

Eos ipsos verò ordines potestatem regum, quos elegissent, abdicandorum habuisse, si quid peccassent, infinitis exemplis constat. Childericus propter flagitia, & libidines publico Consilio Regno motus, & expulsus est anno CCC. LXI. eique Gilo substitutus, qui ex Merouei familia non erat. Et Chilpericus anno D. LXXVIII. & Theodoricus anno D. CLVII. Quinimo anno D. CCC. XC. ordines

ordines neglecto Carolo Ludouici Balbi filio Euden siue Odonem in Regem elegerunt. Legimus etiam Hugonem Capetum Regno priuasse Carolum Lotharij fratrem, cum ille negligentius & veluti cunctando rem ageret, & ad concilium deferret, sperans scilicet fore, vt Regni ordines illorum controuersiam, pro assueto more, dirimeret. Ac in summa, si regnum Francogalliæ electione non conferebatur, dicendum esset neque Pipinum, neque Capetum quicquam iuris in eo habuisse: cum neque ex Merouei masculis hæredibus successores deessent Pipino regnum vsurpante: neque ex Caroli Magni filiis, cum Capetus Regiū diadema sibi vendicaret.

PORRO quod attinet ad eorundem ordinum authoritatem, qua vel Regni præcipuas dignitates & officia conferebant, adimebantque: vel saltem sollicitè animaduertebant quo modo se Reges tam in iis conferendis, amendisue, quam in tributis exigendis, aut in alijs Regni præcipuis negotijs, tum belli tum pacis tempore gererent: Ea, inquam, authoritas vetustissimis & valde authenticis Historijs satis superque testata est: quæ planè eorum assentatorum impudentiam satis arguunt, qui hodie ex ruinis tanti tamque sapienter constituti Regni, suam potentiam

per fas nefasq; augere non desinunt. Et sane quòd nostris temporibus, is qui sanguine est proximior, non conuocatis ordinibus, in Galliæ Regnum succedit, nouamq; rerum faciem inducit, pro eorum libidine, qui eiusmodi successoris fauorem ac gratiam captauerint: Quodq; comitia publica statuto tempore amplius non indicuntur, sed tum duntaxat, quum id commodum quibusdam videtur, qui inde proprias commoditates, & securitates aucupantur: Quòd præterea, quoties ordines coguntur, id fit non tam vt de publicis rebus seriò decernatur, quam dicendi causa, vt scilicet longis affectatisque orationibus Rhetorum (imò Sophistarum potius) more, tempus & actio omnis eludatur: Quodq; illic ij iudices sedent, in quos præcipuè omnes accusationes, & querimoniam intenduntur: denique quòd tum bella, tum pax, aut induciæ decernuntur: tributa & exactiones imponuntur: leges de rebus tam publicis, quam priuatis figuntur, & refiguntur: dignitates & præfecturæ, omnia item munia publica electis vel conferuntur, vel adimuntur, pro quorundam tantum (siue virorum, siue mulierum, nobilium siue ignobilium, proborum siue improborum) arbitrio, qui apud rerum Dominos maiore pollent auctoritate & gratia (vtpote per quorum aures & oculos

oculos duntaxat isti & audiant & videant) hæc, inquam, omnia à maiorum sanctis moribus & agendi ratione quam longissimè dissident, & cum primariis legibus quibus Gallicæ Monarchiæ fundamenta nituntur planè ex diametro pugnant. Iam verò Iuriscōsultis omnibus, qui cum scientia iuris bonam conscientiam coniunctam habent, disputādum relinquo, num vlla quantumuis longi temporis præscriptio iure aliquo vel diuino, vel humano locum hîc habere possit, vel debeat. At enim quòd hodie adhuc Reges, cum solenni ritu vnguntur, iuramentum præstant (cuius formula vtinam publicè excuderetur, vt omnibus innotesceret) & quòd prætereà singulis ciuitatibus sua priuilegia, item publica munera Regni officariis confirmare postquam regnum sunt adepti, cōsueuerunt. (etsi hic multa sunt per abusum quæ minimè sunt probanda.) Quòd deniq; si reges minores sunt ætate, status ordinesq; Regni communi consilio statuunt, ad quem illius administratio pertineat: hæc, inquam omnia reliquæ sunt adhuc pristinæ illius authoritatis, qua ordines pollebāt, & quæ nunc paulatim abit in nihilum. Nondum tamen ducenti anni præterierunt, cùm ab ipsis ordinibus Caroli V. (qui sapiens cognominatus est) testamentum rescissum fuit, nempe

290 DE IVRE MAGISTR.

anno M. CCC. LXXX. Quid amplius?
 anno M. CCCC. LXVII. Quum Ludovicus huius nominis XI. (qui quantum potuit Monarchiam Gallicam in Tyrānidem transformare conatus est, quod Regij Parasiti Regem emancipare seu servitio eximere, appellant) meritò accusaretur, quòd pessimè Regnum administraret, dati sunt illi ab ordinibus apud Turones conuocatis XXX. viri tanquam curatores, à quibus regi & gubernari pateretur. Verum est quidem, ipsum postea facilè ab illis sese expediuisse, utpote cui (Claronensis Idoli prætextu, quod summa superstitione colebat) iuramenta omnia & promissa, non nisi ludus & iocus essent: sed tanto cum ipsius præiudicio, & infelici successu, ut præter infamiam, qua etiamnum hodie notatur, quandiu vixit nulla vnquam quiete aut pace frui potuerit: & in ipsa adeò morte expertus sit, quid valeat à subditis potius timeri quàm amari. Et quandoquidem de iuramenti violatione mentio incidit, addere libet aliud exemplum valde memorabile. Carolus huius nominis VI. dum adhuc Delphinus esset, nefario consilio Ioannem ultimum Burgundiæ ducem è Gallicorum regum prosapia ortum, coram se miserè trucidari iussit contra fidem, pacem, atque amicitiam paulò antè prope Melodunum iuratum.

*Aliàs
 XXXVI.*

Insigne exemplum ultionis divine in periurum principē.

iuratum. Hoc periurium deinde (quamvis
 tanto Dei iudicio Dux ille esset dignissi-
 mus) multis animarum millibus fuit in
 Gallia expiatum, cum totius penè Regni
 subuersione. Et Carolus ipse Rex eò ada-
 ctus miseriarum, vt à patre suo primùm ex-
 hæredatus, capitalem suum hostem postea
 Regno inaugurari Lutetiæ conspexerit, ac
 proinde Biturigum ipse, potius quàm Gal-
 liæ, rex diceretur. Tandem verò pacem
 multo suo dedecore redimere coactus est,
 vt ex tractatu apud Atrebates concepto, ap-
 paret: In quo (etsi ipse rex cum duce Phi-
 lippo, Ioannis interempti filio, tanquàm sub-
 dito suo transigeret) hæc clausula nomina-
 tim expressa habetur: cui, inquit, rex ipse as-
 sentietur, & diplomate suo comprobabit.
 Quòd si verò hanc transactionem ab ipso
 violari contigerit, ipsius clientes, feudata-
 rij, & subditi, præsentés & futuri, illi dein-
 ceptus neq; obedire neq; inseruire tenebun-
 tur, sed Duci potius Burgundiæ, ipsiusque
 successoribus, aduersus ipsum omnem obe-
 dientiam præstabunt: cuncti denique illi i-
 psi clientes, beneficiarij, subditiq; ab omni
 fide, iureiurando, obsequio, promissioni-
 bus, & obligationibus, ac quibuscunque
 officiis, quibus Carolo Regi deuincti prius
 essent, liberati, immunes, ac prorsus solu-
 ti hoc casu habebuntur: ne deinceps illis

quicquam horum fraudi, aut oneri imputari, aut ab illis culpa vlla exigi possit. Quinimo hoc ipsum iam iã facere Carolus Rex illis præcipiat, & liberos absolutosq; ab omnibus iuramentis, & obligationibus pronuntiet, si quid tale euenerit. Hic scilicet fuit exitus violatæ fidei Regiæ improbo consilio. Hæc autem pacta conuenta, quia bona fide in posterum obseruata fuerunt, maxima Regno quies & pax obtigit. Porro si æquum tunc visum est, hanc clausulam inferi accidentariæ huic promissioni, quæ ad Regni administrationem propriè non pertinebat, an minus æqua legitimaq; illa promissio, aut conditio cõsenda erit, quam populus à Rege suo dum vel crearetur vel inauguraretur, fuerit stipulatus: cum & æquitate maxima & naturali ratione nitatur: videlicet vt Rex ex Legum præscriptis (quarum ipse summus est, esse uidebitur, custos & protector) omnem suam administrationem moderetur?

*Epilogus
ac conclusio de auctoritate ordinum.*

Huc ergo omnium supradictorum summa reedit: summum Imperium ita demum esse penes Reges aut alios supremos Magistratus, vt siquidem illi optimas leges iuratasq; conditiones transgredientes in apertos Tyrannos degenerent, nec sanis consiliis auscultent, liberum licitumque sit inferioribus Magistratibus tũ sibi, tum iis quorum

rum curam gerunt, providere & publico Tyranno oblistere. Ordines verò vel status Regionis quibus hæc authoritas à legibus est collata, eatenus sese tyranno opponere atq; adeò ipsi iustas, & promeritas pœnas, si opus erit, irrogare & possunt & debent, donec res in pristinũ statum restitutæ sint.

Quod si præstiterint, tantum abest vt seditiosi, aut perduelles habuendi sint, vt contra officio suo & iuramento (quo & Deo & patriæ sunt obstricti) probè defuncti tum demum censi debeant. Ac quamuis iam supra evidentissimis Regnorum & Imperiorum, tam veterum quàm recentium, exemplis harum rerum praxim comprobaverimus, ne tamen quisquam obiiciat legibus potius quàm exemplis iudicandum, addam ad maiorem sententiæ nostræ confirmationem quamplurimas & alias rationes.

Dico enim primum duas esse propositiones, quas æquitas ipsa iusue illud naturæ (à quo vno pendet totius humanæ societatis conseruatio) in dubium vocari non patitur: quarum prior est, in omnibus pactis, & conuentionibus, quæ mutuo ac solo consensu inter partes contrahuntur, eos ipsos per quos obligatio contracta est, eandem soluere & dirimere posse, quoties id ratio postulat. Itaque quibus est potestas Regis creandi, iisdem quoque eius abdicandi ius

I. Ratio à iure & æquitate naturali.

Conditio nes pacto additæ sũ

*non imple-
antur, irri-
tum erit
factum, si
parti læse
placuerit.*

*Hulli un-
quam Res
ges admis-
si, nisi aut
expresse
aut tacite
subintelle-
cta condi-
tione, si iu-
ste sancte-
que popu-
los rexer-
int.*

*Conditio-
nes aperte*

erit. Altera verò: si quæ est iusta soluendæ
conventionis aut pacti occasio, qua obli-
gatio ipsa per se evanescat, & pro nulla ha-
beatur, hanc unam esse, si essentielles condi-
tiones propter quas propriè obligatio con-
tracta est, manifestè violentur. Ostendant
igitur qui eo usque Regum ac supremorum
Magistratum auctoritatem euehant, ut
dicere audeant, illos non aliū quàm Deum
solum Iudicem habere, cui factorum suorum
rationem reddere teneantur: vllam gentem
vsquam fuisse, quæ scienter, & absque me-
tu, aut vi aliqua, sese arbitrio supremi alicu-
ius Magistratus submiserit, non addita ex-
presse, aut tacite subintellecta hac condi-
tione, ut ab eo iuste, & ex æquo regatur &
gubernetur. Quod si quis exemplum ali-
quod proferat populorum, qui bello supe-
rati sese iis omnino conditionibus iurati
submiserunt, quas victores proponerent:
non satis mihi fuerit cum Iurisconsultis re-
spondere, ea quæ vi, iniustouè metu extor-
ta sunt, pro legitimis non esse habenda (fa-
teor enim Theologiam, quæ conscientia-
rum est Regula, non facile permittit, ut e-
iusmodi Iuramenta temerè violentur.) Sed
addam præterea, etiamsi populus quispiam
scienter & sponte rei per se euidenter irreligi-
osæ, Iurique naturali contrariæ, assensum
præbuerit, nullam esse eiusmodi obligatio-
nem;

nem: tantum abest vt dubitari iure possit, an ea valida ac rata sit existimanda, quæ per vim ac metum, aut aperta fraude & malis artibus contracta fuerit. Hæc enim generalis iuris & æqui regula communibus, naturæ principijs subnixæ (quæ adhuc post lapsum in homine, quantumuis corrupto resident) tam certa firmaque est, vt nihil quod illis apertè aduersetur & repugnet, pro iusto & rato inter homines sit habendum. Hoc porrò de rebus penitus iniustis atque manifestè irreligiosis intelligendum est, quas nemo non videt (nisi sensu communi prorsus destitutus) non posse bona conscientia à quoquam vel exigi vel præstari. Tale fuit pactum quod primis temporibus inter Minoen Cretensis Insulæ Regem, & Athenienses intercessisse ferunt: nempe vt quotannis illi septem adolescentes, septemque puellas adducerent, vt vel à Minotauro deuorarentur (sicut fabulæ tradunt) vel (quod magis est credibile) vt illius libidini, atque Tyrannidi inferuissent. Eiusmodi etiam fuit conditio ab Ammonitis, habitatoribus Iabes proposita, fore scilicet vt illis parcerent, atq; illos in suam tutelam reciperet, si modo singuli alterum sibi oculum eruerent. Minusque adhuc tolerabilis fuit cōditio ciuibus Hierosolymitanis ab Antiocho execrando Tyrāno proposita,

irreligiosas & contra cōscientiam, nullius esse momenti.

1. Sam. xv. 2

1. Mach. i. 55.

& à plerisq; eorum promissa, vt scilicet com-
 seruandæ vitæ suæ gratia, veram Religio-
 nem abiurarent. Si verò conditio à victo-
 re proposita, & à victis promissa, difficilis
 est duntaxat atque dura, vitæq; huius tan-
 tum incommoda continens, concedo eo
 casu iurifurandi potius rationem haben-
 dam, quàm vllorum commodorum, vel in-
 commodorum. Quam ob causam Deus a-
 criter Sedechiam, vltimum è familia Davi-
 dis Regem, increpauit & puniuit, quòd cõ-
 tra iuratam fidem à Chaldæorum Rege de-
 fecisset. Gabaonitę certè etsi in durissimam
 seruitutem à Iosua adacti, nusquam de eo
 conqueruntur. Præcipuè verò cùm de Re-
 ligione agitur, summopere cauendum est,
 nequis temerè ab iis quæ Deo iuratus pro-
 misit deficiendi licentiam capret. Quam in re
 tamen modus quoq; eiusmodi seruandus
 crit, vt quemadmodum nihil facillè in Reli-
 gione quisquam immutare debet: sic (quo-
 niam non nisi cum maximo dispendio in
 ea decipi possumus) nemo pertinaciter ea
 tueatur, quæ impiè & illicitè Deo promissa,
 obtentu Religionis fuisse constiterit. Quod
 quia non satis cautè hastenus animaduer-
 sum fuit, multę graues ac periculosæ in mũ-
 do conuersiones acciderunt.

Ezech.
16. 17.

Ios. 9. 25.

Quod
ratio.

Verum demus, fuisse gentem aliquam,
 quæ aut imprudentia, aut blandimētis, aut
 deni-

denique, quia bonum principem semel ex quapiam familia nacta, nimia facilitate presumpserit, tales quoque semper futuros omnes illius posteros: sese omnino, nulla expressa conditione, cuiquam sub miserit: an propterea dicemus Principi illi omnia licere, quae libuerint? An ne potius ea quae natura sua, sancta sunt & legitima, tanquam expressa habenda erunt? Quorsum enim alioqui res euadet? aut qualis demum vita hominum futura est? Si Princeps huiusmodi eousque licetiae proruperit, ut subditorum parentes truculentus occidat, uxores ac filias constupret, domos ac possessiones ex-pilet, denique singulos pro arbitrio iugulet: quia scilicet populus, ipsius probitate confusus, hunc ab initio sibi Principem sine vllis conditionibus assumpserit?

Adhæc iniquissimum sanè fuerit, vniuer-
sæ alicui genti ac populo id denegare, quod
æquitas ipsa priuatis personis (quales sunt
Minores, Mulieres, mente capti, & qui vl-
tra dimidium iusti pretij se fraudatos con-
querunt) vltro concedit, maximè si de ma-
la eorum fide constiterit, quibus se eiusmodi
personæ obstrinxerunt. An verò quisquã
magis improbæ fidei reperiri potest eo Ty-
ranno, qui sit vsque adeo impudens, ut per-
suasum esse velit, sibi omnia licere per fas
nefasque, quia scilicet aut ita cum populo

*II. à Com-
paratis.*

*I. Compas-
rat. qualis.
Populos
in integrũ
potius esse
restituendos
quam
priuatos
homines.*

pepigerit, aut à maioribus suis talem potestatem acceperit? Fateor equidem interea (sicuti abundè suprà demonstratum est) auctoritatem ordinum siue statuum tunc implorandam, & interponendam: ne priuatis hominibus quicquam ex seipsis aggredi aut moliri in statum publicum liceat, nèue inferiores Magistratus vocationis suæ cancellos transcendant.

Comparatio cū aliis hominibus qui inferiores in potestate habent.

II. Comparatio. Quid liberis in patria liceat.

Sed quæro præterea: an maior sit subditorum erga Regem obligatio, quàm liberorum erga parentem, Mancipiorum erga Dominum, aut libertorum erga patronum, qui eos manumisit? Audiamus verò in primis quid Cicero, æquitate & ratione ductus, scribat de officio filii familiæ, cuius pater vi, patriæ suæ dominium vsurpare contendat: Si Pater, inquit, Dominationem manifesta vi occupare, aut patriam prodere tentet, an filius tacebit? Minimè, sed patrem supplex rogabit ne id faciat: si autem precibus nihil profecerit, accusabit illum, atq; minis terreat: quòd si eò iam res processerit, vt periculum sit ne tandem patria obruatur, vitæ patris salutem patriæ præferet. En qualis fuerit eius viri sententia, non solum rationi consentanea, sed etiam maximè auctoritatis. Quod verò ad seruos seu mancipia attinet: iure Romanorum cautum est, vt seruus, cui Dominus ægrotanti opem

opem non tulerit, liber habeatur. Et quod etiam maius est, seruo ex iuris scripti dispositione, Dominum læsæ Maiestatis reum accusare licet. Quis verò hoc crimine magis tenetur, quàm Tyrannus omnia iura tam diuina quàm humana manifestè peruertens? Sed apud quem, inquires, accusabitur? Respondeo, vel apud eos qui cùm eius creandi potestatem habuerint, habent etiam iudicandi ipsum auctoritatem: vel apud eos qui præcipui sunt supremæ potestatis defensores, & à quibus nulla est pro-uocatio. Sic quamuis Liberti omnem Patronis suis obseruantiam debeant, adeò vt iure ordinario non nisi ciuilitè cum eis agere possint: certis tamen de causis, (vtpote si atroci aliqua iniuria à patrono fuerint affecti, eumue in adulterio cum vxore deprehèderint) possunt capitalem accusationem aduersus eos, ex iure ciuili instituere. His argumentis ago, non, vt conscientiam legibus ciuilibus, aut Philosophorum dictis tanquam regulis certissimis astringam: sed duntaxat vt euidentissimè ostèdam, quam iniqua sit eorum opinio, qui nullam prorsus hominibus viam relinquunt, qua cursum imminentis vel apertè grassantis tyrannidis abrumpere valeant, quantumuis crudelis & iniqua illa fuerit.

Certè quod excipere solent, Regem legi-

III. Comparatio.

Quid seruis in Dominos.

IIII. Comparatio.

Libertis in Patronos.

*Ad varias
obiec-
tiones solu-
tio.*

I. Ob.

*Quomodo
intelligi
oporteat
Reges legi-
bus non
subiici.*

bus non astringi, in genere nec potest nec debet accipi, ut Regū assentatores, Regnorumq; euerfores occinunt: Nam ut taceam tot, omnium ferè nationum, exempla, quæ suprà allata sunt, quorsum tot graues veterum Iurisconsultorum sententiæ, è iure naturæ excerptæ? Cuiusmodi sunt, eos qui leges ferunt, legibus quoq; obtemperare: Et, quod quisq; iuris in alium statuerit, ipse ut eodem iure utatur: Et, nihil Imperio magis conducere, quàm ut ex Legibus utatur: dignam denique vocem esse, Principem legibus sese subditum profiteri? Itaq; quod alibi à Iurisconsultis dici videtur, Principem esse supra Leges, aut Principem legibus esse solutum, non nisi de legibus civilibus, deq; particulari & priuatorum iure est intelligendum: Verbi gratia de testamentis, de detractione Trebellianæ, aut Falcidianæ: non autem de iure publico, & ad statum, ut dici solet, pertinente: multoq; minus de iure naturali, aut diuino: cui cum omnes & singuli homines subiiciantur, quatenus homines nati sunt: omnino efficitur, aut Reges homines non esse, aut illos hoc iure teneri.

II. Ob.

*Quæ sit in
terius Res-
gnorum et
ius gentiū
differētia.*

Siquis rursus obiiciat, ius illud publicū, & ad statum populi, aut gentis pertinēs (de eiusmodi enim loquimur) longè esse diuersum à iure Naturæ, ac gentibus omnibus cōmuni: Verum id quidem esse quibusdam

in

in rebus fatebor, sed ita vt omne illud discrimen, in circumstantiis hæreat, quæ efficere nequeunt, quin generalis illa æquitas, & *eternitatis* firma constansque eousque maneat, vt omni politia, quæ illi aduersetur (veluti, exempli causa, si manifestæ impietates, latrocinia, eiusque generis facinora, tum aduersus Deum, tum aduersus ius gentium, ac bonos mores, probarentur) prorsus sit & damnanda, & abiicienda.

Possset & illud excipi, supremum Magistratum reum quidem esse, si aliter quam dictum sit, dominetur. At nõ habere alium Iudicem, quam Deum ipsum: quod Dauidis quispiam exemplo probauerit, qui cum esset adulter, & homicida nefarius, à nemine tamen mortalium iudicatus fuit. Sed respondeo primum: ex supradiictis satis perspici Gentes ipsas. populiq; ordines, ius sibi plerunque retinuisse frænandorum Principum, cui nulla vel vetustas, vel temporis præscriptio obesse possit. Deinde multum interesse inter eum qui crimen aliquod semel, aut etiam repetitis vicibus commiserit, & eum qui ex professo omni scelerum generi sit addictus: Item, inter Principem vitæ flagitiosæ, & eum qui iustam omnem gubernandi rationem in regno suo euertat: neque enim supremum Magistratum censuerim pro priuatis delictis (& quæ proprie

III. Ob.

Ordines

supra Reges esse.

esse.

Non omnes

Principes

flagitiosos

statim & Tyrannos esse.

esse.

esse.

prie

priè personalia sunt) eodem modo, quo
 subditos, coercendum, sed tamen posse vlti-
 que adeò perditum fieri, vt merito pœnis
 ac suppliciis in eum animaduerti & possit
 & debeat. Quanto igitur æquius fuerit,
 cùm de publico statu agitur, vt his quibus
 hoc officij incumbit, liceat providere & o-
 mnino satagere, nequid Respublica detri-
 menti patiatur? quòd ni fecerint, perfidi &
 in Deum, & in Patriam (quibus se iuramen-
 to obstrinxerunt) habeantur. His distin-
 ctionibus probè expensis, & ad Davidis
 mores in genere (necnon ad publicam il-
 lam satisfactionem, quam de admissis pu-
 blicè agit pœnitentiam) comparatis: nemo
 mirabitur non fuisse quicquam grauius ad-
 uersus eum statutum, vel tentatum. Præ-
 terea falsa est in vniuersum eius argumenti
 conclusio, ex qua infertur, non debuisse
 pœnas de delicto aliquo sumi, quia scilicet
 sumptæ non sint.

*Cur David neque
 de adulterio, neque de
 homicidio damnatus
 fuerit.*

*III. Ob.
 De Tyrannide.*

Sed nec deerunt etiam fortasse qui Tur-
 carum Imperatoris in suos subditos autho-
 ritatem prætexant. Quibus vno verbo re-
 sponsum velim, eiusmodi Imperium neque
 Regium neque humanum dici mereri, sed
 prorsus barbarum, Tyrannicum, brutum
 atque execrandum: eoque maximè, quòd cùm
 cæteræ Monarchiæ, & imperia (quantum-
 uis multis vitiis obnoxia) instrumenta tas-
 men

men fuerint ad humanam societatem conseruandam idonea: contrà, Turcicam hanc tyrannidem appareat horrendum esse Dei flagellum, quo Deus mundo huic extremâ ruinam, & euerfionem iusto suo iudicio minitetur. Itaque clara voce & sonora profiteor, si qui hodie reperiantur, qui Regibus fuafores fiant, vt inde gubernationis fuæ exemplar, & typum effingant, eos tanquam publicos humani generis hoftes habédos, & exterminio profligandos.

Cæterùm, vt comparationes fuaprâ inftitutas de iure priuatorum in priuatos perfequar, an vlla ftrictioris iuris obligatio inter homines dabitur quàm Matrimonij? (in quo Deus ipfe tanquam huius contractus præcipuus author intercedit, & per quod qui duo erant, vna caro fiunt.) At in matrimonio etiam ipfo, fi pars vna alteram defert, eam quæ deferta eft Apoftolus, ab omni obligatione liberam pronūciat: quia defrens, præcipuam matrimonij conditionem violat. Fingamus verò quæpiam profiteri, fe velle vxorem apud fe retinere, idque conari: fi tamen innotuerit, ideò vxorem hunc appetere, vt illi mortem inferat, vel eam alia via de medio tollat: annon pro defertore manifefto habédus erit? At certè huic diuerfa non eft Tyrannorum mens, quum nō alia ratione fubditos in poteflate

*V. Cōpar.
Quid vxor
vi in mari-
tū liceat.*

1. Cor. 7. 35.

habere contendant, quàm vt miseris suis cupiditatibus indulgentes, eos ad interuersionem vsq; persequantur & opprimant: quidni igitur idem de vtrisque statuatur, qui iudicandi auctoritatem obtinent? Quod si ne Ecclesiastici quidem canones, uxorem quæ tutò apud maritum degere non potest, cogendam esse statuunt vt cum illo habitet: cur inferiori Magistratui, sibi suisque prouidere non concedatur, & aduersus manifestum Tyrannum ad ordines recurrere?

VI. Com- Adhæc, cum & Regna, & Imperia ipsa, par. Impe- in feudis censeantur (quæ supremæ pote- ratores Im- stati hominis & fidelitatem seu subiectio- perij, & nem, & seruitutem etiam debeant) videamus quale sit Ius Feudorum. Ex lib. igitur 2. tit. 26. §. Domino, & tit. 47. apparet, Dominum non minus in Vassallū (siue clientem) crimen perfidiæ committere posse, quàm Vassallum in Dominum: quo casu feudum quidem domini, ad Vassallum non deuoluitur, sed redit ad directum feudi Dominum à quo primariò illud dependet, vel ad Dominum agnatos. Hoc tamè certum firmumque manet, Dominum perfidiæ conuictum, omnne suum ius amittere, quod in Vassallum haeret. Cuius rei ratio ex eo pendet, quòd Dominus in omnibus vicem fidei suo reddere debet, alioqui meritò maleficus censeatur, vt habetur in tit. 6. de forma fidelitatis ad

ad finem. Dico igitur in propofita quaestione, Regem vel etiam Imperatorem, cuius dominatio à suprema pendet potestate, si in crimen illud perfidiæ erga Vassallos suos, hoc est subditos, incidit (quod utinam nunquam accidat) amittere feudum suum, non ut Vassallis adiudicetur: sed ut de eo disponent ij, qui supremam illam potestatem referunt. Ut verò huius argumenti firmitas cognoscatur, notandum est: eiusmodi indirectos (seu ut vulgò vocant subalternos) Dominos, nullum præstare iusiurandum Vassallis, cum eos inuestiunt, ad eò ut quod diximus obseruari aduersus eos qui crimine perfidiæ admittunt, non alia quàm naturalis illius æquitatis ratione nitatur, quæ etsi expressa non fuerit, per se tamen semper subintelligenda veniat. Quid igitur (ut à minori ad maius fiat comparatio) statuendum erit de eo, qui in crimen illud lapsus est erga subditos, quibus se expresso iureiurando detinuit? Prætereà etsi demus Dominum in crimen illud perfidiæ nunquam posse ita incurrere aduersus, Vassallum, ut ius feudi amittat: At nemo dubitat Vassallum huius criminis reum aduersus Dominum suum, feudo meritò priuari. Cum ergo Imperator ipse, ut supra annotatum est, subiectionem (seu hominum, ut vulgus appellat) Imperio debeat, utpote cuius ipse sit primus, &

supremus Cliens: (qua cōditione etiam Reges in regnis suis esse multò maiori, aut saltem pari ratione æstimandum est) quis dubitet, quin Imperatores, aut reges à feudis suis decidāt, si eo vsq; perfidiæ proruperint, vt in manifestos, & deploratos Tyrannos degenerent? quandoquidem id experimento vbiq; comprobatum fuisse ostendimus.

*VIII. Com
parat.*

*Si conciliū
est supra
Papam, or
dines sus
pra Reges
erunt.*

Deniq; cum apud saniores omnes, eorū etiam qui se Catholicos Romanos vocant, tum certis rationibus, tum infinitis exemplis iam pridem constitutum sit & persuasum: concilium Oecumenicum seu generale, esse supra Papam, eumq; deponendi saltem propter crimen hæreseos potestatem habere. consequens est profectò, aut Reges maioris authoritatis quàm pontifices, crimenq; hæreseos minus quàm Tyrannidis, crimen esse: aut populus tantundem saltem potestatis habere in Reges Tyrannos factos, quantum habet concilium in Pontificem hæreticum. Hæc est igitur nostra de hac quæstione sententia, qua quæritur, quid iuris habeant subditi (cuiuscumq; status fuerint) in supremum magistratum, qui Tyrannus evidens sit effectus.

QVÆST. VII.

Supereft tamen adhuc in hac disputatio-
nē non exigua difficultas. Quæritur enim,
Quid tum agendum, Quid tum heri debeat, cū Tyrannis eo-
usq;

usque potentia excreuit, vt Ordinum con-
 uentus (quod legitimum remedium aduer-
 sus eam esse diximus) prorsus vel conuiuen-
 tia, vel metu, vel malitia valentioris multi-
 tudinis ita impeditur, vt cogi nullo modo
 possit? Respondeo, Priuatos quidem ho-
 mines, nisi vel ab inferiori Magistratu, vel à
 saniore statuum parte (de qua mox fusius)
 auctoritatem habeant: nihil hinc remedij iu-
 sti habere, quàm resipiscentiam, cum pa-
 tientia & precibus coniunctam, quas Deus
 vtique non est aspernaturus, & sine quibus
 reliqua omnia remedia quantumuis legiti-
 ma, Dei maledictioni suberunt. Nihil ta-
 men impedit quin priuatæ cõditionis sub-
 diti ad intermedios magistratus confugi-
 ant, eosque de officio suo interpellent: qui
 si vel omnes, vel sanior ipsorum pars, pri-
 uatorum eiusmodi opera vti voluerint, sa-
 tis supra ostendi quid hi & Deo & patriæ
 debeant. Sanè inferiorum magistratuum
 partes sunt, concordibus animis simul sta-
 tuum conuentum vrgere: seseque interea
 quantum & possunt & licet, aduersus ma-
 nifestam tyrannidem tueri, & conseruare:
 denique singulis quoque ordinibus hoc of-
 ficij incumbit, vt legitimum ac generalem
 omnium ordinum conuētum seridè procu-
 rent: ne improbi, bonos: tardi, diligentes;
 multitudo, potiozem saniozemq; partem,

*cum ordi-
 nes cogi cõ-
 tra Tyran-
 num non
 possunt.
 Quæ Priu-
 atorum
 remedia
 legitima
 & necessa-
 ria.*

*Quod sit
 magistratu-
 tum infa-
 rioris officij.*

*Quid ordi-
 nis eo casu
 agere de-
 beant.*

aut impediunt aut remorentur. Quinetiam priuati quique in eiusmodi necessitate, magistratibus suis subalternis sese adiungere tenentur, & officium subditorum prestare: & si res postulet, licebit etiam saniori parti oppressæ, auxilia aliunde conquirere, præsertim apud Regni confœderatos & amicos. Ad cuius sententiæ confirmationem citabo probatissima aliquot exempla. Ecce duæ integræ Tribus Ruben, & Gad, & dimidia Tribus Manassis, cum Idololatriâ incidisse existimarêtur, à reliquis omnibus tribubus armis impetuntur. Veruntamen nulla tribus, in aliam ius potestatemque habebat, cum omnes duodecim non nisi uniuersitatis corpus constituerent. Hinc igitur apparet, potiozem partem posse alteram in ordinem cogere, non expectato omnium communi consensu, si simul omnes

*I. Exem-
plum.*

Ios. 22. 12.

Potior saniorque pars alterum ad officium compellere in negotio aperto potest.

*II. Exem-
plum.*

Iud. 20.

*III. Exem-
plum.*

Potissimam & magis sanam partem auxilia aliorum de posse expetere.

conuenire non possint. Idem etiam in bello iustissimè ab undecim tribubus aduersus tribum Benjamin suscepto, videre est, cum hi horrendum facinus in Gibeâ patratum defenderent. Quid si ergo aut duæ illæ tribus cum dimidia Manassis, aut tribus ipsa Benjamin in fratres & consanguineos suos tyrannidè affectassent? Sic & Romani, Constantini opem aduersus Maxentium implorarunt, cum Occidentis Imperiû obtinens, crudelissimum Tyrannum apertè ageret. Quod

Quod bellum non solum Deo propitio, & votis ipsorum fauente gestum est, sed habet etiam ab omnibus historiographis approbationis testimonium. At Constantinus supremum imperium in Maxentium non habuit, cum hic non minus summum Principatum in Oriente, quam ille in Occidente obtineret. Quo iure vero, aut quo titulo Occidentis Imperium adeptus est Carolus magnus? Nisi quod a potiore Italiae parte, ac nominatim a Patriciis Romanis (qui tunc nondum, ac ne multis quidem post annis in potestatem Pontificem venerant) aduersus Longobardorum Tyrannidem euocatus est, propter Orientalium Imperatorum ignauiam, qui in Graecia delitescabant? Existimo igitur sententiam meam haecenus abunde confirmatam probatamque esse, modo haec tria exiomata constanter in omnibus hisce definitionibus, retineantur, nempe.

IIII. Exemplum.

Tyrannidem manifestam notamque esse oportere: nec prius ad arma progrediendum esse, quam caetera remedia omnia tentata sint: ac denique quam probe exploratum fuerit, non solum quid liceat, sed etiam quid expediat, ne remedia ipso morbo periculosa existant.

Tres exceptiones semper retinendae.

Responsio ad obiectiones quae contra sunt.

Reliquum est opinor, ut pro huius transactionis catastrophe argumentis praecipuis respondeamus, quae in contrariam sententiam

tiam adduci solent, præter ea quæ incidenter iam & per occasionem attigimus.

I. Ob.
*Supremorum
 Magistruum
 potestatem
 infinitam
 non esse.*

Iactari verò illud in primis solet: Magistratum esse, maximè supremorum, prætipere, & imperium exercere. Assentior & ipse, sed addo hanc potestatem legibus tum diuinis, tum humanis esse definitam.

II. Ob.

Addunt præterea: si reges in Tyrannos degenerent, neminem quidem iniquorum mandatorum ministrum esse aut fieri debere: sed subditorum esse pati, ac supremi Magistratus mores patienter ferre, non sese illis vlla vi opponere. Istud ego nisi adhibitis superioribus distinctionibus non facile concesserim. Quarum summa est, priuatas quidem personas (nisi auctoritate legitimi alicuius magistratus inferioris, vel ordinum gentis illius, tueri se possint) aut omnino secedere, vsq; dū melior illis aura affulgeat, aut colla iugo subdere debere, à Deo patientiam assiduis precibus poscēdo, & interim sub ipsius correctionibus proficiendo. Magistratum autem inferiorum partes esse, bonas leges, quarum defensionem ipsi iurauerint, strenuè aduersus omnes tueri, pro ea quam quisq; in statu publico statione sortitus est: & huc in genere omnes incumbere, ne leges ac conditiones quibus status publicus nititur, vlla vi, vel externa, vel interna, labefactentur. Denique Imperatores,
 Reges,

Reges, aliosvè supremos Magistratus summa potestate ita potiri, vt siquidem interea conspicuum sit, eos quam regendam provinciam susceperint, potius depopulari, iurique ac rationi versute, & impotenter aduersari, & quod iurati promiserint proterve transgredi, possint ac debeant ad officium etiam armata manu (si aliter fieri nequit) reduci, compelli, adigique, ab iis, qui eos ad hanc dignitatem certis conditionibus promouerunt.

Adhæc communiunt sese exemplo Dauidis, cui etsi iam Regni successio promissa esset & ducis præcipui officio in bello fungeretur, dum tamen tyrannicè impetitur à Saule, tantæ apud se authoritatis vnctum Domini fuisse ostendit, vt deprehensum neque ipse lædere, neq; ab aliis lædi voluerit: sed extemplò illum mortis supplicio affici iusserit, qui de eo ab se occiso gloriaretur: illum denique, quantumuis iniquissimum Tyrannum, viuum & mortuum honore maximo sit profecutus. Cuncta hæc, ego nō inuitus agnosco, & fateor etiam Fidem, Patientiam, ac bonitatem Dauidis dotes fuisse incomparabiles & commendatissimas, quas deceat omnes Christianos quàm maximè imitari, & in exemplar sibi proponere: addo etiam omnibus promiscuè siue superioribus, siue æqualibus, siue inferioribus,

III. Ob.

Dauidem intra cancellos sue vocationis constituisse, dum se aduersus Saulem tueretur.

1. Sam. 24.

7. & 26. 4.

2. Sam. 16.

ris conditionis, bona pro malis rependenda esse. At nego interim Patientiam, & mansuetudinem, quæ in Christianis requiritur, impedire, quominus quis legitimis remediis uti possit, ad propulsandam iniuriam, quæ illi infertur. Licitum est sanè rem suam in iudicio ab iniusto possessore vindicare, & apud summum magistratum de iniuria inferioris conqueri: Quidni igitur eadem ratione apud ordines aduersus Tyrannum ius experiri licebit? Quòd si præ tyrannide nulla ad iustitiam via pateat, tantum abest, ut Davidis exemplum, iis quæ à nobis dicta sunt aduersetur, ut manifestè etiam pro nobis faciat. David enim Saulis furori ita celsit, ut interim militum copias non paruas secum aggregarit: quibus haud dubiè liberius ad suam, suorumquæ vitam asserendam usus fuisset, si eò necessitatis à Deo adactus foret, ut non nisi conferta manu vim sibi illatam valuisset propellere. Quòd verò Tyranni vitæ cum in manus suas incidisset, percipit, id certè meritò, & pro officio fecit: Saul enim solium adhuc Regium obtinebat: nequæ vel Davidi, vel cuiquam alteri ius fuit Regnum illi aut vitam adimere, sed solius Dei, aut ordinum, ut supra ostensum est. Cæterum longè aliud est aduersus Tyrannum, vel in iudicio, vel oppositis armis, sese tueri, aliud ex professo aliquid, aut in Tyranni

ranni vitam, aut in eius ditionem moliri.

Aiunt postmodum, Sedechiam Regem Iuda grauiter fuisse reprehensum atq; multatum, quod contra iusiurandum à Chaldæorum Rege defecisset: qui tamen legitimus Iudææ Dominus non erat, sed apertissimus alienæ ditionis vsurpator. Quomodo igitur plus licebit subditis aduersus legitimum Regem, qui Tyrannus euaserit? Respondeo, Sedechiam expresso Dei mandato, ac etiam præstito iuramento, sese cum suis Regi Chaldæorum subiecisse, qui nullam non soluendi tributi occasionem præbisset. Quæ circumstantiæ, conuincunt omnino Sedechiam, & eius populares, tanquam reos tum defectionis, tum periurij. Deinde concedo etiam non licere subditis à iuramento suo discedere: neque probo, quòd dici solet trito prouerbio, frangenti fidem, fides frangatur eidem: contra enim censeo, non licere vnquam fidem iustè datam fallere: sed nego fidem à subditis falli, aut violari erga Tyrannum, quoties singuli ipsorù intra metas vocationis suæ sese continent, cursum Tyrannidis impedire conantur. Est enim Regula generalis, pactum sub conditione vel expressa, vel tacite subintellecta, contractum ab eo solui qui conditionem violari, nò autem ab eo qui, cum sub conditione tantum obligatus esset, ab

III. Ob.

Sedechiã

nò debuiss

se à Rege

Chaldæos

rum desis

cere.

2 Paral.

36.13.

Ezech. 17.

12.13.14.

obligatione liber fit: non per se (esset enim perfidus) sed per eum ipsum, qui prior rupit vinculum obligationis, nempe conditionem appositam. Supremo igitur Magistratu, Tyranno facto, ipse suo periurio populum à iuramento liberasse censendus est, non contrà cum populus meritò in eum suo iure utatur.

V. Ob. Prætexunt adhuc mandatum Dei, qui iu
Jer. 29. 7. beat nominatim Israelitas preces, pro pace
Iudæos ser & felici statu Nebuchadnezaris crudelissi-
uos Baby- mi Tyranni fundere: nedum vt Iudæis ab
loniorum illius obedientia & Imperio sese subducere
fuisse ne- licuerit. Concedo id quoque: at primùm
dum sub- respondeo, Iudæos non solùm subditos pri-
ditos. uatæque conditionis sed etiam plerosque
 seruos fuisse sub Chaldæorū Imperio. Iam
 verò suprà à nobis positum est priuatæ con-
 ditionis hominibus non licere in suos Ma-
 gistratus insurgere, vel sese illis aperta vi op-
 ponere: multo minus seruis in Dominos,
 quantumuis duos iniquos: quandoqui-
 dem hi & corpora ipsorum & bona in sua
 potestate habeant. Hoc præceptum ergo
 iis, quæ suprà à nobis sunt posita, nihil de-
 rogat. Prætereà repeto rursus, Iudæos
 (quod in tota hac historia maximè est ob-
 seruandum) in potestatem Chaldæorum
 expressa Dei voluntate venisse, quæ illis, per
 Prophetas sæpe fuit prædicta: tam abest igitur,
 tur,

tur, vt Sedechiæ & reliquæ multitudini licuerit tēpore captiuitatis Tyrannidi Chaldæorum resistere, vt ne antea quidem bona conscientia potuerint sese illis opponere, aut urbem Ierusalem aduersus illorum oppugnationem protegere, quādo quidem præceperat Deus nominatim per Ieremiā, *Ier. 38. 17.* vt urbem in manus Chaldæorum dederēt, seseq; illis vltro subiicerent.

Hic etiam frustra regerunt quidam, hanc *VI. Ob.* eandem Dei voluntatem in omni Tyrannide locum habere, cum nulla vel sine, vel *Dei prouidentiam* præter Dei voluntatem obtingat. Possem *iustam defensionem* enim hoc idem argumentum in Tyrannos *non prohibere.* retorquere: quoniam non minus à Dei voluntate pendet, quòd Tyrāni à suis subditis & popularibus expelluntur (vt plerisq; accidit) quàm quòd populos tyranni sæpenumero opprimāt. Sed verior hæc erit responsio, si dicamus, Dei voluntatem eatenus nobis spectādam, quatenus ipse nobis eam patefacere dignatus est: alioquin nullum erit tam atrox facinus, quod Diuinæ voluntati imputari non possit (cum ne ea quidē, quæ maximè fortuita censentur, casu vel fortuito contingant. Hinc fit, vt qui latronibus publicis occurrit (à quibus nemo trucidatur, nisi id diuina voluntate permittente) iustam illis ac inculpatam tutelam ex legum autoritate opponere valeat: nempe,

quia speciale à Deo mādatum nemo habet, ut sese à latronibus ultro iugulari patiatur. Idem est omnino iudicium de ordinaria illa, de qua loquimur, aduersus tyrannos defensione. Quæ tamen tum demum locum habere desinit, cum de Dei contraria voluntate apparet, sicut euenit in eo Sedechiæ facto, de quo proximè diximus: & prius etiã in Roboami ipsius antecessoris causa: qui iure alioquin decem alias tribus à se deficientes fuisset insectatus, nisi Deus id fieri expresse vetasset. At contrà Mathathas ipsiusque liberi summa laude digni celebrantur, quòd sese crudelissimo Tyranno Antiocho tam cordatè opposuerunt, nullo id vetante Dei mandato, etsi absq; illius iusto iudicio populum Dei non inuasisset Antiochus, & plerisq; etiam probaretur, gratusq; esset.

VII. Ob. Obiiciunt hoc quoque, Israelitarum defectiōnem illam à Roboamo, quanquam iniquo exactore, maximè improbari. Respondeo & ipse, dupliciter in eo peccasse Israelitas. Primùm, quòd non conuocatis Israelitici populi ordinibus (quo Roboamum siue volentem, siue nolentem ad officium cogerent) nouum Regem eligendo, Regnum illud, quod vnicum esse Deus voluit, in duo discerpsent. Deinde, quòd à Dauidis familia (quam non ignorabant ad Regnum à Deo ipso fuisse selectam) discesserint.

2. Paral.

11.4.

1. Mach.

1.2.

Decem tribus iustā causam, iniustè aduersus Roboamum persecuti sunt.

2. Reg. 12.

p. 18. 20.

ferint. Sed hæc aduersus nos minimè militant. Nec quicquam etiam iuuerit Ieroboami vocationem ab Ahia Propheta ipsi patefactam, prætexere: quando quidem tota historia satis testatur, non eò respexisse populum cum à Domo Davidis rebellaret, & Aburamum Questorem occideret: sed viam qua sunt ingressi manifestam fuisse defectionem: cum potius legitimo iustoque armorum vsu Tyrannidi occurrere & potuerint & debuerint. Ita fit sæpe aliquid iniuste quod tamen per se iustū esse nihil prohibet.

Contendunt insuper & illud pro se facere, Quòd diu, Petrus & Paulus iubent aperte preces pro Regibus ac aliis Magistratibus fieri, qui tamen ipsorum tempore non solum Ethnici, sed immanissimi ad eò Tyranni erant. Fateor sanè: sed præterquam quòd ad priuatas personas adhortationes illæ diriguntur (quibus nullum aliud remedium quàm preces & patientiam reliquum esse semper diximus) meminisse hic quoq; oportet, cum dicimus, Magistratus inferiores, aut Regni alicuius ordines posse, imò & debere Tyrannidi obistere: id neq; officio priuatorum Christi fidelium quicquam detrudere, quo vetatur malum malo rependere, sed in bono vincere malum, & pro inimicis etiam orare: neq; Magistratum eius modi defensionē prohibere, quin pro con-

1. Reg. 11.
v. 30.

VIII. Ob.

1. Pet. 2. 17

1. Tim. 2. 2.

Quo sensu accipiendum.

Quòd iubentur fideles pro Tyrannis orare.

uersione etiam ipsius Tyranni, cui resistūt, apud Deum sint supplices: illiq; resistendo, quantam fieri potest reuerentiam ex animo & verè exhibeant. Quanquam & illud notandum fuerit, posse Tyrannum eo vsq; impietatis prouolui, & tam execrandas in Deum inimicitias exercere, vt nominatim aduersus eum publicas preces & execrationes cōcipere non solum liceat, sed sit etiam aliquando operæpretium: quod exemplo suo olim vetus ac primitiua Ecclesia palàm testata est, quum Iuliano Cæsari cognomine Apostatæ, non solum publicè imprecata, sed etiam exaudita est.

*IX. Ob.
Quid Iudæi aduersus Rom. seditionē mouentes à Christo differant, qui sese illis volens submitit.
Matt. 17.
27.
Act. 5. 36.
47.*

Citant deniq; Christi ipsius exemplum qui tributum Tyberio Cæsari, quamuis iniusto Iudæ vsurpatori, monstroque potius, quàm homini, pependit, cū cōstet ex aduerso, quotquot Romanis Imperatoribus per seditionem resisterūt (quales imprimis memorantur Iudas ille Galonites, Theudas, aliiq; factiosi: ac tota tandem Iudæorū natio, ne falsam Ethnicorum Religionem amplecti cogeretur) miserè periisse. Quibus respondeo: magnum esse discrimen inter Ius Regium & Tyrannidem: itaque quamuis Iesus Christus cœli terræque Dominus esset: ad quem etiam, tanquam ex Dauide prognatum Regnum Iudæorum potius quàm ad Romanos, vel ad Herodem, iure perti-

pertineret: quia tamen non ideò in mun-
 dum venerat, vt humano more dominare-
 tur, sed vt quasi priuatus hac in parte, &
 prærogatiuæ Dauidicæ familiæ renunciâs,
 vitam hic degeret: ideò suo illo exemplo
 confirmare voluit, iustè Regibus, ac princi- *Rom. 13. 7.*
 pibus tributa ac reliqua subsidia, & deberi
 & persolui. Quanquam enim Romani Im-
 peratores iniustè ab initio Regnum Iudæo-
 rum inuaserunt eius tamen legitimi tãdem
 Domini euaserunt, partim iusto Dei iudi-
 cio, partim consensu, & approbatione, si
 non omnium at certè valentioris multitu- *Ioan. 19. 15*
 dinis Iudæorum, quod satis apertè signifi-
 carunt, cum omnes ferè acclamarent: non
 habemus Regem nisi Cæsarem.

QVÆST. VIII.

Quid liceat aduersus iniustos exactores.

Quid si verò, dicet quispiam, Princeps *Non omni-*
 populû nimis iniustisq; tributis opprimat? *nem Prin-*
 Tunc vbi decenter admonitus fuerit, pos- *cipem exa-*
 sunt certè ac etiam debent, ij qui prima ac *ctore, pro*
 summa valent autoritate ex Regni legib. *Tyranno*
 publicæ utilitati cõsulere. Sed & hîc notan- *habendum.*
 dum est: Principem qui eiusmodi in rebus
 modû excedit (quia aut prodigus, aut aua-
 rus, aut aliis est vitiis deditus) non statim
 pro Tyranno esse habendum: Tyrannidis
 enim index ac veluti indiuiduus comes
 est, obfirmata malignitas, quæ ad statum

*Non quic-
quid licet,
idē semper
expedit.*

publicum, legesque (quibus Regnum ceu
 fundamentis constat) euerrendas totis vi-
 ribus enititur. Addo & istud quamvis iusta
 occasio opponendi sese manifestæ Tyran-
 nidi quandoq; offeratur, meditandam ta-
 men subinde, atq; si fieri potest sequēdam,
 eximiam illam ab homine Ethnico prola-
 tam *γνώμη*: Omnia prius experiri consilio
 sapientem, quàm armis, decet. Itaq; cum
 Imaginem Cæsaris in templum inferre co-
 naretur Petronius, iustam quidem videban-
 tur habere Iudæi ad arma capeſſenda occa-
 sionem (vt suadebat Mathathixæ zelus) po-
 tius quàm vt Templum Dei idolo violari
 paterentur: at multò prudentius consilium
 inierunt, cui etiam Deus benedixit, cum Pe-
 tronio liberè iudicaret, nolle se equidem
 aduersus ipsum pugnare: verum nunquam
 passuros quandiu essent superstitēs idolum
 illud in Templo collocari. Cæterum etsi Al-
 bini & Flori exactiones æquissimam illis
 denuò querimoniarum causam præberent,
 & tum quoq; de rebus ad Religionem per-
 tinentibus quadantenus ageretur: omnia
 tamen Iudæorum acta satis ostenderunt,
 non aliud eos, quam meram defectionem,
 ac rebellionem affectasse, quæ cum legi-
 timis, de quibus diximus, reme-
 diis, nihil haberent com-
 mune.

An Subditi cum Principibus possint
pacisci.

Respondendum est porro nunc illis quæque qui existimant non decedere subditos cum superioribus pacisci. Quæro igitur primum quibus nitantur fundamentis? Si enim rationibus agendum est, quales quæso illas satis firmas prætexent? Subditorum est, inquit, à Principum suorum autoritate, & mādatis pendere, non contrā. Vnde consequens est, posse quidem Subditos modestè ac reuerenter Principibus suas exponere querimonias, atq; illis liberè suum consiliū impertiri, si rogentur: at minimè ulterius progredi. Respondeo: Non licere omnino Subditis Magistratus suos siue inferiores siue supremos, nisi cum summa reuerentia accedere: idque non solum propter metum indignationis eorū, sed etiam propter consciētiam, vt docet Apostolus, cum hæc Potestas à Deo sit constituta. Ast nego ex hoc fundamento talem posse necesse consequutionē: Oportere ergo Subditos, quoties de rebus politicis & ad statum, vt dicitur, Regni pertinentibus agitur, vbi quod iustum & æquum, legibusque (sub quibus Princeps ille electus & cōstitutus fuit) consentaneum ipsis videtur, modestè ac reuerenter illi exposuerint, deinceps necessariò

fese illius arbitrio totos subiicere, idq; omnino absq; vlla exceptione sequi, quod illi fuerit cohibitum. Quinimo contra liberè assero: nullam ipsi iniuriam fieri, si ad officium compellatur: & vbi nullus amplius rationi locus superest, vltèrius etiam aduersus eum fiat progressus. Siquidem cum non nisi certis conditionibus administratio illi sit commissa: minimè censendum est, nouas pactiones cum ipso initi, quoties interpellatur vt vel priores condiciones ratas habeat, easq; deinceps obseruet: vel alteri locum cedat, qui de illarum obseruatione magis sit futurus sollicitus. Quod si exemplis probandum est, arbitror satis multa supra à me allata esse, quibus constet apertè, nulla ratione nullaq; vsu aut bene constitutè Monarchiæ vlla experientia niti, aut defendi eorum propositionem posse, qui audent affirmare, sufficere cunctis debere Subditis nudam Regis sui voluntatem.

QVAESTIO. X.

An, qui propter religionem persecutionem patiuntur, aduersus Tyrannos sese tueri salua conscientia possint.

Reliquum est tandem, vt maximi momenti Quaestionem solvam, qua quaeritur, an Tyrannidi, veram religionem impetenti atque etiam quoad potest opprimenti, liceat iuxta superius positas condiciones distin-

stinctionesque, armata manu obfistere, & persecutioni obuiam ire? Dubitandi hæ præcipuæ causæ esse possunt: Primum Cùm Religio ad conscientias pertineat, quibus nullo modo vis inferri potest, non videtur illa vllis armis stabilienda aut defendenda: quàm idè prædicatione verbi Dei, precibus, ac patientia hætenus potius propagatam conspicimus. Extât prætereà loci per multi in scripturis, quibus ostenditur quanta sit inter Regna huius Mûdi, & Regnum Christi spirituale, differētia. His deniq; subiiciuntur exempla sanctorum Prophetarū, ac ipsius demū Domini nostri Iesu Christi, penes quæ et si omnis foret autoritas, potentia & virtus, nunquam tamen ipse hanc defensionis rationē est aggressus, quemadmodū nec ipsi Apostoli, nec subsequētes vlli Martyres: vsque adè vt ne integræ quidē Christi fidelium legiones, armis instructissimæ, mortem oppetere recusarint, potius quàm exerto gladio aduersus hostes veritatis ipsos insectātes, sese defenderent. Respondeo primum: absurdā esse, imò etiam falsam eorum opinionem, qui putant Media Ci-
Media Ci- uilia non
 dia illa, quibus propriè res ac negotia huius
 mûdi defendūtur (qualia sunt tum Iudicia, pugnare
 tum Arma) nō modò differre à medijs, quib. *cum Relis*
 spiritualia defendi possunt, sed cū illis velut *giosis me-*
ais.
 ex diametro pugnare, adeoq; iis aduersari,

vt nullum possint aut debeant illa, in Reli-
 gionis negotio locum habere. At ego con-
 trà Præcipuum Optimi piiq; Magistratus
 munus esse dico, vt quicquid mediorem
Potissimū Authoritatis, & potentie, illi à Deo conces-
munus sum est, huc totum omnino conferat, vt
Principis, inter sibi Subditos Deus ipse verè agnosca-
puram Re tur, agnitusq; tanquam summus regum o-
ligionem mnium rex, colatur, & adoretur. Itaq; qui
inter suos, talis erit non solum omnes Iurisdictionis
tum con- suæ vires, legumq; authoritatem, aduersus
seruare tū veræ Religionis contemptores, perturbatores
propagare. (qui censuris, admonitionibus que
 Ecclesiasticis nullum locum relinquunt) ex-
 xeret, sed armata etiam manu in eos anim-
 aduertet, qui aliter ab impietate cohiberi
 nequeunt. Ad cuius sententię confirmatio-
 nem scriptura ipsa, & rationes, & exempla
Ratio. 1. innumera nobis suppeditat. Rationes qui-
 dem sunt huiusmodi. Cùm finis omnium
 benè constitutarum Politiarum non sit sim-
 pliciter huius vitæ tranquillitas (vt quidam
 Ethnicorum Philosophorum sunt arbitra-
 ti) sed Dei gloria, ad quam tota hæc homi-
 num vita dirigenda est: Inde consequitur,
 Eos qui populis præsunt, omnia sua studia
 omnesq; facultates à Deo acceptas, huc re-
 ferre debere, vt purus Dei cultus, à quo ip-
 sius gloria pendet, maximè apud eos quos
 in potestate habent conseruetur, promo-
 uea-

ueaturq; Deinde vt demus vltimum poli- *Ratio.3.*
 tiarum finem esse huius vitæ quietam con-
 seruationem: fatendum tamen fuerit, eius
 & obtinendæ & conseruadæ vnicam hanc
 esse rationem, si Deus vitæ nostræ tum au-
 thor, tum moderator piè, recteque colatur.
 Testimonia autem seu exempla sunt pro- *Exempla.*
 priè infinita in scripturis. Patet enim in pri-
 mis Patriarchas illos Veteres summos fuis-
 se simul, & sacerdotes, & Magistratus apud *Gen. 14.18*
 suos; quod de Melchisede cho & Heli no- *1. Sam. 4.*
 minatim traditur. & quamuis distincta po- *18.*
 stea duo hæc munera fuerint à Domino,
 hoc ideo non accidit, quòd illa inter se pu- *II.*
 gnarent: sed quòd vnus vir, vtriq; exercen- *Deut. 17.*
 do vix sufficeret. Prætereà cum Rex iube- *18.*
 tur volumen legis apud se habere, vt dies &
 noctes in illius se lectione exerceat, non tan-
 quam à priuato homine istud exigitur, sed
 tâquam à Rege & publico Magistratu. Por- *III.*
 rò inter leges, quarum executio de manda- *Deut. 13.*
 tur Magistratibus, illæ præcipuæ habentur,
 quæ veræ Religionis contemptores morti
 adiudicant. Quarum obseruationem in Da-
 uide cernimus, qui totum Dei cultum cer- *1. Par. 28.*
 tis legibus sanxit: in Salomone qui Manda- *2. Par. 15.*
 ta patris in transgressores impleuit. Item in *1. & 2. Par. 20. v. 23.*
 Edictis regum Asæ, Iosaphat, Ezechia, Io- *1. & 2. Par. 31. 2. &*
 siæ, Imò etiam Nabuchadnezaris, & Darij, *34. 21.*
 cum à Daniele Propheta ad Deum adorant-

DAN. 3. 96.

6. 26.

IIII.

1. Tim. 2. 2.

dum persuaderentur. Postremò cum Apostolus affirmat reges, & principes à Deo in hoc esse constitutos, non vt honestè tantù, sed etiam vt piè vitam trāsfigamus, (hoc est vt non solum sicut probos & honestos homines decet, conuersari in hac vita, sed etiā vt religiosos & secundū pietatem in Deum viuere possimus) non est dubium quin totam hanc quæstionem paucissimis verbis definierit. Hinc videmus prisca Cōcilia aduersus hæreticos, non authoritate Romanorum Pontificum (qui nondum tales deprehensi fuerant, quales longo pòst tempore innouerunt) sed Imperatorum mandato fuisse coacta hoc remedio, ex piorum Episcoporum suasionibus cognoscerent. Extant quoque innumerae Constitutiones, & Ecclesiastici Canones tam ab Imperatore Iustiniano, quam ab eius successoribus atq; etiā à Carolo Magno, aliisq; editi, qui idem comprobant. Quorsum verò hodie etiam Monarchæ à Romana illa meretrice tam furiosè incitantur, ad eos quos ipsi hæreticos vocant, igni ferroque persequendos, & eliminandos, nisi quod hoc ipsorum muneris esse contēdit? Qua in re optimo quidem & certissimo nititur fundamento, sed quo non minus quàm innumeris aliis veritatis testimoniis abutitur, ad suas scilicet impietates & blasphemias vel stabiliendas, vel tuen-

tuendas. Sed quorsum, inquires, tam prolixa digressio? neque enim quaeritur, An Reges aut Magistratus Pietatem tueri, & promouere debeant: sed an Subditi aduersus *Veram Re* persecutores sese armis tueri possint? *Religionem* Respondeo ergo ad id quod priore loco supra *non esse* fuit propositum: aliud esse religionem nunc *quidem vi* primum in aliqua regione introducere: a *& armis* aliud eam iam alicubi receptam conseruare, *introducē-* seu collapsam hominumq; aut conuiuentiam, aut inscitiam, aut malitiam, sepultam velle *dam: sed iā* restituere. Nam plantandam quidem ac *receptam* propagandam ab initio sola spiritus Dei virtute confiteor, idque verbo Dei ad docendum, arguendum, hortandumque idoneo. *conseruari* Hoc enim propriū spiritus sancti opus est, *& defendi* instrumentis spiritualibus vtentis. Itaque pij *armis poss-* principis qui suos ab idololatria & falsis superstitionibus ad veram religionem pellere cupit, partes erunt, curare primum, vt *se aduersus* illi veris firmisq; argumentis in pietate instituantur: Sicut è diuerso Subditorum partes sunt, veritati rationiq; assentiri, ac facile *Tyrānos,* cedere. Tandem verò Princeps piis sanctisque *nihil proa* edictis, veram Religionem stabilire sataget, aduersus eos qui mera pertinacia illā *bibet.* impugnabunt eiuē resistent. Quemadmodum In nostris temporibus in Anglia, Dania, Suedia, Scotia, & maxima Germaniæ atq; Heluetiæ parte factum cernimus aduersus

Pontificios, Anabaptistas, aliosq; hæreticos. Quorum exemplum si reliquæ nationes sequi mallerent, quam Romanæ illi, tam sanguinarię meretrici fidere, & obsequi: neq; maior in toto orbe tranquillitas, tam in statu Religionis, quam Politicę conspiceretur? Quid igitur Subditis erit agendum, si contra ad idola colenda à suo Magistratu compellantur? Certè non patitur quidem ratio, vt principem ad mutationem omnimodam status sui astringant, quinimò ad persecutionem patienter ferre (dum interea Deum purè colant) aut omnino solum vertere, no uasq; sedes quærere necesse habebunt. At si Edictis legitimè rogatis & publica auctoritate constitutis confirmatisq;ue, semel pueræ religionis liberum exercitiũ fuerit concessum: tum principem dico ad eorum obseruationem tanto magis obligari, quanto negotium religionis, maioris est præ cæteris omnibus rebus momẽti: adeo vt illi fas non sit, ea pro suo arbitrio, & sine causę cognitione abrogare, sed eadem auctoritate duntaxat intercedente, qua ab initio fuerunt sancita. Si secus fecerit, manifestam tyrannidem ipsum exercere affirmo: cui sese opponere (adhibitis tamen supradictis obseruationibus) eò etiã liberius licebit, quò animarum salutem, conscientięq; libertatem debemus plusquam res, vllas quantumuis

tumuis optabiles, chariorē pretiosioremq; habere. Nemini igitur iam mirum fuerit, quod Dominus noster Iesus Christus, Prophetę item ac Apostoli, reliquiūe martyres, cum priuati essent homines, sese intra metas vocationis suę continuerint. Et quod vel ad illos spectat, qui publicum gerebant munus: vel ad legiones illas, quę cum ducibus suis martyriū in media acie sunt perpessę, nulla opposita defensione, etiam si qui illas infestabantur Edicta in fauorem Christianorum prius facta violassent (vt sub Diocletiano & Iuliano Imperatoribus præsertim accidit.) Duplex est, inquam, de illis responsio. Nam primò etsi quidam Imperatores ante Diocletianum, persecutiones aliquatenus leniissent (vt fecisse Adrianum, Antoninum, & Alexandrum constat) publicum tamen religionis Christianę exercitium nunquam quisquam eorum concesserat. Deinde repeto hęc quoq; illud, non quicquid licet, idem quoq; semper expedire. Neq; enim dixerim semper necesse esse, Religionem publicis Edictis concessam, armis aduersus manifestam tyrannidem tueri & retinere: sed illud tamen fas esse, & licere, præsertim illis quibus hoc onus incumbit, & quibus Deus opportunitatem dedit: vt Lobnensium exemplum aduersus Ioram, & Ierosolymitanorum aduersus

Qui martyres censendi.

Amasiam, bellumq; Constantini aduersus Maxentium rogatu Ciuum Romanorum susceptum (de quibus supra) abunde euincunt. Hinc conficio, inter Martyres censendos esse non solum eos, qui tyrannidem hostium veritatis, nulla alia defensione, quam patientiam peruicerunt: verumetiam illos qui legum, aut eorum quibus ius est leges tueri, auctoritate, vt par est, suffulti, manus suas Deo ad defensionem veræ religionis consecrarunt. Atq; hæc quidem hæctenus ad hanc postremam obiectionem respondere placuit, in eorum gratiam qui eam in medium proponunt, vt cōscientiæ suæ consulant, quia verentur nepe, ne contra Deum peccent, si quid eiusmodi tentauerint. Ad genus verò illud hominū quod attinet, qui aliud mundo emolumētum non præstant, quam quod innocuo sanguine omnia complent: principum auctoritate abutentes, vt ex eorum ruinis, sua commoda venentur, & augeant: quiq; interim tanta sunt impudentia, vt his obiectionibus eos impetere, & oppugnare audeant, qui non vltro sese illis iugulandos præbent, suam scilicet crudelitatem & effrenem licentiam, prætextu Religionis & zeli, falsò palliantes. Hoc inquam genus hominum non alia responsione dignaret, quam ea quæ prædonibus merito fieret, qui mercatores, aliosue Viatores
in

in ius vocarent, quod non nisi gladio accincti ad sui defensionem itineri sese committerent, illis hoc non licere contendentes, etsi ipsi quoduis genus armorum ad illos iugulandos vsurparent. Quin mihi isti execrandum illum Fimbriam Romanum (cuiusmodi sicarios, ære conductos, multos hodie videre est) in memoriam reducunt: cuius tam insolens fuit audacia, aut potius impudens proteruia, vt cum tempore Syllanę proscriptionis Scæuolam, (virum inter Romanos Ciues eximia tum virtute, tum probitate clarum) vulnere sauciandum curasset, nec vt optabat illo interemptus esset: conqueri, illiq; minari audebat, futurum vt in Iudicium abs se quasi maxima iniuria affecto, vocaretur, quod sicam ad præcordia vsq; non vltro admisisset. Cum eiusmodi verò hominibus, quia superflua, & inutilis foret omnis disputatio: omnes non tam ad propriam ipsorum conscientiam (qua pleriq; iam prorsus destituuntur) quam ad illius Tribunal mihi sunt relegandi: cuius summum Imperium iudiciumque, ipsos vitare nequiuisset, & tempus & res ipsa tandem certo experimento comprobarunt.

FINIS.

INDEX QVAESTIO,

NVM, QVIBVS TOTVS HIC
Tractatus continetur, & ab-
soluitur.

- I. An vt Deo sine exceptione, ita & omnibus Ma-
gistratibus semper sit obediendum? Pag. 231
- II. An Magistratus omnium legum suarum rati-
onem reddere Subditis teneatur: & quatenus illi
iustas esse praesumere debeant? 234
- III. Quo vsq; Obedientia iniquis, impijsue manu-
datis, aut praestanda, aut neganda sit? 234
- IIII. Quo modo subditi a Magistratu iniuriam
passi, aduersus illum sese tueri debeant? 236
- V. An nullum remediũ Subditis oppressis per Ty-
rannidem manifestam, praeter preces & patientiam
a Deo concedatur? 239
- VI. An legitimi Magistratus Tyranni facti, ar-
mis perinde cohiberi a Subditis possint, vt iniqui a
liena dominationis vsurpatores: & ab iis abdicari, a
quibus primum fuerant constituti? 249
- VII. Quid agendum quum Ordines seu status eos
gi non possunt ad Tyrannidem aut impediendam,
aut reprimendam? 307
- VIII. An iniqui exactores, aut alioqui flagitiosi
Principes pro Tyrannis sint habendi: vt & illis re-
sistere liceat? 319
- IX. An Subditi cum supremis suis Magistratibus
pacisci certis conditionibus iure possint? 322
- X. An aduersus Principes verae Religionis hostes
& persecutores manifestos, Subditi sese tueri armis
possint? 322

INDEX OBJECTIONUM, QUIBUS IN SINGVLIS quæstionum responsionibus, occurritur.

- Cum à Deo ipso transferantur Imperia, etiam ad Tyrannos, non videri illis resisti posse, quin & Deo resistatur. 310
- Cum idem videatur vel alienam Dominationem per Tyrannidem vsurpare, vel propriam Tyrannicè administrare, Idem de vtriusq; generis Tyrannis statui debere. ibid.
- Si Magistratus quoquo modo resisti potest, eum qui modo supereminerebat, mox à quouis pro priuato haberi. 196
- Cum populus olim omne ius suum in Principes cõtulerit: non posse amplius de illorum administratione aut potestate iure conqueri: & in illos insurgere. 197
- Reges nullis legibus subici, sed esse supra leges. 259 & 300
- Cum Ius priuatum cuiusq; Gentis longè differat à Iure Naturali, Principes illo non perinde atque isto, teneri. 300
- Supremos Magistratus non habere alium Iudicem quam Deum ipsum, quod exẽplo Davidis confirmatur. 301
- Exemplum Imperatoris Turcarum, qui Dominationem obtinet in suos nullis legib. obstrictam. 302
- Magistratibus Imperandi: Subditis obediendæ necessitatem incumbere. 310
- Dauidem iam designatũ regem noluisse Sauli cum posset nocere: sed capite damnasse eum qui Tyrannum occiderat.

- derat. 311
- Sedechiã à Deo reprehensum & punitum quòd à Rege Chaldaorum, violento Iudææ vsurpatore, defecisset. 713
- Deũ nominatim Iudæis mādasse vt pro Nabuchadnezare orarent, qui eos captiuos duriter tractabat. 714
- Tyrānos nullos sine Dei prouidentia & voluntate dominari, & populos subiugare. 315
- Decem Tribuum Israelis, à Roboamo iniquo exactore, defectionem merito à Deo damnari. 316
- Apostolos Paulum & Petrum hortari pios, vt pro Regibus etiam impiis, quales tunc erant Rom. Cæsares, preces concipiant, eosq; honorent. 317
- Christum iisdem tributa soluisse: & Iudæos qui id aut denegarūt, aut prætectu Religionis sese illis opposuerunt, miserè, ac iustè periisse. 318
- Subditorum esse à Principum suorum nutu & imperio pendere. 321
- Religionem, quæ ad Conscientias pertinet, non debere vel vi vel armis, sed verbo Dei, precibus & patientia, pro pagari. 322
- Regnum spirituale Christi à Regnis mundanis longè diuersum, aliis remediis quàm illa conseruandum. 323
- Exempla Christi, prophetarum, Apostolorum ac Martyrum sequenda, qui nunquam Magistratibus restiterunt, sed mortem patienter subierunt. 324